

Μακεδονικά

Τόμ. 4, Αρ. 1 (1960)

Βυζαντινά και μεταβυζαντινά εγκώμια εις τον Άγιον Δημήτριον

Βασίλειος Λαούρδας

doi: [10.12681/makedonika.664](https://doi.org/10.12681/makedonika.664)

Copyright © 2014, Βασίλειος Λαούρδας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Λαούρδας Β. (1960). Βυζαντινά και μεταβυζαντινά εγκώμια εις τον Άγιον Δημήτριον. *Μακεδονικά*, 4(1), 47–162.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.664>

BYZANTINA KAI METABYZANTINA EΓΚΩΜΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ

Συνεχίζων τὴν δημοσιεύσιν ἀγνώστων ἢ γνωστῶν μὲν ἀλλ' ἀνεκδότων κειμένων περὶ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐκδίδω κατωτέρω τέσσαρα βυζαντινὰ καὶ τρία μεταβυζαντινὰ ἐγκώμια, τὰ ὁποῖα, προστιθέμενα εἰς τὰ μέχρι τοῦδε γνωστὰ, ἀποτελοῦν, νομίζω, χρησιμωτάτην ὕλην διὰ τὴν μελέτην τῶν περὶ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἀντιλήψεων τῶν τε βυζαντινῶν καὶ τῶν μεταβυζαντινῶν Ἑλλήνων συγγραφέων.¹ Ἡ σημασία τῶν κειμένων αὐτῶν ἐξ ἀπόψεως ἱστορικῆς καὶ θεολογικῆς ἔχει ἤδη ἐξαρθῇ ἀρκούντως καὶ ὑπὸ ἄλλων καὶ ὑπ' ἐμοῦ, ὥστε νὰ καθίσταται περιττὴ ἡ ἐνταῦθα ὑπόμνησίς της.²

Ἡ ἔκδοσις τῶν μετὰ χεῖρας ἐγκωμίων γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει φωτογραφιῶν καὶ μικροφωτογραφιῶν, ἀποκειμένων εἰς τὴν συλλογὴν ἀρχαίων τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ. Διὰ τὸ κείμενον τοῦ Νεοφύτου ἐρημοποιήσαντα τὸν μόνον διασώσαντα αὐτὸ κώδικα Parisinus gr. 1189, διὰ τὸ τοῦ Νικηφόρου Γρηγοῦ τὸν Monacensis gr. 10 καὶ Angelicus gr. 82, διὰ τὸ τοῦ Θεοδώρου Μετοχίτου τὸν Vindobonensis phil. gr. 95 καὶ Suppl. gr. 103, διὰ τὸ τοῦ Συμεὼν τὸν 2118 τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν καὶ διὰ τὰ τρία μεταβυζαντινὰ τοὺς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει κώδικας ἀντιστοιχῶς 76 τῆς μονῆς Σταυρονικήτα καὶ 802 καὶ 385 τῆς μονῆς Βατοπεδίου.

Τῆς ἐκδόσεως τῶν κειμένων ἐπιτάσσω σύντομα ἐρμηνευτικὰ ὑπομνήματα, πραγματευόμενα χρονολογικὰ καὶ ἄλλα ζητήματα προκύπτοντα ἐκ τοῦ περιεχομένου των, ἰδιαιτέρως δὲ ἀσχολοῦμαι μὲ τὸν χαρακτῆρα δύο ἐκ τῶν τριῶν μεταβυζαντινῶν ἐγκωμίων λόγῳ τῆς διαφορᾶς, τὴν ὁποίαν παρνοσιάζουν, ἐν σχέσει πρὸς τὰ βυζαντινὰ. Κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν ὑπομνη-

¹ Πρβλ. τὰ δημοσιευθέντα ἤδη ὑπ' ἐμοῦ, Φιλολογία, ἐν Μακεδονικοῖς τόμοις 2 (1951 - 1952) 556 - 582, Ν. Καβασιλά, ἐν Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπουδῶν 22 (1952) 97 - 109, Γαβριήλ, ἐν Ἀθηνᾶ 57 (1953) 147 - 178, Ἰσιδώρου, ἐν Παροστήματι Ἑλληνικῶν 1954, Μακαρίου Χούμρου, ἐν Γρηγοριῶ Παλαμᾷ 38 (1955) 346 - 350.

² Πρβλ. Λαοῦρετά Βασ., Ἐγκώμια εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα. Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπουδῶν 24 (1954) 275 - 290.

μάτων αὐτῶν εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ προσφύγω ἐπανειλημμένως εἰς τὴν πρόθυμον συνεργασίαν καὶ τὴν πείραν τοῦ διευθυντοῦ τῶν «Μακεδονικῶν» καθηγητοῦ κ. Στίλπωνος Κυριακίδου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκφράζω καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὰς θερμὰς εὐχαριστίας μου. Ἐπίσης θερμῶς εὐχαριστῶ καὶ τοὺς κ. Franz Dölger καὶ Bruno Lavagnini, οἱ ὅποιοι φιλοφρόνως μὲ ἐβοήθησαν διὰ πληροφοριῶν περὶ τῶν ὡς ἄνω κωδίκων τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Angelica τῆς Ρώμης.

Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον καὶ ἑνδοξον μεγαλομάρτυρα Χριστοῦ Δημήτριον, περὶ τοῦ αὐτοῦ μαρτυρίας καὶ τῶν θαυμάτων καὶ τοῦ σεβασμοῦ ναοῦ αὐτοῦ.

1. Δημήτριος ὁ ἑνδοξος καὶ τῆς ἁνω λαμπρότητος σύσκηνος, τὴν ἑαυ-
 122, τοῦ πανήγυριν ὡς δῶρον ὑπέρτατον δωρησάμενος ἡμῖν σήμερον, | δεῦτε καὶ
 ἡμεῖς ὅσος φιλομαρτύρων ὁ θίαςος, ὡς οἶόν τε ἡμῖν, ἄσμασι θεηγόροις καὶ
 ἐγκωμίοις τοῦτον δεξιωσόμεθα, ὅπως ὡς φίλον καὶ μάρτυρα τοῦ βασιλέως
 Χριστοῦ πρεσβευτὴν ὑπὲρ ἡμῶν καρπωσόμεθα· φέρε οὖν καὶ τὸν ἑνθεον
 10 ζῆλον αὐτοῦ καὶ τὴν φιλόχριστον γνώμην καὶ τὰ χρηστὰ πλεονεκτήματα τοῦ
 ἀνδρὸς ἀγαγόντες εἰς μέσον εὐφρανθῶμεν ἐνθέως, ὡς γέγραπται, ὅτι ἐγκω-
 20 μιαζομένον δίκαιον, φησὶν, εὐφρανθήσονται λαοί· γένοιτο δὲ καὶ ἡμᾶς μὴ
 ἀπλῶς εὐφρανθῆναι, ἀλλὰ καὶ καρπωθῆναι ταῖς περὶ τούτου ὁμιλίαις καὶ
 μνήμαις θεοπρεπέσιν.

2. Οὗτος οὖν ὁ μακάριος Δημήτριος καὶ ὄντως τῆς ἁνω πόλεως καὶ
 15 βασιλείας πολίτης πολλὰς καὶ παρὰ τῆς κάτω βασιλείας τῆς ἐπικήρου ἔσχηκε
 τὰς τιμὰς. Οἷα γὰρ εὐγενὴς καὶ περὶδοξος καὶ βίου καθαροῦ καὶ ἀμέμπτου
 ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐπιμελούμενος, ποθεινὸς ὁμοῦ καὶ ἐντιμότητος θεῷ καὶ
 ἀνθρώποις ἐτύγγανεν· ἔνθεν καὶ πρῶτον μὲν ἐνσκέπτωρ ἦν τὸ ἀξίωμα καὶ
 20 τῆς συγκλήτου βουλῆς κοινωνὸς καὶ συμμετοχός· ὕστερον δὲ καὶ ἀνθύπατος
 τῆς Ἑλλάδος ἀναγορεύεται· αὐτὸς δὲ τῷ ἀληθινῷ πλούτῳ καὶ τῇ δόξῃ ἀρ-
 123, κούμενος, τῷ χριστιανῶν εἶναι καὶ λέγεσθαι, εἰς οὐδὲν τὰς ἐκ βασιλέων τι-
 μὰς ἐλογίζετο· ἔνθεν καὶ τινι διδαχῇ θεοσόφῳ καὶ λόγῳ πνευματικῷ προχε-
 ὤμενος, πολλοὺς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων μεταποιούμενος πρὸς τὴν ἀμώ-
 25 μητον πίστιν προσέφερε.

3. Ταῦτα δὲ ἐν τῇ Θεσσαλονικέαν πόλει τοῦ ἁγίου δημηγοροῦντος καὶ
 μεγαλυνομένης τῆς περὶ αὐτοῦ φήμης καθ' ὅλης τῆς περιχώρου, κρατεῖται
 παρὰ τῶν διωκτῶν τῆς ἀληθείας· οὐ φεύγων κρατεῖται, ἀλλὰ τὰς συνήθεις
 τῷ λαῷ ποιούμενος ὀρθοδόξους ἐκφαντορίας. Συλληφθεὶς οὖν ὡς θήραμα
 ὑπὸ κυνῶν προσάγεται Μαξιμιανῷ τῷ τυράννῳ· ἔχων δὲ ὁ ἅγιος ἐκ θείας

30 χάριτος κατηγλαϊσμένον τὸ πρόσωπον ἐξέπληξε τῷ τυράννῳ καὶ ὥσπερ αἰδε-
σθεῖς οὐδὲν ἐν τῷ τέως αὐτὸν τιμωρεῖται, ἀλλ' ὡς ἀχάριστον αὐτὸν ὀνει-
δίζει καὶ ὡς λήθης βυθοῖς παραδοὺς τὰς βασιλείους τιμὰς πιστεύει τῷ
ἐσταυρωμένῳ. Ταῦτα οὖν καὶ ἄλλ' αἷτα θωπευτικά ληρωδήματα εἰσφέρων,
35 ἔπειράτο ὑποσκελίσαι τὸν ἅγιον ἐκ τῆς πίστεως. Ὁ δὲ ὡς στῦλος ἀκλόνητος
ἴστατο καὶ ὡς πέτρα παράλιος πρὸς τῶν κυμάτων τὰς προσβολάς. Πυθιόμε-
νου δὲ καὶ αὐθις τοῦ βασιλέως εἰ ἐπιμένει τῷ ἐσταυρωμένῳ, ὁ ἅγιος ἀπεκρί-
123^ν νατο «εἴθε μὴ μόνον ἔγωγε, βασιλεῦ, ἀλλὰ καὶ | πάντας ἀνθρώπους ἴσχυον
πεῖσαι πιστεύειν τῷ ἐσταυρωμένῳ καὶ τῆς πολλῆς ταύτης ἀπαλλάξαι μανίας
καὶ πλάνης τῶν εἰδώλων· καγὼ δὲ ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ μου
40 μὴ ἔνα ἅπλῳς θάνατον ὑποστήναι ἐτοιμῶς ἔχω, ἀλλὰ πολλούς, εἴ γε ἡ φύ-
σις τοῦτο χωρεῖ».

4. Ὁ οὖν βασιλεὺς, τὴν πολλὴν τοῦ ἀνδρὸς θεασάμενος παρρησίαν καὶ
τῆς γνώμης τὸ ἀμετάθετον ἐπιγνούς, ἐθηριοῦτο βασανίσαι τὸν ἅγιον· ἐκρά-
τησε δὲ τοῦ θυμοῦ ἐν τῷ τέως, διὰ τὸ μέλλειν αὐτὸν ἀσχολεῖσθαι περὶ τὸ
45 θέατρον καὶ τὸ στάδιον· πρὸς τοῦτο γὰρ καὶ τῷ τόπῳ ἀπήντησε τοῦτω μετὰ
ὀχλήματος· διὸ καὶ κελεύει φρουρηθῆναι τὸν μάρτυρα ἐν καμάρᾳ τινὶ καμίνου
λουτροῦ μήπω οὔσῃ ἡμμένῃ, ἕως οὗ ἀδειάσῃ ἐκ τῶν ματαίων θεάτρων καὶ
εἴθ' οὕτως εἰσάξῃ τὸν ἅγιον εἰς ἐξέτασιν.

5. Ἦν δὲ τὸ τῆς πόλεως θέατρον τὸ καλούμενον στάδιον, περικεκλει-
50 σμένον ὑπὸ σανίδων καὶ μαγγάνων τινῶν, ἐν ᾧ θεατρικῶς ἄντικρυ ἀλλήλων
οἱ εἰσιόντες καὶ μονομαχοῦντες ἐφόνευον διὰ τὸ τέρπειν τῷ αἵμοχαρεῖ βα-
σιλεῖ χύσεις αἱμάτων ἀνθρώπων θαμά.

6. Ἐκέκμητο δὲ ὁ βασιλεὺς μονομάχον τινα Λυαῖον οὕτω καλούμενον,
124^τ ἰσχυρὸν πάννυ καὶ μεγέθει σώματος καθορώμενον, ἐκ τοῦ ἔθνος τῶν Ἰουν-
55 δάλων ἔχοντα τὴν ὑπαρξιν, ὃς καὶ ἐν τῇ Ρώμῃ καὶ ἐν τῷ Σερμίῳ καὶ ἐν τῇ
Θεσσαλονίκῃ καὶ ἐν πολλοῖς τόποις πολλοὺς ἀνθρώπων ἀνείλε μονομαχῶν,
οὗ τὸ ἰσχυρότατον καὶ φονικώτατον διὰ θαύματος ἔχων ὁ βασιλεὺς ἐσε-
μνύετο.

7. Τοῦτου δὲ ἐν τῷ ῥηθέντι σταδίῳ ἵσταμένου καὶ κράζοντος καὶ τοῦ
60 βασιλέως διὰ τῶν κηρύκων χρήματα ὑπισχνουμένου τῷ βουλομένῳ ἐκ τοῦ δή-
μου μονομαχεῖν τῷ Λυαίῳ, οὐδεὶς κατετόλμα ἐκείνῳ μονομαχεῖσαι, πάντων
δεδιδυτομένων τοῦ Λυαίου καὶ μόνῃ τὴν θείαν καὶ τὴν θρασύτητα.

8. Τότε οὖν κατὰ τοῦτου τοῦ ἀλιτηρίου νεανίσκος τις θεόθεν κινηθεὶς,
κομιδῇ νέος, Νέστωρ τοῦνομα, ὥρατος τῷ εἶδει τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώμα-
65 τος, ὃς καὶ γνωστὸς ἦν τῷ θεῷ Δημητρίῳ, τρέχει πρὸς αὐτὸν ἐν ᾧ ἐφυλάτ-
τετο τόπῳ καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ παρεκάλει αὐτὸν «εὗξαι ὑπὲρ
ἐμοῦ», λέγων, «δοῦλε τοῦ θεοῦ, τὸν Χριστὸν ὀνομάσας. Βούλομαι γὰρ τῷ

Λυαίῳ ἀρτίως μονομαχήσῃαι». Ὁ δὲ ἅγιος ποιήσας τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα ἐν τῷ μετώπῳ καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Νέστορος, φησὶ πρὸς αὐτὸν
 70 «ὕπαγε, τέκνον, καὶ τὸν Λυαῖον νικήσεις καὶ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρήσεις».

9. Ὁ δὲ ὥσπερ θώρακα θεῖον περιβληθεὶς τὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου
 124, εὐχήν, δρομαῖος πρὸς τὸ στάδιον ἔρχεται καὶ | τὸν αὐτοῦ ἐκβάλων καὶ δια-
 75 ρίψας χιτῶνα κατεπῆδησε διὰ τῶν βαθμίδων καὶ ἔστη κατέμπροσθεν τοῦ βα-
 σιλέως, ὃς καὶ ἐκπλαγεὶς τοῦ νεανίσκου τὴν τόλμαν, φησὶ πρὸς αὐτὸν «νε-
 ανίσκε, χρημάτων ἐπιθυμία ὥς ἔοικε πρὸς ταύτην σε τὴν τόλμαν εἰσήγαγεν.
 Ἐγὼ δέ σου διὰ τὸ κόσμιον καὶ τὸ ἀνθος τῆς νεότητός σου φειδόμενος, δί-
 δωμί σοι χρήματα ἀποδεξάμενός σου τὴν τόλμαν καὶ ἄπιθι κερδίσας μετὰ
 80 τοῦ ζῆν καὶ τὰ χρήματα, Λυαίῳ δὲ σεαυτὸν μὴ ἀντιστήσης, ὅτι πολλοὺς
 μειζοτέρους τῆς σῆς δυνάμεως παρέδωκε τῷ θανάτῳ».

10. Ταῦτα οὖν ἀκούσας ὁ Νέστωρ, οὔτε τὸν Λυαῖον ἐδειλίασε διὰ
 τοὺς ἐπαίνους, οὔτε ταῖς βασιλικαῖς συννυπήχθη φιλοτιμίαις, ἀλλ' ἔφη τῷ
 βασιλεῖ «οὐ διὰ χρημάτων ἐπιθυμίαν, ὥς ἔφης, ὦ βασιλεῦ, πρὸς τὸν ἀγῶνα
 ἐλήλυθα τοῦτον, ἀλλ' ἵνα κρείττονα Λυαίου συστήσω ἑμαυτὸν ἐναντίον σου
 85 σήμερον». Τότε οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σύνεδροι αὐτοῦ πλησθέντες θυμοῦ
 καὶ ἀλαζονίαν τοῦ Νέστορος ὑποτοπάζσαντες, παρεθάρρυναν Λυαῖον πρὸς τὴν
 τοῦτου ἀναίρεσιν.

11. Ὁ δὲ θεὸς νεανίας τῷ τοῦ σταυροῦ σημείῳ θωρακισάμενος καὶ
 125, ἐπὶ χειρας τὸν ἀκινάκην λαβὼν, ἠῤῥατο πρὸς οὐρανοὺς διάρας τοὺς οφθαλ-
 μοὺς καὶ εἶπεν «ὁ θεὸς Δημητρίου | τοῦ δούλου σου καὶ ὁ ἡγαπημένος
 υἱός σου Ἰησοῦς Χριστός, ὁ τὸν ἀλλόφυλον Γολιάθ ὑποτάξας τῷ ἐκλεκτῷ
 σου Δαβίδ, αὐτός, κύριε, καὶ νῦν τὸ τοῦ Λυαίου κατὰβαλε θράσος». Οὕτως
 οὖν εὐξαμένου καὶ εἰσπηδήσαντος διὰ μέσου τῶν μαγγάνων καὶ γενομένης
 95 τῆς συμπλοκῆς, καιρίαν ὁ Λυαῖος ὑπὸ Νέστορος κατὰ καρδίας ἔλαβε τὴν
 πληγὴν καὶ ἀναιρεθεὶς παραχρῆμα τὴν ἐσχάτην τῷ βασιλεῖ περιεποίησεν σύγ-
 χυσιν. Ὁ Νέστωρ δὲ ἐδίδου δόξαν τῷ θεῷ ὅτι ταῖς τοῦ ἁγίου Δημητρίου
 εὐχαῖς ἀνῆρέθη ὁ βάρβαρος.

12. Μαξυμιανὸς δὲ μετὰ θυμοῦ ἐκπληκτικῶς τῆς καθέδρας, στενγῶς ἐφέ-
 100 ρετο πρὸς βασιλεῖους αὐλίας, «μὰ τοὺς θεοὺς» λέγων «εἰ μὴ γοητεία τις γέ-
 γονεν, οὐκ ἂν ὑπὸ μικροῦ νεανίου κατεσφάγη Λυαῖος, ὁ τοσαύτας καὶ τοι-
 αύτας ἐπιδειξάμενος ἀνδραγαθίας».

13. Τότε καλέσας ὁ τύραννος τὸν Νέστορα ἐπύθετο λέγων «φράσον
 105 ἡμῖν, ὦ νεανία, ἐν ποίαις μαγικαῖς τέχναις ἢ τίνας συνίστορας ἔχων ἀπέκτει-
 νας Λυαῖον». Ὁ δὲ Νέστωρ ὑπολαβὼν ἔφη «οὔτε μαγεία οὔτε μαγγανεία,
 ὥς ἔφης, ὦ βασιλεῦ, ἀνῆρέθη Λυαῖος, ἀλλὰ ὁ θεὸς Δημητρίου, ὁ θεὸς τῶν

χριστιανῶν, αὐτὸς ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἀπέκτεινε τὸν Λυαῖον ἐν
 125, τῇ χειρὶ μου, ὡς ἀλάστορα καὶ ὑπερήφανον». Ἐντεῦθεν | θυμοῦ καὶ ὀργῆς
 πληρωθεὶς ὁ θεομάχος κελεύει πρὸς τὰ δυτικά μέρη τῆς πόλεως Θεσσαλονί-
 110 κης ἐν τῇ λεγομένῃ Χρυσῇ πύλῃ ὡς χριστιανὸν ἀπαχθῆναι καὶ ἀναιρεθῆ-
 ναι τὸν Νέστορα, καὶ οὕτως τὸν τῆς μαρτυρίας ὁ θεῖος οὗτος νεανίας ἀνε-
 δήσατο [τὸν] στέφανον, κέ' τοῦ Ὁκτωβρίου μηνός.

14. Ὁ δὲ θεῖος οὗτος καὶ μέγας τοῦ Χριστοῦ μάρτυς Δημήτριος ἐν
 ἧ ἐφρουρεῖτο καμάρα βλέπει ἐκ τῆς γῆς παμμεγέθη ἀναδοθέντα σκορπίον
 καὶ τὸν πόδα τῷ κέντρῳ πληῆσαι πειρώμενον, μέμνηται τοῦ δόντος ἐξουσίαν
 115 πατεῖν ἐπάνω ὄψεων καὶ σκορπίων, πτύσας δὲ τὸν σκορπίον καὶ σφραγίσας
 σταυρῷ, νεκρὸν ἀπέδειξε παραχοῆμα. Εὐθύς δὲ ἄγγελος κυρίου παραβάλων
 στέφος θεῖον καταστέφει τὴν χάραν τοῦ μάρτυρος, τάχα οὐ διὰ τὸν σκορ-
 πῖον τὸ στέφος, ἀλλὰ διὰ <τὴν> τὸν Χριστὸν σφαγὴν ἥδη μετὰ μικρόν·
 120 διὸ καὶ ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος «εἰρήνη σοι, τοῦ Χριστοῦ ἀθλητά,
 ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου».

15. Τότε οὖν διαβολιμαῖοί τινες τῶν ἀρχόντων διαβάλλουσι Δημήτριον
 τῷ βασιλεῖ ὡς αἵτιον τῆς τοῦ Λυαίου σφαγῆς. Ὅπερ ἀκούσας καὶ αὐτὸς
 οἰωνησάμενος ἔλεγεν ὡς «οὐκ ἀγαθὸν τὸ συνάντημα Δημητρίου ἐν τῷ στα-
 126, δίῳ ἡμῖν γέγονε». Ἐνθεν καὶ τῷ θυμῷ ὑπερξέσας κατὰ τοῦ μάρτυρος, κε-
 λεύει αὐτὸν ἐν αἷς ἐφρουρεῖτο καμάραις εἶσω λόγῃ | ἀναιρεθῆναι, ὅπερ καὶ
 ὑπὸ τῶν δημίων γέγονεν ἀνηλεῶς τάχει πολλῷ ἐν τῇ ἕκτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ
 Ὁκτωβρίου μηνός.

16. Καὶ ἐγένετο ἡ τοῦ ἀθλητοῦ μαρτυρία σύντομος καὶ μικρά, αὐτὸς
 δὲ ἐφίετο μὴ ἐν συντομίαις ἀπλῶς, ἐν πολυημερίαις δὲ μᾶλλον καὶ ἐν πολυ-
 130 πλόκοις βασάνοις διὰ Χριστοῦ τὴν ἀγάπην ὑποστῆναι τὴν μαρτυρίαν· ἐνθεν
 καὶ ὁ καρδιογνώστης Θεὸς ὡς πολυχρόνιον μαρτυρίαν τὴν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ σφα-
 γὴν τὴν προαίρεσιν ἐστεφάνωσε καὶ τῆς σφαγῆς τὸ ἐπίτομον ἀντὶ διαρκε-
 στέρας μαρτυρίας ἀποδεξάμενος, θαυμάτων πολλῶν καὶ χαρισμάτων ἱερα-
 135 τικῶν αὐτὸν κατεκόσμησεν, ὥστε καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ θεοῦ λειψάνου αὐ-
 τοῦ λάρνακα ὡς πηγὴν ὕδατος ζῶντος τὸ μῆρον ἀναπηγάζειν διὰ παντός,
 ὥστε ὅσων πηγῆς ὕδωρ λυγᾶσαι ἢ τὴν πηγὴν ἐκείνου ἐλαττωθῆναι τοῦ μύ-
 ρου ποτέ. Οὕτω γὰρ ὁ μεγαλόδωρος οἶδε θεὸς τοὺς αὐτὸν δοξάζοντας ἀντι-
 δοξάζειν.

17. Λοῦπος δὲ ὁ οἰκέτης τοῦ μάρτυρος τὴν τοῦ δεσπότου σφαγὴν κα-
 140 θορῶν δρέπεται κέρδος ἐκείθεν οὐ τὸ τυχόν· λαβὼν γὰρ τὸ τοῦ ἁγίου οὐ-
 ράριον καὶ τὸ ἐν τῇ χειρὶ βασιλικὸν δακτύλιον καὶ ἐνειλίσας αὐτὰ ἐν τῷ τοῦ
 ἁγίου αἵματι ἐπετέλει δι' αὐτῶν ἰάσεις παντοδαπῶν παθημάτων καὶ πονη-

126, ρῶν πνευμάτων ἀπελασμόν. Διαδραμοῦσης δὲ τῆς φήμης τῶν θαυμάτων
 ἐν ὅλῃ τῇ περιχώρῳ Θεσσαλονίκης, φθάνει καὶ μέχρι τοῦ βασιλέως, ὃς καὶ
 145 τῷ θυμῷ μεθυσθεὶς κελεύει καὶ τὸν Λοῦπον ἀναιρεθῆναι· ὃς καὶ ἀνῆρέθη
 ἐν τῷ οὕτῳ λεγομένῳ τριβουναλίῳ τῆς πόλεως Θεσσαλονικέων.

18. Τὸ δὲ καλλίνικον τοῦ ἁγίου Δημητρίου καὶ παναγιώτατον λείψανον
 ἔκειτο καταπεφρονημένον φόβῳ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν διωκτῶν. Ἄλλ’
 ὅμως νύκτωρ κεκλοφότες αὐτοὶ τινες ἄνδρες πιστοὶ, κατέκρουσαν χώμασιν ὥς ἦν
 150 δυνατόν. Ἄλλ’ ἐπειδὴ οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὅρους κειμένη,
 οὐδ’ αὐτὸ εἶασε κρυβῆναι τὸ λείψανον ἢ τῶν θαυμάτων πηγὴ, ἀλλὰ γέγονε
 περιβόητος διὰ πάσης Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας ὁ ἅγιος ἐν τοῖς θαύμασι
 δηλονότι, μεθ’ ὧν καὶ τὰ τῆς εἰδωλομανίας φρονάγματα κατεβλήθησαν καὶ τὰ
 τῆς ἀμωμότητος τὴν χριστιανῶν πίστειος δόγματα ἐφαιδρύνοντο.

155 19. Τότε οὖν καὶ τις ἀνὴρ εὐσεβὴς καὶ ἔνδοξος, Λεόντιος τοῦνομα, καὶ
 ὑπαρχος τοῦ Ἰλλυρικοῦ γενόμενος, ὃς ἦν ἀπερχόμενος ἐν τῇ Θορᾶκῶν χώρᾳ
 καὶ νόσφ’ ἀνιάτῳ περιληφθεὶς, ἐν τῇ Θεσσαλονικέων πόλει διὰ τινος λεκτι-
 127, κίου ὑπὸ τῶν οἰκείων προσάγεται καὶ ἀνακληθεὶς ἐπάνω τοῦ ἱαματικοῦ | μνή-
 ματος ἐκείνου τοῦ μάρτυρος παραχρῆμα καὶ τῆς τελείας ὑγείας τετύχηκεν
 160 ἄμῃ, ὥστε αὐτὸν τε τὸν ὑπαρχον καὶ πάντας τοὺς περὶ αὐτὸν θαυμάζειν
 τὴν τοῦ μάρτυρος ταχυτάτην ἀντίληψιν καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν καὶ τὸν αὐ-
 τοῦ μεγαλύνειν μάρτυρα Δημήτριον.

20. Ὃς αὐτίκα τὰς τῶν καμίνων ἐκείνων καμάρας καὶ τὰς τῶν θεο-
 μῶν ὑδάτων οἰκίας καταστρεψάμενος καὶ ἀπὸ πάσης συρφετώδους <ῥλης>
 165 τὸν τόπον διακαθηράμενος, ἀνεγείρει περικαλλῆ καὶ πάνσεπτον οἶκον τῷ μάρ-
 τυρῇ μεταξὺ τοῦ δημοσίου λουτροῦ καὶ τοῦ προορηθέντος σταδίου, ὃν καὶ δα-
 ψιλείᾳ κατακοσμήσας χρημάτων πολλῶν κατεκάλλυνε σφόδρα· ὃς καὶ μέχρι τῆς
 σήμερον ὥς ἐπίγειος οὐρανὸς ὠραῖζεται τῇ τῶν θαυμάτων πηγῇ κλειζόμενος,
 ὃς τὴν θεόβρυτον τοῦ μύρου λάρνακα φέρει ὥς πηγὴν ἀνεξάντλητον πάντοτε,
 170 ὃς ἀεσώδυνον πρόκειται φάρμακον ποικιλοτρόπων παθῶν ἰατήριον, ὃς τὸν
 ἀοίδιμον μάρτυρα Δημήτριον φέρων οἰκοδεσπότην ἀκαταγώνιστον πολεμίων
 βαρβάρων ἐφόδους οὐ πτοήσεται, ἀλλὰ καὶ λύτρωσις αἰχμαλώτων πολλάκις
 εὐρίσκεται, ὥς πολλάκις ἐν τῷ σεπτῷ ἐκείνῳ σηκῷ αἰχμάλωτα μετὰ τῶν
 127, κλοιῶν αὐτῶν πρὸς ὄρθρον | εὐρίσκεισθαι ἀπὸ τε Συρίας καὶ χωρῶν ἄλλων
 175 βαρβαρικῶν, ὑπὸ τοῦ ἁγίου Δημητρίου λεγόντων ἀρπάζεσθαι καὶ μέχρι τοῦ
 ναοῦ αὐτοῦ μεταρσίως διασώζεσθαι.

21. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ βασιλέων πιστῶν ὁ θεῖος οὗτος ὀπλίτης εὐ-
 ρίσκεται σύμμαχος, ὃν κἀγὼ γεγηθὼς μικρὰ χαιρετήσας περατώσω τὸν λόγον.

22. Χαίροις, ἀκαταγώνιστε Χριστοῦ στρατιῶτα παμμάκαρ Δημήτριε,

180 ὅτι τὸν καλὸν ἀγῶνα, κατὰ Παῦλον, ἀγωνισάμενος, τὸν δρόμον τετελε-
κὼς καὶ τὴν πίστιν τετηρηκὼς τὸ τῆς δικαιοσύνης στέφος ἀξίως κατεκο-
σμήθης παρὰ θεοῦ. Χαίροις, μάρτυς Δημήτριε, ὅτι τὰ τοῦ Χριστοῦ στίγματα
καὶ αὐτὸς ἐν τῷ σώματί σου προσειληφώς, χαίρων καὶ ἀγαλλιώμενος ἀνέ-
δραμες πρὸς αὐτόν. Χαίροις, μάρτυς Δημήτριε, ὅτι γέγονας ἀληθῶς τοῦ Χρι-
185 στοῦ μιμητής. Ἐκεῖνος γὰρ ὑπὲρ πάντων ἡμῶν ὑπὸ ὁσεβοῦς στρατιώτου
ἐλογχεύθη πλευρὰν τὴν ἀκήρατον καὶ σὺ ὡς εὐσεβῆς στρατιώτης αὐτοῦ
ὑπὲρ τῆς ἀγάπης· αὐτοῦ ἐλογχεύθης ἐν τῇ φρουρᾷ ὑπὸ ἀνόμων ἀνδρῶν. Χαί-
ροις, μάρτυς Δημήτριε, ὡς τῇ· χάριτος μύστης καὶ λυτρωτῆς αἰχμαλώτων καὶ
128_τ ἱατρὸς ταχυνότατος ποικιλοτρόπων παθῶν. Χαίροις, μάρτυς Δημήτριε, ὡς ἀγ-
γελικὴν χάριν πεπλουτηκώς, ὡς ἐπίγειος ἄγγελος καὶ ὡς οὐράνιος ἄνθρωπος
κλειζόμενος καταφαίνεσαι. Χαίροις, μάρτυς Δημήτριε, ἅμα Γεωργίῳ καὶ Θεο-
δώρῳ τοῖς συνάθλοις καὶ συμμετόχοις σου, τὸ τρισόλβιον ὄπλον τῶν εὐσε-
βῶν βασιλέων ἡμῶν, τὸ τρίστομον φάσγανον τούτων κατὰ βαρβάρων ἀθέων,
τὸ τρίτειχον τείχος τῆς βασιλείου αὐλῆς, τὸ τρίξιφον κατακάρδιον ἥλωμα τῶν
195 δυσμενῶν πολέμιων, τὸ τρίκοσμον διάδημα τῶν βασιλέων ἡμῶν, τὸ τρίφεγ-
γον φῶς τῆς τούτων ὁδοιοποιίας ἡμέρας καὶ νυκτός, τὸ τριστελέχον αὐτῶν
ἀποσκίασμα καὶ τῆς τριάδος ἰσάριθμον καὶ τριπρόθητον. Χαίρε, ὡς τῆς ἀλή-
κτου χαρᾶς ἠξιωμένος καὶ σύνδρομος βασιλέων πιστῶν. Ὅτι δὲ ἡττάται τὸ
μέρος ἡμῶν ἐν ἡμέρᾳ πολέμου, οἶδα ἀγῶ. Ἄλλ' οὐ τῇ ἀδρανεΐᾳ τῶν στρα-
200 τηγῶν τούτων τὴν ἥτιαν ὑποτοπάζομεν, ἀλλ' οἱ καρποὶ τῶν πονηρῶν πρά-
ξεων ἡμῶν κραταιοτέρους καθ' ἡμῶν τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ἀπεργάζονται. Πῶς
γάρ, φησί, διώζεται εἰς χιλὸν καὶ δύο μετακινήσουσι μυριάδας, καὶ
τὰ ἐξῆς.

23. Ὁ δὲ θεὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ Λεόντιος, τὸν τοῦ μάρτυρος ἀπαρτίσας
205 πανορθάσμιον ναὸν καὶ πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν μέλλων ἀπαίρειν, διενεοῖτο καὶ τι
λείψανον συνεπάραι αὐτῷ, ἵνα ἀκείσε εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου ἀνεγείρῃ ναόν.
128_ν Ὁ δὲ ἅγιος νύκτωρ αὐτῷ | ἐπιστὰς ἀπεκώλυσε τὴν ὁρμὴν. Λαβὼν δὲ ὁ ἀνὴρ
τὴν τοῦ ἁγίου γλαυῦδα καὶ ἐκ τοῦ οὐραρίου τι μέρος, αἵτινα ἦσαν καὶ τῷ
τοῦ ἁγίου αἵματι πεφοινιγμένα, ἀργυροῦν τε γλωσσόκομον ποιήσας καὶ ἀπο-
210 θέσας αὐτιά, εἶχετο τῆς ὁδοῦ.

24. Φθάσας δὲ ἐν ποταμῷ τινι Δάννουβι καλουμένῳ καὶ μὴ δυνάμε-
νος παρελθεῖν διὰ τὸ χειμέριον τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ ζειθρου τὸ κάχημα,
ἐκάθητο περιμένων ἐπιλυγᾶσαι τὸν ποταμόν, αὐτὸς δὲ ὠγκοῦτο μᾶλλον ἀντὶ
τοῦ λυγᾶσαι. Ὁ δὲ θεὸς Δημήτριος, νύκτωρ αὐτῷ ἐπιστὰς, ἔφη «ἀπόθες
215 πᾶσαν δειλίαν ἀπὸ σοῦ καὶ ἀπιστίαν καὶ ἐπίβηθι τῷ ὀχήματί σου, λαβό-
μενος ἐπὶ χεῖρας καὶ ἦν ἐπιφέρεις σορὸν καὶ πάρελθε ἀδιστακτικῶς τὸν πο-
ταμόν ἅμα τοῖς ὑπὸ σέ». Καὶ τοῦτο ποιήσας ὁ ἀνὴρ, παρήλθε τὸν ποτα-

μὸν ἀβλαβῆς καὶ οὕτως ἐν τῷ Σερμίῳ διασωθεὶς ἀπέθετο τὴν ἁγίαν σορὸν
 μετὰ τῶν ἁγιασμάτων αὐτῆς, ἐν ᾧ καὶ ἕτερον ἐδομήσατο ναὸν τῷ ἁγίῳ μάρ-
 220 τυρὶ Δημητρίῳ, προσπελάζοντα τῷ σεβασμίῳ νεῷ τῆς καλλινίκου μάρτυρος
 Ἀναστασίας, ἐν ᾧ καὶ πολλῶν θαυμάτων ἀνέβλυσαν ποταμοί· ἐξ ὧν καὶ ἡμᾶς,
 129^r Χριστὲ βασιλεῦ, ὥς ποταμὸς τῆς εἰρήνης ποτίσας, ἔμπλησον, φώτισον, | κά-
 θαρρον, ἴασον, θεράπευσον ψυχὰς μετὰ σωμάτων ὁμοῦ ταῖς τοῦ σου θερά-
 225 ποντος καὶ μάρτυρος Δημητρίου λιταῖς καὶ τῆς ἀρχάντου Θεοτόκου, ἵνα καὶ
 ἐντεῦθεν δοξασθῇ σου τὸ πανάγιον ὄνομα, ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ
 καὶ προσκύνησις, ἅμα τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ σου πνεύματι πάντοτε καὶ νῦν
 καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

<Θεοδώρου Μετοχίτου> *Εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα καὶ μυροβλήτην Δημήτριον.*

- A59v 1. Εἰ μὲν περὶ τίνος ἄλλου πρὸς καινὴν ἄρ' ὁ λόγος εἶχε σπουδὴν, τό τε μέγεθος οἶμαι περὶ αὐτῆς ἔδει κατ' ἑμαυτὸν ὑπολογίζεσθαι καὶ ἅμα
5 δεδιέναι εἰ μὴ κατὰ λόγον ἀπαντᾶν ἐξεῖη, μὴδ' ἱκανῶς πρὸς αὐτὴν ἐπιχειρεῖν τε καὶ διανύειν· εἰ δ' οὕτω καὶ συγγνώμην ἡτούμην καὶ ὥσως ἐλάμβανον, εἰ-
χον ἂν οὕτως ἐπὶ τῶν ἔργων, ἔμοι δοκεῖν, μετ' ἀσφαλοῦς καταστάσεως. Ἄλλ' ἐπειδὴ πᾶσιν ἤδη καὶ ἀνείται τὰ μαρτυρικά τοῦ γενναίου Δημητρίου πα-
10 λαίσματα πονεῖν τε καὶ διατιθέναι τοῖς ἐγκωμίοις σεμνύνοντας καὶ δῆτα πολλὰ πάρεστιν ἀμφοτέρωθεν, μᾶλλον δὲ πάντοθεν, σπουδῆς ἔργα καὶ ὑπο-
δείγματα, τοῦτο μὲν ὅσοις τὰ εἰς λόγων ἐπιστήμην εὖ ἔχει, τοῦτο δὲ καὶ οἷς ἐνταῦθ' ἦτον εἰργασται, δεδομένον ἄνωθεν τῷ μάρτυρι συντελεῖν, ὅστις
15 βούλοιο, τὴν γιγνομένην τῆς εὐφημίας φορὰν, τί ἂν τις καὶ χρήσαιτο, τί ἂν τις καὶ διατρίβοι τῷ μεγέθει τῆς ὑποθέσεως, περὶ τὸν ἀκροατὴν μῆλα τοι
κάμνων καὶ φιλοπονῶν ἐνταῦθα μάτην καὶ παραιτούμενος, ἐνὸν οὕτω τῆς κοινῆς ἀπολαύειν τῶν λόγων ἐλευθερίας καὶ πείραν ἑαυτοῦ διδόναι τε καὶ
λαμβάνειν, τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας τοῦ παντὸς ἀγωνίσματος προστησάμενον; ἄλλ' ἐγὼ μέντοι τοσοῦτο μοι δοκῶ προσθεῖναι καὶ προειπεῖν τ' ἀληθές, ὅτι
20 καὶ μετὰ τούτων ὅμως τῶν λογισμῶν πρότερον ὤκνουν ἀεὶ κατὰ μεγάλων οὕτω διπτεῖν ἑμαυτὸν ἐγχειρήσεων καὶ ἅμα κατὰ χώραν ἐν τούτοις ἔχειν, βία μὲν ὅμως δ' οὖν ἔπειθε καὶ διαφέρειν ὥς οἷόν τε σιγῇ τὸν ἐπὶ τῷ μάρτυρι
μάλιστα πόθον ἡξίου τῶν ἄριστα προειληφῶτων αἰδῶς ὥσπερ εἰς πομπὴν τινα ἀπάνδημον εἰσιέναι δέον καὶ θεωρίαν ἐφ' ἱεροῖς οὐ μετ' ἀξιολόγου πα-
25 ῥασκευῆς πρὸς ἣν κάλλιστά τε καὶ ἡδίστα τοῖς θεωμένοις οἱ φθάσαντες ἀπηντήκεσαν. Δεινὸν γε μὴν εἶναι καὶ τοῖς μουσικοῖς ἀγῶσι καὶ τοῖς γυμνικοῖς καὶ τοῖς εἰθισμένοις, ὅπη τις ἂν ἐρῇ, πανταχῇ, ἐφ' οἷς οἱ προειπόν-
A60 τες, οἱ προαποδυσάμενοι καθ' ὅσον ἔξεστιν ἐπὶ τῶν | πραγμάτων ἄριστα διε-
γέγοντο, παρακινδυνεύειν ἀλόγως καὶ ἔδδεν μὲν παρὰ μέλος, ἐλαύνειν δὲ παρὰ
B1v λῦδιον καὶ πάντα ὁμοῦ μεμῖχθαι χρήματα· ὥστε καὶ εἰρόμην | ἂν οὕτω μά-

Cod. Vindobonensis phil. gr. 95, 59·80v (=A) et Suppl. gr. 1·5r (=B).

17 προστησάμενος A

30 λα τοι νεανικῶς τῆς ψήφου ταύτης τῶν λογισμῶν καὶ ὑπεχώρουν ἂν τῆς πα-
 ρούσης ἀγωνίας ἐν ἀσφαλεῖ τῆς σιγῆς. Νυνὶ δὲ ζᾷη τις ἀνθυπῆνεγκε καὶ
 κλύδων αἴφνης ἐπιπεσών· καὶ τὸ ἐντεῦθεν, ἅν ὁ λόγος ὁκνῇ μεμνησθαι τῶν
 δυσχερῶν, κάμπτει τὸ σῶμα νόσος ἐν ἀφύκτω συνέχουσα καὶ ἡ πληγὴ μου,
 35 τὸ τῆς γραφῆς, ἀλγυνή, ἐπ' ἀλλοδαπῆς ἢ νόσος· χρόνος ἐπὶ ταύτῃ παρερ-
 ρυή συχνὸς καὶ οὐδὲν πλέον, πᾶσαν συμμαχίαν τῇ φύσει πάντοθεν ἐπιχει-
 ρούσης τῆς τέχνης· ἀλλ' ἐπὶ τούτοις πονήρως οὕτω κάμινων καὶ πάντων ὁμοῦ
 τῶν ἄλλων ἀπεγνωκώς, τελευτῶν δὴ πρὸς τὸν κοινόν σε πάντων μετὰ τοῦ
 λόγου καταφεύγω προστάτην, Δημήτριε. Ἐπεὶ δὲ ἡ ἐλπίς ὑπερέσχε καὶ τὸ
 σῶμα κάμνον ἐρρώσθη, πῶς ἂν σοι καὶ ἀνθομολογήσωμαι, πῶς ἂν σοι καὶ
 40 ἀποδοίην τὴν ὀφειλήν, τὰς ἐμὰς αἰνέσεις ἀξίως τῷ σεσωκότι; ὥς μέντοι γε ὑπ'
 ἀνάγκης, ὅμως ἐνταῦθα ἐπέστην. Τί γὰρ δεῖ καὶ διατρίβειν ἔτι πλείω τοῦ
 καιροῦ καὶ τῆς χρείας; Ἰκανὸς ὁ λόγος ἐν τούτοις. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐπέστην
 ἄρα, ἀρκετόν ἥδη τῆς εὐφημίας, αὐτὴν ἐπικαλεσαμένην τὴν σὴν ἀνωθεν
 θεϊὰν χάριν ὁρῶγειν χεῖρα καὶ συναίρεσθαι πρὸς τὴν ἀγωνίαν καθάπαξ ἐπι-
 45 χειρήσαντι.

2. Ἐπεὶ δ' ἡ τῶν λόγων ἐνταῦθα τέχνη καὶ πατρίδος πρὸ τῶν ἄλλων
 νομίζει χρεῖαν καὶ ὁ παλαιὸς φησὶ λόγος τῷ εὐδαίμονι μετὰ τῶν ἄλλων ἢ πρὸ
 τῶν ἄλλων δεῖν εἶναι καὶ τὴν πόλιν εὐδαίμονα, τοῖς μὲν ἄλλοις ἴσως μὴδὲν
 ἔστω πρᾶγμα πάντοθεν ὥς ἐμπίπτει περαίνειν καὶ τοῖς τε λόγοις αὐτοῖς καὶ
 50 τοῖς ἐπαινουμένοις ἅμα φιλοτιμείσθαι τὴν ἀφθονίαν· ἀλλ' ἡμῖν ἐντεῦθεν καὶ
 ὅσοις ἐφ' ὁμοίαις ὁ λόγος ταῖς ὑποθέσει οὐκ οἶδ' ὅτι ἂν εἴη πλέον ἀξι-
 οῦν εἰσφέρειν πρὸς τὴν ἐνισταμένην σπουδὴν· εἰ μὲν γὰρ ἐνέδει τοῖς ἐγκω-
 A60v μίοις | πραγμάτων, εἰ διὰ πάντων ὁμοῦ τῶν ὄντων αὐτάρκης ἦν ὁ λόγος
 ἐπιχειρεῖν ὥς ἡβούλετο, τάχα μὲν οὐδ' οὕτως ἦν ἂν προὔργου πλείω τῶν
 55 εἰκότων ἐξάγεσθαι καὶ περινοεῖν, τάχα δ' οὐκ ἄλογον οὐδὲ φορτικὸν ἱκανῶς
 ἔχοντα πόρρω διατρίβειν μετὰ τῆς τέχνης· ἐπεὶ δ' ἐνταῦθα καὶ πλεῖστα καὶ
 μέγιστα τοῖς βουλομένοις ὁ μάρτυς οἴκοθεν τούτοις χρῆσθαι προβάλλεται καὶ
 ἅμα περὶ ὧν οὐκ ἂν τις καὶ σφόδρα τοῖς λόγοις θαρρῶν φιλονεικίης ἐξί-
 κοιτο, ἀνάγκη μὲν οὐκ οἶδ' ἥτις ἂν εἴη τοσαύτη καὶ νόμων τέχνης καὶ πό-
 B2 λεων κἀκεῖνα.... πειρᾶσθαι προστιθέναι καὶ προσάγειν τῷ | μάρτυρι. Ἄλλ' ἔστι
 μέντοι τοσοῦτο μὴ προῖεσθαι τελείως μὴδ' ἔτι ὑποχωρεῖν ἀξιούν, ὅτι πα-
 τρίδος ἐνταῦθα δεῖσαν, ἔλαχε μὲν ἥπερ αὕτη κάλλιστα περὶ πάντων ἐστὶν
 ὅσα κόσμον ἔχειν μάλιστα πόλειςιν, οὐ μὴν ἄλλ' ἐπέδωκε διὰ τούτων ὁμοῦ
 πάντων καὶ προῆλθεν ἡ μαρτυρικὴ τῇ πόλει φορὰ καὶ τούτου πάνθ' ἐνὸς
 65 τᾶλλα ἥτιω παλαιὰ τε καὶ νέα ταύτῃ συντελεῖν καὶ οὐκ ἂν ἔτι λείπεσθαι λό-
 γον· ἔξεστι δὲ ὁρᾶν τε καὶ ἅμα προϊέναι τῶν χρόνων τῇ μνήμῃ χωρῶμενον.

'Η γὰρ δὴ πόλις προκαθίηται μὲν Μακεδονίας καὶ Θετταλίας ἀπάσης, τὴν δ'
 ἐπωνυμίαν ἐντεῦθεν μετὰ τῆς νίκης ἀξιουμένην προῖσχύουσα δεξιοῖς οὕτω
 τοῖς προσιμίοις παραχρήμα ἀπαντᾷ καὶ φθάνει χειρουμένη τὸν λογισμὸν
 70 πρὶν ἢ πολυπραγμονεῖν ἐγχειρῆσαι περὶ τῶν ὄντων· καίτοι γε μάλιστα τις
 ἂν οὕτως σκοπῶν καὶ προβαίνων οὐ Θετταλίας μόνον οὐδ' ἥς τιнос ἂν
 βούλῃ τῶν Ἑλληνίδων, ἀλλὰ διὰ πάσης αὐτῆς Ἑλλάδος νικῶσαν ὄψεται καὶ
 οὐ τοῦτο γε μὴν ἔτι, ἀλλὰ καὶ ἐστὶν ἐνταῦθα προσθίνειν τῶν κατ' Εὐρώ-
 πην σχεδὸν ἀπασῶν ἐν πρώταις ἔχειν τὴν πόλιν, τοῦτο μὲν μῆκος ὅσον ἐξεῖ-
 75 ναι μέγιστον, τοῦτο δὲ θέσεως εὐκαιρίαν καὶ τὸ γιγνόμενον εἰς ἅπασαν ἀρε-
 τὴν πόλεσιν ὥς οὐκ ἄλλης τινὸς ἐγγὺς εἶναι προσάγειν· ἔστηκε μὲν δὴ κατ'
 A61 αὐτὸ γῆς τε ἅμα καὶ θαλάττης τὸ κάλλιστον· εἰ γὰρ δὴ τις πόλεων | ἐν
 μέσῳ, καὶ αὕτη γε τῶν ἄλλων οὐχ ἥκιστα νικᾷ λέγειν καὶ πάρεστιν ὥς οὐ
 γῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς θαλάσσης ὄραν. Τὸ ἐντεῦθεν δὲ ἥδη πάνθ' ἐξῆς
 80 ἔπεται, καὶ ἅμα μὲν ἐφ' ἑαυτῆς ὥς ἐστὶν ἰκέσθαι μάλιστα· ἀμφοτέρω πρὸς τε
 χάριν καὶ χρειᾶν ἅπασαν ἐντελῶς ἤρμοσται, ἅμα δὲ οὐκ οἶδ' ὅτου δέισαν
 οὐκ ἂν τις ἴδῃ περὶ πάντ' ἀνύειν πᾶσαν οὖσαν εὐχρείαν· τῶν γὰρ ἀπαντα-
 χοῦ τῆς θαλάσσης ἄκρων ἐπ' ἴσης ἀφισταμένη, τοῦτο μὲν εἰς Εὐρώπην καὶ
 ἐπὶ θάτερα, τοῦτο δ' εἰς αὐτὸν Εὐξείνιον καὶ τὴν ἀντιπράττουσαν ἐπὶ Λιβύ-
 85 ης καὶ πρὸς Αἰγύπτου θάλασσαν, ἔχει μὲν πάντοθεν φέρειν σὺν ῥαστώνῃ
 καὶ περαινέειν ὁ βούλοιτο, ἔχει δὲ τῶν ἐνόντων ὡσαύτως ἀντευποιεῖν, ὅς γε
 δητὰ τρόπος τῆς κατὰ θάλασσαν εὐεξίας τῶν πόλεων. Αὐτὴν γε μὴν ἔτι τὴν
 ἔσωθεν εὐπραγίαν μάλιστα τι τις ἂν ἔχοι λέγειν, ὥς ἀμφοτέρω ἐξεῖναι,
 μᾶλλον μὲν τὴν τοσαύτην περιουσίαν θαυμάζειν τῶν ἐνοικούντων, μᾶλ-
 90 λον δὲ τὸ διὰ πάντων εὐγενὲς τῆς πολιτείας καὶ τὴν ἰσότητά καὶ τὴν τῶν
 τρόπων εὐκολίαν καὶ τὸ πεφυκὸς ἡρμόσθαι, τοῦτο μὲν πρὸς αὐτούς, τοῦτο
 B2v δὲ | πρὸς τὴν τῶν ξένων ἐπιδημίαν, περὶ ὧν οὐχ ἱκανὸς διατρίβειν ὁ χρό-
 νος· καὶ οὕτω προσέθηκα τὰ κρείττω ταῦτα καὶ τῆς ὑψηλοτέρας εὐνομίας
 καὶ καταστάσεως, τὴν περὶ τὸ δόγμα δηλαδὴ τῆς ἀληθείας θερμοότητα, τὰ
 95 τε ἄλλα πάνθ' ὁμοῦ χρήματα καὶ περὶ τοὺς θεῖους νεὼς φιλοκαλίαν ἀσχε-
 τον παντάπασιν καὶ σπουδὴν, ἱερὰς τῶν τὰ θεῖα φιλοσοφούντων συνοικίας
 καὶ φροντιστήρια καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν τῆς εὐσεβείας χύσιν καί, ὥς ἂν τις
 ἐρῇ, τρυφήν· ταῦτα μέντοι πάντα καὶ ὅσα γε εἰκὸς παραπλήσια, οὐκ οἶδ'
 ὅστις τῶν ἀπάντων σφόδρ' οὕτως ἐστὶν ἀμαθής. Ἡμῖν γὰρ δὴ πόρρω σχολῆς
 100 ὁ λόγος ἐξετάζεσθαι περὶ τούτων, ἵσως δὲ καὶ ἱκανῶς ἔχει ὥς ἂν ἐν μέρει
 βραχεῖ τῆς σπουδῆς· ἄλλ' ὅθεν ὥρμηται.

3. Τί ταῦτα πρὸς τὴν μαρτυρικὴν τῇ πόλει φοράν, τί πρὸς ἡλιακῶν
 A61v ἀκτίνων ὑπερβολὴν ἀστέρων | φαύσεις ὥστε παραβάλλειν εὐθὺς ἀμαυρούμε-
 ναι; οὕτω τοι πάντ' ἐπέσχε καὶ διεγένετο καὶ συνέφω τῇ πατρίδι τὰ ἐκ τοῦ

- 105 μάρτυρος καὶ ὅλη τις ἡρτῆσθαι τοῦδε δοκεῖ καὶ εἶναι καὶ συνεῖναι καὶ ἀμε-
ρῶς ἔχειν ἢ μᾶλλον ἔχασθαι οὐκ οἶδ' ἥς τινος ἀνάγκης ὀλκαῖς· καὶ εἰ δὴ τις
ψυχὰς εἶναι βούλεται πόλεων, μάλιστα μὲν ἐχέτω, δεικνύτω, φιλονεικεῖτω μετὰ
τῆς τοῦ λόγου προθέσεως· εἰ δ' οὖν, ἐρρέτω κακὸς κακῶς τὰ ἀκίνητα κινῶν,
αὐταῖς γεωμετρικαῖς εἴτ' οὖν φυσικαῖς ἀνάγκαις, αὐτοῖς, ἴν' οὕτως εἴπω, τοῖς
110 τῆς ἐπιστήμης σοφίσμασι. Τὸ δ' οὖν ἡμέτερον, ὥς ὁ γενναῖος οὗτος μάρτυς
Χριστοῦ ἀντὶ ψυχῆς τῇ πόλει καθίσταται, ὑπὲρ πάντα φυσικὸν σύνδεσμον,
ὑπὲρ πάντα νοῦν κυβερνήτην καὶ λόγον καὶ αἷμα μὲν ἐντέλειά τις καὶ συνο-
χὴ τοῦ εἶναι καὶ εἶδος ἥρμοσται, αἷμα δὲ ἡγεμῶν διὰ πάσης γίνεται πράξε-
ως καὶ ἐπιστάτης, αἷμα δὲ καὶ προστάτης καὶ πρόμαχος· καὶ τοῦτο οὐκ ἐπὶ
115 ὀητοῖς οὐδ' εἰς ἀριθμητὴν τῶν χρόνων περιόδον, ἀλλὰ ψυχὴ μὲν ἐξίσταται
σώματος καὶ ὑποχωρεῖ τῇ φύσει τῆς ὕλης πράττειν ἢ πάσχειν τὰ ἑαυτῆς καὶ
κυβερνήτης ἤδη τοῦ κλύδωνος ἡττηται καὶ ὁμοῦ τε μεθίεται τῆς ἡγεμονίας
καὶ τῇ φορᾷ τῆς εἰμαρμένης ἐφίησιν, ἀλλὰ καὶ χορηγὸς ἅπας, ἀλλὰ καὶ τα-
ξίαρχος καὶ παντὸς ἄλλου συστήματος ἡγεμῶν, εἴθ' ἐκῶν, εἴτ' ἄκων, ὅμως
120 δ' οὖν λειτουργεῖ τῷ χρόνῳ καὶ τοῦ τάγματος ἐξεῖσι· τοῦ δὲ περὶ τὴν πόλιν
ὁ πόθος ἀήτητος καὶ οὐκ οἶδ' ὅπως ἀπλήστως ἔχει τῆς περὶ ταύτην σπου-
δῆς, συνεῖναι τε αἰεὶ πάντα διὰ πάντων, ὥς ἔπος εἰπεῖν συνελόντα, καὶ προ-
μαχεῖν καὶ προΐστασθαι· ἀλλὰ τὰ μὲν δὴ πρὸς τὴν εὐδαίμονα ταύτην πόλιν
B3 τῷ μάρτυρι τοσαῦτα | καὶ τὰ πλείω γε παρεῖται φειδοῖ τοῦ μήκους τῆς ἐκ-
125 δρομῆς· ἴσως δὲ καὶ αὐθις ἐξέσται προσάγειν· ὁ δ' οὖν λόγος ἐπαναγέσθω.
4. Τὰ μὲν δὴ πρῶτα τῷ μάρτυρι κάλλιστ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς συντελεῖ καὶ
A62 οἷα μὴ πολλοῖς | ἄλλοις ἐξεῖναι τῶν λῖαν φιλοτίμων κοσμεῖν τε καὶ παραβάλ-
λειν καὶ ὥσπερ εἰς κοινόν τινα σκοπὸν ἐν μέσοις ἀφειμένον πάντα πάντοθεν
πρὸς ἐν φέρει, τοῦτο μὲν τύχης δῶρα, τοῦτο δὲ φύσεως, γένους σεμνότης,
130 οὐσίας ἀφθόνου κληρὸς, ἰσχυρὸς σώματος, κάλλους ἰσότης, ἡθῶν εὐγένεια καὶ
ἢ διὰ πάντων τούτων ἁρμονία καὶ σύμβασις, ὥς μήτε τὸ ὁωμαλέον ἐξάγειν
ἀηδὲς καὶ ἀκαθέκτον, μήτε τὸ ἀστεῖον ἀγενὲς εἶναι καὶ ἀνελεύθερον· καὶ μὴν
οὐκ ἦν μᾶλλον τὴν ἐξὶν θιαυμάζειν καὶ τοὺς ἀγαθοὺς θησαυροὺς ἢ τὴν ἐφ'
ἅπασιν χορῇσιν μετὰ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐννόμου καὶ τεταγμένης αἰρέσεως,
135 ὥς μήτε πρὸς ὄγκον, μήτε πρὸς ἄλλην ἅπασαν ἀηδῖαν ἐνταῦθα βασκαίνουσιν
ἐκτρέπεσθαι· καὶ γὰρ δὴ καὶ ἡ τῶν λόγων ἀσκησις ἐγγυὲς συνέφω καὶ τὸ ἐν-
τεῦθεν κράτος διὰ πάντων γενόμενον καὶ νομοθετήσαν πείθει νῦν ἴσως ἔρεῖν
ὥς πάντα τηνικαῦτα κεραννὺς ὁ τεχνίτης ἔοικε λόγος καὶ δημιουργῶν ἔμμε-
τρα τῆς τῶν ὄντων ὁμοῦ πάντων ἀνίστη τελειότητος ἄγαλμα· ἀλλὰ γὰρ δὴ τὸ
140 μέγιστον ἐπὶ τούτοις, ὁ τῆς εὐσεβείας προσῆν κόσμος καὶ ὥσπερ εἶδος διὰ
πάντων ἐρρῦθμιζέ τε καὶ συνηρμόζετο ἢ καὶ συνέφω τὴν ἀρχὴν ὁ μάρτυς
καὶ προέκοπτε τὴν ἡλικίαν μετὰ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος αἰεὶ προϊὼν ἴσος
ἀμφοτέρω, ὅσα τῆς ἐξωθεν διαρτίας, ὅσα τῆς ψυχικῆς διαπλάσεως, ἢ μάλιστα
τ' ἀληθὲς ἐνταῦθα προσεξετάσαι καὶ διελέσθαι, ἣν μὲν δὴ τέως ὁ σκοποῶς

- 145 καὶ ὁ δρόμος ἀμφοτέρωθεν προσυγχωρεῖν καὶ ἄμιλλά τις ἐντεῦθεν οὐκ
ἀγεννῆς, ἀλλ' ὁ λογισμὸς ἐξῆς ἐπεκράτει καὶ ὑπερέσχε τοῦ λόγου καὶ τῆς εὐ-
σεβείας τὰ δόγματα· παρὰ τοσοῦτον γε μὴν τάλλα πάντ' ἐρρίφη τε καὶ πα-
ρώφθη παρ' ὅσον καὶ δαπανᾷν ἔδει καὶ ὑφαιρεῖσθαι τὰ τῶν παθῶν ὑπεκ-
καύματα καὶ τῶν ἐκ τῆς ὕλης τοιγαροῦν ἐπιθέσεων σχολῇ ἄγειν ὁ νοῦς καὶ
A62, ἄνω φέρειν ἐλευθερὸς ἐπαιγόμενος· τοῦντεῦθεν | ἄρ' εἶχεν ὅ,τι χρῆσθαι καὶ
151 καθ' ἑαυτὸν ἐνεργεῖν· εὐγενὴς μὲν ἦν καὶ μάλα τοι τρυφᾷν αὐτῷ περιῆν ὥς
ἐρρέθη τὰ ἐκ τοῦ γένους. Ἀλλὰ τίς οὕτω τὸν ἐν τούτοις κόσμον καὶ νόμον
ἄκαιρον ὥηθη καὶ παρῆλθε, τίς μᾶλλον εἰς τὸ τῆς ψυχῆς ἐνευσεν εὐγενές,
τίς εἰς τοσοῦτον ἐπέγνω, τίς ἐνταῦθα καλῶς ἀναφέρειν ἐσπούδασεν, ὥστε
155 καὶ εὐγενὴς ἐντεῦθεν ἀκούειν εἰκότως καὶ εἶναι τῶν ἀρ' ἡλίου ἀνατολῶν,
B3, τῶν νοητῶν τοῦ | τῆς δικαιοσύνης ἡλίου ἐλλάμψαν, ὥστε καὶ κατηυγασθῇ
καὶ φῶς ἐγένετο κόσμου καὶ δίκην ἀκτίων ἐθησαύρισε τὴν αἴγλην ἐκείθεν
καὶ πρὸς πάντα τῆς οἰκουμένης ἐξέχεε καὶ διέδοτο;
5. Ἀλλὰ μὴν ὁ γε πλοῦτος οὐ μόνον *ἡγεμὼν ἡγεμόνων*, ὥς ἔφη τις
ἦδη, καὶ πάντα πάντων κρατῶν, ἀλλ' ἄρα καὶ οἶδεν ἡττώμενος καὶ οὐχ ὅτι
160 γ' ἡττώμενος, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ὑπηρετῶν ὅστις ἄριστα χρῆσθαι βούλοιο·
ἔδειξε δὲ ὥς προύθετο κοινὸν ὁ μάρτυς ὅτου τις δέοιτο, φέρειν, ἀπολαύειν,
μηδὲν εἶναι πρᾶγμα, μηδενὸς ἀτυχεῖν· ὁρφανοῖς ἦν πατήρ, χερῶν προστάτης,
ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησι, διέθρυψε πεινώσι τὸν ἄρτον, πτωχοῖς, ἀστέ-
165 γοις τὰ τῆς οἰκίας ἀνείτο καὶ ἅμα προσῆν τὸ τῆς θρασυῆς τῇ χρεῖα καὶ
τὸ εὐκόλον ἦδη κτωμένοις καὶ ἄλυπον, ὥς ἂν τις ἐπὶ τοῖς οἰκείοις ἔλοιτο μά-
λιστα, καὶ πάντα μεγαλοψύχως καὶ πάσης ἀνελευθερίας ἀπήλλακτο· καὶ τοῦτο
πλέον ἐντεῦθεν ἐποιεῖτο μόνον τῶν λαμβανόντων ἔχειν ὥσπερ δεικνύναι τὴν
φύσιν καὶ ὕλης μᾶλλον πρὸς ἀρετὴν εὐπορεῖν ἢ μηδὲ τοῦτο σχεδόν, ἀλλ'
170 ἐκατέρωθεν ἀπαντᾶν ἐξεῖναι τὸν τοῦ καλοῦ νόμον ὥρετο, καὶ συντελεῖν ἅμα
τῇ κοινῇ φύσει τὸν ὀφειλόμενον ἔρανον, τῶν μὲν διδόναι καλῶς, τῶν δὲ σὺν
κόσμῳ λαμβάνειν καὶ ἀμφότερ' ὥς ἔξεστιν ἀπαθῶς τε καὶ ἐλευθέρως. Εἰ δὲ
καὶ τὴν ὥραν εἶχε τοῦ σώματος εὐφυῆς, εἰ δὲ καὶ τὴν χεῖρα γενναῖος καὶ τὸ
ἄνθος ἡρωικὸν μετὰ τῆς ἀκμῆς, τίς ὁ πολὺς πόνος, τίς ἡ χάρις, φησί, ἢ
A63 κενὴ φιλο|τιμία τῆς φύσεως, τίς ὁ κόσμος οὐχ' ἱσταμέναν, τίς *ὀφέλεια* τῷ
αἵματί μου ἐν τῷ καταβαίνειν με εἰς διαφθοράν, ὃ φησὶν ἢ γραφή, τί μοι
πλέον ἢ μὴ πέφυκε μένειν, τί χαρίζη τὰ μὴ προσόντα, τί φέρεις ἢ μὴ πάν-
τως ἔχεις, τί συνέχεις ἢ ῥέει καὶ ἅμα μὲν *λίαν συνάπτεις*, ἔφη τις ἡ-
180 δη, ἅμα δ' ἐξ ἅμικον πλέκεις σχοινία καὶ συνδεῖς ἃ φεύγει καὶ κατὰ τῶν μὴ
ὄντων φιλονεικεῖς; εἴσω δεῖ νεύειν, εἰς ἑαυτὸν πάντοθεν ἐπεστράφθαι, μόνης
ἐπιμελεῖσθαι καθ' ὅσον ἔξεστι τῆς αὐτοῦ καὶ ἀνωλέθρου ψυχῆς, τὰ δ' ἄλλ'
ὁμοῦ χαίρειν ἔαν καὶ πάντ' ἄνω καὶ κάτω μετὰ τῶν χρόνων κινεῖσθαι καὶ

185 ῥέειν ἀεὶ τῆς ὕλης τὰ παίγνια· καὶ ταῦτα μὲν οἱ λόγοι τῶν ἔργων κριταί,
B4 τὸ δὲ πείθειν μάλιστα· εἶχον αἱ πράξεις· ἀμέλει τοι πᾶσα μὲν ἀπὴν ἀπειρο-
καλία, πᾶσα δὲ ῥαστώνη καὶ ἀπαλότης ἀγεννῆς, πᾶσα δὲ τρυφή, πᾶσα δὲ ὕ-
βρις ὁμοῦ καὶ τυφός· ἅπας ἐξώριστο· οὐ θυμὸς ἀρπάζων ἀλόγιστος ἐκλόνει
καὶ ἀσχετος, οὐ γέλως ἐθιριάμβευεν ἀσωφρόνιστος, | οὐ γλώττης ἐξῆγεν αὐ-
θιάδεια, οὐκ ἄλλη πᾶσα τις ἀβασάνιστος ὁρμή τε καὶ κίνησις ἀλλὰ σεμνότης
ἐκράτει καὶ νοῦς ἀληθῆς ἐνομοθέτει καὶ ἡγνισμένος καὶ λογισμοῦ καθαρότης
190 καὶ ὕψος καὶ ἥθος ἐλεύθερον καὶ λόγων μέτρα καὶ πράξεων.

6. Εἶχε μὲν οὕτω ταῦτα, ἔδει δὲ ἄρα δειχθῆναι, μᾶλλον δὲ χωρῆσαι
πρόσω τὴν φύσιν, ὕλης τυχοῦσαν ὡς ὥρμησεν ἐξαρχῆς πρὸ τῶν χρόνων· ἔδει
τὰς ὑποθέσεις ἀξίας ἀπαντῆσαι τῶν ὄντων, ἔδει τὸν τόπον ἐσκενδάσθαι, ἔδει
τὸ θέατρον τοῦ καλοῦ θησαυροῦ, ἔδει ταῦτα καὶ γέγονεν· ὡς δὲ γέγονε καὶ
195 εἰρησεται. Ὅνομα μὲν ἤδη μέγιστον Δημητρίου πρὸς ἅπαντας ἦει καὶ κού-
φοις ἢ φήμῃ πτεροῖς, ὡς ὁ λόγος βούλεται, φοιτῶσα πάντ' ἐπελάμβανεν,
ὁπόσοις ἐντύχοι. Φθάνει δ' οὕτως ἄρα καὶ εἰς αὐτὸν ἦκει τὸν βασιλέα καὶ
παραχρῆμα χειροῦται. Ἐδειξε δ' ὅτι καὶ μεταπέμπεσθαι δεῖν ἡγεῖτο καὶ με-
A63, τεπέμπετο· ἀλλ' ἐντεῦθεν ἢ | πείρα κρεῖττων τῆς φήμης, δηλοῖ δὲ οἷα καὶ
200 ὅσα εὐθὺς εἶπετο. Συγκλήτου γὰρ δὴ τὰ πρῶτα κοινωνία καὶ μετουσία τῷ
Δημητρίῳ καὶ τῶν ἐν τέλει τοῖς πρώτοις ἐγκρίνεται, ὁ γέρας ἀρετῆς ἢ γένους
ἐπιφανοῦς ἀναγκάζει κληρὸς ἢ ἄμφω μοι δοκῶ ταῦτα μάλιστα καὶ ὡς ἄρ'
εἶχε τῷ μάρτυρι· τὰ δ' ἐξῆς οὐ πολλοῦ τοῦ χρόνου καὶ τῆς Ἑλλάδος προ-
βέβλητο πάσης ἀνθύπατος. Ἄλλ' ἢ μὲν δὴ πρὸ τῶν ἔργων παρασκευῇ τῷ
205 μάρτυρι καὶ κατὰστασις εἴρηται, τὸ γε μὴν ἔτι μέγεθος τῆς ἀρχῆς τοσοῦτο
θανυμάζειν ὡς εὐθὺς ἀκοῦσαι. Τοῦτο μὲν ἀξίας ὄγκος ἤδη τοσαύτης ἐπὶ τῶν
προτέρων μάλιστα χρόνων ὑπολογιζομένῳ, τοῦτο δ' ἀπαρχῆς ταύτης κράτος,
ἔθνους ἀρχαίου, ἔθνους οὐ μέγιστον ἄνωθεν ἐπ' εὐγενεῖα φρόνημα τά τε ἄλλα
καὶ σοφίας σεμνότης καὶ κάλλος προσῆν καὶ ἡθῶν καὶ πολιτειῶν καὶ νόμων
210 αἰρέσεις κρεῖττους ἢ παραβάλλειν κατ' ἄλλους ἐξεῖναι· τοσοῦτο γε μὴν ἔτι
κάλλιστόν ἐστιν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ γένους, ἐπ' αὐτῆς μάλιστα τῆς πατρίδος προ-
στήναι καὶ παρὰ τοῦ βήματος συγγίνεσθαι τοῖς πολλοῖς καὶ ταῦτ' ἐν ὀλίγῳ
κομιδῇ τῷ προλαβόντι καὶ πόνῳ καὶ χρόνῳ, αἷ δὴ μᾶλλον περὶ ταῦτ' ἀνύειν
δοκεῖ· οὐπω γὰρ ἦν ἔτι τῆς ἡλικίας, ὥστε καὶ στρατιωτικοῖς σχεδὸν ἐξετάζε-
215 σθαι καταλόγοις, οὐπω τοσοῦτος, ὥστε καὶ ὑψηρετεῖν ἀξιούσθαι, καὶ προ-
έδραμεν οὕτω σφόδρα καὶ εἰς ἡγεμόνας ἐκρίθη καὶ τούτων εἰς ὅσον ἐξε-
B4, σι | μέγιστον· ἀλλ' ἐπὶ τοιούτων δὴ τῶν πραγμάτων γενόμενος καὶ ὥσπερ
ἐξ ἀόπτου τινὸς εἰς πέλαγος ἀποβλέψας ἀδάπανον ὀφθαλμοῖς περαινέειν ἢ
πρὸς θεωρικῷ τινὸς ἐπιστάς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐπίδοσαν καὶ νομῇν ἀμετρον,
220 οὐκ ἠπόρησεν ἂν ἐπὶ τούτοις, οὐδ' ἐξεπλάγη, οὐδὲ πρύναν ἐκρούσατο, οὐδὲ

- μὴν ταῦτόν τοῦτ' ἔπαθεν, ὁμοῦ τε εἶδε καὶ φέρειν ἀλογίστως ἀφῆκεν ἔμπλη-
 κτος, ὥσπερ οἱ πλείους πάντα μιγνύντες καὶ συγχέοντες πράγματα. Ἄλλ' ἀπο-
 A64 ρῶ μὲν ὅτι ἂν καὶ χρήσωμαι, μᾶλλον δέ, εἰ δοκοίη, | τὰ μὲν ἄλλα τῶν τῆς
 ἀρχῆς παρείσθω· ἢ πῶς γὰρ ἂν τις ἐνταῦθα τὴν ἀξίαν ἀποδοῦναι γένοιτο, καὶ
 225 περὶ πάντων ἐξῆς διορίσασθαι καὶ ἐπεξελεῖν μὴ οὐ σὺν μεγάλῳ τῷ τῶν
 λόγων πόνῳ καὶ κράτει καὶ τύχῃ καὶ ἅμα τῶν καιρῶν ἀφθονίᾳ καθ' ἕκαστον
 ἀνῦσαι; περὶ δὲ τῶν μάλιστα ἀναγκαίων νῦν εἶναι καὶ ἃ μὴδὲ παραλιπεῖν
 θέμις, οὐτ' εὐλογον, οὐδ' ὅλως ἔξεστι, καὶ δὴ νῦν ἤδη πειράσσομαι δεικνύναι
 καὶ λέγειν ἄρχομαι.
- 230 7. Οὗτω γὰρ ἐκεῖνος θεόθεν ὡς ἔοικε πάντα ἦλω καὶ θείᾳ τινὶ κινή-
 σει καὶ συνέφυ τὴν ἀρχὴν καὶ ὅλως αἰεὶ συγκεκλήρωτο, ὥστε ὁμοῦ τε ἐπέβη
 τῆς ἀρχῆς καὶ ὥσπερ ἐκ πολλοῦ συνθήμενος καὶ τινα ὀφειλὴν ἀμήχανον ὑπε-
 ξελεῖν τοῖς πράγμασιν ἀποδιδού; ἢ μᾶλλον ὥσπερ πόρωθεν ὠδίνων καὶ
 πρὸς τι κατάντημα καὶ λιμένα τῆς φύσεως ἐπειγόμενος; καὶ δὴ καὶ τυχὼν τοῦ
 235 καιροῦ καὶ τοῦ πράγματος, παραχοῆμα δὴ ῥήγνυσιν ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀνακα-
 λύπτει καὶ προϊστάται σαφῶς τὴν εὐσέβειαν· ὃ ψυχῆς ἐκεῖνης ἀσχέτου καὶ
 μὴδὲν ἔμπροσθεν τεθείσης μέτριον μὴδ' ὑποπτεπτικός, μὴδ' ἀνθρωπινον,
 ὃ λογισμοῦ πάντα ἐν πᾶσι κρατοῦντος καὶ νομοθετοῦντος σὺν νόμῳ καὶ μέ-
 τρῳ καὶ τάξει τελεωτέρῳ τὰ κρείττονα, ὃ τάχους ἐπιχειρήσεως, πάσης ἀναβο-
 240 λῆς ἀνῦειν ἀσφαλεστέρου, ὃ πάντα πάντων ἐξῆς ἀξία καὶ οὐδὲν ὅτι μὴ συμ-
 βαῖνον μὴδ' ἡρομόσθαι πεφυκὸς πρὸς ἄλληλα καὶ νοῦς καὶ λόγος καὶ κίνησις,
 ἦλθεν εἰς τὰ βάθῃ τῆς κοσμικῆς ταύτης θαλάσσης καὶ τῇ ῥοῇ τῆς φύσεως
 ἐδούλευσε καὶ γέγονεν ἄνθρωπος, ἀλλ' ἀνέσχεν, ἀλλὰ κούφως ἀνέδραμε καὶ
 τὸν μόνον τῶν πάντων ἔγνω δεσπότην καὶ ὑπὲρ τὴν ἕλιν ἐφρόνησε, τὰ τῆς
 245 εὐσέβειας ἐδέξατο σπέρματα, ἀλλ' ἐπόθει καὶ γεωργῆσαι καὶ προσεπιδοῦναι,
 καὶ εἰς ἕκατόν ἐπεργάσασθαι. Ἄνωθεν ἐπλάσθη μετὰ τῆς φύσεως, ἀλλ' οὐκ
 A64 εἶχε μόνον ἐνταῦθα χρῆσθαι, καὶ πρὸς τέλος | ἀφεώρα μέγα καὶ τῆς ὑποθέ-
 B5 σεως ἄξιον, ἐζήτει | τόπον κοινὸν καὶ θέατρον ἱκανὸν ἀναδείξωσθαι ἀλλὰ τυγ-
 χάνει· καὶ εἰς ἡγεμονίας τοσαύτης ἥψος ἀρθεῖς ἡνικαῦτα δὴ τὸν καιρὸν λαμ-
 250 βάνει καί, ὥσπερ ἐξ ἀπόπτου τινός, εἰς τὴν οἰκουμένην πᾶσαν φωνὰς ἐν-
 τεῦθεν ἀφίησι καὶ μετατάττεται καὶ ἀντὶ πάντων πάντα Χριστῷ μετατί-
 θησι· καὶ πόλις μὲν ἐπὶ ὄρους κειμένη, φησὶν ὁ θεῖος λόγος, οὐκ ἂν καὶ
 δύναιτο κρύπτεσθαι· καὶ νῦν δὴ τοῦτό τε οὐδὲν ἦρτον καὶ ἅμα προέσπετι
 255 ἐρεῖν, ὡς ὁμοῦ τε τὸ φῶς ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἀνετίθη καὶ τὰ εἰκότα εἴπετο τῇ
 φύσει καὶ ἡγῶσε· καὶ εἰ δὴ τις κάλλιστα ἐπὶ τῶν ὄντων ἔχειν ἀξιοῖ τὸ πά-
 λαι δὴ τοῦτο κινούμενον, ὡς ἀρχὴ δείκνυσιν ἄνδρα, καὶ τὰ ἐκ τοῦ μάρτυ-
 ρος ἐνταῦθα μάλιστα δηλοῖ καὶ οὐκ οἶδ' ὡς εἴ τι τῶν ἀπάντων τὸ πι-

236 σαφῶς τὴν εὐσέβειαν Α²
 257 δηλοῖ Α² συνέστη Α

252 cf Matth. 5,26

- στὸν τῷ λόγῳ· δίδωσι μὲν γὰρ δὴ καὶ τῶν πραγμάτων ἤψατο, γυμνοῦται μὲν
 αὐτίκα τ' ἀληθὲς εἰς προὔπτον ἅπασιν, ὅτι ποτὲ ἔστι περὶ θεοῦ φρονεῖν
 260 καὶ καθάπερ ἀμέλει σύνθημα τῆς ἀρχῆς αἰρεῖ καὶ προβάλλεται· οὐ μόνον
 δὲ ἄρα χρῆναι φησὶν ὁ τοῦ δεσπότου τὴν ὑπόθεσιν λαβὼν καὶ τὸ τάλαντον
 ἀμειγρώγητον ὥς ἐδέξατο συντηρεῖν, ἀλλὰ καὶ πανταχῇ φέρειν καὶ πάντοθεν
 προσπορίζεσθαι· δεινὸν γὰρ εἶναι κἀνταῦθα γε μὴν ἔτι τὸ καθ' ἑαυτὸν ἀξι-
 οῦν ἀλλὰ μὴ χάριν εἰδέναι τῷ χρόνῳ τῆς δεδομένης νομῆς καὶ τάξεως μεγά-
 265 λας ἀφορμὰς ἔργων προβαλλομένων περὶ πολλοὺς ἐπιχειρεῖν καὶ δείκνυσθαι
 τῶν ὄντων ἀξίως· καὶ τοῦτων οὕτως ἤδη μεγαλοψύχως πρόσω ἦει καὶ ὥσπερ
 ἄνωθεν ἐπὶ ῥητοῖς ἥκων παγκόσμιον ἀγαθὸν καὶ θεῖαν τινὰ λειτουργίαν
 ταύτην ἀποδιδούς τῇ κοινῇ φύσει μεταποιεῖ τὰ τῆς ἀρχῆς κάλλιστα χρῆ-
 σθαι πρὸς τὸ βέλτιον καὶ τοῖς ὑπὸ χεῖρα μάλιστα λυσιτελοῦν καὶ οὐδὲν ὑπε-
 270 λογίσασαο τηνικαῦτα οὐδ' ἡμβλυνεν, οὐδ' ἔσχέ τι τὴν ὁρμὴν ἐκείνου, οὐ δό-
 275 ξις ἔρως, οὐ στοργὴ τῶν παρόντων, | οὐ μείζων ἐλπίς, οὐδ' αὐ τοῦπα-
 λιν, οὐκ ἀρχῆς ἀποβολὴ καὶ ζημία τοσαύτης καὶ κύβου περιτροπῇ καὶ φο-
 ρά τις ἀντίρροπος, ἀκαθέκτος τε καὶ ἄνισος τῷ περιόντι τῆς δυσχερείας,
 ὥς εὐδηλὸν γε ἦν εἰκασαί παντί, οὐ τροπὴ τύχης καὶ μεταβολῆς αἰδῶς ἐπο-
 275 μένη, ἐπ' αὐτῆς μάλιστα τῆς ἡγεμονίας, ἐπ' αὐτῆς μάλιστα τῆς πατρίδος,
 οὐ βάσκανος ἐφηδόμενος ἐντεῦθεν, οὐ φίλοι κατακλῶντες, οὐκ ἄλλη τῆς μι-
 κροψυχίας ἐπιβουλὴ καὶ ἐπήρεια, οὐδὲ μὴν τὰ ἐπὶ τούτοις ἕξης, οὐ σώματος
 ἀνθολκῇ καὶ δεσμός, οὐ τυράννων ἐν ἐκείνοις τότε δὴ τότε τοῖς χρόνοις δια-
 280 φερόντως περὶ τὸ σέβας σπουδῇ, οὐ διωγμοῦ κατακλυσμός κατὰ πάσης ἄσχε-
 τας φέρων τῆς οἰκουμένης καὶ πάντα περιλαμβάνων καὶ πάντα παρασῆρων ὁ-
 Bdes. πόσοις ἐντόχοι, οὐ βασάνων | ὁμότης, οὐχ ὑπηρετῶν ἐτοιμότης μείζων τῆς
 χρείας, οὐκ ἄλλο τι τῶν ἀπάντων οὐδὲν οὐδ' ἅπανθ' ὁμοῦ, ἀλλ' εἰς ὕψος τὸν
 νοῦν ἐκείνος διάρας ὁ γενναῖος καὶ πάντα ἀήττητος καὶ τὴν τιμὴν τοῦ καλοῦ
 καὶ τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας ἐπίπροσθεν θέμενος, ὅλος ἡρωϊκός, ὅλος ἀνδρείος,
 285 ὅλος τῆς ὕλης ἀνώτερος, πρὸς τὸ μέγα τοῦτο τοῦ κόσμου στρατόπεδον ὑπο-
 δύεται παρρησίᾳ, τὴν μάχην ἀναγορεύει, πρὸς οἰκουμενικὴν τῆς πλάνης ἰσχὺν
 ἐπανίσταται. Ὁ μὲν οὖν ἀγὼν τοσοῦτος, ἡ δὲ παρασκευὴ τοῦ μάρτυρος οὐκ
 ἀγεννῆς, οὐδ' ἀνελευθέρως κλέπτουσα ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπίδηλος ἅπαντι
 συνιδεῖν ὥς ἀνὴρ ἐκείνος ἔοικε σπουδάζειν καὶ μάλιστα ἐστὶν ἐν τοῖς πράγ-
 290 μασι καὶ οὐκέτι λείπεται φειδῶ τις, οὐδ' ἀναχώρησις· τό γε πρᾶγμα σαφῶς
 ἐχώρει καὶ πολλοὶ κατ' ὀλίγους ἤδη καὶ κατὰ πλείους ὁμοῦς αἰεὶ προσεχώρουν
 καὶ προσετίθεντο καὶ τῆς τῶν δαιμόνων ἀφίσταντο μανίας καὶ τὸν ἀληθινὸν
 A65. καὶ μόνον θεὸν ἀνωμολόγουν παρρησίᾳ καὶ ἀνεκήρυττον ὥς τούτοις | μηδέ-
 295 ἅπτοιο καὶ πειρώτο μεταποιεῖν καὶ μέχρις αἵματος ἀγωνιεῖσθαι καὶ δεῖσαν
 καταπροέσθαι τὸ σῶμα τοῦ δόγματος, ἐνταῦθα τῆς εὐσεβείας τὸ κέρδος ἄνω
 ταχέως δραμεῖν καὶ τοῦ ποθομένου λαβέσθαι καὶ τῆς χρηστῆς προσδοκίας.

8. Μαξιμιανὸς δὲ τῶς μὲν καθήστο, μετὰ τὴν ψήφον ἐκείνην, πλή-
 300 ρης ἐλπίδων τὸ μέλλον σκοπῶν καὶ μέγιστα ἐκείθεν ἀγαθὰ μένων ἦκειν αὐ-
 τόματα καί, συντόμως εἶρεῖν, οὐδὲν ὀλίγον ἐφρόνει περὶ τοῦ ἀνδρός, οὐδ'
 οἶον καὶ παραβάλλειν ἐτέροις ἡξίου ὥς ἄρα τοῦτο γε μόνον ἔδειξεν ἀσφα-
 λῶς οἰεσθαι καὶ οὐκέτ' ἔπειτ' ἐψεύσθη τῆς προσδοκίας οὐδ' ἤμαρτε' τὰ γὰρ
 δὴ κρείττω συμπάσης ὁμοῦ φύσεως ἐγχειρεῖν ταῦτ' ἐκείθεν ἀπῆντα καὶ ἂ μὴδὲ
 βουλομένῳ θαυμάζειν ἀξίως ἔξῃν. Ἐπανιόντα δὲ αὐτὸν οἶκαδε τοῦ πρὸς
 305 Σαυρομάτας πολέμου, ᾧ μέγιστα ἡὔχει καὶ πολὺς ἦν ἐπὶ τῇ τύχῃ φρονῶν
 ὥς κάλλιστα διενεγκῶν καὶ ἀνύσας, τηνικαῦτα δὴ καταλαμβάνει τὰ πάντων
 δεινότερα, ὥς ὁ γενναῖος ἐκείνος ἀνὴρ καὶ πάντολμος μετέβαλεν ἀθρόον καὶ
 εἰς προὔπτον ἔρρηξεν ἥδη καὶ πάντ' ἄνω καὶ κάτω χωρεῖ καὶ τοῦμπαλιν γί-
 γνεται πράγματα, ἦεων μὲν καὶ δαιμόνων αἰδῶς ἐγράπη, καὶ πάντα οἴχεται,
 310 τοῦ Χριστοῦ δὲ μόνον κρατεῖ καὶ τὸ νέον ἥδη τοῦτο δόγμα κατὰ πάσης τῆς
 Ἑλλάδος ἀνίσταται. Ταξίαρχος δὲ σαφῶς οὕτως καὶ προστάτης καὶ τοῦ
 παντὸς ἡγεμὼν ἔργου καὶ τὴν ὅλην ὁπλὴν διδούς τῷ συστήματι αὐτὸς ἐκεῖ-
 νος μόνος Δημήτριος, ἅπαντας αἵρων ἀνθρώπους ὁμοῦ καὶ συνασπίζων μὴ
 κατὰ χώραν ἔχειν μὴδ' ἐν μετρίοις φρονεῖν· ὁ δ' ὥς ἤκουσε, τὴν ἀρχὴν μὲν,
 315 οὐ γὰρ ἔχωρει τοὺς λόγους ἢ φύσις, οὐκ εἶχε πείθεσθαι, καὶ ἅμα ἢ βούλη-
 A66 σις | οὐκ εἶα, μάλιστα καὶ τὸν λογισμὸν ἀνθεῖλκε καὶ ἔτρεπε· μόλις δὲ οὖν
 ὥς ἔγνω, καὶ ἄκον συνεχώρει, ἡνιάθη μὲν, πῶς γὰρ οὐκ ἐμελλεν, ἀμφοτέρω
 δ' ὅμως μετ' ἐλπίδος τε ὧν ἔτι καὶ δέους, τοῦτο μὲν περὶ τοῦ ἀνδρός αὐ-
 τοῦ, τοῦτο δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὁμοῦ πάντων εἰς αὐτὴν ὁμόσε χωρεῖν
 320 ἡξίου Θεσσαλονίκην τὴν πόλιν· καὶ δὴ τάχιστ' ἐχώρει καὶ ἦκε καὶ παραχοῆμα
 Δημήτριον μεταπέμπεται.

9. Τὸ τοίνυν κεφάλαιον τῆς ὅλης οἰκονομίας τῷ μάρτυρι καὶ ὁ τοῦ
 βίου παντὸς καὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων σκοπὸς καὶ ἡ τῆς φύσεως ἐξέ-
 325 τασις καὶ ἡ τῆς πόρρωθεν παρασκευῆς χρεία καὶ προθεσμία ἐνταῦθα νῦν
 ἐστί· καὶ τοῖνυν ἐντεῖθεν ἡνοικταί πέλαγος ἀγώνων μέγιστον ἐπ' αὐτῆς δὴ
 μάλιστα τῆς εὐφημίας κατ' ἔχνος διὰ πάντων δραμεῖν καὶ μὴδὲν ὑποτρέ-
 σαι, μὴδ' ὥσπερ ἀπειπόντως ἀναχωρῆσαι καὶ προλπεῖν τὴν τάξιν. Εἰς γὰρ
 ἐκείνον ὄντως τὸν χρόνον καινότης μεγίστων πραγμάτων εἰς ἅπαντας ἐκράτει
 καὶ σύμπας ἦλατο λογισμὸς καὶ ψυχῶν ἦν ἐξέτασις καὶ ἅμιλλα καὶ δρμὴ
 330 καὶ δρόμος ὥσπερ ἐν τοῖς ἄθλοις εἰς ὅσον τις ἰκνεῖται καὶ ὥσπερ ἀπὸ συν-
 θήματος εἰς ἓνα τοῦτον σκοπὸν παντ' ἔβαλλεν· καὶ οὐκ ἔξῃν καθεῦδειν οὐδ'
 ἡρέμα ἔχειν οὐκέτι, οὐδ' ὅστις κοιμῇ τὴν γνώμην ὀλίγος καὶ μάλα ἀκίνη-
 τος, πᾶς δὲ τις ἠνάγκαστο δρᾶν καὶ πᾶς τις ἠγέρθη καὶ πᾶς ἀπηώρητο καὶ
 ὁ μὲν τις ἐθαύμαζεν, ὁ δ' ἔτρεχεν εἰς τὸ μέλλον καὶ τὸ τέλος ἤρπαζε καὶ ὁ μὲν
 335 τις παρώρμηται καὶ παρήλθε τοὺς ἄλλους ἔγγιστα συνορᾶν καὶ συλλογίζε-
 σθαι, ἥπου μέγιστος ἀγὼν ἦδη συμβαίνει καὶ παρόταξις αὐτῆς ψυχῆς ἀο-
 πλος πρὸς πᾶσαν ὕλην καὶ πάντα πράγματα καὶ πρὸς νόμον θεῖον καὶ παντά-

πασιν ἄσχετον καὶ παντὸς ἀπτόμενον ἄτρεπτον νοῦ κόσμος ἀνίσταται καὶ
 κόσμου δεσποτῆς τρέπων τὴν μάχην καὶ φιλονεικῶν ἐν σώμασι καὶ δόγμα
 A66, οὐράνιον | ἐπὶ γῆς κρίνεται καὶ ἥδη τις ἀθλητῆς ἐνταῦθα ἐστὼς καὶ παρα-
 βαλλόμενος εἰς οὐρανὸν ὁμολογεῖ καὶ συνθήκας ποιεῖται καὶ τὸ σῶμα ὀρίπτων
 εἰς μέσον καὶ προτιθεῖς ἐπείγεται θαρρῶν ἄνω λαβεῖν ἔπαθλα· ὁ δὲ ἀπειπε
 λογιζόμενος εὐψυχίαν ἀπλῶς καὶ λῆμμα τοσοῦτον, ἅπας δὲ ἡθλοθέτει καὶ εἰ-
 χεν ἐπὶ τοῦ νοῦ θέατρον καὶ ἥνοιγε τῷ λογισμῷ θεωρίαν καὶ ἴστη τὸν μάρ-
 345 τυρα, ἥδη δὲ τις καὶ ἐδεδείκε τί ἂν γένοιτο, τί ἂν δράσειεν.

10. Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ δὴ πραγμάτων ἀκμῇ καὶ τοσαύτης ὑποθέσεως
 ὄγκῳ καὶ μὴν ἔτι παντοῖα τῶν τοῦ τυράννου λόγων ἀνάγκη, ἐπειδὴ καὶ οὐ-
 τως ἡξίου τὴν ἀρχὴν πειρᾶσθαι, ποῖόν τινα παρέσχεν ἑαυτὸν ὁ μάρτυς ἢ τί-
 νας ἀντίπε λόγους ἢ πῶς ἀντετάξατο, καίτοι ἡβουλόμην μὲν ἔγωγε καὶ τὰς
 350 πάντοθεν προσβολὰς τοῦ τυράννου καὶ αὐτὰς δὲ μᾶλλον τὰς ἐφ' ἐκάστοις
 ἀσφαλεῖς ἀπαντήσεις τοῦ μάρτυρος, ἅπαντα ἐξῆς ἐνταῦθα καθίστασθαι πρὸς
 τὸν λόγον, ἐπεὶ δὲ τοῦτο μὲν ἔξεστιν οὐδαμῶς καὶ ἅμα υπερβαίνει τὴν σπου-
 δὴν ἢ διατριβήν, βραχύς ὁ λόγος περὶ τοῦτου ἀρκέσει· ὥς γε δὴ καὶ παρεστή-
 σατο τὸν μάρτυρα καὶ εἶχεν ἐγγὺς μάλιστα φειδομένως ἔτι καὶ κοσμίως ὁ
 355 τύραννος, «τίς ἡ καινότης» φησὶν «αὕτη, Δημήτριε; Τίς ἡ ἀωρία, τί τὸ τά-
 χος ἀθρόον οὕτω δὴ μεταμαθεῖν τε καὶ μεταθέσθαι; πῶς ἅμα τε ἐπέστης
 ἐνταῦθα καὶ ἅμα μετέβαλες ἄρδην καὶ πρύμναν ἐκρούσω καὶ πάντα ἡλεξας
 ὁμοῦ πράγματα καὶ τοῦμπάλιν ἔθου γνώμην ὁρᾶν ἐφ' ἐκάστοις; ἥσυχνας μὲν
 στυνόν, ἥσυχνας δὲ τοὺς προβεβληκότας ἡμᾶς καὶ τὴν ἐπὶ σοὶ ψήφον, ἐτόλ-
 360 μησας δὲ περὶ τῶν κρείττωνων αὐτῶν καὶ πατρῶον ἔτρεψας σέβας καὶ νεω-
 τερίζειν ἤρω φρόνημα καθ' ὧν οὐκ ἔξεστιν οὐδὲ μετρίως, οὐδὲ ὀῤῥστ' ἔχον,
 A67 οὐδ' ἀσφαλῶς, | τοῖς πάλαι καλῶς κειμένοις ἐπαναστάς». Καὶ τὸν γε δὴ μά-
 λιστ' ἀποτήφ γνώμην, στερορᾷ τῇ φωνῇ καὶ καθάπαξ τῇ συμπάσῃ τάξει τῶν
 365 λόγων σφόδρα σεμνῶς καὶ ὥς ἂν ἅπας τις ἡδέσθῃ τε καὶ ἡγάσθῃ, «κοινότη-
 τα μὲν οὐκ οἶδ' ἦντιν' ἐγκέκληκας, αὐτοκράτορ» φάναι «καὶ τί σοι βούλε-
 ται μεταβολή τις αὕτη καὶ μετάθεσις ἐνταῦθα προσφέρειν, εἰ μὴ ταῦτ' ἄρ'
 ἴσως οἶει περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς, ἣν ἐγὼ πρεσβεύω τὰ Χριστοῦ καὶ παρ-
 ρησίᾳ κηρύττω καὶ βίου καὶ λόγου καὶ πάντων ἄλλων ὁμοῦ προΐσταμαι.
 Τοῦτο μὲν γε οὐκ ἤδη πρῶτως οὐδ' ἔστιν ἔγγιστα συνοραῖν, ἀλλὰ πόρρωθεν
 370 εὖ ἴσθι, καὶ παρ' αὐτὴν τὴν τῆς φύσεως ἀγωγὴν κάλλιστ' ἔγωγε καὶ συν-
 εῖν τῷ Χριστοῦ δόγματι καὶ μέχρι νῦν προήλθον καὶ εἰ μὲν ἐνταῦθα ἦκων
 ἄλλο τι συνεθέμην καὶ συνεῖπον πυνθανομένῳ μάλιστα μὲν οὐδ' οὕτως οὐ-
 δέπω γε δεινὸν οὐδὲν ἐπικαλεῖσθαι τὸ βέλτιον ἐνταῦθα μεταθέσθαι καὶ πει-
 σθῆναι τὰ κρείττονα· ὅμως εἰπέ καὶ τὰς εὐθύνας οἴσομεν καὶ πεισόμεθα, εἰ-
 375 κότεως ἔοικεν, ὥς μὴ πάλαι μετὰ τοῦ καλοῦ γεγονότες· εἰ δ' οὐδὲν οὐδαμῶς
 οὐδ' ἔξεστι τοιοῦτον ἡμῖν ἐπενεγκεῖν καὶ σφόδρα βουλομένῳ φιλονεικεῖν, τίς
 ὁ λόγος ἐνταῦθα πειρᾶσθαι ἢ τί φορτικὸν ἢ ἀηδὲς ἢ τίς αἰσχυνὴ ταύτη προσ-

- 380 ἔχειν πάλαι καὶ συνεῖναι τῷ περὶ τῶν ὄντων ἀληθεῖ καὶ τῆς θείας γνώμης
 καὶ τάξεω; ἀλλ' ἔμοιγε καὶ σαφῶς ἤδη λέγω καὶ αὐθις ἐρῶ καὶ μάλ' αὐθις
 καὶ οὐποτε μεταστήσομαι, μέγιστος κόσμος καὶ δόξα καὶ καύχημα ἡ περὶ
 Χριστοῦ πίστις καὶ ἡ τῆς εὐσεβείας ἀπλανὴς αἰσθησις καὶ οὐ μέφομαι τῆς
 κρίσεως ταύτης καὶ τῆς γνώμης, οὔτε παρῶσιν οὐτ' ἄλλοις ἡγεμόσιν οὐτ'
 385 ἔμμεντο, οὔτε μὴν τῆς παρρησίας αὐτῆς, οἷς τοῦ δόξαντος ἀληθοῦς καὶ ἀγαθοῦ
 προκινδυνεύω καὶ προμάχομαι· καὶ σὺ δὲ | οὐκ αἰσχυνθήσῃ μᾶλλον ἐνταυ-
 θεν ἢ προδήλως ὀνήσῃ τῶν ἡμετέρων καὶ κάλλιστα ἔξεις ἐπὶ σαυτοῦ, εἴ γε
 μοι πείθῃ, μεταμαθεῖν αὐτὸς τὰ συνοίσοντα». «Καίτοι γε κομπῶν δὴ τοῦτο
 καὶ σεσηρός, ἡ χάριέν γε ἦν ἄν» φάναι «καὶ σφόδρα ἡδὺν νῦν ἡμᾶς σοῦ με-
 τατίθεσθαι τῶν χρόνων ὁπὲρ τὰς περὶ τῶν θείων δόξας καὶ συγχωρεῖν τε
 καὶ πείθεσθαι πάλαι τὸν πρότερον ἄρα χρόνον ἔοικεν ἀεὶ δυστιχοῦντας καὶ
 390 περὶ τῶν μάλιστα ἀναγκαίων ἀμειβῶς οὕτως ἔχοντας». «Καὶ μάλα γε χάριεν»
 ἔφη «καὶ μάλα γενναῖον τε καὶ ἐλεύθερον φανύλως ἔχοντα, μόλις μὲν ἄλλ', ὅ-
 μως αἰσθέσθαι καὶ μὴ φείσασθαι, μὴδ' ἀπαξιῶσαι, μὴδ' αἰσχυνθῆναι τὰς
 περὶ τοῦ καλοῦ δοκιμασίας». «Καὶ τίνες ἄν εἶεν αὐται, ἃς περὶ τοῦ καλοῦ
 395 φῇ; δοκιμασίας» ἔφη «καὶ πόθεν ἡ τῶν ἀθανάτων ἄρα θεῶν ἀρχαιότης
 καὶ τὰ πάλαι μὴ κινούμενα μυστήρια πρὸς βραχεῖαν οὕτω τοῦ καιροῦ
 χώραν κέκριται καὶ δεῖ πεπαῦσθαι μετὰ τῶν χρόνων, ἐπειδὴ καὶ διαρκῶς, ὥς
 ἔοικεν, ἐπόμπευσεν εἰς τὸν βίον καὶ οὐθ' ἡ τῶν χρόνων σεμνότης καὶ ἀξίω-
 σις, οὐθ' ἡ τῆς σοφίας ἀνάγκη, οὐθ' ἡ κρατήσασα πόρρωθεν φύσις μέγα
 οὐδὲν οὐδ' ἔχει τι πλεόν, οὐδ' ἐξετάζειν βουλομένῳ φανήσεται; ἀλλ' ἄρα τὸ
 400 καινὸν δὴ τοῦτο καθ' ὑμᾶς περὶ Χριστοῦ δόγμα ὁμοῦ τε ἐξανέστη καὶ εἰσό-
 δου πρὸς τὸν κόσμον ἔνυχε καὶ πάντας ἄρδην ἤλεγξται *ποτὶ τὸν λίθον*, φασί,
 καὶ εἶκιν δὴ τῇ βίᾳ καὶ κάτω μένειν ὥσπερ τοῖς τυράννοις οἱ παρελθόντες
 καὶ παρακμάσαντες, μόνον δ' ἔξεστιν ἰσχύειν *δ' χθὲς οὐπω*, φασί, *καὶ πρὸ*
τρίτης ἀνθρώπων ἀπτεται καὶ ἡγεμόνας μὲν αἰρεῖσθαι καὶ αὐτὴν ὅπῃ τύχη τῶν
 405 χρόνων ἀπολαύσαντας μετατίθεσθαι, οὔτε ῥᾶδιον τοῦτο γε οὐδέπω οὔτε σε-
 μνὸν ἔξεστι, τὰ θεῶν δὲ ἀνταλλαξαίμεθα καὶ νέον πρᾶϊμεθα θεὸν καὶ δεσπό-
 την καὶ σινερούμεν καὶ συνθήκας περὶ τῆς τῶν ὄντων αἰτίας ἐπ' ἐξουσίας
 A68 ὥς ἀμφοτέροις δοκεῖ ποιησόμεθα, καθ' ὧν | μάλα οὐκ ἔστι ῥᾶστα τίθεσθαι
 τε καὶ μετατίθεσθαι· τίς ταῦτα ἡμῶν ἐπαινέσεται, Δημήτριε, τίς συνησθή-
 410 σεται, τίς ἐρεῖ κατὰ λόγον κινεῖσθαι, τίς μὲν οὖν καὶ συγγνώσεται;» «τί
 ταῦτα μᾶλλον» ὁ μάρτυς ἔφησεν «εἰς μέσον φέρειν καὶ συνεπιτίθεσθαι μετὰ
 τῶν χρόνων καὶ ὥσπερ ἄλλοι καὶ τοῦτ' ἀξιούν εἶναι τῶν προτέρων χρόνων
 ἐνεργεῖν θεῶν φορὰν ἢ καθάπερ ἀμέλει τοσαῦτα κινεῖσθαι δέον καὶ τοσαῦτα
 λογίζεσθαι καὶ φρονεῖν καὶ τοσαῦτα καθάπαξ εἶναι καὶ ζῆν, ὅποσα κακῶν

383 οἷς A² ἤς A 396 χρόνων: ὁρῶν cod. 403 cf. Xen. Cyr. P. 6,31,11
 409 τε καὶ μετατίθεσθαι ad. A²

- 415 πρότερον ἄνθρωποι, εἰ δὴ καὶ ἔξῃ ταῦτα παίζειν περὶ τοιούτων ὄντος τοῦ
 λόγου καὶ πατράσιν οὐκ ἔστι εἰς αἰὶ φειδῶ, οὔτε παρὰ τῶν ἔξωθεν νόμων
 οὔτε παρ' αὐτῆς δὴ μάλιστα τῆς φύσεως καὶ τοῖς προλαβοῦσι ἄνωθεν ὁμοῦ,
 καθάπαξ περὶ τῶν ἄλλων, οὐ πάνυ τοι χρώμεθα συμβούλοις οὐδὲ πάντα
 420 περὶ πάντων πιστεύειν νομίζομεν, ἀλλ' ἔστιν αἱ καὶ ἡμῶν αὐτῶν ποιούμεθα
 καὶ πλεόν ἄξιον μὲν φρονεῖν καὶ πάντ' ἄνω καὶ κάτω μεταχωρεῖ διόλου καὶ
 ὅρει καὶ μετατίθεται καὶ οὐδὲν ὁμαλὸν ἐν ἀνθρώποις οὐδ' ἀσφαλές, τοὺς
 δὲ περὶ τῶν αἰὶ μενόντων λόγους μόνοις κοιμηθ' τοῖς πάλοι θαρρήσομεν καὶ
 συγχωρήσομεν ὡς παρὰ κρείττονος φύσεως ἐπιθειάζειν καὶ χρησφδεῖν καὶ
 425 πεισόμεθα ποιηταῖς ἐκείνοις περὶ τῶν ἀναγκαίων μάλιστα χαρίζομένοις μετὰ
 τοῦ μέτρου καὶ τοῦ μύθου καὶ τοῦ θυμμοῦ; τὰ δ' ἔξῃ τὴν ἀκμὴν ἀτεχνῶς
 τοῦ κόσμου πάντ' ἀργεῖν χρήναι καὶ ὥσπερ ἀνδριάντες ἔστήζομεν ἄφωνοι,
 μᾶλλον δὲ ὡς πρὸς ἀνδριάντας ἐκείνους ἱεροὺς ἀνοίσομεν καὶ θεραπεύσομεν
 εἰκόντες καὶ καταγνώσόμεθα τοῦ λοιποῦ χρόνου μετὰ τῆς παροιμίας, οὐδὲν
 430 ἱερὸν οὐθ' ὑγιές αὐ φασιν; οὐκ, ἂν γε ἡμεῖς ὑγιαίνωμεν, οὐδ' ἂν σωφρο-
 νῶμεν, ὦ βασιλεῦ, οὐδὲ μετρίως, πολλοῦ γε δεῖ, ἀλλ' ἔμοιγ' οὐν μάλιστα
 μὲν τόσα καὶ τόσα μὴκρά χρόνων καὶ πλήθη πρᾶγμα οὐδὲν οὐδ' ἀξιῶ τίθε-
 435 σθαι, ὁ λόγος δὲ πάντ' αἰρεῖ καὶ ἡ τῆς ἀληθείας | εὐρεσις καὶ μετὰ τούτου
 πείθομαι γίγνεσθαι· ἔπειτα οὐ πρὸς ἀγνοοῦντα μὲν ἴσως, ὅμως δ' οὐν καὶ
 αὐτὸς ἔρω. Εἰ γὰρ δὴ τῷ σεμνὸν ὁ χρόνος καὶ βούλοιο πείθεσθαι καὶ ἡμῖν
 440 γε τοῦτο μάλιστα ἔξῃ τοῖς ἀπὸ Χριστοῦ, οὐ γὰρ δὴ νέον τὸ καθ' ἡμᾶς
 τοῦθ' ὡς ἂν ὑμεῖς γε φαίητε, ἀλλὰ καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ἄλλων διαφερόν-
 τως πόρρωθεν ἦκον· εἰ γὰρ δὴ τίνα παλαιὰν ἀκοῦεις Ἑβραίων νομοθεσίαν
 πάντ' ἀρίστην καὶ πολιτείαν ἐνθεον καὶ παρασκευὴν καὶ βίον εὐδαίμονα καὶ
 445 Μωυσεῖν τίνα θεῖον ἐκείνον ἄνδρα τοῦ παντὸς ἔθνους τούτου προστάτην
 ἀπ' ὄρους εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους συγγενόμενον καὶ νομοθετήσαντα καὶ
 πλάκας θεῶν δογμάτων ταμιεῖα καὶ θεοῦ τύπους καὶ διατάγματα καὶ θαυ-
 μαστῶν πραγμάτων τηνικαῦτα τῶν χρόνων εἰς τὸν βίον ἐπίδειξιν καὶ φορὰν
 καὶ πάντα, οὐδεὶς ἂν ἔρει σφόδρα σπουδάζων, ταῦτα ἔσμεν ἡμεῖς, ὦ βασι-
 450 λεῦ, καὶ ταῦτα ἡ τῆς ἀληθείας ἐστία καὶ πατὴρ καὶ πρώτη πῆξις, κἀκεῖθεν
 ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς εἰς τὸν βίον ἔλκει θάλασσα μεγίστη τὸ Χριστοῦ μυστή-
 ριον καὶ πᾶς ὁ διψῶν πορεύεται καὶ πίνει ὕδατος ζῶντος, ὕδατος ἀλλομέ-
 νου καὶ οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, οὐδ' οὐκ ἂν ἀπορήσῃ περὶ παντὸς
 τοῦ βίου καὶ τοῦ χρόνου φιλοσοφεῖν. Οὕτως ἡμῖν τὰ τε ἄλλα καὶ τὸ εὐσε-
 βές καὶ ἀρχαῖόν ἐστι μάλιστα δίκαιον ὑπολογιζόμενους σύμπαντα καιρὸν
 455 ἄνωθεν, καὶ πρῶτος ἀνὴρ ἐκείνος Μωυσεῖς ἀνθρώπος ἄρα ἐπὶ γῆς ἀνέστη
 καὶ δόγμα κοινὸν ἐξήνεγκεν εἰς ἅπαντας οἶμαι περὶ θεοῦ καὶ τῆς τῶν ὄντων
 φύσεως καὶ δημιουργίας καὶ τῶν εἰς ἡθὺς ἡκόντων χρωμένους κατορθοῦν
 καὶ παγκόσμιον ἡρμόσατο πολιτείαν καὶ κοινὴν ἀνθρώπων παιδείαν πρού-
 θετο καὶ παρασκευήν· τὰ δὲ ὑμέτερα, περὶ ὧν ἔμοι δοκεῖν, ὄντως αἰσχύνῃ μὲν

- 455 λέγειν, αἰσχύνῃ δὲ μάλιστα χρῆσθαι, ὅσα μὲν εἰς ποιητὰς ἄνω φέρει καὶ τοὺς
 A63 πρώτους ὑμῶν θεολόγους, πάντα μὲν οὖν καὶ αὐθις τῷ χρόνῳ λείπεται | τίς
 δ' ἂν ὅμως ἀνάσχοιτο, τίς ἂν ὑποσταίῃ ὕβριν ἐκεῖνην καὶ οὐκ οἶδ' ἦντινα
 φλυαρίαν καὶ γοητείαν, δῆμον θεῶν ἄτακτον καὶ πολυαρχίαν καὶ θροῦν ἄλο-
 γον καὶ στάσιν θείας οὐσίας καὶ παθῶν θρίαμβον καὶ τοιαῦθ' ὁμοῦ τάλλα
 460 πάντα, ἃ κἂν περὶ φανύλων τις ἀνθρώπων, κἂν περὶ βαρβάρων οὐκ ἀνά-
 σχοιτο καὶ λέγειν καὶ γράφειν; διαδεξαμένη δὲ ἡ τῆς φιλοσοφίας ἐξῆς πο-
 λυπραγμοσύνη τὰ σπέρματα, τὰ μὲν οὐκ εἶχεν ὅπως χρῶτο καὶ πείθοιτο,
 τὰ δὲ ἠνάγκαστο· κἀντεῦθεν ἤδη πενομένη χειραγωγίας καὶ πλανωμένη περὶ
 τὴν τῶν ὄντων ζήτησιν ἐσχίσθη καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἐστασίασε καὶ οὕτω μάλ-
 465 λον ἀνθρώπος ἤλεγεται τῆς θείας ἄνευ ἡγεμονίας καὶ συνεργίας οὐδὲν ἱκα-
 νός, πάντα πάντων τιθεμένων καὶ ὥσπερ ἐν νυκτομαχίᾳ βαλλόντων αὐθις καὶ
 κλονούντων ἀλλήλους καὶ περιτρεπόντων τὰ δόγματα. Ταύτῃ μὲν οὖν ἔχει τὰ
 σά, ταύτῃ δὲ τὰ ἡμέτερα καθόλου διελέσθαι, πρὸς ταῦτα ἐλοῦ τὰ κρείττο-
 να». Ἐπὶ τούτοις ἀπειπεῖν μὲν ἐκείνον, ἀλλ' ὅμως καὶ αὐθις πειραῖσθαι καὶ
 470 «οὐ δὲ εἴ μοι πείθῃ» φάναι «Δημήτριε, σωφρονεῖν, τὴν μὲν τερατείαν
 ταύτην ἑάσεις, μεθ' ἡμῶν δὲ γενήσῃ καὶ θύσεις τοῖς ἀθανάτοις θεοῖς καὶ
 τὰ ἐξῆς τόσα καὶ τόσα προσέσται, τιμαί σοι καὶ βασιλικῶν δωρημάτων ὑ-
 περβολαῖ καὶ τὰ προλαβόντα λόγος παραβάλλειν οὐκ ἔσται· κἂν μὲν γε πεί-
 σῃ, κἂν μεταγνώσῃ, τὰ κρείττω· εἰ δὲ μή, σύνες ὃ λέγω, φασί: πάντας οὐ σύ
 475 γέ μοι καὶ τὰ φίλτατα, ἀλλ' εἰς τοὺς νόμους ἀνάγκη βλέπειν καὶ τοῦ λοιποῦ
 καὶ δεθήσῃ καὶ στρεβλώσῃ καὶ μετέωρος αἰκίση καὶ παντοίαν οἴσεις δυσκο-
 λίαν καὶ τελευτὴν γνώσῃ πάντως κάκιστα ἐλέγξας σαντὸν ὑφ' ἡλίῳ μάρτυρι
 καὶ ἡμῖν γε τοσοῦτοις. Ἀλλὰ χάρισαι σαντῷ καὶ τῷ λόγῳ, εἰ βούλει δὲ καὶ
 ἡμῖν, ἃ μετ' ὀλίγων ταῖς βασάνοις αὐταῖς». «Ἐΐρηται» φησὶ «βασιλεῦ, τὴν
 480 ἀρχήν, εἴρηται ὥς οὐκ ἔστι γε μεταχωρεῖν τε καὶ μετατίθεσθαι καὶ ταῦτό
 A69 τοῦτο γ' ἐπ' ἀμφοτέρω κομίδῃ | πάντων αἰσχιστον καὶ ἀγεννὲς καὶ λογισμὸν
 ἀνδρὸς οὐκ ἔχοντος τό τε μὴδὲν περὶ μὴδενὸς ἐπέχειν ἑαυτὸν καὶ τρέπειν, ἀλλ'
 ἀλογίστως ταχύτατα σφόδρα νοῦ καὶ προβάλλειν εἰς μέσον ἀξιούν καὶ περὶ
 485 παντὸς ἐγχειρεῖν, καὶ μὴν πρὸς γ' ἔτι μὴδενὶ σὺν λόγῳ καὶ κόσμῳ φείδε-
 σθαι, μήθ' ἑαυτοῦ μάλιστα πρὸς τὸν βίον, μήτε τῶν ἄλλων καθ' ἅπας οἷα
 ὁρῶσιν ἄνθρωποι, ἃ τίς ἂν ἐλοιτο, ἀλλ' ἐπίδηλον τοῦμπυλιν ἀθρόον εἰς μέ-
 σους ἀναχωρεῖν καὶ προῖεσθαι τὰ δόξαντα καὶ ἅμα τὰς ἐναντίας φέρειν ψή-
 φους καὶ περὶ τῶν αὐτῶν πρὸς ἑαυτὸν στασιάζειν καὶ ἀντιπράττειν καὶ με-
 τατάττεσθαι· καὶ εἰ μὲν ἔγωγέ τις παραπλήξ ἄνθρωπος περὶ παντὸς ἔργου
 490 καὶ λόγου καὶ δρᾶν καὶ φρονεῖν καὶ σύ γε οὕτως οἶει, τίς ὁ λόγος ἢ τί φημι
 χοῖναι καὶ πειραῖσθαι ὕδωρ ἐν χερσὶν ἔχειν καὶ συνδεῖν ἃ μὴ συνδεῖται καὶ
 ἰστᾶν ἃ μὴ πέφυκεν; εἰ δ' εἰς ἅπαντα λογισμός τις ἐστὶ καὶ ἡ κρίσις κα-
 θίσταται καὶ νικᾷ πῶτον καὶ δεῖ μένειν ἐνταῦθα κατὰ χώραν καὶ ἵστασθαι
 τὴν λαχοῦσαν καὶ ὥς ἔοικε σὺν θεῷ λέγειν, οὐ πάντα φαῦλοι περὶ ὀτιοῦν

495 ἡμεῖς τὸ βέλτιστον, ἔδειξεν ἡ προλαβοῦσα πείρα, ἣν οὐκ ἔγωγε μάλιστα οὐκ ἐνεσχέθην, οὐδ' ἥτιμαι, οὐδ' ἔδωκά τινα τῶν ἀπάντων πρὸ τῆς τοῦ καλοῦ δοκιμασίας ἃ δεξιῶς ἀπῆντησεν αὐτόματα παρὰ σοῦ τύχης ἔργα βουλομένη πρὸς χάριν χρῆσθαι· ἀλλὰ μὴν ἐκ τῶν αὐτῶν αὐθις ἐπιχειρεῖν, ἀγεννές τε καὶ ἀνελεύθερον, καὶ παῦσαι γε περὶ τούτων μικρολογούμενος· περὶ δὲ τῶν
500 βασάνων ἐνταῦθα χρῆσθαι, τί χρῆ καὶ λέγειν ἢ τί καὶ αὐθις πειρᾶσθαι ὁ πολλάκις ὡς πάντων ὁ λόγος ἐπίπροσθεν καὶ πάντα ἥτιται καὶ δουλεύει· ἀλλ' ἐγγὺς ἡ δεξις· χρῶ σαφῶς, λάμβανε πείραν· ἰδοὺ σοι τοῦτ' ὅμα ἔρριπται, δέδοται· εἰς μέσον ἀκίνητον ἐστήξει πάντοθεν προσβάλλειν, ὁ νοῦς δὲ ἄληπτος ἄνω φέροι καὶ ὁ λόγος, φασίν, οὐ δέδεται, οὐδ' ἔχει τι κοινὸν
A70 ἐνταῦθα, οὐκ οὐν γε, ὅτι μὴ ὅσα πρὸς δούλους δεσπότης καὶ οὐδὲ τὰ | τοῦ-
τί, μήπως ἐλέγξωμεν ἑαυτοὺς ὑφ' ἡλίου μάρτυρι καὶ ὑμῖν γε τοσοῦτοις, ἀλλὰ τοῦτο μάλιστα, ὑμᾶς αὐτοὺς τρέπειν ἀλόγως τὴν μάχην καὶ οὐκ εἰδέναι περὶ ὧν ἐστὶ φιλονεικεῖν καὶ τὸν μὴ παρόντα ποθεῖν· κἀνταῦθα σύνες κἀγὼ σοὶ λέγω καὶ σκόπησον πρὸ τῆς χρείας εἰς τοῦργον, κἂν μὲν ἐγχωρῇ, πρᾶξον
510 ἑαυτῷ καὶ τῷ λόγῳ δοῦναι καὶ ἡμῖν γε κάλλιστα πάντως ὅπη σοι δοκεῖ· εἰ δ' οὐκ, ἔπειτ' ἐπιχειρεῖν ὅθεν ἂν ἡ βουλομένη σοι».

11. Ὡς δὲ καὶ αὐθις εἶπε καὶ αὐθις ἤκουσεν ὅμοια καὶ τελευτῶν ἀπὲν τῶν λόγων ὁ τύραννος, ὁ θυμὸς μὲν αὐτίκα πρὸς τὰς βασάνους ὥπλιζε καὶ σαφῶς ἐκλόνοι, νικᾷ δ' ὁμοῦς κἀνταῦθα τὰ κρείττω καὶ τῷ λόγῳ τί-
515 θεται κατέχειν ἔτι καὶ μὴ προῖσθαι μὴδὲ προσάγειν ἄξιον ἡντιοῦν ἐπήρειαν καὶ τοῦ κολάζειν ἀνάγκην· ἀνίησι μέντοι τοῦντεῦθεν οὐκέτι φέροι ὡς βούλοιο καὶ μετ' ἐξουσίας ἑαυτῷ χρῆσθαι· ὁ δὲ ἄρα φρονοῦν δίδωσι, χώραν ἔμοι δοκεῖν ἑαυτῷ τε κἀκείνῳ σκέψεως· τάχα μὲν οὐκ καὶ ὁ πόθος εἴλεκεν, οἶμαι, καὶ ἀπέσπα καὶ οὐδέπω προσιδίδου τὰς ἐλπίδας καὶ μάλιστ' εἶχεν αἰ-
520 δώς, τάχα δὲ καὶ τοῦτο μόνον, ὡς ἔοικε, τηνικαῦτα καλῶς ἔκείνος εἶδε καὶ εἶλεν ἄκων ὡς τὸ μὲν λόγῳ πείθειν καὶ κατακλίνειν πειρᾶσθαι, καιρὸν ἴσως ἔχον ἀνύειν ἔστιν οὐ καὶ οὐχ οὕτως οὐδὲν ὡς ἡ τῶν λόγων διαφερόντως ἀναγκάζει λειότης καὶ νικᾷ χειροῦσθαι, τὴν δὲ τῶν ἔργων χαλεπότητα καὶ
525 χρείαν, ἄτοπον οὖσαν κοιμῆ πρὸς ἄνδρα τοσοῦτον ἐπιχειρεῖν, ᾧ διὰ παντὸς μὲν ὁ λόγος ἡγείται δρᾶν καὶ ἡ τῆς ἀληθείας οὐσία προῖσται, κοινὸν δὲ οὐδὲν πρὸς τὸ σῶμα μεμνησθαι καὶ λόγον ἔχειν καὶ στρέφεσθαι, ἀλλ' ἔρριπται πρὸ τῆς κρίσεως δουλεύειν τὰ κοινὰ τῆς φύσεως καὶ μὴ ταράττειν μὴδ' ἀνασοβεῖν τὸν δεσμὸν τάληθ' ἡ δόγματα· ἀλλ' εἶχε μὲν, ὡς ἔφην, οὕτω
A70 τὸν μέγαν τὸ δεσποτικόν καὶ εἶχε μάλα ἡδόμενον, | καὶ ὥσπερ ἐντροφῶντα
530 καὶ κατ' εὐχὴν πράττοντα τοῦτο μὲν γε παραχρησθῆναι καὶ ἦν ἀνθομολόγησις καὶ παραρησία πρὸς αὐτὸν τὸν μόνον δεσπότην ὑπὲρ οὗ καὶ ἡ τοῦ βίου καινοτομία καὶ δέσις περὶ τῶν ἐξῆς, τὴν σύμπασαν ἀγωνίαν εὐ διαθέσθαι καὶ

535 συμμαχήσαι καὶ ἅμα ἐπιρρῶσαι πρὸς τὸν προκείμενον ἔτι τῆς ἀθλήσεως
 δρόμον τῶν ἤδη φθασάντων ἀξίως ἀπαντᾶν τε καὶ τελευτῆσαι· «οὐδὲ τι καὶ
 αὐθις» φησὶν «ἐπεὶ γη σατάν· τί καὶ αὐθις ἐνεδρεύεις, τί συσκευάζεις, τί τὴν
 καλὴν ἀσχολίαν ἐκτρέπεις, τί πράττειν ἀναγκάζεις κατὰ σαυτοῦ, καὶ ἅμα μὲν
 ἄγρυπνος ἀεὶ πολεμεῖς, ἅμα δὲ τὸν κόσμον ἀνάπτεις καὶ δολίως ἡμῖν ἐπανι-
 540 στᾶς καὶ φέρεεις ὕλην κατὰ σαυτοῦ πολυτελεῖ τοῖς μεγαλοψύχοις ἀνδραγαθί-
 ζεσθαι καὶ οὐδὲ νῦν ἔτι φείδῃ μικρολογεῖσθαι τὴν μάχην καὶ σκορπίον ἐπα-
 νασεῖεις ἤδη καὶ τοῦτον τείνεις ἰθὺ τῶν ποδῶν, οἱ κράτος ἔσχον παρὰ τοῦ
 πάντων δεσπότη καὶ ὄφρων καὶ σκορπίων ἐπάνω πατεῖν καὶ θλᾶν καὶ συν-
 τρίβειν καὶ περιγίνεσθαι, ὥς δὴ καὶ νῦν ὄψει κάκιστε;». Εἶπε ταῦτα· καὶ γὰρ
 ἦν οὕτω καὶ σκορπίος ἦν ἡ πρώτη παρὰ τὴν εἰρκτὴν τοῦ ἔχθρου προσβολὴ
 καὶ παραχρήμα τὸν σταυρὸν χαράττει καὶ λήττει καὶ ῥήγνυσι καὶ πρὸ τοῦ-
 545 του μάλιστα σαφῶς αὐτὸν ἐκείνον τὸν κακομήχανον.

12. Ἄλλ' ἄρ' ὁ μὲν μάρτυς οὕτω καὶ ἔγνω καὶ παρατέτακται καὶ δει-
 γματα ἤνεγκε καὶ ἠγωνίσται, ταῦτόν δὲ ἄρα εἰπεῖν καὶ μετὰ τῆς γνώμης ἤνυσσε
 καὶ σφόδρ' εἶχεν ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ φρουρᾷ τῆς ἀθλήσεως· τί δὲ ὁ πάντα
 καλῶς ἄνωθεν ἐπιβλέπων καὶ δοκιμάζων θεός, τί δὲ ὁ ποιῶν κρίμα καὶ δι-
 550 καιοσύνην ἀδόκητον, τί δὲ ὁ μὴ μόνον ἐν ἀσθενείᾳ τελειομένην ἔχων τὴν
 δύναμιν καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῇ καρδίᾳ παρακαλῶν, ἀλλὰ καὶ μόνοι παρακα-
 λῶν ἐν ἰσχύϊ καὶ πνεύματι προσιτιθεὶς πνεῦμα καὶ τὴν ῥώμην αὐτὴν ἐπαύξων
 571 τοῦ κραταιοῦ; πῶς ἐπινεύει, πῶς δοκιμάζει, | πῶς ἀναρρῶν νύει, πῶς ἀναγο-
 ρεύει τὸν ἀθλητὴν; τίνες οἱ λόγοι, τίνες αἱ πίστεις, τίνα τὰ ἔπαθλα; ἄγγε-
 555 λος οὐρανόθεν ἦκει τῷ μάρτυρι καὶ τοὺς μὲν λόγους, εἰ δὴ τις καὶ πέφυκε
 λόγος ἀγγέλων, οὔτις αἰὶλος ὧν συνεγένετο πρὸς αὐτὸν καὶ αὐτὸν σχεδὸν καὶ
 ἀσώματον, τί τις ἂν ἔχοι λέγειν, ὥς ἅμα μὲν ἀπέδωκε τὰς ὀφειλομένας τῆς
 ἀνδραγαθίας εὐφημίας, ἅμα δὲ καὶ ἐπέρρωσε καὶ διαφερόντως ἤλειψε πρὸς
 τὴν μέλλουσαν ἐξῆς ἴστασθαι σπουδὴν; τὸ δέ γε μὴν, οἶμαι, τήνικα ἅτα κάλ-
 530 λιστόν ἐστι καὶ κατιδεῖν καὶ θαυμάσαι ὥς ἄνωθεν τῷ γενναίῳ τὰς τοῦ δικα-
 στοῦ διαπρεσβύεται ψήφους, ὅς πρὸ τῶν ἔργων τοῦ τέλους ἐκφέρει καὶ προ-
 εξανίσταται τῶν χρόνων καὶ οὐ φείδεται καὶ μάλα γε ὅστις βούλεται συνο-
 ρᾶν παράκλησιν ἀρετῆς μεγίστην καὶ περιδεῖται στεφάνῳ καὶ τοῖς συμβό-
 λοις τῆς νίκης ἐν αὐτοῖς ἔτι τοῖς ἀγῶσιν ἀνακηρύττει τὸν ἀθλητὴν καὶ τὸ
 565 παράδοξον, οὐκ ἐν Ὀλυμπίᾳ μέσῃ οὐδ' εἰς αὐτὸ τὸ θέατρον, ἀλλ' ὦ τοῦ
 θαύματος, ὁ δεσμώτης ἦν στεφανίτης καὶ ὁ ἐν εἰρκτῇ κηρυττόμενος· ἀνη-
 γορεύθη μὲν καὶ δεσμώτης καὶ ξένος καὶ δοῦλος ὁ παλαιός· Ἰωσήφ καὶ λαμ-
 πρὸς λαμπρῶς ἐθριάμβυσεν, ἀλλὰ μετ' αὐτὴν τὴν εἰρκτὴν, ἀλλὰ μετ' αὐτὴν
 τὴν τῆς σοφίας ἐπίδειξιν, ἀλλ' ὑπὸ Φαραὼ μικροῦ προστάτου τῆς γῆς. Τὸ
 570 δὲ δι' ἡν τοῦτο, δεῦτε καὶ ἀκούσατε θαυμαστά πράγματα θεοῦ παντοκράτο-
 ρος, ὅς καθαιρεῖ δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ἀνυπονόητον κοσμεῖ διαδήματι.

13. Ἄλλ' εἶχε μὲν οὕτω ταῦτα καὶ τις ἦν ἐκχειρία μεταξὺ τῶν ἀγῶ-

- νῶν τῷ μάρτυρι πρὸς τὸν τύραννον οἷον δὴ τότε τοῦν μέσῳ συνέβαινε ἐξῆς
 575 μαχὴν καὶ τὴν Μαξιμιανὸς ἐνταῦθα πλέον ἔχειν φρονήσας οὐκ ἄρ' ἔμελλε χαι-
 A71 ν ρῆσαι, ἀλλ' ἀντεξήγεν αὐθις ὁ μάρτυς καὶ οἷς μᾶλλον ἐκεῖνος ἐθάρρει καὶ
 τούτοις ἤλεγχε· δηλώσει δ' | ὁ λόγος· θέατρον ἐτελεῖτο Μαξιμιανὸς ἐπὶ Σαυ-
 ρομάτας τρυφᾶν τῇ νίκῃ καὶ παρεῖναι πάντας ὁμοῦ τὴν πόλιν ἔδει καὶ πα-
 580 ρῆν καὶ ἦν ἡ τρυφὴ μάλα κατ' αὐτὸν οἰκεία, ἦν ἄνδρες αἰμύτων εἰς μέσους
 ἴσταντο καὶ συνεπλέκοντο μόνοις ἕκαστος μόνῳ καὶ συνερορήγνυντο καὶ τε-
 λευτώντες ἔδρων ἀλλήλους πάντα ὁμοῦ δεινά, πληγὴν μυρίαν καὶ θάνατον
 ἔσχατον, καὶ ἃ κολάζειν ἔδει, ταῦτα εἶχε τῆνικαῦτα κατορθοῦντας ἐπαινεῖν·
 καὶ προύκειντο ἔπαθλα καὶ προύκειντο γέρα· μαιφονεῖν· ἀλλ' ἐνταῦθα τὸ
 585 κράτος ἐνίκῃ τῶν ἄλλων Λυαῖος ἀνὴρ ὄνομα, βάρβαρος, ἀκαταγώνιστος, βρι-
 θύς τε μέγας τε, πελώριος οἶος εἶδος ἀγῆγός, σφόδρ' ἔχων καὶ μήκων καὶ
 ῥώμης σώματος καὶ ὥς εἰπεῖν ἐπίδειξις ἀξιόχρεως, μᾶλλον δὲ τέρας φύσεως,
 ἅμα μὲν ἰδεῖν, ἅμα δὲ χρῆσασθαι· βῆ δ' ἄρ' ὃ γε διὰ προμάχων· πάντα δὲ
 προκαλίζετο, πάντα δ' ἐνίκῃ καὶ οὐδεὶς ἦν οὕτως εὐτυχής, ὃς ἐγγὺς σῆς
 590 ἔπειτα ἐξελθεῖν τοῦ θράσους ἀνόνητος μὴδ' αἰσθέσθαι πῦρ χειρὶ σκάλλων
 καὶ ὑπονύτιων τὸν λέοντα. Καθῆστο δ' ἄρ' ὁ τύραννος μετέωρος ἐπὶ βήμα-
 τος ἐντρυφῶν ὥς πάντ' εἶχεν ἀπορία καὶ πάντα θάμβος καὶ οὐκ ἂν ἀπέδοτο
 δήλους ἦν πολλοῦ μάλιστα τὸ φρόνημα, ἀλλ' ἐν τῷ ὑπερφανεύεσθαι τὸν
 595 ἄσεβῃ, φησὶν ἡ γραφή, ἐμπυρίζεται ὁ πτωχὸς καὶ ὁ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ
 τέως καὶ πρῶτος καὶ πτωχὸς ὄντως τῷ πνεύματι τῆνικαῦτα θερμοῦς μαχη-
 600 τής καὶ τὸ πνεῦμα ξέει καὶ ζηλοτυπεῖ τὸ καθαρὸν τοῦ γενναίου καὶ ὑπὲρ
 τοῦ καλοῦ τῆς ἀρετῆς πρὸς τὴν πλάνην αὐτὴν ἀντανίσταται, οἷον δὴ καὶ τότε·
 εἶπετο νεανίας τις Νέστωρ ὄνομα, Θεταλὸς αὐτόθεν, καλὸς ἰδεῖν, εὐμήκης,
 εὐφυνής, τὴν χεῖρα γενναῖος, πάντ' ἄριστος ὀπλίτης Χριστοῦ, ὑπ' αὐτῷ στρα-
 605 τηγῷ μάλιστα Δημητρίῳ τῆνικαῦτα παρῶν καὶ βλέπων ἐπιδήλως ἀσυνετοῦν-
 τας, οὐ φέροι τὴν ὕβριν, | πλήττεται τὴν καρδίαν, ἐκκαίεται τὴν ψυχὴν περὶ
 τῆς φύσεως, περὶ τῆς ἀρετῆς αὐτῆς, καὶ σχολὴν οὐ δυνάμενος ἄγειν τῶν λο-
 γισμῶν, οὐδ' ἔχων κατασεῖν οὐδ' ὅ, τι χρῆσται, ἔπειτα αἶρει λήμμα γενναῖον
 εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ὑψηλὸν καὶ μετέωρον καὶ ταχὺς ἐπὶ τῆς εἰρκῆς τῷ μάρτυρι
 610 γενόμενος· «ὦ τί» φησὶν «ὁ ἀλάστορ οὗτος καὶ ὑβριστὴς φερυσάτο; ἀκάθαρτός
 ἔστιν, ὑψηλοκάρδιος, θρασύς, ἀσθάδης καὶ λοιμός καλεῖται, φησὶ Σολομών·
 ἔρριψε τὴν φύσιν, ἐξέστη τῶν ὄρων, ἐσκίρτησεν, ἐμπληκτός ἄλλεται, εἰς
 οὐρανὸν ἀράττει τὴν κεφαλὴν· εἶπεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τίς με καταΐξει ἐπὶ
 τὴν γῆν, τίς ἂν ἐνέγκω, τίς ἂν ἀνάσχοιτο; ἀλλ' εἰ δοκεῖ, πειρώμεθα· κύβος
 610 ἔρριφθω καὶ πρὸς αὐτὸν ἀντισταίην, μετὰ θεοῦ παντοκράτορος·» καὶ ὃς «μά-
 λῃ σοὶ τοῦτο κάλλιστον, Νέστωρ, καὶ τῷ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ κηρύγματι

- καὶ ἄπιθι» φησὶν ἀνύσας, ἄπιθι· ἔλεγον κἀνταῦθα τὸν τύραννον, πρόσθητι
τοῦ καλοῦ, δεῖξον τὴν φύσιν, χοῆσαι σαυτῷ· ἀγαθυνάτω σε ἡ καρδία σου ἐν
ἡμέραις νεότητός σου καὶ περιπάτει ἐν ὁδοῖς καρδίας σου· ἀγαθὴ πρόθεσις,
ἀγαθὸν τὸ λήμμα· ἀπόλαυσον τῆς ὁρυγῆς, ἀπόλαυσον ἔτι τῆς ἀκμῆς τοῦ χρό-
615 νου· ὃ πολλῶν ἂν ἐπρίω, πάρεσι. Τίς οἶδεν, εἰ καὶ αὐθις ἔσται καλῶν ἀ-
φορμὴ καὶ βίον θέατρον καὶ καιρὸς ἐπιδείξεως» Ταῦτα τε καὶ ἄλλ' ὅμοια
παρακαλέσας τὸν νέον καὶ καθοπλίσας τῷ σταυροῦ τύπῳ «ἄπιθι» καὶ αὐθις
φησὶν «ἐγὼ σοι τῆς νίκης ἐγγυητὴς ἀξιόχρεως καὶ τὰ τῆς νίκης ἔπαθλα
620 ἄλλ' ἐπὶ τούτοις ἄπεισιν ἐκεῖνος καὶ φθίσας μέσος τὸ θέατρον «ἐγὼ σοι»
φησὶν «ἦκω μαχητῆς, αὐτοκρατορ, ἐκείνου τάνδρος, νέος μὲν, ἄλλ' αὐθόρ-
μητος, ἀνάσκητος, ἀλλὰ μάλιστα ἐμπαράσκευος, ἄσπλος ἄλλ' ἀσφαλέστατα
πεφραγμένος καὶ συμπλακῆσμαι σοῦ βουλομένου καὶ πείραν ἐμαντοῦ καὶ
A72, δώσω καὶ λήψομαι». Τὸν δὲ | μάλιστα μὲν ἀθρόον ἐκπλαγῆναι καὶ ὥσπερ
625 θαυματοποιόν τινα λογίσασθαι ταύτην τὴν πόλιν ἄνδρας οὕτω δὴ τούτους
προβαλλομένην παντόλμους καὶ περὶ παντὸς ἀήθεις ἐγχειρεῖν· ἔπειτα «τί
τοῦτ' ἂν εἴη χρῆμα» φάναι «νεανίσκε, τί τὸ θράσος, τίς ὁ σκοπός, τίς ἡ
πρόθεσις; μεμνημένοι μὲν οὐκ οἶδα, μεμνημένοι δ' ὅμως δοκεῖν» καὶ ἅττα ἄ-
μετρα οὐκ ἐπ' ἀσφαλεῖ μάλισθ' ἑαυτοῦ, οὐδ' ἔστιν εἰκάσαι «καὶ εἰ μὲν ἔρω
630 χρημάτων ἔμοι δοκεῖν ἐκίνησε, δυσκόλου πειρομένου ἴσως τυχῆς δρᾶν ἐφ'
ἑαυτοῦ κατὰ χώραν καὶ μάλιστ' ἀνδραγαθίας παρῳρήμῃται ζήλος λαβόμενον
τοῦ καιροῦ ὥς νῦν γε ὃν εἰς τὸν βίον κάλλιστον θέατρον, εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς
παρορησίᾳ δείκνυσθαι, οὐκ ἀνεμέσῃτος μὲν καὶ αὐθις ἀλόγιστος αὕτη πέφυ-
κεν ὁρμὴ, ἄλλ' ἡμῖν ὅμως μελήσει καὶ ἰάσασθαι καὶ δοῦναι τῇ φύσει καὶ
635 μάλιστα ἐν δέοντι χρῆσασθαι· σὺ δὲ δὴ μήτοι τόνδ' ἐρεθίζεμεν ἄνδρα δαίμων
νύ τις ἐστὶ κοτήεις· αὐτόθεν μὲν οὖν κατάβαλε· ἔχει; σαυτοῦ μετὰ τῆς ὁρυγῆς
καὶ ἀποχρῆναι φημί· εἰ γὰρ δὴ καὶ συστήσῃ, τοῦ λοιποῦ σε πάντως οὐ δεή-
σει τρυφᾶν, οὐδὲ ζητεῖν ἐπιδείξιν ἀνθρώποις ἑαυτῷ χρῆσθαι, οὐδ' ἀναχω-
ρεῖν ἀσφαλῶς, ἄλλ' ἀπάντων δεινῶν ἔσχατα πείσῃ καὶ μεταγνώσῃ τῶν χρό-
640 νων ἀνόνητος». Ἀλλὰ μὴν ἐπὶ τούτοις ἐκεῖνος οὐκ ἐσχέθη, οὐδ' ἥττητο, οὐδ'
ἐθαύμασεν, οὔτε πρὸς τὰς ἐλπίδας οὐθ' ὅτιοῦν ἐξετάζων, ὃ δ' ἄτρεστος εἶχε
καὶ ἄτρεπτος τῆς γνώμης ἐπὶ τῶν ἔργων ἄπτεσθαι καὶ οὐκ ἐπείθετο ἐπ' ἄ-
ροτρον βαλὼν τὴν χεῖρα ἔπειτα στρέφειν ὀπισθεν, οὔτε νῶτα δοῦναι, οὔτε
645 λιπεῖν τὴν τάξιν, ἣν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπὶ κάλλιστον καθάπαξ ἔστησεν ἀγῶνος,
ἀλλ' ἀκλόνητος, ἐδραῖος, πάντοθεν ἀκίνητος, τῶν λογισμῶν νικᾷ τὸν τύραν-
νον ἐκκαλούμενος καὶ πείθει μεταθέσθαι γνώμην καὶ καθ' ἑαυτοῦ τρέπει
A73 καὶ δίδωσιν ἐκεῖνος πρὸς τὴν ὁρμὴν | τοῦ νέου, μᾶλλον δὲ πρὸς ὁργὴν ἑαυ-
τῷ παραχωρήσας εἰς προὔπτον ὥσπερ οἶμαι δυσπαλλάκτῳ θηρίῳ βρώμα-

- 650 τος ἄρπαγμα. Τὰ δ' ἐξῆς σὸν ἔργον πάντως καὶ τῆς σῆς δεξιᾶς, ὁ παντοκρά-
τωρ θεός, ὁ κραταῖος ἐν πολέμοις κύριος, ὁ τοῖς ὑπερηφάνοις ἀντιτασσό-
μενος, ταπεινοῖς δὲ χάριν διδούς καὶ γόνασιν ἀδυνατοῦσι θάρσος περιτι-
θεῖς, ὁ δεσπότης κύριος Σαβαώθ, ὁ συνταράσσων τοὺς ἐνδόξους τῆς γῆς
μετὰ ἰσχύος καὶ οἱ ὑψηλοὶ τὴν ὕβριν συντριβήσονται· σὺ ἀνταπέδωκας τοῖς
655 περισσῶς ποιοῦσιν ὑπερηφανίαν καὶ ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐταπείνωσας, σὺ
συνέτριψας τὴν ὕβριν αὐτῶν, ἔρριψας ἀσεβεῖς παραχρῆμα, σὺ ἐθράυσας
ὄπλον καὶ ρομφαίαν καὶ μαχητὴν ἄνδρα σὺ κατέσπασας ἐν διαφθορᾷ· ἐξέ-
λιπεν ἄνομος, ἀπόλετο ὑπερήφανος, ἔπεσεν ὁ ὑψηλὸς ἐν μαχαίρᾳ. Πάλιν
Γολιάθ ὑπὸ Δαυὶδ πληττεται καὶ πίπτει νεκρὸς καὶ νέος ἐκείνος κρατεῖ καὶ
ἀοπλος· πάλιν ταπεινοῦται προδῆλως ὡς τραυματίας ὁ ὑπερήφανος. Ἔστη-
660 σαν μὲν γὰρ ἀλλήλοισ ἐγγιστα καὶ γεγονάσι πρόσμαχοι κατὰ ἐννοήσας ὁ
Νέστωρ τὸ Θετταλὸν δὴ τοῦτο οὐκέτι μὲν ἦδη σόφισμα, σοφίας δ' ἔργον
ὄντως καὶ γνώσεως ἀληθοῦς ὥς ὑπὸ τοῦ μεγάλου Δημητρίου πεπαιδευτο,
χαράττει τὸν σταυρὸν εἰς πρόσωπον, εἴτ' ἄλλεται γενναῖον ὥσπερ ἐκ μετεώ-
ρου θράσους πλησθεῖς, ἠρωϊκὸς ὄλος, ἀκαταγώνιστος, φοβερὸς ἰδεῖν, ἀπρό-
665 σιτος· εἴτ' αἶρει τὸ ξίφος, ὠθεῖται, πληττεται καιρίαν εἰς μέσον αὐτὴν τὴν
καρδίαν. Βάλλ' οὕτω, καλλίνικε Νέστωρ, καὶ κατάσπα θραύων εἰς γῆν ἐν
κράτει τὸν παλαμναῖον τῆς ἀσεβείας προστάτην καὶ πρόμαχον. Ὁ μὲν οὖν
ἔκειτο νεκρὸς κατὰ γῆς κακὸς κακῶς, ἐνὶ τούτῳ μόνῳ καλῶς, ἀξίως τῆς ὕβε-
ως, ὁ δ' ἴστατο μέσος μένων ἐπὶ τὸ λείπον τῆς μάχης τέλος, τὴν νίκην αὐ-
A73, τὴν ὥς ἐστὶ περάναι | ἢ μᾶλλον τῆς νίκης εὐθύνας ἔπαθλα ὥς ἀντὶ στεφά-
νων αὐτίκα τετμημένος τὴν κεφαλὴν τὸ σῶμα μὲν ἀφείη κάτω παρ' αὐτὴν
τὴν ἀγωνίαν ἐγγὺς ἐστήξεν τρόπαιον, τὴν δὲ ψυχὴν ἐλκύσαι πρὸς τὸν ἄνω-
θεν ἀθλοθέτην Χριστόν. Μαξιμιανὸν δὲ τέως μὲν ἐπελελοίπει πάντα, μᾶλ-
λον δὲ πάντα εἶχεν, ἐκπληξίς, ἀνία, δέος, ὄρμη, καὶ προσέτι οὐκ εἶχεν ὅ,τι
675 χρήσεται, οὐδ' ἦν ἑαυτοῦ κατασχὼν δ' ἔπειτα τὸν θυμὸν, βία μὲν, ὅμως δ'
οὖν κατασχὼν καί, ὥς ἔοικεν ἄρα, βασκαίνων εἰς τοσοῦτον ἀνθρώπων ἀρι-
θμὸν παραχρῆμα ψήφους ἐνεγκεῖν τὰς ποθομένους τῷ Νέστορι, λύεται μάλα
τοι ταχὺς τὸ θέατρον καὶ τὸν ἄνδρα μεθίστησιν οἴκαδε· ἔπειτα μαγγανείας
ἐπεκαλεῖτο καὶ ἡρουνάτο κἀνταῦθα τρέπων τὸ κλέος· τῆς τοῦ ἀνδρὸς νίκης
680 αἰσχύνειν ᾤετο, μᾶλλον δὲ τὸ κράτος Χριστοῦ, καὶ περὶ τούτων πράττεσθαι
δίκας ἐποιεῖτο. Ὡς τῆς ἀνοίας, εἰ ταῦτα ᾤετο μαγγανείαις εἶναι κοινὸν καὶ
Χριστῷ, μᾶλλον δὲ τῆς ἀπάτης ἧς αὐτὸς ἑαυτὸν ἡπάτα καὶ προσεδόκα τοὺς
πολλοὺς οὕτω πείθεσθαι, ἀλλ' οὐκ αὐτίκα δὴ μάλα τάληθες γνῶσεσθαι·
ἐπεὶ δὲ κἀνταῦθα μάταιος ἐκείνος ἠλέγγετο καὶ ἀσύνετος καὶ τὰ μηδὲν εἰ-
685 κότα πονῶν καὶ τὸν Χριστὸν ὁ Νέστωρ ἐκήρυτε παρησίᾳ καὶ τὰ Δημη-
τρίου θαύματα καὶ τὴν παρασκευὴν καὶ τὸ ὑπ' αὐτὸν ὀλιτικὸν ἄριστα γ'
ἡσκημένον πάντα καὶ πράττειν καὶ πάσχειν διὰ Χριστὸν καὶ μὴ μέγα εἶναι
μανθάνειν εἰ βούλοιο ἐκκαλεῖσθαι τε καὶ πειρᾶσθαι καὶ ἀνιστᾶν εἰς ἐπίδη-

- λον, τηνικαῦτα μᾶλλον ἐκεῖνος ἐπλήττετο καὶ ἐδεδίει περὶ πάντων ὁμοῦ· με-
 690 τατίθεσθαι μέντοι πρὸς τάληθες ἀπὸ τῶν εἰδώλων, πῶς ἄρα καὶ ἦν, Μαξιμια-
 νὸν ὄντα καὶ αὐτὸν ὄντως εἰδωλον ἄλογον καὶ ὁφθαλμοῖς ὁρᾶν οὐκ ἔχοντα
 καὶ ὧτα μὴ ἀκούειν καὶ ἄλλο μηδὲν ἐπαισιθάνεσθαι; τὸν μὲν γε παραχρη-
 A74 μα | τὸ οἰκεῖον ξίφος τὴν κεφαλὴν ἀφαιρεῖται καὶ τέμνει ἐξ ἐντολῆς τοῦ τυ-
 ράννου καὶ τίθησιν ἐκποδῶν, μηδὲν ἔτι πρᾶγμα περὶ αὐτὸν εἶναι Νέστορα
 695 τὸν ἄριστον ὁπλίτην Χριστοῦ καὶ ὁ πόθος αὐτῷ πέρας ἔσχε καὶ ἡ τοῦ μάρ-
 τυρος πρόρρησις· ὁ μακάριος μὲν ἀνὴρ ἐκεῖνος κτησάμενος, μακάριον δὲ
 ξίφος ἐκεῖνο αἵμασιν ἡγνισμένον ὑπὲρ Χριστοῦ, καὶ πλήττων οὕτω κατ' ἄμ-
 φω μάλιστα ἐπικαίρως, ὃ συνεισεληθὼν ὁ μάρτυς καὶ μόνω τὸν ἀγῶνα θαρ-
 ρήσας ἀμφοτέρω ἐθαυμάσθη τε καὶ συνδιήνεγκε μάλιστα καὶ νενίκηκε καὶ
 700 βάλλων μετ' αὐτοῦ καιρίως καὶ πίπτων δι' αὐτοῦ γενναίως, μᾶλλον δὲ τοῦτ'
 εἶχε νικᾶν ἐνταῦθα καὶ τέλος, πλήξας καλῶς, πεσεῖν ἄριστα κἀντεῦθεν εἰς
 οὐρανούς· ἀνελθεῖν καὶ μετὰ θείων ἀγγέλων ἐστάναι περὶ θεόν.
14. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ τὸν μάρτυρα Νέστορα πέρας οὕτως ἔσχε, ὥς ὁ
 λόγος ἔχει διεξελθὼν. Τὰ δ' ἐξῆς ὥς ἔγωγες οὐκ οἶμαι εἰσὶν οἱά φασι, θυ-
 705 μοῦ τηνικαῦτα φορὰν ἄσχετον ἀρπάσαι τὸ τέλος τῆς ὅλης ἀγωνίας τοῦ μάρ-
 τυρος Δημητρίου καὶ καινοτομῆσαι πρὸ τῶν χρόνων ἀθρόον, ἀλλ' αὕτη μά-
 λιστα μοι δοκεῖ τῷ τυράννῳ μεγίστη σκέψις ἐγγενέσθαι περὶ τῶν ὅλων πρα-
 γμάτων αὐτίκα, ὀηποῦτ' ἄρα χρὴ διαθέσθαι καὶ τοῦτο διαφέροντος ἐκεῖνον
 πείθεται συνιδεῖν τότε δὴ καὶ λογίσασθαι πρὸς τὸν ἑαυτοῦ σκοπὸν καὶ τὴν
 710 χρεῖαν ὥς, εἰ μὲν τρίβοιτο ἡ μάχη κατὰ σχολὴν σὺν χρόνῳ πρὸς τὸ δοκοῦν
 καθίστασθαι καὶ βασάνων ἔλοιτο χαλεπότητα πειρᾶσθαι, τοῦτ' οὐ μόνον
 οὐκ ἂν εἴη προὔργον πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐνστασιν ἀνείναι, ἀλλὰ καὶ κατὰ μι-
 κρὸν ἐκ τούτου μᾶλλον αἰρεσθαι τὴν ἀποστασίαν εἰς πρόδηλον ἀεὶ καὶ ὀή-
 γνουσθαι εἰωθὸς τοῦτο συμβαίνειν, τὰς θερμὰς ἐκάστοτε φύσεις πρὸς πᾶσαν
 A74 αὐθιγὰ μάλιστα προσβολὴν ἐγείρεσθαι καὶ μὴ καταπίπτειν μήδ' ἡττᾶσθαι | με-
 τρίως ἀξιοῦν· εἰ δέ τις ἐν τούτοις συντεμεῖν ἀξιώσει τοῦργον καὶ ἥκιστα δια-
 φανῶς, ἀλλ' ὥς οἷόν τε μηδ' ἐπισημῆναι τι πρὸς βραχὺ, ἴσως ἔσβεσται παρα-
 χρημα καὶ οὐκ ἔλαβεν ὅλην ἡ φλόξ, ἐφιεμένη πρόσω ὁρᾶν ἀεὶ καὶ φέρε-
 σθαι· καὶ ἅμα εἶχεν ἐγγὺς ὁρᾶν τε καὶ δεδιέναι φρονήματα τοιαῦτα τῶν ὑπ'
 720 ἐκεῖνον ἀνδρῶν τῆς πόλεως. Ταῦτ' ἄρ' ὥς ἔοικεν ἐκεῖνος ἀφροσύνην μὲν ὄντως
 ἐν καρδίᾳ καθ' ἑαυτὸν διαλογισάμενος, οὐ μὴν παντάπασιν οὐκ ἀλόγως πρὸς
 τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν ἔγνω συνελεῖν ἐν βραχεὶ καὶ συστεῖλαι μετ' ἀφανοῦς
 μάλᾳ τῆς ἐπιχειρήσεως τὰ κατὰ τὸν μέγαν Δημήτριον καὶ ἅμα μὲν οὕτως
 ἔγνω, ἅμα δ' ἐψηφίζετο καὶ προσέτατε μηδ' ἐξάγειν τῆς φρουρᾶς μηκέτι
 725 καθ' ἅπαξ μηδὲ πρὸς βραχὺ τὸν ἄνδρα παρορησιάζεσθαι, ἀλλ' ὅστις μάλιστα
 ὑπηρετεῖν βούλοιο καὶ χαρίζεσθαι, αὐτόθι βάλλειν, αὐτόθι τέμνειν, αὐτόθι

- μυρίαν εἰ δύναιτο βάσανον φέρειν τὸ ζῆν αὐτὸν ἀφαιρούμενος· καὶ εἶχεν οὐ-
 τως ἐπὶ τῶν ἔργων καὶ ταχεῖς ἦσαν ἐκεῖνοι μαρτυρικά χέειν αἵματα· ἔτρε-
 χον κατὰ τοῦ μὴ φεύγοντος, ἠπείγοντο κατὰ τοῦ δεσμώτου, ὠπλίζοντο λογ-
 730 χηφόροι πρὸς τὸν ἐν εἰρκτῇ συνῆλθον ἀμέλει πάντες, ἔβαλλον πάντες, ἐ-
 πειρῶντο τῶν ὅπλων ἑαυτῶν, ἐπειρῶντο ἀλλήλων, οὐδενὸς ἐφείδοντο τῶν
 τοῦ σώματος μερῶν, οὐδ' εἶον ἀγέραστον, ἐπληττον πάντη· οὐκ ἦρκει πρὸς
 τὴν γνώμην ἡ φύσις, ἠγανάκτουν, κατεμέφοντο πρὸς αὐτὴν μὴ πλείω χώ-
 ραν διδοῦσαν κακουργεῖν, ἐφιλονείκουν καὶ κατὰ τεθνεώτος ἐδυσχεραίνον
 735 μὴ πλείστα ζῆν ἔχοντι, ἵνα καὶ θνήσκῃ πλείστα· ἠγνούουν δὲ ἅρα οὐ μᾶλλον
 ἑαυτοῖς καὶ τῷ τυράννῳ ἢ τῷ μεγάλῳ μάρτυρι χαριζόμενοι καὶ δυοῖν ἐκεί-
 νου πόθων, τοῦ μὲν ὅπως μέγιστα διὰ Χριστὸν ὑποσταίῃ, τοῦ δὲ ὅπως τά-
 740 χιστα | πρὸς αὐτὸν μετασταίῃ κατ' οὐδὲν ἀτενκτῆσαι τῆς ἐφέσεως, πρῶτιον-
 τες ὁ καὶ μάλιστα δυσχερὲς ἡ κοινωνία καὶ ἄμφω δὴ ταῦτα περὶ ταῦτων συν-
 ελθεῖν καὶ οὐκ ἐνέλειψε τούτων ἀπάντων οὐδὲν ἄνωθεν ἐξεταζομένῳ πρὸς
 ἐσχάτην εὐδαιμονίαν· εὐγενὴς ἦν τὴν κάτω γένεσιν καὶ γένους πόρρωθεν εἰλ-
 κεν ἄξιαν, ἀλλὰ παρῆλθε καὶ πρὸς τὴν πρώτην πλάσιν ἀπείδε καὶ τὸ τῆς
 745 ψυχῆς ἐξήτησεν εὐγενές· πλοῦτος ἔβριθεν ἀλλὰ ὀέοντι καρδίαν οὐ προσετί-
 θει καὶ ὥς ἄριστος οἰκονόμος πάντα διὰ τῶν πενήτων ἐδάνεισε τῷ Χριστῷ.
 Εἰςφυῆς ἦν ἰδεῖν, ὥραϊος ὥς νυμφίος, ἰσχυρὸς ὥς γίγας, ἀλλ' ἔσωθεν εὐ-
 πρεπέστερος, ἀλλ' ἀνδρεῖος μάλιστα τὴν ψυχὴν ὀπλίτης πάντα γέγονεν ἄρι-
 στος καὶ μαχητὴς ἦσκητο γενναῖος· ἀλλ' αὐτῷ στρατολογεῖται Χριστῷ καὶ
 τὴν περικεφαλαιάν τοῦ πνεύματος κατὰ τοῦ κόσμου παντὸς ἐπενδύεται· λό-
 750 γων προσεκτίσατο κράτος εἰς ὅσον ἔξεστι καὶ κλέος. Ἄλλ' ἐν τῇ σοφίᾳ Σο-
 λομώντος τίς ἰσώθη, φησί, τὴν ἀνωτάτω καὶ πρώτην λέγω σοφίαν, καθ'
 ἣν ὑψηλὸς ὑψηλῶς ἀνέκυψε τῆς ὕλης καὶ ὅλον ὅλου τοῦ καθαρωτάτου καὶ
 αὐτοῦ φωτὸς ἑαυτὸν ἐξηγήσατο καὶ γέγονεν ὄργανον θεῖον ὑπὸ τοῦ θεοῦ
 λόγον πρὸς ἅπασαν κίνησιν ὁυθμιζόμενον· ἠγεμὼν ἐκ τούτων λοιπὸν καὶ ἡ-
 755 γεμόνων τὰ πρῶτα καὶ κληρὸς ἐπαρχίας ὁ μέγιστος. Ἄλλ' ἀποδίδωσι τὰ
 καίσαρος καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ, τῷ μὲν τὴν οἰκονομίαν τῶν ὑπὸ
 χεῖρα, τῷ δὲ τὴν τῆς εὐσεβείας διανομήν, μᾶλλον δὲ μεθίσταται παρρησία
 καὶ μεθαρμόζεται καὶ πάντα μετατίθησι πρὸς Χριστόν, κἀντεῦθεν ὥσπερ ἐκ
 μετεώρου τῆς ἀρχῆς πυρρὸν τῆς εὐσεβείας ἴσθησι, τοῦ σκότους ἔλκων, τῆς
 760 πλάνης, πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν· κἀντεῦθεν ὀπλίζεται, παρατάτ-
 τεται, πόλεμον αἰρεῖται παγκόσμιον πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, καὶ
 765 τοῦτον | διπλοῦν πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας καὶ τοὺς κοσμικοὺς ἠγε-
 μόνas ὑπηρετοῦντας τοῖς δαίμοσι καί, εἴτε δεῖ κρίνειν οἰκοθεν ὥς ὁ περὶ
 τούτων μάλιστα νόμος ἔχει καὶ τὴν ἔσω κατ' αὐτὸν παρασκευὴν ἐξετάζειν
 μεθ' ἧς ἐθάρρησε τὸν ἄγωνα, ἔλιπεν ὀπίσω τὴν φύσιν, πάντα διὰ Χριστόν

- 765 ἔτοιμος ἦν ἐνεγκεῖν καὶ ἠνέγκτό γε ὄντως, εἴτε δεῖ τὴν τῶν διωκόντων ὄρ-
μὴν λογιζεσθαι, ταυτὸ τοῦτο δίδωσιν· ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ τοῦ καλοῦ πόθου γε-
νέσθαι πληρωσιν ὃν ἐπόθει, τάχιστα συναφθῆναι Χριστῷ, γέρας τοῦτο τῆς
ἀνδραγαθίας λαμβάνει καὶ τάχιστα θνήσκει καὶ πρὸς οὐρανούς μετατίθεται
καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ζῇ καὶ παρίσταται τῷ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἐνώπιον τῆς
770 δόξης αὐτοῦ καὶ ἀγαθὸς ὁ οἶκος τῆς σωφροσύνης αὐτοῦ καὶ μακαρίζεται ἡ
εὐδαιμονία αὐτοῦ παρὰ τῶν ἀγγέλων καὶ γενεᾶς ἀρχαίας τῶν πάλαι δηλαδὴ
προλαβόντων μακαρίων ἀνδρῶν, μεθ' ὧν συναγάζεται καὶ οἱς τῶν ἔργων
τῆς ἀρετῆς ἐκοινώνησε μετὰ Ἀβραάμ, ἐπίστευσε καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δι-
καιοσύνην. Ἰωσήφ δυνατὸς ἐν Αἰγύπτῳ, φησί, πλὴν ὑπερόριος· τοῦ δὲ μά-
775 λιστα ἐν τοῖς οἰκείοις ἡ σεμνότης τε καὶ τὸ κράτος καὶ τὸ δὴ μέγιστον ду-
νατὸς ἀνῆλθεν ἐν ἰσχύι, κραταῖος ἐν πολέμοις μαρτυρικοῖς, πρὸς τὴν πρώτην
πατρίδα, πρὸς τὴν ἄνω μητρόπολιν. Μωυσῆς ἐκλεκτὸς καὶ δημαγωγὸς καὶ
νομοθέτης καὶ μετασκευάζων πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας τὸν Ἰσραήλ, ἄλ-
λὰ καὶ οὗτος ἐκλεκτὸς πρὸ τῶν χρόνων, καὶ θεοῦ ψῆφος ἐκείνη τὸ τέλος
780 ἔδειξε πρὸς ὃν ἐτάξατο καὶ ὑπὲρ οὗ παρετάξατο καὶ ἡγώνισται καὶ εἰς ὅρος
ἀρετῶν ἀνελθὼν καὶ θεωρίας ὑπερβαίνουσας κάτω τὴν ὕλην, ἡχημαλῶτευσεν
αἰχημαλῶσιαν, ἐξήγαγε τὸν λαὸν τοῦ Χριστοῦ ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχί-
Α' 6 ῶνι ὑψηλῷ καὶ τῆς τῶν εἰδώλων ἀπέστησε πλάνης, | καὶ δόγματα θεῖα καὶ
νόμους εὐσεβείας εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους ἐξήνεγκε καὶ πρὸς τὴν ἄνω Σιὼν
785 τὴν ἐπηγγελμένην τοῖς ἐκλεκτοῖς τοῦ θεοῦ παρεθάρρυνε καὶ παρώρμησεν.
Ἰὼβ ἐπειράσθη μὲν ἄλλ' ἄκων καὶ τῆς δοκιμασίας ἀπέλαβεν ἑπαθλα παρα-
χρῆμα παραμυθίαν ἴσως ἔγγιστα ζῶν καὶ ἠΰξησε τὸν βίον αὐτοῦ Κύριος
καὶ διπλᾶ ἐποίησεν ἢ ἔμπροσθεν ἦν. Ὁ δ' ἐκὼν αὐτὸς ἦλατο πρὸς τοὺς
κινδύνους, οἴκοθεν ὥρμητο πάντα διὰ Χριστὸν ἐνεγκεῖν καὶ ἦνεγκεν εἰς τέ-
790 λος καὶ νενίκηκε καὶ οὐδὲν ἠνέσχετο τῶν παρόντων, οὐδ' ὑπελογίσατο με-
τρίως, οὐδ' ἡξίωσεν ἀντιλαβεῖν ὧν ἔδωκεν ἢ παρῆιδε. Δανὶδ ὠπλίτευσεν κα-
τὰ Γολιάθ καὶ κατὰ κράτος εἴλε τὸν ἀσεβῆ καὶ ἀλάστορα, ὃς ὕβρισεν εἰς τὴν
παρεμβολὴν τοῦ θεοῦ· ὁ δ' ἄλλον ὥπλισε καὶ ἀπηξίωσεν ἑαυτοῦ καὶ ἡδέσθη
μικρολογεῖσθαι τὴν μάχην, ἐν ἄλλοις σχολάζων καὶ μέγιστον ἀνηρημένος ἀ-
795 γῶνα πρὸς αὐτὸν ἐκείνον τὸν ἄρχοντα τοῦ κόσμου τὸν ἐπαναστάντα κατὰ
θεοῦ παντοκράτορος· μετὰ Δανιὴλ εἴρχθη καὶ θῆρας εἴλε καὶ ἐτέβη ἐπάνω
ὄφεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ· εἰσῆλθον οἱ
νέοι πάλαι θαρροῦντες τὴν κάμινον καὶ οὐκ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν
κτίσαντα καὶ ἄγγελος Κυρίου συγκάτεβη ἅμα τοῖς περὶ τὸν Ἀζαρίαν εἰς τὴν
800 κάμινον καὶ τοῖς τρισὶ συμπαραξεύχθη καὶ τέταρτος ἄγγελος ἐπὶ τῆς εἰρκτῆς
κάντιαυθα τῷ μάρτυρι καὶ συνῆλθον οὕτως ἅμωφ καὶ ἦσαν ἅμα κατὰ Χρι-
στὸν καὶ τὸ τούτου θεῖον καὶ ὑπερουράνιον ὄνομα. Ἀλλ' ἐπὶ τούτοις οὐ-

- τως ἄρα συνημμένοις αὐτοῖς μέσος αὐτός, ὥς ἔφη πάλοι Χριστός, καὶ μο-
 νὴν ἐν αὐτοῖς ποιεῖται καὶ τὰ εἰκότα συγγίνεται καὶ οὐ μόνος, φησὶν, ἀλλ'
 805 ἀθρόον ἅμα καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ καὶ ἡ χάρις πάντως ἀχωρίστως ἐπεφοῖτα τοῦ
 πνεύματος. Τί δεῖ πόρρωθεν ἐπιχειρεῖν ἔτι καὶ διατρίβειν; προέδραμεν Ἰω-
 A76- ἀνήνως τοῦ Σωτῆρος, προϋπέδειξε τὸν | ἄμυνόν τοῦ θεοῦ, μετάνοιαν ἐπηγγεί-
 λατο πρῶτος ἀνθρώπων ἀνθρώποις· ἐκήρυξαν ἐξῆς οἱ μαθηταὶ καὶ τὸν λό-
 γον τῆς ἀληθείας πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐτράνωσαν· ἠκολούθησεν ὁ μάρ-
 810 τυς, τὸν αὐτὸν ὑπέστη σκοπὸν καὶ δρόμον· ἐνίκησε τὸν κόσμον· ἤλεγξε περὶ
 ἁμαρτίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν λαὸν μετάνοια καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν
 οὐχ ἡ περιχώρος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπέκεινα· συνεκλήρυξε τοῖς ἀποστόλοις τὸ
 δόγμα τῆς ἀληθείας καὶ συνετράνωσαν· οὐκ ἀπέγνω τὸν ἀγῶνα, οὐκ ἔδεισεν,
 οὐχ ὑπεστάλη, οὐχ ὑπεχώρησε· πρὸς πάσας τὰς ἀρχὰς τοῦ κόσμου ἐλάλει,
 815 βασιλέων ἐνώπιον καὶ τυράννων, καὶ οὐκ ἡσχύνετο, ἐνεκαυχάτο ταῖς ἀσθε-
 νείαις, ταῖς θλίψεσι, τοῖς διωγμοῖς, τοῖς κινδύνοις τῶν ὑπηρετῶν τοῦ λό-
 γου· λοιδορούμενος ὑβλόγει, πάσχων ἔφερε, πάντα ἦν διὰ Χριστόν, πάντα
 ἐγίνετο, πᾶσιν ἡμιλλήσατο τοῖς ἀρετῆς οἰκονόμοις· ἐκοινώνει τῆς καθηγε-
 μόσι τοῦ λόγου, τοῖς μάρτυσι, σὺν αὐτοῖς ἐκοινώνει, τοῖς μὲν τῆς διδασκα-
 820 λίας, τοῖς δὲ τῶν ἄθλων· τοὺς μὲν ἐζήλωσεν, τοῖς δ' ἰσώθη, τοὺς δὲ παρήλ-
 θεν. Εἰρήσθω γὰρ καὶ τετολήσθω καὶ φθόνος οὐδείς, οὐδ' ἐφῆξει τ' ἀληθές.
 15. Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν οὕτως εἶχεν αὐτίκα καὶ ποθήσας οὕτω τυγχάνει
 καὶ οὕτω τάχιστα δῆγγυνται τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος καὶ πρὸς ὃν ἐπόθει
 μεθίσταται, οἷον δὲ δὴ τὸ.... εἶπετο καὶ οὐκ εἶα Μαξιμιανὸν οὐδ' εἰσαυθὶς
 825 καθεύδειν, ἅμα μὲν θαῦμα τηνικαῦτα ὄραν, ἅμα δὲ καὶ τότε καὶ νῦν ἡδὺ προσ-
 φέρειν, οἶμαι, καὶ χοῖσθαι καὶ παραλιπεῖν καθάπαξ οὐκ ἔξεστιν. Ἐπεὶ γὰρ
 ἐκεῖνος τὸν δρόμον τοῦ μαρτυρίου τελέσας ἔκειτο νεκρὸς κατὰ γῆς, παρεστῶς
 τις αὐτόθι τηνικαῦτα τῶν ὑπηρετούντων ἐπὶ τῆς φρουρᾶς οἰκετῶν, Λούπος
 A77 ὠνόμαστο, γενναῖος ὄντως ἐκεῖνος δοῦλος | καὶ μεγάλου ψυχος καὶ ἀταπεινώτος
 830 καὶ τοῦ μεγάλου μάρτυρος ἄξιος, ἔπειθ' οὗτος τί διανοεῖται καὶ τί δοῦ;
 ἀφαιρεῖται τι τῶν ἱερῶν ἐσθημάτων τοῦ μάρτυρος καὶ ὃν εἶχεν δακτύλιον ἐν
 χειρὶ, ἔπειτα περιχωρᾷς ἐκεῖνα ἀντοθεν καὶ περιχρήσας ἀμέλει κάλλιστα
 καὶ κοσμήσας τοῖς πανάγνοις ἐκείνου καὶ ἱεροῖς αἵμασι καὶ δυνάμιν τινα
 θεῖαν καὶ χάριν ὥς ἔοικεν μαρτυρικὴν ἐνθέμενος, εἶτα ἔξεισι. Τί σπεύδεις, ὦ
 835 Λοῦπε, τί κλέπτεις τὰ τοῦ δεσπότου; τί μᾶλλον κατεπεμβαίνεις κειμένου καὶ
 οὐχ ὑποστέλλῃ τυμβωρυχεῖν ἢ, τάλιθέστερον εἰπεῖν, ἱεροσυλεῖς καὶ τῶν ἀνα-
 θιγμάτων ἄπτη τῶν ἱερῶν καὶ οὐ φεῖδῃ πρὸς τόλμαν ὅλως τοσαύτην; «Ἐγώ»
 φησὶν «ἐλέγχω Μαξιμιανόν, ὥς οὐκ ἔξεστιν οὐδὲ δύναται, οὐδ' ἂν πάντα
 δράσειε, κατασχεῖν ἀρετὴν καὶ ταπεινῶσαι καὶ σβέσαι καὶ λήθης παραδοῦναι
 840 βυθοῖς ὥς κάκιστα βασκαίνων ἐκεῖνος οἶεται». Ἐντεῦθεν εἰς φῶς αἶρει τὰ

- βλέμματα, παρορησιάζεται, πᾶσιν ἐπικηρυκεύεται κοινωνεῖν, μεταδίδωσι χα-
 ρισμάτων ἀφθόνης, ἰᾷται πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν, πλήττει κατὰ
 καρδίας αὐτοὺς τὸν τύραννον, ὃς πυνθάνεται παραχορῆμα μηδὲ κατὰ τεθνεώ-
 845 νον νεκρόν, μᾶλλον δὲ τ' ἀληθὲς ἐρεῖν ἰᾷσθαι καὶ νεκροὺς ἀνιστάν, αὐτὸν
 δὲ μόνον ἐκείνον πλήττει τὸν τῆς ζωῆς ἐχθρόν, τὸν ὑπηρετήν τοῦ σκότους
 καὶ τοῦ δεσπότη τοῦ κόσμου συνεργόν καὶ συνέριθον, ὥς ἄρ' ἔδειξεν αὐτίκα·
 συλλαμβάνεται γὰρ ὁ καλὸς ὑπηρετῆς καὶ δίκας πράττεται τῆς κλοπῆς, μᾶλ-
 850 λον δὲ μισθὸν μέγιστον τῆς εὐγνωμοσύνης λαμβάνει τέλος μαρτυρικὸν καὶ
 A77v συνάγεται ἐναντίον τοῦ Κυρίου καὶ ὅπου ἐστὶν ὁ δεσπότης ἐκεῖ καὶ ὁ καλὸς
 ἐκείνος διακονῶν μεταχωρεῖ τε καὶ | μετατίθεται καὶ αὐτοὺς συνδιάγει καὶ σύ-
 νεστιν· ὃ μακάριος ὄντως ἀνὴρ ἐκεῖνος τῆς τοῦ δεσπότη παιδείας καὶ ἀγωγῆς,
 μακάριος δὲ τοῦ κατ' αὐτὸν ἤκοντος εἰς εὖνοιαν καὶ θεραπείαν καὶ πίστιν, ὃς
 λαβὼν τὸ δεσποτικὸν ἐκεῖνο χρῆμα· οὐκ ἔκρυπεν, οὐδὲ συνεκάλυπεν, οὐδ'
 855 ἠφάνισεν εἰς τὴν γῆν, ἀλλ' ἐξέτεινεν εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους καὶ προύθετο
 κοινὸν καὶ ἠὔξησε καὶ πολλαπλοῦν ἀπέδοτο καὶ ὃν εὐδὼν ὁ καλὸς δεσπότης
 ἐπ' ὀλίγων ἀγαθὸν οὕτω καὶ πιστὸν οἰκονόμον εἵλκυσε εἰς ἑαυτὸν ἄνω
 μάλιστα συνήδεσθαι καὶ συγκαίρειν καὶ περὶ πλείω τῶν προτέρων ἔχειν προε-
 στήσατο καὶ κατέστησεν.
- 860 16. Ἄλλ' οὕτως ὁ μέγας εἰς οὐρανοὺς ἀνῆλθεν, ὥς ἂν τις ἐρεῖ, πανέ-
 στιος καὶ συνήγαγεν ἐκεῖ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καὶ ἀπολαύει ἐν τοῖς ἀγαθοῖς
 τοῦ πατρὸς μετὰ τῶν οἰκογενῶν αὐτοῦ καὶ ἀπολαύει τῆς μακαρίας καὶ
 ζωαρχικῆς τριάδος, τοῦ καθαρωτάτου καὶ ἀπροσίτου φωτός, ἣ καὶ παρί-
 865 σταται καθὼς ἐπόθησε, καθὼς ἠγωνίσαστο, καθὼς ἀνέδραμε τάχιστα καὶ γί-
 νεται ἡμῖν προστάτης, βοηθός, ἡγεμὼν σωτηρίας, ἀντιλήπτωρ ἐφ' ἅπασιν καὶ
 οὐκ ἐπιλανθάνεται τῆς κληρονομίας αὐτοῦ καὶ παντὸς μὲν αἰ τοῦ κόσμου
 καὶ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα δὲ τῆς κατ' αὐτὸν ταύτης τῆς μεγάλωνύμου
 καὶ περιφανοῦς πόλεως, ἣς ἔφην καὶ εἰς ἣν ἐφιλοτιμήσατο καὶ τοὺς ἀγῶνας
 870 ἐπεδείξατο καὶ τῆς μακαρίας ἔτυχε λήξεως καὶ ἀνταπέδωκεν ἀνταποδόματα
 πλείονα καὶ μέγιστα ἐπὶ μεγίσταις ταῖς χρεῖαις ἐφ' ἑκάτερα καὶ ἡδέων τε καὶ
 ἀνιαρῶν καὶ τῆς ἀθορύβου καὶ στασίμου καὶ ὑψηλῆς καὶ θείας καὶ ἀθανά-
 του πολιτείας ἐπιβάς ἄνω, ὥς ἦρα διαφερόντως καὶ ἠλείγετο, καὶ γενόμενος
 μετὰ τῶν ἀγγέλων καὶ κοινωνῶν καὶ συγχορευῶν αὐτοῖς καὶ συνευφραίνόμενος
 A78 καὶ συγγιγνόμενος τῷ ἀθανάτῳ πάντων δεσπότῃ οὐκ ἐν σκιαῖς | οὐδ' ἐν αἰ-
 875 νίγμασιν ἦδη, ἀλλ' ἐνώπιος ἐνωπίῳ, φησὶν ἡ γραφή, ὁ δ' ὅρ' ἐν τούτοις,
 οὐδ' εἰσαυτοῖς οὐκ ἐξίσταται τῆς πόλεως, οὐδ' ὑποχωρεῖ, οὐδ' ἀφίρσι κάτω,
 ἀλλ' ἐτι ἐν σοὶ ἐγὼ εἰμί, λέγει, πόλις Σιών καὶ οὐκ ἔλιπόν σε εἰς τὸν αἰῶνα,

μᾶλλον δ' εἰς τὴν ἄστατον ταύτην τοῦ χρόνου τε καὶ τῆς ὕλης φορὰν καὶ
 880 χύσιν ἅπαντα περιτρέπουσαν αἰετὸν τὸν βίον ἀνωμαλίας καὶ κατακλύζουσαν· ὃ
 καὶ αἰετὸν θαυμάζω καθ' ἑαυτὸν καὶ οὐκ ἔχω τί χρῆσμαι, οὐδὲ βασκαίνω τῇ
 πόλει, οὐκ οὐ γὰρ οὐδὲ λόγον ἔχον, ἀλλὰ καὶ μάλιστα συνήδουμαι τῆς καρπο-
 φορίας καὶ ἔτι τοῦ καλλίστου καὶ ἀδαπανήτου θησαυροῦ, ὃν ταμιεύει κοι-
 νὸν ἅπασιν ἀνθρώποις ἀγαθὸν καὶ οὐ κατέχει, οὐδὲ φείδεται, οὐδ' ἑαυτῆς
 885 μόνης ποιεῖται τὴν εὐκληρίαν, ἀλλὰ καὶ μάλιστα ὑψηλῶς ἔπειτα κηρύττει
 καὶ προκαλεῖται, δεῦτε, λέγουσα, φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρτον καὶ πίετε οἶνον, ὃν
 κεκέρακα ὑμῖν καὶ κατεπάτησεν αὐτὸν ἡγεμὼν ἐκ τοῦ ληνοῦ τῆς καρδίας μου
 καὶ προσυθέμην δαψιλῇ τρυφῇ, δαψιλῇ τοῖς πᾶσιν ἀπόλαυσιν.

17. Ὁ δ' οὖν ἔγωγε θαυμάζειν ἔχω, τίς ὁ τοσοῦτος δεσμός, ὃ γενναῖε,
 τίς ὁ πόθος, τίς ἡ σπουδή, πόθεν οὕτως ἐσχέθης ὃ πάντα ἀήτητος καὶ ἀνά-
 890 λωτος, πῶς οὕτω φιλόπολις καὶ φιλόπατρις ὃ τὴν καθόλου πατρίδα καθάπαξ
 τὸν σύμπαντα κόσμον ὑπεριδὼν καὶ μόνην τὴν πρώτην πατρίδα, τὴν ἄνω
 κληρονομίαν, τὴν ἀνώλεθρον εὐδαιμονίαν ἐπιποθήσας καὶ τυχὼν ὥς ἐπόθη-
 σας; μᾶλλον δ' ἴν' οὕτως ἐρῶ, τέσσαρας δρωμέν πολιτείας ἐπὶ τὸν μέγαν ἄς
 ἐσπούδασεν ἄριστα καὶ διήνεγκεν ἐξῆς αἰετὸν προβαίνων παρ' ὃν ἄκρην κορυ-
 895 φῆν ἔστι, φησὶν, οὐδ' ἔξεστιν ἐκτείνειν ἔσχατον ἢ φιλόσοφος παροιμία·
 φέρε δέ, εἰ δοκεῖ, διελώμεθα παρ' ἐκάστην ἰόντες· πρώτην ἐπολιτεύσατο καὶ
 A78, δέδωκεν ἑαυτὸν τῇ πατρίδι χρῆσθαι, τάχιστα ὑπερέσχε διὰ πάντων καὶ οὐκ
 ἐντὸς ἐσχέθη, οὐδ' εἶχε χώραν ἢ φύσιν, καὶ παρῆλθεν ἔξω καὶ προῆλθεν
 οὕτω πόρρω μετὰ τῆς φήμης ὥς καὶ εἰς αὐτὸν ἀφικέσθαι καίσαρα τὴν Ῥω-
 900 μαίων οἰκονομίαν ἐπὶ πάσης σχεδὸν πρυτανεύοντα τῆς οἰκονομίας· μετακα-
 λεῖσθαι κρίνει μαθὼν ἐκεῖνος, μετακαλεῖται, δοκιμαῖε πρὸς τὴν αὐτοκρατο-
 ρικήν, οὐκ οἶδ' εἴτε πολιτείαν βούλεται τις καλεῖν εἴτε προστασίαν, ἐπὶ πά-
 σαις ἁπλῶς εἰπεῖν οἰκειότερον· συγκλήτου τοῦντεῦθεν λαγχάνει βουλῆς, ἀρ-
 905 χεται πραγμάτων εὐθύς, ἀρχαιρεσίαι παραχρῆμα καὶ ψῆφος τῆς κρείττονος
 ἐπαρχίας τῷ ἀνδρὶ νικᾷ καὶ κλήρος ὁ μέγιστος ἐπιδημεῖ, πειράται, καθίστη-
 σιν· ἔπειτ' οὐδ' αὐθις οὐκ ἀγαπᾷ, οὐδ' ἀρκεῖται κατὰ χώραν μένειν, ζητεῖ
 πάλιν πράγματα, αἶρε φρόνημα μέγιστον, μεθαρμοῖζεται τρίτον ἤδη τοῦτο,
 πρὸς ἅπαντα τὸν βίον ὁρᾷ, πολιτεύεται εἰς τὸ κοινὸν ἅπασιν ἀνθρώποις καὶ
 τὸ δὴ κάλλιστον οὐχ ἁπλῶς οὕτως καὶ ἴσα τοῖς πολλοῖς ἀλλ' ἡγεμονικῶς
 910 ἐκεῖνος προΐσταται καὶ τὴν φύσιν ἀνακτάται καὶ ὁδηγεῖ καὶ τυποῖ περὶ τῆς
 ἀληθείας καὶ νομοθετεῖ τὰ Χριστοῦ παρορησίᾳ συνδέων εἰ οἷόν τε πάντας
 ἀνθρώπους καὶ τισιν ὁμολογίαις ἀρρήκτοις τῆς εὐσεβείας χειρούμενος· καὶ
 ταῦτα ἦσαν ἔτι παρασκευαί πρὸς τὴν ἐσχάτην πολιτείαν, ἣν ἐκ πολλοῦ μύλι-
 στα σκοπὸν ἐτίθει πόρρωθεν ἀντὶ πάντων ἐν οὐρανοῖς ἀλλάξασθαι καὶ μετα-
 915 θεῖναι τὸ πολίτευμα· ἐντεῦθεν ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τίθεται, ἀφίησι

- τὰ περιττὰ τῆς ὕλης, ἀφίησι τὸν κόσμον ἅπαντα, τελευτῶν ἀφίησι καὶ τὸ σῶμα καὶ ἀνῆλθεν Ἰσραὴλ ἐν δόξῃ μετὰ τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ, φησὶν ἡ γραφή. Ὡς τῆς ἁρμονίας, ὡς τῆς τάξεως, ὡς τῆς καλῆς προκοπῆς τε καὶ μεταβάσεως ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν πόλεως ἔπειτα εἰς ἅπαν τῆς ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας
- A79 τὸ κράτος, ἐντεῦθεν ἔπειτα | εἰς πάντα τὸν κόσμον· ἐντεῦθεν ἔπειτα καὶ τὸν κόσμον ἀφείς εἰς οὐρανὸν ἄλλεται, ἐγκρίνεται τοῖς ἄνω τάγμασι, πολιτεύεται μετὰ τῶν ἀγγέλων καὶ σὺν αὐτοῖς τῷ κοινῷ δεσπότηι παρίσταται. Ἀλλ' ὅπερ εἶχεν ὁ λόγος, οὐδ' οὕτως ἄρα μεθίσταται τέλεον τῆς πρώτης πολιτείας, οὐδ' ἔρημον ἔξ τὴν πόλιν τῆς αὐτοῦ κηδεμονίας καὶ προστασίας, μᾶλλον
- 925 μὲν οὖν καὶ σύνεστιν αἰεὶ καὶ συμπράττει καὶ γίνεται αὐτῇ πνεῦμα ζωῆς, ἡγεμονία παρακλησεως, φῶς αἰώνιον· πάντα γίνεται, πρόξενος εἰς θεόν, μεσίτης, διαλλακτής, πρέσβυς καὶ συνήγορος, φησὶν, ἐν τοῖς κρίμασι τῶν πλημμελημάτων σου, εἰτα προστατῆς ἐν ἅπασιν κινδύνοις, πρόμαχος ἐν πολέμοις, ὀπλίτης, ταξίαρχος, στρατηγός, ἱατρὸς ἐν νόσοις, ἐν ἀθυμίαις παρήγορος, γήρως στήριγμα καὶ ἀνανέωσις καὶ ἀνακτᾷ τὴν ταλαιπωρίαν αὐτῆς καὶ οὐκ ἔξ φθίρειν μετὰ τῶν χρόνων ἀλλ' αἰεὶ συνεῖναι μετὰ τηλικαύτης τῆς δόξης αὐτῆς, ἀλλ' αἰεὶ προβαίνειν τε καὶ προάγεσθαι· ἀλλὰ μὴν αὐτὰ δὴ ταῦτα πάντα καθάπαξ ἅττα τῇ πόλει καὶ πάσαις καὶ πᾶσιν ὁμοῦ καθ' ἑκαστόν τε καὶ κατὰ πλείους καὶ ὅστις ἰδιώτης καὶ ὅστις κρείττονι κέχρηται τύχῃ καὶ φθόνος
- 935 οὐδείς οὔτε δαπάνη πλείων τῆς χρείας νικᾷ· ὥσπερ γάρ τινα ἀκρόπολιν κατασχὼν ταύτην, ἔπειτα πομπεύει διαρκῶς εἰς ἅπαντα τὸν βίον ἑαυτοῦ ποιούμενος καὶ καθάπερ ἀφ' ἱεροῦ τινος ἀσύλου τῆς πόλεως ταύτης ἰὼν ἐκ μετεώρου χορηγίαν τινὰ ταύτην αἰθέριος νέμει περὶ πάντας ἀνθρώπους εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφων εὖ πράττειν καὶ πάντα ἐπέρχεται καὶ πάντα ἐπέχει καὶ ὁμοῦ τις ἐπικαλεῖται
- 940 πόρρω γῆς, παλαιῶν κινδύνοις, ὁμοῦ δὲ ἐφίσταται, ταχὺς σωτήρ, ἀλεξίκακος ἐκάστην ἐπήρειαν, ὁμοῦ δ' ἐνίοις πέμπει θαύματα καὶ οὐδέν ἐστι τῶν τῆς οἰκουμένης μερῶν ἀνεπίγνωστον οὕτως ἢ μᾶλλον ἔρειν ἀσύνετον καὶ ἀλόγιστον | καὶ οὐκ οἶδ' ὅπως ἀκοινώνητον· ὧ μεγαλόφρων καὶ μεγαλόμαρτυς καὶ συμπάσης εὐποιίας ἀκένωτον πέλαιος εἰς ὃ μὴ χεῖς, εἰς ὃ μὴ φθάνει
- 945 τὰ ἐκ τῶν μαρτυρικῶν σου τραυμάτων μύρων βρύοντα θεύματα, τὸ σὸν δὴ τοῦτο καινὸν ἐντεῦθεν, μᾶλλον δὲ κοινὸν εἰς ἅπαντας φάρμακον, τὸ ἀήτητον καὶ ἀδιάπανον καὶ πρόχειρον ἱατρεῖον καὶ πιαίνει καὶ ἱλαρύνει καὶ ἀγαθύνει μέχρις ὁστέων, φησὶν, ὧν ἀγαθὴ ἢ ὁσμὴ ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα τῆς γῆς καὶ ὧν ἡ διάδοσις ἔλκει πάντα, μᾶλλον δὲ πανταχῇ ταῦτα χρῆν λέγειν ἔλκεσθαι καὶ τὸ μυστικὸν καὶ πολύτιμον χρῆμα ῥεῖν ἀφθόνως ἅπασιν εἰς ἐπίδηλον καὶ τὸ σαματικὸν σου μάρτυς ἀλάβαστον ὅθεν ἡ βραχεῖα πηγὴ προσορᾶν καὶ ὀλιγομήκης, ἀλλ' ἀνεξάντλητος, οὐ κενοῦται, οὐδ' ἑλλείπει μετρίως, οὐδ' ὑποχωρεῖ, οὐδὲ κρύπτεται, ἀλλὰ κατὰ παντὸς ξερακεῖ συνάμα τοῦ

- κόσμου τε καὶ τοῦ χρόνου καὶ κρουνοὺς ἱαμάτων ἀνθ' αἱμάτων ἀεὶ πάντοθεν
 955 ἀναβλύζει καὶ θύακας, μᾶλλον δ' οὐδ' ἄμφοι, ἀλλὰ ποταμὸς μέγιστος ὄντως
 ἐκεῖθεν ἔλκει καὶ ἄλλεται, οὐ τὰ ὁρήματα τὴν πόλιν εὐφραίνουσι τοῦ θεοῦ
 καὶ οὐ ταύτην λέγω δὴ ταύτην μόνην, τὴν ὑπὸ σοὶ πολιτάρχῃ καὶ ἡγεμόνι,
 ἀλλ' ὄντως ἄρα πόλιν τοῦ μεγάλου βασιλέως ἔγωγε καὶ οἶμαι καὶ καλῶ τὸν
 960 ἅπαντα κόσμον, ἧς ὁ πρῶτος καὶ ἄσχετος νοὺς ἀρχιτέκτων καὶ πολιστής, καὶ
 εἰς ἣν ὁ σὸς ποταμὸς ἀρδεύει, κατακλυσμοὶ ἁμαρτίας καὶ πληγῆς καὶ πάσης
 νόσου καθάρσιον· καὶ τὸ δὴ μέγιστον, ἄπονόν ἐστι τὸ καλόν, εὐπόριστόν ἐστιν
 ἔχειν καὶ καθάπαξ κτησάμενος κἂν εἰ χρῆση πολλάκις ἔχεις ἀμείωτον καὶ οὐκ
 80 ἂν ἀπολέσειας οὐδ' ἂν αὐτὸς σφόδρα φιλονεικήσας ἅπαντα δράσειας· ἀλλ'
 965 ἔστι σοι μένον ἀεὶ, μᾶλλον δὲ πλεῖον αὐτοῦ καὶ εἰ μὲν ἔκκενοῖς, | εἰ προσ-
 φέρεις, εἰ χαρίζῃ κινῶν, ἔχεις πλεῖστον· εἰ δὲ μὴδὲν τούτων, πάντως ἔχεις,
 ἀλλ' ἔλαττον. Ὡ τοῦ θαύματος, αὔξεται δαπανώμενον καὶ ὅσον καὶ φθειρό-
 μενον γίνεταί καὶ συντηρεῖ τὴν πρῶτην φύσιν ἀπανταχοῦ καὶ θαυμαστὴν
 ἄρα τινὰ ταύτην ἔχον ἰσχυρὴν ἐπ' αὐτῆς τῆς ὀρίξης, ἐπ' αὐτῆς τῆς πηγῆς ἄσχε-
 70 τον φέρειν καὶ ἀεὶ πλεῖον ἑαυτοῦ, θαυμαστὴν τὴν αὐτὴν συντηρεῖ καὶ τη-
 ρεῖ οὐδ' αὐτῆς οὐκ ἀποβάλλεται καὶ ὥσπερ εἰς τᾶλλα καὶ εἰς ἑαυτὸ δοῦν καὶ
 γεννᾷ καὶ γεννᾶται καὶ μένον καὶ ὃν ἀεὶ γίνεταί, μᾶλλον δὲ καὶ γιγνόμε-
 90 νον ἔστιν ἀεὶ, καὶ τοὺς παλαιοὺς ἐλέγχει λόγους τῶν ὄντων καὶ τὰ παλαιὰ
 τῆς φιλοσοφίας μυστήρια καὶ καινοτομεῖ τὴν φύσιν καὶ οὐ πέφυκεν ὅλως
 μὴ εἶναι, μὴδὲ φθεῖρειν, μὴδὲ παρέρχεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνα πέφυκεν ὄντως ἅπαν-
 75 τα δυσχερῇ καὶ φθειρεῖν ἀεὶ καὶ παρέρχεσθαι ἐγγὺς γιγνομένου, ὥσπερ εὐ-
 πρηστός ὕλη φλογὸς καὶ οὐχ οὕτως οὐδὲν ἰσχυρὸν καθ' οὗ ἂν ἄψαιτο μὴ
 πόρρω θέσθαι· ὥς ἄρ' ἔκαμνον ἐπ' Ἰωνίας ἔγωγε ξένος, ἀνέστιος, παντά-
 80 θλιος, ἀθλίως κείμενος καὶ εἰχόμεν ἀρρήκτοις νόσου σειραῖς καὶ φάρμακον
 ἦν οὐδὲν οὐδαμοῦ, ἐπιμέλεια δὲ πᾶσα καὶ πόνος ἅπας οἶμαι πρᾶγμα οὐδὲν
 980 καὶ ἡ τῆς τέχνης αὐτῆς ἐπικουρία πάντοθεν ἐδόκει παίζειν ἐν οὐ παικτοῖς
 καὶ πλανᾶσθαι τῶν ὄντων καὶ πάντα μᾶλλον ἐπείγεσθαι ἢ φέρειν ἐνταῦθα
 καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἀνύτειν· ἑταπείνωσε τοὺς βραχίονάς μου, διέρρηξε τοὺς
 δεσμούς μου, οἷς ἡ φύσις ἑαυτῆς ἡρτῆται καὶ θαρρεῖ καὶ ἵσταται, κατέφαγέ
 985 με, ἐμερίσατό με, ἐκάλυψέ με σκότος λεπτὸν καὶ οὐκ οἶδα πῶς ἂν ἔμαινῃ
 καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς γραφῆς χρήσωμαι ἢ πῶς φέρω καὶ μεμνημένος τὸ πάθος
 80, ἀπελθεῖν ἴσως μέτριον ἐν δεινοῖς | καὶ οὐκ ἀηδὲς ἀπέραντα κάμνοντι, τὸ
 δὲ καὶ τοσοῦτον ἐφόλκιον συνεπαγόμενον, μᾶλλον δὲ φορτίον πλημμελημάτων,
 990 ὧν ἑμαυτῷ συνήθειν ὁ δέιλαιος, (ὦ, τί ταῦτ' ἄρ' ὁ λόγος ἐπείγεται μεμνη-
 μένος τῆς συμφορᾶς;) πάντοθεν ἄπορον εἶχε καὶ οὐκ ἦν ἡρέμα ἔχειν οὐδὲ
 πρὸς βραχύ· τί τὸ ἐντεῦθεν; ἀμέλει τὸ τῆς ἀνάγκης εὐμήχανον, ἐπ' αὐτὸν εἰς

- νοῦν ἤδη καταφεύγω τὸν μέγαν, τὴν τελευταίαν ὄντως καὶ ἱερὰν εὖ μάλα
 τῶν ἐν κλύδωσιν ἄγκυραν καὶ οὕτω πρῶτως ἀθρόον κατέπαυσεν ἡ ψυχὴ μου
 ἀπὸ τρικυμίας καὶ ἅμα ἦκέ τις τῶν συνήθων φέρων τοῦ ἱεροῦ φαρμάκου·
 995 εἶτα δίδωσιν, ἐγγυᾶται τὰ μέγιστα· δραστικὸν ἔστι μάλα δὴ· ἰσχυρόν ἔστι
 καθ' ὅτουοῦν· οὐδὲν ἀντέχει· πάντα ἡττηται· εἶτα ἐχρησάμην ἀθρόον· ἀνύ-
 σασ ἐχρησάμην ὡς ἔθος. Εἶτα τί ἐρῶ; ἡ νικᾷ καὶ αὐθις τὰ τῆς γραφῆς· ἀγα-
 θὸς ὁ νεανίας· καταπεσὼν ἀνίστατο καὶ ἐξῆλθεν ἡ τάλαιπωρία αὐτοῦ καὶ
 ἀνωρθούμην ὁ κάμων ἐγὼ καὶ ὃν ὑπέστην τηνικαῦτα λόγον νῦν ἀποδίδωμι,
 1000 κἀνταῦθα πᾶς τις ἐλεύθερος καὶ γνώμης καὶ γλώττης κρίνειν ὡς βούλοιο·
 ἔμαυτῷ δ' οὐν ὡς ἐδόκουν τὸ κρεῖττον ὧν μοι προσῆν καὶ ἀποδίδωμι νῦν
 τὸν αὐτὸν καὶ ἱκετήριον τοῦ λοιποῦ βίου, μᾶλλον δὲ πρόγραμμα τοῦτ' ἡμέ-
 τερον καὶ δεσμὸν ἔμαυτῷ πρὸς τὸν μέγαν οἰκείως ἔχειν ὡς ἔμοιγε μάλιστα
 πόθος ἐπιεικῶς ἐντέτηκεν ἐξ ἐκείνου· καὶ τί δράσω τοῖς μεγίστοις ἔμαυτὸν
 1005 εἰσποιούμενο·; καὶ εἰ μὲν, ὦ παρόντες, μετρίως ἕσως ὁ λόγος, καὶ αὕτη τοῦ
 μάρτυρος ἡ χάρις, ὃν ἐπεκαλεσάμεθα κἄν τούτοις ἀπτόμενοι· εἰ δ' ἄλλως ἔχει,
 καὶ σύγγνωτε φειδομένῳ περὶ τῶν δυσχερῶν· ἄλλ' ἄρα ἡμῖν ἱκανῶς ἔχει
 πρὸς τὴν ὀφειλήν.

<Νικηφόρου Γρηγοῤ>, *Εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα καὶ μυροβλήτην Δημήτριον.*

A98,
B43

5

10

15

20

B43v

A99

1. Ἐγένετο ἀπιόντα τινὰ τῶν πάλαι τῆς Ρώμης στρατηγῶν ἐπὶ Πάρθους μετὰ δυνάμεων στρατιωτικῶν ἐντυχεῖν περὶ που τὰ Τέμπη τῆς Θεσσαλίας περὶ πόλεων κτίσεις ἀσχολουμένῳ τῷ ἡγεμόνι τῆς χώρας καὶ ἀποσκόψαντα φάναι καίριον ἦκιστα εἶναι δωδεκάτης οἶον τῶν πραγμάτων ὥρας τοιούτων ἤρχθαι οἰκοδομιῶν, μικροῦ τῶν ὄλων ἥδη Ρωμαίοις ὑποχωρούντων κράτους ὁμοῦ καὶ φροντίδος ἀπάσης· τὸν δὲ καὶ αὐτὸν ἀντισκόψαντα φάναι, ὥς οὐδ' αὐτός μοι δοκεῖς ὥς τὰ πολλὰ πρῶτ' κατὰ Πάρθων στρατεῦειν, ἄριστε στρατηγῶν. Φθῆναι γὰρ κἀκείνους ἤδη πρὸς ὄπλα καὶ τόξα καὶ μηχανάς· ἀντιπάλους γενναίως παρασκευάσθαι· καὶ συνέβη κατὰ τὸ καίριον ἑκατέροις ἀποπεφάνθαι τὸ τοῦ σκώμματος αὐτόματον, ὥς ὁ χρόνος ἔφηνε προῖων. Τετύχηκε γὰρ τοῦ προσήκοντος ἑκατέροις κατόπιν βαδίσασαι χρόνον, μὴ πάνυ τυχεῖν τοῦ σκοποῦ. Τοῦτο ἐκείνῳ δοκῶ καὶ αὐτῷ μοι συμπεπωκέναι πρὸς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν· οἷ τε γάρ μοι πρὸς τοῦργον ἐγείροντες πατριῶται τοῦ μάρτυρος κατόπιν ἦκον ἐορτῆς, αὐτός τε εἶκον αὐτοῖς μετὰ μάλα πολλοὺς τινὰς ἔρχομαι, οἷς ἐν καιρῷ προσειπεῖν τὴν πανήγυριν ἐξεγένετο, ὥς εἶναι τοσοῦτό τι καίριον, εἴ τις, ἔν' οὐτωσί πως εἴπω, τὰ ἐξ ἀμάξης κατασχεῖν ἡμῶν βούλοιοτο σκώμματα, ὅσων ἡ ἐγγείρησις ἔχει τὴν ἀωρίαν· ὁμῶς ἐπειδὴ καὶ τοὺς ὀψὲ τῆς ἡμέρας εἰς τὸν ἀμπελῶνα μεμισθοφορηκότας ἐκείνον ἴσης τοῖς ἔωθεν ἐληλυθόσιν ὁ εὐαγγελικὸς μισθοδότης ἀξιοῖ τῆς τιμῆς, εὐέλπιδες εἶναι οὐκ ἂν ποτε οὐδ' αὐτοῖ γε ἡμεῖς ῥαθυμήσαιμεν, οὐδ' ἀπογνώσει τινὶ χαρισαίμεθα, ἀλλὰ τῇ τῆς ψυχῆς προθυμίᾳ καὶ γνώμῃ τοὺς τῆς γλώττης ἐπιστρέψαντες οἷακας, ὅποι τὸ πνεῦμα τῆς Δημητρίου προσθέσεως ἄγει, ἐγκελευσόμεθα φέρεσθαι· | εἰ δὲ μὴ καὶ τὸν συνήθη τοῖς ἄλλοις ἄλλως εἰποῦσιν ἐνταυθὰ με δρόμον ὁδεύοντα συνορῶν τις, | μὴδὲ κατὰ τῆς πατρίου πόλεως ἦθος τοῦ μάρτυρος, θαυμάζειν οὐ χρή· ἔστι γὰρ καὶ τοῖς ἐγχωρίοις ἦθεσι διὰ κόρον ἐνίοτε ἀχθομένους, ἥδιον τοῖς ἄλλοις κεχρησθαι διὰ τὸ σπάνιον, εἰ καὶ μὴ πρὸς τὴν ἀρμόττουσάν ἴσως εὐδοκίμῃσιν πάνυ τοι ἐπε-

Cod. Monacensis gr. 10, 98 - 117 (=A), Angelicus gr. 82, 43 - 51v (=B).

1 - 11 Plut. Crass. 17 21 Matth. 20, 1 - 16 26 ὁδεύοντα : δεύοντα AB
ἴσως ὁδεύοντα in marg. A

30 φύκει. ἴδοι δ' ἂν τις καὶ τῶν ἐναντίας ἔχόντων ἐνίους οὐ μικρὰν τὴν εἰς
 τὸ βέλτιστον ποριζομένους, ἐμπειρίαν καὶ μνήμην, ὅποιον δήπου καὶ τοῖς
 πάλαι τῶν ἀγαθῶν αὐλητῶν οὐ πάρεργον εἶναι ἀκούομεν σπούδασμα, παρὰ
 τοὺς φαυλοτέρους ἰοῦσι τῶν αἰλητῶν μαθηθῆναι καὶ ὅπως δεῖ μὴ αὐτεῖν
 35 φύεσθαι γὰρ ἐνίοτε καὶ πονηρῶν κρηπιδῶν λυσιτελοῦντα βλαστήματα οὐ
 καθ' ἕξιν καὶ φύσιν βαδίζοντος παρ' ἐκεῖνα τοῦ κρείττονος, ἀλλὰ κατὰ τι
 συμβαίνειν τηνικαῦτα παράδοξον ἀκολούθημα. Ἐπεὶ καὶ Κῦρος ἐκεῖνος ὁ
 Πέρσης πρὶν τὸ τῆς βασιλείας περιζώσασθαι κράτος, εἴ τι τοῖς πρὸ αὐτοῦ
 βασιλεῦσι γινόμενον συνεώρα χρηστόν, ἑαυτῷ παρήγει λέγων, οὕτως ἄρα βα-
 40 σιλευῖν χρὴ, εἴ τι δ' ἄλλως ἔχον, οὕτω δ' ἄρα βασιλευῖν οὐ χρὴ· καὶ ἦν
 αὐτῷ πέρας ἔν πρὸς τὸ βέλτιστον ἡθροισμένον ἐξ ἐναντίων τῶν ἀκροτήτων,
 ὥσπερ ἐν αὐλῇ καὶ λύρα τῆς δξύτητός τε καὶ βαρύτητος τὸ μεταξύ· οὕτως
 οὐκ ἀσυντελὲς οὐδὲν τῶν γεγομένων τε καὶ γινομένων εἴη ἂν, εἴ τις μετὰ γε
 τῆς ἐκάστω προσηκούσης ἐπέρχοιτο διανοίας τε καὶ συνέσεως ἅπαντα· ἔπει-
 45 τα οὐδ' αἰσχύνῃ ἄλλως οἶμαι φέρειν ἂν τῇ πόλει καὶ τοῖς ἐνταῦθα τρυφῶσι
 λόγοις, εἰ καθάπερ τῶν ὀθενδήποτε δώρων καὶ ἡμετέρων ἐνταῦθα γίνοιτο
 λόγων φορὰ τῷ μεγίστῳ τῆς οἰκουμένης θαύματι, Δημητρίῳ τῷ μάρτυρι.
 Ἐπεὶ καὶ εἴ τις τῇ συβαριτικῇ προσεπιδιὰψιλεύμενος πάλαι μεγάλῃ τρα-
 πέῃ κομίζων εἴ τι τῶν ἐξ Αἰγύπτου καὶ Ἀραβίας γλυκῶν ὑγρῶν οὐκ ἀη-
 50 δῆς ἐδόκει φιλοτιμία, οὐδ' ὅτι ἐξ αὐχμηρᾶς καὶ ψαμμώδους ἐκομίζετο χώρας
 πρὸς εὐὺδρον γῆν καὶ πολλὰς πηγὰς τῶν ὑγρῶν κεκτημένην περιττόν τι καὶ
 μάταιον ἐνομίζετο· καὶ γὰρ καὶ χειμῶνος τὸ θέρος ξηρότερον ὅν ὑγροτέρους
 ὅμως φέρει καρποὺς καὶ μάλα ταῖς αἰσθήσεσι προσηνεῖς· οὐδὲν γὰρ καινόν,
 A100 οὐδὲ πραγμάτων | ὑπερόριον ἀνθρωπίνων ἐνεῖναι καὶ τοῖς ἐξ ἄλλοδαπῆς αὐ-
 τοχθόνων ἡθῶν καὶ νομίων ἔχῃ τινα, καθάπερ δήπου γε καὶ κάλλος μὲν
 55 ἀττικὸν ἀκμαζούσης πάλαι νεότητος εἶχεν ἀττικὸν ἔραστην ἐν πόλει μῆ, τῇ
 B41 τῶν λόγων ἐστίῃ φημί, ταῖς Ἀθήναις, | εἶχε δ' οὖν καὶ τῆς ἄλλοδαπῆς ἡ
 Διογένης ἀνδρὸς Σινωπέως σοφία ἔραστην Μακεδὸνα τὸν μέγαν Ἀλέξαν-
 60 δρον, ᾧ καὶ τοσοῦτον ἔρωτος περιῆν ἐκεῖνου, ὥς τῶν περὶ αὐτὸν ἐκεῖνων
 πλούτων τῆς μηδικῆς τρυφῆς τὴν Διογένης προτιμᾶν διερωγυῖαν ἐσθῆτα
 καὶ τὸ τοῦ πίθου τεμάχιον, ἐν ᾧ καθεύδων ὁ διμῶνιος ἐκεῖνος ἀνὴρ διετέ-
 λει, ἐθὰς καὶ φίλος τῶν ὑπαίθρων ὧν διηνεκῆς· ἥδιστον δ' ἂν οἶμαι θέαμα
 εἶναι καὶ τοῦτο καὶ θυμηδίας μάλα τρυφώσεως οὐκ ἐκχωροῦν, εἴ τις, θαλάττιος
 ὢν καὶ νήσους οἰκῶν διὰ βίου, ἐξ ἡπείρου πολλοὺς πολλαχόθεν ὀρήν τοὺς
 ποταμοὺς εἰς τὴν ἑαυτοῦ συνεισρέοντας θάλασσαν.

65 2. Ἀλλὰ καὶ Ἀλεξάνδρου μὲν ἦν ἐκεῖνου τοῦ Μακεδόνης ἐπὶ τοῖς Φι-
 λίππου τοῦ πατρὸς κατορθώμασιν ἄχθεσθαι καὶ δεδιέναι μή, πάντα ἐκεῖνου
 κατορθωκότος, μηδὲν εἰς φιλοτιμίας αὐτῷ καταλίποιο ἐνδειξιν, ἐμὲ δὲ τοῖς
 πρὶν εἰρηκόσιν οὐκ ἂν ποτ' ἄχθεσθαι γένοιτο, ἅτε προειληφόσι τὰ πάντα,

μηδὲν περὶ ὧν λέγοντες ἤκομεν καταλιποῖσιν ἄρρητον· ἀφθονία γὰρ ὑπο-
 70 θέσεων ἐντανυθὶ προκείσεται ᾧ πρὸς βουλήσεως ἂν εἴη καὶ προθυμίας παν-
 τί, ἐν μηδενὶ καὶ μηδαμῇ τῶν κατὰ δυνάμιν πως ἀμελεῖν· οὐδὲ γὰρ οὐδέ-
 σιν ὧν ἐκείνοις ἐστὶ παμπληθὲς εἰρημένα τὸ παράπαν αὐτοῖς ἐνοχλήσω, οὐδὲ
 τοὺς ἀμαλλοδέτας ἔγωγε καὶ θεωριστάς τὸ μέρος τοῦτο γε μιμήσομαι, ἀλλ' οἷ
 κατόπιν τούτοις ἔπονται· ἐκείνοι μὲν γὰρ τῆς τε ἀφθονίας τοῦ θέρους ὁμοῦ
 75 καὶ τῆς ταχυτήτος ἐνδιατρίβειν ἀργία καιρὸν οὐ διδούσης περιορῶσιν ὁπό-
 σοι τῶν ἀσταχύνων τῆς δρεπάνης κατὰ τὸ λεληθὸς ἐκατέρωθεν ὑπορρέουσιν,
 οἷς δὲ διὰ πενίαν οὖσιν εὐζώνοις κατόπιν ἵεναι προσήκει, οὗτοι λοιπὸν ἀκρι-
 βῶς τε καὶ σχολέταιρον ἰχνηλατοῦντες, ποσότητι μὲν ὀλίγα συλλέγουσι πάνυ
 A101 τὰ δράγματα, ζιζανίου δ' ἅπαντος | καθάπαξ ἀμπαν ἀμιγῇ· οὕτω δὲ οὖν
 80 καὶ αὐτῷ μοι προσέσται ποιεῖν νῦν· ἃ γὰρ ἐκείνοις παρεῖται διακόπτειν μὴ
 βουλομένοις οὐδ' ἀκαρὲς τὸν δρόμον τῆς γλώττης ὅπη παρεκδρομῆς εἶναι
 συνέβαινε χρεῖαν, ὅκνος ἡμῖν οὐ προσέσται, συλλέξασι, πρὸς τὴν μεθέορτον
 ταυτηνὴν συγκομίζειν πανήγυριν, ὥσπερ εἴ τις γεωργὸς νεοφανέσι καρποῖς
 περιηγηθισμένον κομίζει στέφανον, ἐν ᾧ τῆς ὥρας παρηγηκῶς ὁ χρόνος τὴν
 85 τῶν καρπῶν ὁμοῦ καὶ τῶν ἀγρῶν γλοάζουσιν πᾶσαν ἀμβλύνει πανήγυριν.

3. Ἄλλοις μὲν οὖν ἔστω τῶν τε λεγομένων ἅμα καὶ λεχθέντων ἄλλα,
 ἐμὲ δ' ὁ τῶν οἰκητόρων ζῆλος καὶ πόθος δτρύνει θαυμάζειν, ὃν ἐν τοῖς τῆς
 B14v καρδίας νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν | ἀεὶ περιθάλλοντες εἰς τὴν μεθέορτον ταύ-
 την πανήγυριν ἐκπυρσεύουσι μάλιστα, περὶ οὐ δὴ μοι καὶ αὐτίκα λελέξεται,
 90 περὶ τῶν τῆς πόλεως οἰκιστῶν ὡς ἐν κεφαλαίῳ διεξελθνυθὶ πρότερον ἔνια,
 ὧν οὐκ οἶδα τοῖς ἄλλοις ὅπως παρεῖται, περὶ τὰ καιριώτερα, ὡς γε ἔοικεν,
 ἀσχοληθεῖσιν· ἔχρην γὰρ οἷς λέγειν ἔρωσ ἐνταῦθα τῶν πόλεων ἐκείναις μάλι-
 στα πρὸς γε τοῖς ἄλλοις προσεσχηκότητας τὸν νοτὶν ἐξετάζειν πρὸς τήνδε, αἷς
 πολλαχῇ θαναταζομέναις πρόσσεσι καὶ συγγενὲς ὑπόμνημα πρὸς ἀρχαιότατα
 95 καὶ δεῖξαι δ' ὅσον ἐκείνων ὑπέρτερον ἐγεγόνει τ' ἀξίωμα καὶ τιμῆσαι πάτριον
 πόλιν τοῦ μάρτυρος ἐκ τῶν πάνυ περιβλέπτων καὶ αὐτῇ γε ὁμοδόξων πό-
 λεων· οὐδὲ γὰρ σαφῶς τῶν ἐν κόσμῳ πραγμάτων χρηστὸν καὶ τῆς χείρο-
 νος μοίρας ἴδοι τις ἂν καθ' αὐτό, πρὶν ἂν ἐξετάσαι γένοιτο πρὸς τὰ ὁμόφυ-
 λα τῶν ὄντων τε καὶ γενομένων. Οὕτω γὰρ ἡδῖα τὰ ἡδέα γίνεται καὶ τὰ κα-
 100 λὰ βελτίω καὶ τὰ χεῖρον χειρίστα, τῆς πρὸς ἄλληλα ἐξετάσεως ζωγράφου δί-
 κην μάλα εὐφυνῶς τὴν τῶν λογικῶν χρωμάτων ἀνακρινώσεως βαφὴν καὶ πρὸς
 τὸ δημοσιώτερόν τε καὶ ἐκφαντικώτερον ἀναφωτισζούσης τὴν τοῖς ὑποκειμέ-
 νοις ἐνοῦσαν τοῦ κρείττονος δύναμιν.

4. Σεμίραμις γὰρ γυνὴ βασιλεῖς Ἀσσυρίων καὶ Μήδων τὴν μεγίστην
 A102 ἐκείνην ἐδείματο Βαβυλῶνα, Θεσσαλονίκη δ' αὖ γυνὴ βασιλεῖς | Μακεδόνων
 καὶ Θετταλῶν τὴν αὐτῇ γε ἐπώνυμον καὶ εὐδαίμονα κίττει τὴν Θεσσαλονί-

κην. Ἄλλ' ἡ μὲν ἀλώσιμος ταῖς τοῦ χρόνου γέγονε τύχαις καὶ φανεῖσα βρα-
 χὺ μακρὸν ὑπεκρύψατο, Θεσσαλονίκη δ' αὖ ἀνθοῦσα δι' αἰῶνος, ἀπειλὰς
 οὐ δέδιδε τροπῶν καὶ περιόδων χρονικῶν, ἀλλ' οἷον ἀθάνατος αἰεὶ τῇ τοῦ μάρ-
 110 τυρος γίνεται συμμαχίᾳ· ὅσῳ δ' ἀθανασία φθορᾷ διαφέρει, τοσούτῳ τῆς
 μηκέτ' οὔσης Βαβυλῶνος αὐτῇ, ζῶσα τε καὶ μένουσα καὶ ταῖς τοῦ χρόνου
 τύχαις πρὸς τὸ εὐδαιμον ἐγκαλλωπιζομένη τε καὶ προῖοῖσα. Ἡ γε μὴν Ἀλε-
 ξάνδρεια καὶ αὕτη πόλις ἀρχαία τε καὶ εὐδαίμων, Θεσσαλονίκης ἀδελφὸν
 τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον εὐτύχησεν οἰκιστὴν, ἀλλ' οὖν ὡς πορρωτάτῳ τῆς πα-
 115 τριδος ὑπερὸριον ἔλαχε κληρὸν, Θεσσαλονίκη δ' εὖ ποιούσα, τῆς πατρίδος
 μέσον τὴν ἑαυτῆς ἐπώνυμον ἔστησε πόλιν, μάλλον δ' ἐν αὐταῖς ταῖς τῆς μη-
 τρὸς ἀγκάλαις· ὅσον δ' οἰκειότερον καὶ βεβαιότερον μήτηρ εἰς παῖδων πόθον
 καὶ τιμὴν, τοσοῦτον Ἀλεξανδρείας εὐτυχεστέρα Θεσσαλονίκη, τῇ ἐγγύτητι δι-
 δοῦσα τε καὶ λαμβάνουσα συνεχὴ τὰ τῆς συγγενοῦς ἀρετῆς ὑπομνήματα καὶ
 B45 οἷον εἰπεῖν γηροκομοῦσα καὶ ἀποξέουσα καθ' ὅσον ἐφικτὸν τὸ γῆρας τῆς
 μητρὸς· καὶ νῦν μὲν συγγενῆς Ἀλεξανδρείας Θεσσαλονίκη διὰ τὸν ἀδελφὸν
 Ἀλέξανδρον, βελτίων δ' αὖ ἐκείνης τρόπον ἕτερον παρὰ τοσοῦτον, ὅσον ἀσε-
 βείας εὐσέβεια καὶ ὅσον πενίας ἥκιστα δαπανώμενος πλοῦτος· ἀσέβειαν γὰρ
 ἡ τοῦ Ἀλεξάνδρου νοσοῦσα Δημητρίῳ παραπλήσιον οὐκ ἔχει μέγαν θησαυ-
 125 ρόν. Καί, ἵνα τοῖς κεφαλαιωδῶς εἰρημένοις σαφεστέραν ὁδὸν ὑπανοίξω-
 μεν, Φιλίππῳ, τῷ βασιλεῖ Μακεδόνων, Ἀλέξανδρον μὲν εἰρημένον ἐστὶ τοῖς
 πολλοῖς ἐξ Ὀλυμπιάδος τὸν μέγαν γενέσθαι, Κλεοπάτραν δὲ καὶ Θεσσαλο-
 νίκην ἐξ ὁμωνύμου τούτων μιᾶς Κλεοπάτρας. Ἀλεξάνδρου δ' ἐπ' οὐδενὶ δια-
 δόχῳ παιδί τελευτήσαντος κἀντεῦθεν κατ' ἄλλων ἄλλο τῆς ὅλης ἡγεμονίας
 130 μέρος διαλαχόντων, οἷς τῆς ὑπερὸριου στρατείας ἐκείνῳ κοινωνῆσαι τῶν εὖ
 A103 γεγονότων Ἑλλήνων γεγένηται, εἰς ἀντίληψιν τῆς | ἀρχῆς οἰκειότερον ἑαυτὸν
 Πτολεμαῖος πρῶτος ἡπείγετο καθιστᾶν. Ὅθεν καὶ μιᾶ τῶν δυοῖν ἀδελφαῖν
 Ἀλεξάνδρου, τῇ Κλεοπάτρᾳ, πρὸς γάμου συνάπτεται κοινωνίαν.

5. Κάσανδρος δ' ὁ τοῦ Ἀντιπάτρου, εἷς καὶ αὐτὸς τῶν τὰ μέγιστα
 135 εὐδοκιμηκότων ὑπάρχων παρ' Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ, ἐπεὶ καὶ αὐτός,
 ἀπαλλάξαντος Ἀλεξάνδρου, Θετταλίας ὁμοῦ καὶ Μακεδονίας ἔλαχεν ἄρχειν,
 μεῖζω καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ περιποιούμενος τὴν εὐγένειαν, γυναῖκα Θεσσαλο-
 νίκην ἄγεται, τὴν ἑτέραν τῶν ἀδελφῶν Ἀλεξάνδρου, καὶ ἡ παρὰ τοὺς τῆς
 καρδίας αὐτοῦ θαλάμους καθεύδουσα πρὶν φιλοτιμίας πηγῇ, πρὸς δημό-
 140 σιον ἦδη θυεῖσα φῶς καὶ μικρῷ τινὶ μέτρῳ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων ἐπέκεινα
 παρησιασασμένη, βασιλικώτερον ἢ κατὰ Μακεδῶνα τοῖς πράγμασι προσενή-
 νεκται· καὶ ἦν ἐν προοιμίῳις σχεμμάτων αὐτῷ προθυγαίτατον ὁμωνύμους
 δεῖμασθαι πόλεις τῇ τε γυναικὶ καὶ ἑαυτῷ· καὶ δὴ περισκεψάμενος τὴν πρὸς

107 ἀπειλαῖς AB

108 ἀπεκρύψατο B

115 ἔλαχε A

116 ταῖς om. A

123 εὐσέβεια : ἀσέβεια A

141 παρησιασασμένη AB

145 ζέφυρον ἄνεμον τοῦ Αἰγαίου παράλιον, ὁπόση Μακεδόνων καὶ Θετταλίων
 150 ὀρίζουσα προσηνέσι ῥοθίοις αὐτῆς τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα περικλύζει κρά-
 σπεδα καὶ πολλοὺς καὶ ποικίλους ἐλίττουσα κόλπους, καθάπερ ἀγκάλας καὶ
 B45, χειρὰς πολλὴν πολλαχόθεν ἐκείνην τὴν ἡπειρον κατὰ συχνὰ διαστήματα δε-
 155 ξιοῦται καὶ ἀγκαλίζεται, τὸν μεγέθει μέγιστον καὶ κάλλει κάλλιστον ἀπολεξά-
 σων δύο τὸ ἐπικρατέστερον εἶχον ἀξιώμα τε καὶ μέγεθος, ἥ τε ἐπώνυμος
 A104 αὐτῷ Κασάνδρεια παρὰ τὰς κρηπίδας εὐθὺς τοῦ κόλπου τεθείσα, μήπου τις
 πολέμιος κατάπλους ἐπὶ πονήρῳ τῆς τοῦ τόπου | χάριτος βοῦλοιοτο ναυστολεῖν,
 καὶ ἡ εὐδαίμων αὕτη Θεσσαλονίκη, ἦν ἐπ' ἀκροτάτῃ κορυφῇ τῆς τοῦ κόλ-
 155 που θαλάττης τῇ γυναικὶ παρέσχετο δεῖμασθαι καθάπερ γῆς καὶ θαλάττης
 A104 καὶ Θετταλῶν· ἄλλ' ἐκεῖναι μὲν ταῖς | τοῦ χρόνου πᾶσαι δουλεύσασαι τύ-
 χαις ὄχοντο ἀπελαθεῖσαι τοῦ εἶναι καὶ μνήμης πάσης ἐκδημοὶ γεγонуῖαι.

6. Μόνη δ' αὕτη τὸν ἅπαντα πρὸς τοῦ μάρτυρος διατελεῖ φρουρουμένη
 160 χρόνον καὶ πάσης καταγελῶσα φθορᾶς καὶ μετακοσμουμένη πρὸς τὸ ἐμβριθέ-
 στερόν τε καὶ νεαρώτερον ὑπὸ τῶν αὐτοῦ τεραστίων ἀεὶ· ὁ γὰρ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυ-
 τοῦ διὰ τῶν ἀνθέων τὸ ἔαρ ἐλλαμπρύνεσθαι δοκεῖ, τοῦτο παρ' ὅλον ἔχει τὸν
 χρόνον ἡ πόλις αὕτη διὰ τε τῶν θαυμάτων τοῦ μάρτυρος καὶ τῆς φιλοτίμου
 τῶν πολιτῶν εὐκοσμίας· ἐκεῖ μὲν γὰρ τῶν ἀνθέων ἡ τέρψις οὐ πᾶμπαν οὐδ'
 165 αὐτὴν τὴν τοῦ ἥρος ἡλικίαν ὑπερβαίνειν δοκεῖ, ἄλλ' ἐν αὐτῷ γεννηθεῖσα, ἐν
 αὐτῷ καὶ ταχὺν καὶ ὠκύπουν φερόμενον ὑπομένει τὸν μαρασμόν, ὥσπερ τινα
 νηπιώδη μόνον θωπεῖαν τῇ τῶν ὄψεων μανιῶδει λιχνεῖα προδείξασα λείψα-
 να τῆς τοῦ χειμῶνος ἕτι κατηφείας παρακατεχούσῃ καὶ τῷ ἡρινῷ τῶν ἀν-
 θέων παρατιθείσῃ φωτὶ καὶ ποιούσῃ τὸ μὴ φύσει μέγα, μέγα τῇ παραπλοκῇ
 τῆς χρείας· ἐνταῦθα δ' ἀθανάτους τῶν καλῶν τὰς πηγὰς τῆς τοῦ μάρτυρος
 170 ἀεὶ προῖσχομένης χάριτος, ἀθάνατον κεκτῆσθαι καὶ τῇ πόλει δίδωσι τὸ κλέος.

7. Ἐγὼ δ' ἐκεῖνο ἐπαναλήψομαι· ἀνθέλκει γάρ μοι τοῦ λόγου τὸ πρό-
 σωπον, ὃ τῶν πολιτῶν ζῆλος καὶ πόθος, ὃν πρὸς τὸν μέγαν ἐνδείκνυνται τῆς
 ἀληθείας μάρτυρα καὶ παρ' ὅλον μέντοι τὸν χρόνον, μάλιστα δὲ παρ' ὃν ὁ ἱερὸς
 175 ἔστι μῆν' ὥσπερ γὰρ τοῖς Ἑβραίων πάλαι νόμος παισί, πρῶτον εἶναι καὶ ἀρ-
 χὴν μηνῶν, ἐν ᾧ τὰ διαβατήρια θύοντες ἦσαν, τῆς πάλαι ἐλευθερίας ὑπόμνη-
 μα, οὕτω καὶ τοῖς τοῦ μάρτυρος πολίταις ὁ ἱερὸς ὅλος, καθ' ὃν πρὸς τοὺς
 τῆς εὐσεβείας παραταξάμενος ἀντιπάλους τὸ κράτος ἠνέγκατο, γίνεται μῆν, καὶ
 πολλῷ δήπου οἰκειότερόν ἐστι ἱερομηνίαν ὅλον αὐτοῖς κεκλησθαι τουτονὶ
 180 τὸν μῆνα ἢ τοῖς πάλαι Ἑλλήσιν ὅστις ἐλέγετο, ἀλλήλοις ἀντιφιλοτιμουμένοις
 καὶ μιμήσεις ἐξ ἀλλήλων ἔρανιζομένοις· οὐ γὰρ ὥς εἰς ἀρχέτυπα τὰ πάλαι
 βλέποντες ὑποδείγματα πρὸς τὸ οὕτω φιλότιμον ἐνάγουσιν οὗτοι καθάπερ

- A106 ἡγεμόνα | τῆς ἑαυτῶν ἀρετῆς τὰ τῶν ἄλλων θεσπίσματα δρῶντες· δούλοι γὰρ
 πως τὸ ἄφειτον τῆς ψυχῆς ἢ τῆς μιμήσεως ἀνάγκη· ἢ γὰρ ὑπὸ κενῆς τιнос
 B46 δόξης καὶ τύφου | τηνικαῦτα τυρρανεῖσθαι εἴωθεν ἢ γνώμη τοῦ δρῶντος,
 185 κἀντεῦθεν τῶν προσηκόντων ἐξολισθαιίνει ἀνάγκη γερῶν, ἢ ῥαθυμίας ἔγκλη-
 μα δεδιώς τις οὐκ ἔκων γε εἶναι ἀνδραγαθίζεσθαι θέλει· ὁ δὲ, βίαιον ὄν,
 παραμένειν οὐκ οἶδεν, οὐκ ἐχούσης τῆς φύσεως εὐ ἐκότερα διατίθεσθαι καὶ
 τάναντία τοῖς ἐναντίοις αὐτοκρατορικῶς συμβιβάζειν, σπουδὴν ῥαθυμίας δη-
 λαδὴ καὶ φιλοτιμίας ἐλευθερίαν δουλείᾳ τυραννικῇ· οἷς δὲ πηγὴ προθυμίας
 190 ἢ ψυχὴ γίνεται σαφεστάτῃ πρὸς ἀρετὴν, ἅπαν νοθεύουσα τὸ ἡναγκασμένον,
 τοῦτοις ἀταλαίπωρος ἢ σπουδὴ πρὸς τὸ διαρκέστερον δείκνυται καὶ φροῦδα
 σύμπαντα τὰ τοῦ κόρου δῆγματα λοιπὸν ἐκείθεν καθίσταται· ὅθεν καὶ ὁ τῶν
 πολιτῶν πρὸς τὸν μάρτυρα ζῆλος αὐτοφνῆς ὢν καὶ αὐτόχθων εἰπεῖν, ἀπρίξ
 τῆς χρηστῆς ἔχεται συνηθείας, αἶ τοῦ χρονικοῦ ῥοθίου τὸν δρόμον μὴ πρὸς
 195 τὸ ἐλαττούμενον ἀπάγειν αὐτὴν συγχωρῶν, ἀλλὰ ῥοπὴν ὑποβάλλων πεπυκνω-
 μένην αἶ πρὸς τὸ ἀκμαιότερον καὶ ἄλλην ἐπ' ἄλλῃ προσθήκην τοῖς προλα-
 βοῦσι διηνεκῶς μηχανώμενος· ὅπερ γὰρ ὁ πᾶς ἐνιαυτὸς μικροῦ τοῖς πᾶσιν
 ἐστὶν ἀνθρώποις εἰς χειμῶνα καὶ θέρος τεμνόμενος, κἂν χειμῶνι μὲν σκυ-
 θρωπότητα καὶ κατήφειαν τὸ τῆς γῆς ὑποδύεται πρόσωπον, ἀροῦσι δ' οὖν
 200 ἐν τούτῳ μάλιστα τοῦ ἔτους οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰς ἐλπίδας τῆς ἐς νέωτα
 ζωῆς ταῖς τῆς γῆς κατακρύπτουσιν αὔλαξι, τοῦτ' αὐτοῖς τῆς ἐορτῆς ἀρχο-
 μένου μηνὸς εὐθὺς οἰοεὶ προτέλεια μέχρι καὶ πρὸς αὐτὴν ἐστὶ τὴν πανήγυ-
 ριν, ἐν ᾗ προκαθαίρεσθαι ἔθος αὐτοῖς καὶ ἀσιτίαν ἀσκεῖν καὶ παντοδαπαῖς
 205 κεχοῖσθαι ταῖς εὐποιίαις καὶ πρὸς νυκτερινὰς ὕμνῳδίας ἐργογορέναι θερμό-
 τερον ἢ κατὰ πάντα χρόνον καὶ οἰοεὶ τοῖς ἀγῶσι τοῦ μάρτυρος συναθλεῖν
 καὶ πρὸς τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας ἐτοιμούς· ἑαυτοὺς παρασκευάζειν αἶ.

8. Εἰθ' ὁ τῆς ἐορτῆς ἐπιστάς καιρὸς πολὺχουν αὐτοῖς καὶ μάλα τελεσι-
 A106 ουργὸν τὸ τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδων ἐκείνων ἐκτείνει γεώργιον· εἰς τέτταρας γὰρ
 καὶ οὗτος αὐτοῖς μεριζόμενος μοίρας τὸν πάντα δίδεισιν αἰῶνα, οὐκ ἀνεχομένου
 210 τοῦ τῆς πόλεως ζήλου διὰ μιᾶς ἀπαλλαγῆναι τοῦ μάρτυρος, ἀλλ' εἰς ὅτι πλεῖστον
 αὐτῷ συνηθῆναι καὶ οἷον εἰπεῖν συνευχαρηθῆναι καὶ προσλαλῆσαι καὶ συμ-
 πομπεύσαι τῇ δόξῃ ταύτῃ καὶ εὐγενεῖα καὶ οὕτως πως τοῦ φλέγοντος πό-
 θου τὸ πῦρ ἀναπαῦσαι, τελεώτερον ἢ κατὰ πᾶσαν δρῶντες· Ἑλλάδα καὶ
 πάντας Ἑλλήνας· ἐκεῖνοι γὰρ τετραετηρίδων σέβοντες περιόδους, ἐν τέτταρ-
 215 σιν ἔτεσι μίαν ἐτέλουν πανήγυριν τῷ Διῖ, τὴν τῶν Ὀλυμπίων· οὗτοι δὲ
 B46v καθ' ἓνα | τὸν ἐνιαυτὸν τέτταρας αἶε τελοῦσι πανηγύρεις τῶ πολλῷ Δημη-
 τριῷ· ὥσπερ γὰρ ἐνός τιнос σώματος ὄντος τοῦ ἔτους κατὰ τινος λόγου τῶν
 τετραχόρδων ἀρμονικοὺς τετραχῆ διαιροῦσιν οἱ χαριέστεροι τῶν σοφῶν, οὗ-

- τω καὶ αὐτοῖς τὸ τῆς ἱερᾶς ταυτησὶ τελετῆς τετραχῇ διαιρεῖται μυστήριον,
 220 ὡς ἀναλογεῖν τὴν μὲν βασιλικὴν τε καὶ πρώτην πανήγυριν τῇ τοῦ ἔτους ἀρ-
 χῇ καθ' ἡμᾶς, τὴν γε μὴν δευτέραν καὶ τρίτην, αἷς δὴ ποιμένες ἱεροὶ καὶ
 μοναδικῶν ἀνδρῶν τελούσι συντάγματα, ὥσπερ ἐκ διαδοχῆς καινοτέραν δεῖ
 δημιουργοῦντες ἑαυτοῖς ἡδονὴν καὶ χάριν ἀλλαττόμενοι χάριτος τῷ χειμῶνι
 καὶ τῷ ἥρι, ἥδ' οἱ τῆς πόλεως ταύτης ἰδίως οἰκήτορες ἐκλεξάμενοι καὶ μεθ'
 225 ἡμέραν ἄγοντες ὁκτὼ πρὸς τὸν πόθον ἀφοσιοῦνται τοῦ μάρτυρος, ὥσπερ ἐξ
 ἐπαναλήψεως τὴν μαρτυρικὴν ἐκείνην αὐθις ἀνακαλοῦμενοι θυμηδιαν, τῷ
 κρατίστῳ τοῦ ἔτους εἰκάζεσθαι μέρει, τῷ θέρει· ὥσπερ γὰρ ὥρα θέρους τῶν
 ἀναγκασιότατων καρπῶν ἢ φορὰ τοῖς ἀνθρώποις κομίζεται, οὕτω καὶ τού-
 τοις ἢ τετάρτῃ καὶ τελευταίᾳ πανήγυρι αὕτη τὸ κράτος ἔχει τῶν ἄλλων, ὡς
 230 ἐξεῖναι λέγειν εἰκότως αὐτὴν ἑορτὴν ἑορτῶν καὶ πανήγυριν πανηγύρεων·
 ἔρχην γὰρ τοῖς αὐτόχθοσι καὶ πατριώταις τοῦ μάρτυρος εἰλικρινεστέραν πᾶν-
 τως καὶ τὴν χάριν καρποῦσθαι, τοῦτο μὲν καὶ διὰ τὸ πάτριον τῆς οἰκειότη-
 τος δίκαιον, τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὸ θερμότερον ἢ κατὰ πάντας ὅσοι τοῦ μάρ-
 τυρος ἀπολαύουσιν ἐκτινύντας τὸν πόθον καὶ ζῆλον αὐτῷ.
- A107 9. Τοιγαροῦν καὶ συνερρύνηκε· ποθοῦσι μὲν γὰρ | αὐτὸν ἅπαντες ὅσοι τὰ
 καθ' ἡμᾶς εὐσεβῇ πρεσβεύουσι νόμιμα, καὶ τῆς οἰκουμένης πανταχῇ τεκμήρια
 περιφανῇ τοῦ τοιοῦτου πρόκεινται πόθου, κἄν εἰς Αἴγυπτον ἀπέλθῃ τις καὶ τὰς
 ὄχθας τοῦ τῶν Αἰγυπτίων τροφῆος Νείλου, κἄν Λίβυας παραλλάξῃ καὶ Ἀρα-
 βίαν εὐδαίμονα, κἄν εἰς τοὺς Καυκασίους Ἰβήρας καὶ τὰς γε ἐκβολὰς τοῦ
 240 Τανάιδος παροδεύῃ, κἄν εἰς τὰς Ἑσπερίους τῆς οἰκουμένης ἔσχατας, εἰκόνας
 καὶ νεὼς εὐρήσει τοῦ μάρτυρος καὶ ὑπομνήματα ἤλῃον πρὸς τὴν τοῦ μάρτυρος
 πόλιν καὶ πολιτείαν λαμπρῶς ἀμιλλώμενα. Ἦδη γὰρ τινες καὶ κατὰ φυλὰς
 καὶ δήμους καὶ οἰκίας οὐ μόνον τοὺς τῶν πολιτῶν πρὸς τὸν μάρτυρα φλέ-
 γοντας ἔρωτας μιμεῖσθαι προήρηνται, ἀλλὰ καὶ τὰς προτελείους αὐτῶν ἀσι-
 245 τίας καὶ προκαθάρσεις τελεῖν κατὰ ζῆλον ἐκείνων ἐπείγονται· ἐφίενται γὰρ
 ἅπαντες πανταχόθεν δυοῖν θάτερον, ἢ παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστον εἰ οἶον τ' ἦν
 ἔχειν τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος, οἶον ἀπάντων κειμηλίων θησαυρῶν ἱερωτάτον,
 B47 ἢ συμπολίτας αὐτοῖς εἶναι διὰ τὸ τοῦ μάρτυρος εὐδαιμον, | παραπλήσιον
 ὥσπερ οἱ πανταχόθεν ἡγεμόνες πάλαι καὶ σατραπία τῆς Ἀσίας ὁμοῦ καὶ
 250 Λιβύης καὶ ὅσα λοιπὰ τῆς οἰκουμένης δίκην δηγνύμενοι ποταμῶν συνήε-
 σαν πολιτογραφησόμενοι τῇ τῆς παλαιᾶς ἐκείνης Ρώμης πολιτείᾳ καὶ τοῖς ὀ-
 νόμασι τῶν ἐκεῖ διασημοτέρων φυλῶν διὰ τὴν τῆς Ρώμης εὐδαιμονίαν καὶ τὴν
 τοῦ κράτους εὐγένειαν· ἀλλ' εἴ τις ἐξετάζειν ἐθέλοι τοὺς οὕτω πανταχόθεν τῆς
 οἰκουμένης ἀναγομένους τῷ μάρτυρι πόθους καὶ ἔρωτας πρὸς τοὺς ἐκ τῆς
 255 πατρίου πόλεως οἶον ἐξ ἀενάου πηγῆς ἀναπεμπομένους αὐτῷ, ὅμοιον ἂν
 ποιοίῃ, ὥσπερ ἂν εἴ τις ὑπερόριον ἄγων δίαταιν, ἔπειτα παρελθὼν ἡμιλλᾷτο

πρὸς τοὺς πατρικοὺς τῶν παίδων ἔρωτας καὶ πόθους· εἰ δέ τις καὶ τοῦτο
 ἴσως συγχωροίη (οὐ γὰρ ἀποκλείειν χρὴ ψυχῆς καὶ γνώμης αὐτονομίαν ἐκ
 φύσεως κεχορηγημένην καὶ ἄλλοτ' ἄλλω σκιρτῶσαν καὶ νῦν μὲν ἀδελφὰ καὶ
 A108 δμοφύλα ξίφη καθ' αἵματος θήγουσαν συγγενεοὺς, νῦν δ' ἔξ ἁλλοδαπῆς | εἰς
 Ὀρέστου καὶ Πυλάδου φίλτρον ἄλλοτ' ἄλλους συνάπτουσαν καὶ ῥᾶστα πεί-
 θουσαν μιμῆσθαι τέως τὰ κρείττω τε καὶ σεμνότερα), εἰ δὴ οὖν κἀνταῦθα
 καὶ τοῖς ἐπ' ἁλλοδαπαῖς τὸν ἴσον τις τῶν πολιτῶν διδοίη ζῆλον, οἷκ ἔγωγε
 265 αὐτοῦ πολιτῶν, πρὸς γὰρ αὐτοὺς ἀμιλλωμένοις ἅπασιν ὅποσοι τοὺς διακαεῖς
 πρὸς τὸν μάρτυρα τρέφουσιν ἔρωτας, εἶναι βέλτιον ἐξεγένετο· ὥσπερ γὰρ
 τοὺς ἐφ' ἐν σημείον τοξεύοντας, κἂν πολὺς, κἂν βραχύς, κἂν ὀποσοῦν ὄχλος
 ᾗ, ἐν τοὺς πάντας ἐκδέχεται τέλος, αὐτοῦ τυχεῖν τοῦ σκοποῦ, κἀκείθεν τὸ
 μεῖζον καὶ ἦττον τοῦ τε τόνου καὶ τῆς τέχνης κρίνεται, οὕτω κἀνταῦθα τοῖς
 270 τοῦ μάρτυρος πατριώταις αἰτίοις ὑπάρχειν ἀκολουθεῖ τῆς τῶν ἄλλων φιλο-
 τιμίας ὅσοι πρὸς αὐτοὺς ὥς εἰς ἓνα σκοπὸν ἐρείσαντες τὴν διάνοιαν τὴν τοῦ
 μαρτυρικοῦ πόθου τρέχουσιν ἀμιλλαν καὶ οἷς προκατελιφέναι τὸν τοιοῦτον
 γέγονε διάυλον καὶ οἷς ἐπελθεῖν καὶ οἷς μετέχειν ἔτι τοῦ ἀγῶνος λείπεται·
 οὕτω πανταχῇ τῆς οἰκουμένης τὸ τοῦ μάρτυρος πολιτεύεται κλέος καὶ τῆς
 275 πατρίου πολιτείας ἡ μίμησις, καὶ τὰ τῆς ἐντεῦθεν ἀρετῆς ὑπομνήματα, θά-
 λασσαν, γῆν ὁμοίως ἐπιπορεύεται· καὶ τοῖς μὲν Ἑβραίων πάσαι παισὶν ἐπὶ
 γῆς ἀλλοτριῶς ἄδειν τὴν τοῦ Κυρίου ᾧδὴν οὐκ ἐνῆν, τοῖς δὲ τὸν μέγαν τι-
 μῶσι Δημήτριον ὥσπερ ἀνομοθέτητον τίθεται δίκαιον μακροῦ τυραννήσαντος
 πόθου ἐν ἀγροῖς καὶ πόλεσι καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς τὰς ἐκείνου τελεῖν πανη-
 280 γύρεις καὶ δημόσιον κεῖσθαι τοῖς πᾶσιν ἐντρύφημα· κἀκείνοις μὲν ὄρων ἐν-
 B47, τὸς Ἱεροσολύμων ἐφορτᾷζειν ἐφεῖται, | καὶ τοῦτο δ' ὑπὸ σαλπικταῖς καὶ αὐ-
 ληταῖς, ἵνα κωφούς τινας ὄντας καὶ τῶν βελτίστων ἀσυνέτους τῷ θέλγοντι
 τοῦ μέλους κατακλῶντες ἴσως καὶ τῆς ἀκοῆς οὕτως καταγοητεύοντες τὸ
 σαθρὸν πειθομένους ἔχουσιν οἱ πάσαι νόμοι πρὸς τὴν ἀκρόασιν τῆς θείας
 285 ᾧδης, Δημητρίου δὲ τὰς σεμνάς πανηγύρεις ἄδουσι μὲν πάντες ἄνευ σαλπίγ-
 A109 γων καὶ αὐλῶν, ἄδουσι δὲ μάλα | ἐθελονταί, ῥαθυμίαν ἀποσειόμενοι πᾶσαν
 ὥσπερ τινὰ βλάσφημον γνώμης κηλῖδα· καὶ Καρχηδόνας μὲν ἐκεῖνα τὰ πά-
 λα καὶ πρὸς πάσης ὑμνουμένα γλώττης περιτειχίσματα καὶ νεώρια καὶ τὰ τῶν
 290 μεγάλων ἐκείνων ναυστάθμων ἐπίνεια παρὰ φαῦλον αἰ τοῦ χρόνου τύχαι καὶ
 μηχαναὶ πεποίηγται, δις μὲν ὑπὸ τῶν δυοῖν Σκηπίωνων τὸ κράτος ἀφαιρεθεί-
 σης, τέλος δ' ὑπὸ τῆς τοῦ χρόνου δρεπάνης καὶ αὐτὸ γε ἀφρημένης τὸ εἶ-
 ναι, καὶ νῦν οἷον κλέος ἐκείνης ἀκούομεν, οὐδέ τι ἴσμεν, καὶ τοῦτο δ' οὖν
 ἐν ταῖς ἐκείνων φρουρούμενον βίβλοις, οἷς μὴ πάρεργον τὸ τῆς ἱστορίας τῶν
 γεγονότων χρῆμα γενόμενον, τῷ ἐφεξῆς ἐμμελῶς ἐπιλέξασι παραπέμπειν αἰ-

257 τοῦτο: τοῦ τὰ B του τὰ et ἴσως τοῦτο in marg. A 259 κεχορηγμένην
 AB ἴσως κεχορηγμένην in marg. A

295 ὧνι συμπέπτωκε· τὸ δὲ κλέος τοῦ τε μάρτυρος καὶ τῆς πατρίου πόλεως παν-
 ταχῇ τῆς οἰκουμένης τὸν ἅπαντα δίδεισι χρόνον μετὰ τινος εἰπεῖν θεάτρου
 σκιρτῶντος ὁμοῦ καὶ πανηγυρίζοντος καὶ ποικίλῃν ἅπασι κομίζει τὴν χάριν
 καὶ ἡδονήν, ἀθανασίᾳ συγκεκραμένην μακροῦ, ἐφ' ἣν τὰ πάντα κυκῶσα τοῦ
 300 χρόνου φορὰ ἔχνος ἐρεῖδειν οὐκ ἔσχυσεν ὅλως, οὐδ' οὐ μὴ τι ἰσχύσῃ, μέ-
 χρις ἂν γῆ καὶ θάλαττα καὶ πόλεις ὥσιν ἀνθρώπων γέμονσαι πραγμάτων·
 οὕτως ἀνάλωτα πάμπαν τὰ τείχῃ τῆς τοῦ μάρτυρος εὐκλείας καὶ χάριτος·
 καὶ πρὸς μὲν τοὺς τὴν Ἀλεξάνδρου πάλαι διαγγέλλοντας τελευτὴν νεκροῦ ἂν
 ὄξειν ἔδοξεν ἡ οἰκουμένη, εἰ μὴ ψεύδους ἔψαυεν ἡ φήμη, λέγειν ἐποίει οἷς
 τὸ πιστεύειν οὐ ῥᾶδιον ἦν· πρὸς γὰρ τὴν τῶν πανταχῇ τῆς οἰκουμένης πο-
 305 λεμικῶν ἐκείνου τροπαίων περιφάνειαν τὸ τῆς ἀγγελίας παρεξετάζουσιν ἐρρα-
 θυμημένον μακρὰ τις ὥς τὸ εἰκὸς περιεκέχυτο ἀπιστία· Δημητρίου δὲ τελευ-
 τήσαντος εὐωδίας καὶ μύρων τὴν πᾶσαν ὄξειν γέγονεν οἰκουμένην καὶ οὐ
 καθ' ἓνα καιρὸν καὶ ὥραν ὄρω τι λεφραγμένην, ἀλλὰ καὶ θέρος καὶ χει-
 μὼν καὶ πᾶς αἰὼν τῆς ἐκείνου πᾶσαν γῆν ἐμπλήσῃ τρυφῆς καὶ χάριτος·
 310 τοῖς γὰρ ἀνομοίοις ἀγῶσι καὶ δρόμοις ἀνόμοιον καὶ τὸ πέρας ἀνάγκη συνεῖ-
 ναι. Ἀλεξάνδρος μὲν γὰρ στάδιον τῶν ἀγώνων Εὐρώπῃν ὁμοῦ καὶ Ἀσίαν
 Α110, πεποιημένος καὶ τοῖς τροπαίοις τὰς | ἡπείρους συνάπτων μακρὸν μὲν ἐ|χορή-
 B48 γει ταῖς ἀκοαῖς τῶν ἀνθρώπων τὸν θόρυβον, μακρὸν δ' οὐκ εἶχεν ὁ θόρυβος
 τὸν καρπὸν, ἀλλ' ἡ παροῦσα δόξα, σύντροφον ἔχουσα τὸ θνητόν, τὴν ἐφε-
 315 ξῆς κατέκλυζεν εὐκλείαν· συνετεθνήκει γὰρ εὐθύς ἐκείνῳ πᾶσα, καθάπερ ἄν-
 θρος ἀπὸ γῆς καὶ μικρὰ τὴν ὅσιν τέρον κρῖνον ἐξ ἀγροῦ· Δημήτριος, εἰς
 ὧν καὶ δεσμοτῆς, διπλοῦν ἐποιεῖτο τὸν ἀγῶνα τῆς παρατάξεως ἐν στενωτά-
 τῳ χωρίῳ δεσμοτηρίου· ἐμονομάχει μὲν τὸ τῆς ψυχῆς ἐμπόρευμα λαμπρῶς
 320 ἐν τῷ ἀφανεῖ τῆς καρδίας σταδίῳ πρὸς τὸν ἄσαρκον ἐχθρὸν καὶ κρυπτῶς ἐλ-
 λοχῶντα πολέμιον, ἐστρατήγει δ' ἐμφανῶς πρὸς τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάττης
 ἄρχοντας καὶ βασιλέας καί, οἷον εἰπεῖν, ἀμφίστομον ἐτίθει τὸ τῆς οἰκείας
 φάλαγγος πρόσωπον, τὸν μὲν τῆς σαρκὸς ἄντ' ἀσπίδος φραγμὸν ὑπὲρ ψυ-
 χῆς ἀγχίστροφον ποιούμενος, τοὺς δὲ τῶν αἱμάτων ῥύακας ὥσπερ ἰδρωτάς
 325 ἐκτινάσσων ἅμα καὶ περιφρονῶν καὶ θέατρον ἔχων οὐχ ᾧ στρατὸς δπλομά-
 χος ἐκατέρωθεν συνασπίζει, δόρυ σείων καὶ τόξα τείνων καὶ βέλη πέμπων
 συχνά, οὐδ' οἷον πολεμικά καὶ περιηχοῦσαι σάλπιγγες τὰ παρακλητικά συγ-
 κροτοῦσαι τῆς μάχης, ἀλλ' οἷον ἡδεταὶ βλέπων ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός, καὶ
 οἷον ἀγγέλων μὲν ὑμνοῦσι χοροί, θαυμάζουσι δὲ δυνάμεων αὐτῶν στρατόπεδα·
 330 καὶ νῦν ἐστὶν ὁρᾶν τὴν κεκρυμμένην ἐκείνην παράταξιν τοῦ μαρτυρικοῦ πο-
 λέμου τὰ πέρατα περιηχοῦσαν τῆς γῆς, καὶ νικῶντα μὲν τὸν ἀθλητὴν παν-
 ταχῇ, ἠττώμενον δὲ Μαξιμιανὸν καὶ Λυαῖον καὶ ὅπλων ἐκείνων καὶ παλαι-
 σμάτων τὸ κράτος αἰσχυρόμενον δι' αἰῶνος· οὕτω παντὸς Ἀλεξάνδρου περι-
 φανεστότερος ὁ τοῦ μάρτυρος γέγονε θάνατος· καὶ Ἰωβ μὲν ἐκείνον τὸν πᾶν,

- οὐ τὴν καρτερίαν ὁ πᾶς αἰὼν ἐκείθεν ὑμνεῖ, ἔτεσιν ὁ πολέμιος ἐμάστιζεν
 335 ὅλοις ἐπὶ καὶ ἐν ὑπαίθρῳ σταδίῳ· ἤλπιζε γὰρ ὄψῃ τῇ παρατάσει τοῦ χρο-
 νου καὶ τοῖς ποικίλοις τῶν μακρῶν μηχανημάτων βέλεσι τὸν πύργον τῆς γεν-
 ναίας ἐκείνης κατασεῖσιν ψυχῆς· οὐ γὰρ ἀδαῆς ὁ πολέμιος τῶν τοιούτων
 A111 ἦν | παρατάξων, ἵνα ἀπολελογημένον δοκῇ πως αὐτῷ τὸ τῆς προπετείας ὁ-
 μοῦ καὶ τῆς ἡττης αἰσχρὸν ἐκ τοῦ μήπω παραπλησίων ἀγώνων εἰς πείραν
 340 ἐληλυθέναι, ἀλλ' αὐτὸς τε φύσις αὐπνος αἰεὶ καὶ τὸ στάδιον τῶν τοιούτων
 ἀθλῶν αὐτῷ πᾶσι τῆς ἐξ ἀρχῆς ἡλίου δρόμοις ἰσομέτρητον εἶχε τοῦδαφος
 καὶ ἥκιστα τελέως παρὰ θύρας ἐβλεπον αἱ τοῦτου προσδοκαίαι, ἀλλ' ἐβροσκέ
 B48, πως αὐτοῦ τὴν γνώμην τὸ ἐξ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀμειβόμενον μῆκος τοῦ | τη-
 λικοῦδε χρόνου· ἐπεὶ δὲ τῆς τοῦ μάρτυρος ἐνστάσεως ἐπὶ τὴν πρὸς νίκην χει-
 345 ραγωγοῦσαν ἐλπίδα μὴ ἐν βεβαίῳ κειμένην ὅλως ἑώρα, ἅμα τε ἀπηγορεύκει
 καὶ ἅμα βαπτίζειν τὸν τύραννον ἔπειθε τὸ ξίφος εἰς τὴν ἐκείνου σφαγὴν·
 μανιώδους γὰρ ἐγχειρήσεως ἔκρινεν εἶναι παρὸν ἐν σιωπῆς ἀφανείας κα-
 λύπτειν τὴν ἥτταν νυκτί, τόνδ' ὥσπερ ἀνακαλυπτήρια τῆς ἰδίας θύειν αἰ-
 σχύνης ἐκόντα.
- 350 10. Δῆλον γε μὴν ἐποίει μάλιστα τοῦτ' αὐτὸς ἐκ τῶν ἐφεξῆς· πα-
 ρενθήκη ἦν αὐτοῦ τῆς κακίας οὐκ ὀρνέοις βρῶμα καὶ κυσὶ τὸ μαρτυρικὸν
 ἐκεῖνο σῶμα ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἐν κατωτάτοις φρέατος πυθμῆσι ὄπτειν, ἵνα
 μὴ σαφῆς τῶν ἐκείνου μηχανημάτων ἔλεγχος ἦ τοῖς ὀρῶσιν, ὅμοια τῇ τῶν
 νεφῶν ἀκοσμίᾳ δρῶν καὶ αὐτὸς, ἐπειδὰν ἀντίστασθαι καὶ ἀντιπαλαμᾶσθαι
 355 πρὸς τὴν πλουσίαν ἐκείνην ἀπορροὴν τοῦ παγκοσμίου πειρῶνται φωτός·
 ἐπεὶ γὰρ τὰ θεῖα τοῖς ἀνθρωπίνους ἐκ διαμέτρου κείσθαι πολλάκις συμβαί-
 νει βουλευμάτα καὶ τὰ βέλτιστα διὰ τῶν ἐναντίων ὥς τὰ πολλὰ κατορθοῦνται,
 πρὸς τοῦναντίον κἀνταῦθα τοῖς πονηροῖς ἐχώρει τὸ σπουδάσμα· ἀκροσφαλὲς
 γὰρ ἢ τῶν ὑπὲρ δύναμιν ἐγχείρησις γίνεται νόσημα καὶ τῷ δρῶντι μᾶλλον
 360 φέρει τὸν ὄλεθρον ἢ καθ' ὃν αὐτὸν ὁ δρῶν συσκευάζειν ἐπιέγεται· ἐκ γὰρ
 ὢν τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος ἔρριπται μυχαϊτάτων πυθμένων εὐωδίας καὶ μύ-
 ρων ὑπερεκχυθείς ποταμὸς πᾶσαν εἰπεῖν περιέκλυσεν οἰκουμένην, βέλτιον ἢ
 A112 κατὰ τὸν πάσαις βίβλοις ὑμνούμενον μέγαν ὠκεανόν· ἐκείνος μὲν γὰρ ἐν κύ-
 κλῳ στεφάνου καὶ ζώνης δίκην περιέεισιν ἅπασαν γῆν, τὰ δὲ ῥεῖθρα τῶν
 365 ἐνταῦθα μύρων ὥς ἐκ τινος κέντρου ὀνεῖσαι τινες εὐθεῖαι παμπληθεῖς κύ-
 κλῳ τε καὶ μεταξὺ καὶ κατὰ πόλεις καὶ οἰκίας καὶ κατ' ἴχθους πᾶσιν ἔπειτα
 ζητοῦσι καὶ πᾶσαν ἄρδαν γῆν καὶ θάλασσαν καὶ νήσους καὶ ἡπείρους καὶ οὐ-
 δεῖς οὐδέπω χρόνος ἀναλώσαι δεδύνηται, οὐδ' οὐ μὴ τὸν ἅπαντα δυνηθῶ-
 σιν αἰὼνα οὐθ' ὑετοὶ φθινοπωρινοὶ παρασύραι, οὐτ' ἀνθρακες θερινοὶ μα-
 370 ράναι, οὔτε χειμῶνος κρυμοὶ συστεῖλαι, οὐδ' ἱεροσύλων μηχαναὶ καὶ χει-

335 παρατάσει AB 342 ἥκιστα τελέως — 344 χρόνου: ὥραϊον in marg. A
 353 ἐπεὶ γὰρ — 358 τὸ σπουδάσμα in marg. γνωμικὸν AB

ρες ἔκκενῶσαι πολέμιοι. Γραὸς γὰρ ἐκείνης τῆς Σαραφθίας ἦν συμμετρον-
 μένην τὴν τοῦ ἀκενώτου χάριν ἔχειν ἑλαίου τῷ τε οἴκῳ καὶ τῷ χρόνῳ τῆς
 ζωῆς, καὶ Ἥλιου τοῦ μὴ ταῖς εὐλογίαις ἀθανασίαν παντὶ τῷ αἰῶνι συμμε-
 τρουμένην χαρίζεσθαι δυναμένου, Δημητρίου δὲ τὸ μήτε τόπῳ μήτε χρόνῳ
 B49 περιγράφειν τὴν χάριν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἀπολαύειν | τῇ πατρίῳ διδόναι
 πόλει καὶ πολιτείᾳ καθάπερ γεωργοῖς τῶν καρπῶν, ἔπειθ' ὥς ἕξ ἐνός ἡλίου
 μυρίας ἐκείθεν εἰς πᾶσαν ἔκχειν τὰς ἀκτῖνας τὴν γῆν· τοῖς μέντοι τοῦ σωτή-
 ρος ποσὶ τριακοσίων δήπου δηναρίων μύρον ἀκούομεν πόρνην πάλαι προ-
 σενεγκοῦσαν, ἀλλ' οὖν ἐκείνη βάσκανον ὀφθαλμὸν ἐκτίησας θεατὴν τὸν Ἰ-
 380 οὐδαν καὶ σφόδρα γογγύζουσαν γλώτταν διαβολικῆς κακίας ὀρηγήτηριον· ἐν-
 ταῦθα δ' οὔτε δηναρίον ὄνιον τριακοσίαν ἔστι τὸ θαῦμα τοῦ μάρτυρος,
 οὔτε μετρητὸν ὅλως οὔτ' ἦν οὔτ' ἔσται ποτέ, ἀλλ' ἔοικε θαλαττίοις πελάγε-
 σιν, ἀντλουμένοις μὲν αἰεὶ, κενοῦσθαι δ' οὐδαμῇ δυναμένοις οὐδέποτε· καὶ
 385 πόρνη μὲν ἐκεῖνο γυνὴ τὸ μύρον ἐκόμιζε, τοῦτο δὲ πόρνοι καὶ μοιχαλίδες
 κομίζονται ψυχαί, καὶ βασιλέων κορυφαὶ μετὰ πολλῆς ὑποκύπτουσαι τῆς αἰ-
 δοῦς ἀνατίθενται, νοσημάτων παντοδαπῶν τοῖς πᾶσιν ὃν καθαρτήριον φάρ-
 μακον, καὶ ὁ γογγύζων διάβολος δεδιὼς τὴν ἐκείθεν αὐτὸν ἀοράτως μαστί-
 A113 ζουσαν δύναμιν, ἔπεισι, τὴν ὀπλιτικὴν | ἀκμὴν τοῦ φθόνου τεθραυσμένους·
 ἔπειτα οὐδὲ ζεύγματος ἐδέσθε ποτε Δημητρίου τοῖς θαύμασιν, οὐδ' ὀρῶν καὶ
 390 σκοπέλων διώρυχος, ἵνα κορυφαῖς μὲν ὀρῶν τὴν θάλατταν, ῥοθίῳ δὲ κύμα-
 τι κρύψας τὴν ἥπειρον ἀταλαίπωρον ἔχη νῦν μὲν τὸν ἡπειρώτην διὰ θαλάτ-
 της δρόμον, νῦν δὲ τὸν θαλάττιον διὰ τῆς ἡπείρου τελεῖν. Ξέρξου γὰρ τοῦτ'
 ἦν καὶ τῆς βαρβαρικῆς ἀπονίας ἐκείνης, ὅς ἐτρούφα μὲν πάλαι κατὰ τῆς φύ-
 σεως, βιαιότερος δ' εἶναι καὶ τῶν στοιχείων ἐφιλονεῖκει, στρατοῦ μὲν ἐπαγό-
 395 μενος μυριάδας ὅσαι λαβυρινθίοις ἀριθμητικῶν μεθόδων οὐδαμῇ ποτε σπέν-
 δεσθαι ἴσασι, πάντα δὲ σείων ὅποι πορεύοιτο, πάντα δ' ἐκπλήττων ὅποι
 τὰ τῆς φήμης ἀκούοιτο, ἵνα πολλὰ μὲν ὁ μάταιος φρουαττόμενος, ὀλίγα δ'
 ἀνύων, τὸ ὑπερφυῖν τῶν Δημητρίου δείξει θαυμάτων ὅσων ἐστὶ στρατοπέδων
 400 ὑπέρτερον καὶ ὅσων ὅπλων καὶ δυνάμεων κραταιότερον· ὁ μὲν γὰρ βαρβαρι-
 κὸς ἐκεῖνος ὄγκος τε καὶ κρότος καὶ ἡ πάνυ τρυφῶσα καὶ γῆν συγκυκῶσα
 καὶ θάλατταν ὕβρις ὁμοῦ καὶ βλακεία τῷ ἐκείνου πᾶσα συνετεθνήκει σώ-
 ματι καὶ φροῦδα πάντ' ἐκεῖνα κατέστη καὶ ἀπέσβεσται καθάπερ φλόξ, ταχὺ
 μὲν ἐπὶ πλείστον αἰθέρος ἀρθεῖσα, ταχύτερον δ' αὐτὸ ἀπομακρυνθεῖσα, Δημή-
 405 τριος δ' ἀπὸ βραχέος τε καὶ βαθυτάτου πυθμένος τῆς γῆς πᾶν περιηγεῖ τὴν
 οἰκουμένην αἰεὶ καὶ πάνυ τοι προσηνοῦς καὶ γλυκέος ἐμπίλησι τοῦ θορού-
 B49, βου καὶ τῆς βροντῆς τῶν θαυμάτων. Ὡς τίς Ἱερεμίας μοι νῦν παρασταίῃ, |
 κἀκεῖνα βραχὺ τι μετενεγκὼν ἐπιλέγοι τὰ ὀρήματα; ἀπέλθετε εἰς Κηδάρ καὶ
 ἴδετε, ἀποστείλατε εἰς νήσους Χετιεῖμ καὶ γνώτε εἰ γέγονε τοιαῦτα καὶ εἰ οὐκ

- ἡλλάξαντο ἔθνη θεοὺς ἑαυτῶν» τῶν Δημητρίου θαυμάτων λαμπρῶς ἡτηθέν-
 410 τα, καὶ εἰ μὲν ἡλλάξαντο, θαῦμα ἐπὶ θαύμασι καὶ τοῦτ' ἂν εἴη, τοῦ μάρτυ-
 ρος ῥᾶστα μεταβάλλειν καὶ φύσεις λυχύνοντος, αἷς τὸ λιθῶδες τῆς πατρίου
 A114 διαίτης ἀεὶ συμπέφυκεν· εἰ δὲ μὴ ἡλλάξαντο, οὐκ ἂν | τῶν θαυμάτων εἴη
 τοῦ μάρτυρος ἔγκλημα, ἀλλ' οἷς ἐνεπιλελησμένοις γῇ βεβιωκόσι συνιέναι
 δικαιοσύνην οὐ μάλα ἐνὴν· καὶ λύκων γὰρ καὶ μονιδῶν οὕτ' ἀκοῇ λόγων τε
 415 καὶ μαθημάτων ἀνθρωπίνων ἐν περινοίᾳ ποτέ, οὕτ' ὀφθαλμὸς ἀνθρωπίνου
 κάλλους γένοιτ' ἂν ἑραστής, αἰτίου γινομένου τοῦ μήτ' ἀλλήλων ἐγγυτάτω
 τὴν τοῦ γένους ἐστάναι φύσιν, ἵνα δῆποτε καὶ συγγενείας ἔχνος ἀνατέλλῃ
 τινὸς μεταξὺ καὶ γνωρισμάτων ἐμφυλίων ἀναλάμπῃ τι γειτόνημα, ἀλλ' ἐκά-
 τερον ἐκατέρου σφόδρα ἀπηρτησθαι καὶ πάμπαν ὑπερορίους κεκτῆσθαι τὰς
 420 φύσεις, καὶ τὸ μὲν ἱερὸν αὐτοῦ σῶμα μιᾷ τινι πατρίῳ περιγράφεται πό-
 λει, μᾶλλον μὲν οὐδ' ὅλη πόλει, ἀλλὰ βραχεῖ τινι τῆς πόλεως μέρει, τὰ δὲ
 τῶν θαυμάτων ἔργα τόπου δουλεύειν οὐκ οἶδε περιγραφῇ, ἀλλὰ πανταχῇ καὶ
 πᾶσι πάρεστιν ὁμοίως οἷς ἂν καὶ ὅπως εἴη βουλομένοις καὶ πόλει καὶ ἀγρῷ
 καὶ δούλῳ καὶ δεσπότῃ καὶ θαλάσῃ καὶ ἡπείρῳ καὶ οὐκ ἔστι τόπος οὐπερ
 425 οὐκ ἐπίασεν ἡλιακῶν ἀκτίνων δίκην, οὐδ' ἔστι μικροῦ τῶν εὐσεβούντων οὐ-
 κουν οὐδεὶς, ὃς οὐ πεπειράται τούτων ἢ ἀκούσας ἢ θεασάμενος, θνητοῦ γὰρ
 ἀφειδήσας σώματος, ἀθάνατον εἰλῆφει χάριν, βέλους ὠκύτερον ἀπαντος βάσιμα
 πάντα ποιεῖν δυναμένην· κἂν γὰρ ἐσθῆτος τοῦ μάρτυρος τύχη τις ἔχων τε-
 μάχιον, κἂν δακτύλιον, κἂν σφραγίδος μιᾶς τινος τύπον, κἂν ὁνίδα μύ-
 430 ρου, κἂν ἐπὶ γλώττῃς ὀνόματος μνήμην τοῦ Δημητρίου, ῥᾶστα καὶ περιφα-
 νῶς ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπιβήσεται καὶ πᾶν θηρίον καταπλήξῃ καὶ
 πᾶς αἰσθόμενος ποταμὸς ἀναχαιτίσας κομίσει τὸ ρεῖθρον καὶ θάλασσα θρα-
 συνόμενον παύσει τὸ ῥόδιον καὶ πάντα πρὸς τὴν τοῦ μάρτυρος ἀρετὴν ὑπο-
 κύψει καὶ καταιδέσεται· καὶ ὁ μὲν Ἡρόδοτος ὅψεως εἶναι φησὶν ἀπιστοτέ-
 435 ραν τὴν ἀκοήν, ὥς εἶναι καταφανῇ τῶν δυοῖν αἰσθητηρίων μηδέτερον ἀπο-
 φαίνειν πιστόν, ἀλλ' εἶναι μὲν ἀσθενὲς πρὸς πίστιν ἐκότερον φάσκειν, μᾶλ-
 B50 λον δὲ θατέρου θάτερον καὶ θυγὶς οὐδὲν ἀπηρτισμένον· ἐπὶ δὲ τῶν | τοῦ
 A115 Δημητρίου θαυμάτων καὶ ὅψεως | ἀκοῇ πιστοτέρα καὶ ἀκοῆς ὅψις καὶ ἄμφω
 ἀλλήλοις ὁμολογᾷ· ὥσπερ γὰρ πάσης μὲν διηγήσεως ἀνθρωπίνης ὑπηρέτης
 440 τις ἐστὶν ἀκοῇ, ὅτε δ' οὐρανοὶ καὶ στοιχεῖα καὶ ὅσος ἐν οὐρανῷ τοῦ κάλλους
 ὁ πλοῦτος τὴν τοῦ θεοῦ διηγούμενα δόξαν διατελοῦσι, τότε λέληθε, κατὰ τὸ
 ἀντίστροφον, ἀκρατὴς ἡ ὅψις καθισταμένη τοῦ θαύματος καὶ τὸν τῆς ἀκοῆς
 ἐπιλαμβάνουσα τε καὶ πληροῦσα τόπον, οὕτω κἂν ταῦθα δῆπουθὲν ἐστὶν ὀ-
 445 ρᾶν· ὅπου γὰρ ἂν ὄντες διατελώσιν ὅσοι πεπειράνται τῶν τοῦ μάρτυρος ἀγα-
 θῶν, πᾶσα μὲν ἐκεῖθεν ἀμφισβήτησις ἔρριπται καὶ ἄμφω τὰ αἰσθητήρια γί-
 νεται πᾶσι πιστά, μαρτυρούσης ἑκατέρας, ἑκάτερα κατὰ ταυτὸν τῆς ἑκατέρου

450 δυνάμειος καὶ φωναῖς ἀφθόγγοις ὁμόλογα φθέγγονται διαρρήδην, ὥς πᾶσιν
 ἐπαρκεῖ τὰ τοῦ μάρτυρος ἀγαθὰ κατὰ τὸ ἀνάλογον, λογικῇ τε λέγω καὶ ἀλό-
 γῳ φύσει καὶ αὐτῇ ψυχῇ καὶ ἀψύχῳ καὶ πᾶσιν ἁπλῶς ἀπάσης ἐπίκουρος
 γίνεται χρεῖας, ὅσαι τε τῶν μυστικῶν καὶ ὅσαι τῶν προδήλων, καὶ ἀνθρώ-
 455 ποις μὲν δίδωσι φῶς νοερὸν ἐν ψυχῇ, σώματι δ' ὕγειαν ἀκραφνὴν καὶ πρό-
 εἰσι μέχρις ἀλόγων καὶ φυτῶν τὰ τῆς χάριτος· καὶ τοῖς μὲν τὴν οὖσαν εὖ-
 πραγίαν συντηρεῖ, τὴν δ' οὐκ οὖσαν προσεπιδαφιλεύεται, τοῖς δὲ τὴν μὲν
 οὖσαν κακοδαιμονίαν ἀφανίζει, τὴν δ' οὐκ οὖσαν εὐδαιμονίαν παρέχει καὶ
 455 τοῖς πᾶσι γίνεται τὰ πάντα καὶ παντοδαπὸς δοῖται πᾶσιν, ὅσοις παντοδαπὸν
 ἐγγίνεται τῆς χρεῖας. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων μαρτύρων αἱ χάριτες, ὥς ἂν τις φαίη,
 διεστήκασιν καὶ ἄλλον ἄλλος τῶν αἰρουμένων δι' ἄλλο τιμῶσιν αὐτούς,
 τοῦτον δ' οὖν ὀλίγου δέω λέγειν ἅπαντες καὶ οὐχ ἐνί τινι χρόνῳ οὐδ' ἐνί
 460 τινι χρόνῳ μέρει ἄλλ' αἰεὶ, καὶ δεῖλης καὶ πρωΐας καὶ ἅμα νύκτωρ τε καὶ
 μεθ' ἡμέραν, ἅπερ εἴ τις ἀφηγεῖσθαι καθ' ἕκαστα βούλοιοτο, ὅμοιον ἂν ποι-
 οίη, ὥσπερ ἂν εἴ τις παρὰ τὸν αἰγιαλὸν στὰς μετρεῖν τὰ τῆς θαλάττης ἐπε-
 χειρεῖ κύματα, Μαργίτου τινὸς πράγμα δρῶν ὥς ἀληθῶς καὶ ὅστις αὐτῷ
 νοσῶν διαγέγονε παραπλήσια. Ὡς γὰρ θαλάττης ἐπὶ κύμασι κύματα καὶ ἐπὶ
 465 θοθίοις θόθια διηνεκῶς ἐπιγίνεται, οὕτω τοῦ μάρτυρος | ἐπὶ θαύμασι γίνε-
 ται θαύματα καὶ ἐπὶ τέρασιν τέρατα ἔπεισιν ἄλλα ἐπ' ἄλλοις αἰεὶ καὶ οὐχ
 ἴστανται, οὐδ' ἐπιλείπει χρόνος, ὃς οὐκ ἐπιρρεῖ τοῖς οὖσι καὶ προσεπιτίθησιν,
 οὐδ' ἔστιν οἷς οὐ δῆλα ταῦτα γίνεται, ὅσοις τὸ παρεῖναι γέγονε καὶ ὅσοις
 μή, ὅσοις τε θεάσασθαι καὶ ὅσοις μή.

B50v 11. Ἐγὼ δ' ἐκείνοις παραπλήσιον ἔλαθον πεπονθῶς, οἷς πρὸς
 470 μακρὰν ὀρθορίασιν ὁδοιπορίαν, τοῖς δ' ὥς περὶ κέντρον ἐν τὴν ἑαυτῶν οἰ-
 κίαν λαβυρίνθους ὁδῶν ἀνελίττειν συνεπεπτόκει συχνάς, τῆς ὕψεως ὑπὸ
 τε λήθης καὶ νυκτὸς ἐπισκοτουμένης καὶ οὐκ ἐχούσης ὅπως ποτὲ συνορᾶν
 τοὺς κύβους τῆς ἀπάτης, τῆς ἔω δ' ἐξηγησαμένης τὸ δρᾶμα, τοῦ μήκους ἤδη
 475 ἀπεργνωκίας τὴν δόδον τὸ βαδίζειν ἀπείρασθαι. Πολλὰ γὰρ εἰπὼν καὶ αὐ-
 τὸς καὶ πλείστους λόγων κύκλους ἀνελίξας ἐνταυθοῖ, ἔλαθον ἐκ τοῦ πελά-
 γους οἷα κύλικα λαβὼν καὶ κινδυνεύω στήσαι τοῦ λόγου τὸν δρόμον ἐν προσι-
 μίοις, οὐκ ἐτ' ὅν ἡμῖν ἐφικτὸν οὐδὲ τοῦ μέσου λαβέσθαι, οὐκ οὖν οὐδὲ ἐξ ἀφ-
 ᾧ πρὸνυθήμεθα σκοποῦ, οὔτε γὰρ ὀρθορίασιν ἡμῖν οὔτε γοῦν τὰς μεσημ-
 βρινὰς τοῦ ἡλίου πορείας ἀνύοντος ἔτι τοῦ παρόντος ἄφεται γέγονε λόγου,
 480 ἵνα τινὸς ἐφιεμένης ἴσως εἴη ζώπυρον ἐλπίδος ἐγγὺς ἐληλυθέναι σκοποῦ,
 ἀλλ' ὥρας εἰλεῖν δωδεκάτης, ἐν ᾗ τὰ τῆς ἡμέρας τε ἥδη συστέλλεται κρα-
 σπεδα καὶ ἡ νύξ τὰ τοῦ φωτὸς ἀποκλείουσα θύρας ἐν ὑπαίθροις αὐλίζε-
 σθαι χώραν τοῖς ἡμεροδρόμοις οὐ δίδωσι, κἂν πάντω εὐζωνος ᾗ, κἂν
 πάντω γε τῇ τῶν ποδῶν ὠκύτητι θαρσῇ. Λέπεται τοίνυν συγγνώμην ἀλλή-

458 ἐνί τινι: ἐνί τινι AB 460 ἀφηγεῖσθαι — 461 εἰ τις in marg. A
 473 ἔως A 476 οἱ AB καὶ om.

485 λοις διδόναι, οἷς τε κατόπιν ἡμᾶς κεκληκέναι τῆς ὥρας ὅπως ποτὲ γέγονε
 καὶ οἷς κατόπιν ἐληλυθόσιν οὐ προσεγγέγονε τυχεῖν ἡμῖν τοῦ σκοποῦ· αὐτὸ
 γὰρ ἔφ' ἑαυτοῦ ἀπολογίαν εὐπρόσωπον καὶ αὐτοφυᾶ τὸ τῆς ὑποθέσεως ἔχει
 μέγεθος μείζον ἢ κατὰ λόγου δύναμιν ἅπασιν ὄν, οἷς τε προλαβεῖν καὶ οἷς
 A117 κατόπιν ἐληλυθέναι συνέβη· ὅσον γὰρ ἡ ὑπόθεσις ἔχει τὸ | ὑπερβάλλον, το-
 490 σοῦτο καὶ τοῖς ἐκπίπτουσι, τὸ ἀνεγκλήτοις εἶναι δίδωσιν, ἐπεὶ καὶ ἀδοξίαν
 ἀποτυγχάνοντες τῶν μεγίστων κληροῦνται, οὐχ ὧν ἡ προθυμία μετὰ γνώ-
 μης εὐσχήμονος τὸ εὖλογον τῆς εὐνοίας ἔχει προπορευόμενον, ἀλλ' ὅσοις τὸ
 θρασὺς ἐπισκοποῦν μικρῷ λογισμῷ τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων σταθμᾶσθαι
 τε καὶ τὰς τοῦ κατορθοῦν ἐλπίδας ὥς ἐν βεβαίῳ κειμένας ἔπεισι λογίζεσθαι·
 495 τὸ μὲν γὰρ ἐπ' εὐνοίας μετὰ τοῦ μετροῦ φερόμενον, εἰ μὴ τῶν ἐλπισθέντων
 ἐπιτυχὲς γένοιτο, οὐκ ἂν αἰτίαν δικαίαν φέροιτο πρὸς οὐδενός· οὐκ οὖν ὅς τις
 παιδιᾷ ἀντιποιεῖται καὶ ὀψοσὺν, οὐ γὰρ αὐτοῦ τὸ ἄμαρτηθὲν, ἀλλὰ τοῦ τῆς
 ὑποθέσεως ἀνεφίκτου λογίζοιτ' ἂν εἰκότως· οἷς δ' ἡνίοχον μάλα θρασὺν
 προσθησάμενους τῆς γλώττης, ὅλην ἀπολωλέναι τὴν διφρηλασίαν κρημνοῖς
 B51 καὶ ῥαχίαις 'προσρηγνυμένους σαφῶς διακινδυνεύεται, ὅστις οὐ μέμφεται,
 οὐκ ἂν ἔγωγε μέμψεσθαι ἀποσχοίμην· οὐ γὰρ ἐναντίωμα τύχης αὐτοῖς προσ-
 γεγονέναι δοκεῖ, ἀλλὰ μοχθηρὰς διανοίας γνώρισμα τὸ παραχθέν.

12. Ὅθεν τῷ ἔξ εὐνοίας ἡμῶν ἑκατέρων ὁ μάρτυς προθύμῳ προσεσχη-
 κώς, ὡς εἴη τῷ ἀνεφίκτῳ καὶ μήποτε διαλίποι προστάτης ὧν ἀκάματος τῆς
 505 τε πατρίου πόλεως καὶ πολιτείας καὶ ὅσαι τῶν ἄλλων θερμότερον αὐτοῦ τὴν
 ἐπικουρίαν ἐπιβοῶνται καὶ πρὸς γε παντὶ τοῖς ἐκ θεοῦ βασιλεῦσιν ἡμῶν εἴη
 ταμίης παντὸς ἀγαθοῦ καὶ πρόμαχος ἄμαχος ἐν ἅπαντι καλοῦντι χρόνῳ τε
 καὶ βίῳ, εἰς δόξαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα,
 τιμὴ καὶ προσκύνησις.

Συμεὼν μοναχοῦ καὶ φιλοσόφου, Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον καὶ πανένδοξον τοῦ Χριστοῦ μεγαλομάρτυρα Δημήτριον.

1. Δημήτριος ἡμᾶς ὁ μέγας ἐν ἀθληταῖς συνεκάλεσε σήμερον, φιλο-
 5 μάρτυρες, ὁ γνήσιος ἡμῶν πολιοῦχος καὶ προστάτης θερμότητος, τοὺς ἑαν-
 τοῦ προθεῖς ἡμῖν εἰς ἐστίαισιν ἄθλους. Ὅτι μὲν οὖν περιφανὴς ἀμφοῖν ὁ
 ἀνὴρ καὶ τῶν ἄλλων ὑπερανεστηκῶς ἀπάντων, γένει τε καὶ εὐκληρίᾳ φύ-
 σεως, συνέσει τε τῶν θείων καὶ εὐκλείᾳ τῶν ἀνθρωπίνων, ἐκ πολλῶν δῆλον
 τῶν τὰ ἐκείνου διασαφούντων, ὅτι δὲ καὶ τοῖς ἄθλοις ἀκαταγώνιστος καὶ
 10 τοῖς λόγοις ἀπρόσιτος μαρτυρεῖ τὰ ὁρώμενα. Τίς γὰρ τιμὴ τοσαύτη καὶ
 τηλικαύτη, πάνδημοί τε χοροστασίαι καὶ ἔσματα χαριέστατα καὶ βασιλεῦ-
 σιν αὐτοῖς, μὴ ὅτι γε τοῖς ἄλλοις, ἀπονενέμηνται ποτε; καὶ εἰ τὰ παρ' ἡ-
 71 μῶν ἐνταῦθα τελούμενα διὰ τοὺς ὑπὲρ Χριστοῦ πόρους | αὐτοῦ καὶ ἄθλους
 οὕτω μέγαν αὐτὸν καὶ λαμπρὸν ἀποδείκνυσι, πηλίκον αὐτὸν ἢ ἐκείθεν μα-
 καριότης ἐναποδείξει; Κατὰ παντὸς οὖν λόγου φέρων τὰ νικητήρια, θαν-
 15 μαστὸν οὐδὲν εἰ καὶ τῶν ἡμετέρων ἐπαίνων κατακρατήσῃ. Θανμασιώτε-
 ρος γὰρ ἐντεῦθεν μᾶλλον ἀναφανήσεται τῷ κρείττονι τῆς αὐτοῦ δόξης
 ἡττωμένων ἀπάντων καὶ τῷ κατόπιν πάντας ἀπολιμπάνειν ἐπὶ πλέον μεγα-
 λυνθήσεται.

2. Ἄρ' οὖν τοσαύτης ὑποθέσεως ἀμελήσομεν τοῦ καιροῦ βράδιον ἀπην-
 20 τηκότες καὶ τὸ μὴ δευτέρους τῶν πρὸ ἡμῶν ἐπαινετῶν φανῆναι τοῦ μάρ-
 τυρος; ἐπὶ τοσοῦτον ὀκνήσομεν, ὥς μὴ τῷ δοκεῖν ἐκείνον ἐγκωμιάσαι, πλέον
 ἑαυτοὺς τιμῆσαι καὶ τὴν γλῶτταν καθαγιασάαι; οὐμενουν. Καὶ αὐτὸ γὰρ τὸ
 τῆς ἀξίας ἐκείνου τοὺς λόγους μὴ ἐφικέσθαι καὶ τῆς πάντοθεν ἡττάσθαι με-
 25 γαλειότητος φιλότιμον ἄγαν τοῖς ἐπαινοῦσι καὶ ἀξιέραστον. Τοσοῦτον κλέος
 ἢ τοῦ μάρτυρος εὐφημία.

3. Τὰ πάντα τοῖνυν περιφανέστατον καὶ ἀμφοτέρωθεν αὐτὸν εὐκλεέ-
 71 σταν ἐξ αὐτῶν ὑπογεγραφότος προοιμίων τοῦ λόγου, πόθεν ἐπιχειρήσο-
 μεν αὐτῷ τὸν ἴστων ἐξυφαίνειν τῶν | ἐγκωμίων; ὅθεν γὰρ ἂν ἐθελήσωμεν,
 30 ἐκείνων τῶν ἄλλων ἐν πᾶσι παραχωρήσομεν, ἕως ἂν οὐδείς πεῖθῃ με λόγος

Codex Atheniensis 2118, 70_v - 79_r

17 τῷ: τὸ 21 τῷ: τὸ

ἔτι μὴ τοῖς ἀλλήλων ἐπαίνοις οἱ μάρτυρες ὥς οἰκείοις ἐγκαλλωπίζονται. Γένος μὲν οὖν ἐκείνου λέγεω· ὅποιον ἂν ἔξῃ τὸν ὄντιναοῦν καὶ συγγένειαν καὶ πατρίδα στρατεύμα τε καὶ ἐπιτήδευμα καὶ ὄλβον καὶ κληρουχίαν, ἀπερ ἐν ἑκατέραις βιοταῖς δι' εὐσέβειαν κατηνυοίρησεν, μακρὸν ἂν ἦ καὶ ἐργῶδες καὶ ἱστορίας ἔργον, οὐκ εὐφημίας· πλὴν ὅσον εἰπεῖν προσῆκεν, εὐγενῆς ὥς ἄλλος· Ἰὼβ ὑπῆρχε καὶ τῶν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν ἢ δυσμῶν μᾶλλον εἰπεῖν οἰκειότερον, οὐ βασιλεὺς μὲν ὥς ἐκεῖνος, τῶν ἐγγὺς δὲ βασιλέων ἀνθύπατος ὢν πάλαι καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς.

4. Πατρίς δ' ἦν αὐτῷ Θεσσαλονίκη, τὸ δι' αὐτὸν ἐκείνον εὐκλεὲς ἡμῶν ἔδαφος, οὐχ ἦν τινος εὐδόκιμος οὔσα πόλεων τῶν λοιπῶν, εἰ μὴ καὶ πασῶν ἐν πᾶσι κρατοῦσα τῶν δι' ὅσα πόλεις ἐγκωμιάζεται, πολλῶ δὲ πλέον τῷ πολιοῦχον ἔχειν τὸν μάρτυρα. Στρατεία δὲ καὶ τᾶλλα, δι' ὧν ἡ κάτω διαγινώσκειται περιφάνεια, λαμπρὰ | μὲν προσῆν αὐτῷ καὶ μεγάλα, μικρὰ δὲ πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ τὸν ἐκείθεν ὄλβον καὶ τὴν διαιωνίζουσαν εὐκλειαν κατεφαίνετο. Μόνος γὰρ ἀντὶ πάντων ὁ Χριστὸς ἦν αὐτῷ καὶ στεργόμενος καὶ σεβόμενος καὶ τοῖς ὁμοφύλοις ὁρθῶς καὶ τρανῶς κηρυττόμενος.

5. Ὅθεν τὸ μὲν νυκτερινὸν σκότος ὥς αἰεὶ καὶ τότε διέκοπτεν ἥλιος, τὸν δὲ τῆς ἀσεβείας καὶ εἰδωλομανίας ζόφον ἐκ τῶν ἐγκάτων τοῦ δεισιδαίμονος ἐρευνγόμενον Μαξιμιανοῦ καὶ πάσης τῆς οἰκουμένης ἀντικρατοῦντος, Δημήτριος ταῖς ἀστραπαῖς τῆς κατὰ Χριστὸν διδασκαλίας διέλυε, σοφῶς δὲ ἅμα καὶ συντεῶς βουλευόμενος, βασιλέα βασιλέως ἀντήλλαττε, τοῦ προσκαίρου καὶ δυσσεβοῦς τὸν ἀληθῆ καὶ αἰώνιον, καὶ ἀπόστολος ἐξ ὑπάτου καὶ ἀνθ' ἰλλουστρίου μυστολέκτης ἐγίνετο. Κρεῖσσον γὰρ ἦδει καὶ ἐξελέγετο παρρησιάζεσθαι ἐν τοῖς θεοῖς σκηνώμασι μᾶλλον ἢ αὐτὰς πατεῖν ἁμαρτωλῶν ἀνάγκην καὶ ἀποπνεόντων δυσσέβειαν.

6. Εἶχε τοίνυν αὐτὸν ἡ μεγαλόπολις αὕτη καθὼς ἄρτι λαμπρὸν καὶ τότε καὶ φαιδρότατον ἑωσφόρον, τοῦ θεοῦ καὶ νοητοῦ ἡλίου ταῖς τῆς εὐσεβείας μαρμαρυγαῖς προανίσχοντα καὶ τὸ τῆς ψυχῆς σελασφόρον οὐδὲν | ἦν τινος τῇ ἔξωθεν ἐπανθούσῃ τῷ σώματι καλλονῇ τηλαυνέστατα πᾶσι προλάμποντα.

7. Καὶ δὴ καθάπερ νέφος τετριγὸς καὶ ὀλέθριον τὴν Ἰλλυριῶν Μαξιμιανὸς ἐπιτρέχει, τὸ γένος ὁμοῦ καὶ τὸν τρόπον Ἐρκούλιος· δχυρὸς γὰρ ἦν τὴν ἀσεβειαν ἐπίσης καὶ τὴν ἀπῆνειαν, βρενθυόμενος μὲν καὶ ἄλλως τῇ τυραννίδι, γανυρώμενος δὲ καὶ μάλιστα ταῖς κατὰ τῶν Σαυροματῶν καὶ Γότθων ἐπικρατείαις. Εἰσελαύνει τοιγαροῦν πρῶτως εἰς τήνδε τὴν πόλιν καὶ κακῶς μετεωρίζόμενος διατρίβει, κρατύνων ἅμα καὶ κατοχυρῶν τὴν ἀσεβειαν.

8. Ἐπεὶ δὲ περιεχύθη τῇ Ἑσπερίῳ οἷ᾽ αἱ τὶς ὁμίχλη καὶ ἀγρία θύελλα καὶ σκότος αἰγύπτιον, τίς τὰ τηνικαῦτα δεινὰ καὶ τὸν κατὰ χριστιανῶν ἱκανῶς ἐκτραγυδῆσειε πόλεμον· βραχὺς ὁ λόγος καὶ ὁ χρόνος οὐ διαρκής·

οἱ μὲν παρρησιαζόμενοι τὴν εὐσέβειαν καὶ πρὸς τοὺς ἄγῳνας αὐτομολοῦν-
 τες ποικίλαις καὶ δειναῖς ἀνηλίσκοντο τιμωρίαις, οἱ δὲ μικρὸν ἔτι δι' ἀσθέ-
 νειαν φύσεως τὴν ἄθλησιν εὐλαβούμενοι σπηλαίοις καὶ ὄρεσι καὶ ταῖς ὁπαῖς
 73, τῆς γῆς κατεκρύπτοντο. Τότε δὴ καὶ ὁ φωταυγῆς λυχνίτης τῆς εὐσεβείας
 Δημήτριος οὐκ ἔξω που καὶ μακρὰν τῆς ἐνεργ/καμένης, ἀλλ' ἐν αὐτῇ μέσῃ
 κρυπτόμενος, ὥς οὐκ ἂν τις οἰηθείη τὴν μαρτυρίαν ἀναδυόμενος ἢ πρὸς
 τὴν ἄθλησιν ἐνδοιάζων καὶ πρὸς τοὺς πόνους ἀπαγορεύων (πῶς γὰρ ἂν, ὁ
 πολλοὺς μάρτυρας ταῖς σοφαῖς αὐτοῦ προτροπαῖς ἐργασάμενος), ἀλλ' ὥς ἂν
 80 πλείους τῷ Χριστῷ τῆς διδασκαλίας προσάξῃ διανοοῦμενος τοῖς προσιοῦσι
 πλουσίως τὸν θεῖον φωτισμὸν ἐπωχέτευσεν. Ἄλλὰ γὰρ οὐκ ἦν εἰς ἅπαν τὸν
 λύχρον ὑπὸ τὸν μόδιον κρύπτεσθαι· πανταχόσε γὰρ οἱ τῇ τῶν εἰδώλων μα-
 νία προστετηκότες καὶ τοῖς δυσσεβῶς κρατοῦσι καθυπουργοῦντες ὁμῶς καὶ
 ἀνηλεῶς περιτρέχοντες τὰ χριστιανῶν πλήθη προσανηρεύνων, ἐφηδόμενοι
 τῶν μαρτύρων τοῖς αἵμασι καὶ οἶονεῖ κορεννύμενοι κἂν τούτῳ τῶν παρ' αὐ-
 85 τοῖς λατρευομένων δαιμόνων τὸ αἰμοχαρὲς ἐκμιμούμενοι.

9. Καὶ τί δεῖ τὸν λόγον ὑπερακαμάζειν; Ἐπ' αὐτὸν ἤδη τὸν πανένδο-
 ξον Δημήτριον φθάνουσιν ὥς ἄγριοι θήρῃς ἐπιδραμόντες ἐν αἷς ὑπογείοις
 στοαῖς διελάνθανε καὶ λίαν ἡσθέντες, ὥς μεγίστης θήρας ἐπιτυχόντες καὶ
 τῷ Μαξιμιανῷ μείζονα χάριν κατατιθέντες, εἰλκον ἄγοντες ὥς ὑπεύθυνον
 73, τὸν ἀνεύθυνον. |

10. Ἄλλ' οὗτοι μὲν συσχόντες τὸν ἅγιον πρὸς τὸν ἐναγῆ κατήπειγον
 ἄσμενοι, ὁ δὲ δυσσεβῆς ἐκεῖνος Μαξιμιανὸς τῇ εὐνοίᾳ τῶν κάτω παιζόμε-
 νος καὶ παιδιὰν τὴν πᾶσαν αὐτοῦ ζωὴν ἐργασάμενος, πρὸς τὸ κατὰ τὴν πό-
 λιν ἡπείγετο στάδιον, θέας μὲν ἔνεκεν τῶν πεντάθλων, ἃ τῶν ἄλλων ἴσα-
 95 σιν οἱ θεατρικοὶ μάλιστα καὶ ἃ μὴδ' ὄφελον ὀνομάζεσθαι μὴ ὅ,τι γινώσκε-
 σθαι, τὸ δ' ἀληθέστερον αἵματεχνυσίαις ἡδόμενος καὶ φρόνις ἀνθρώπων ἐπι-
 τεροπόμενος. Λυαῖφ γάρ τιτι πᾶν προσέκειτο, τοῦ τῶν Οὐανδάλων ἔθνους
 ὑπάρχοντι, μεγέθει τε καὶ ἰσχύϊ σώματος τῶν ἄλλων πάντων ὑπερισχύοντι
 καὶ διὰ τινον σανίδων μαγγανικῶν ἐμπειρικῶς διατρέχοντι, ὃς πολλοῖς ἀγω-
 100 νιστικῶς συμπλεκόμενος πολλοὺς τῷ θανάτῳ διὰ τῆς τοιαύτης μάχης πα-
 ρέπεμψεν. Ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις οὖν αὐτοῦ πορευομένου καὶ ὅλον τοῖς θεα-
 τρικοῖς παρεσκευασμένου, συνάντημα γίνεται προσαχθεὶς ὁ μέγας Δημήτριος.

11. Ἄλλ' ἐναγώνιος ἡμῖν νῦν ὁ λόγος γίνεται πρὸς αὐτὸ τὸ κεφάλαιον
 A61, καταστάς τῶν ἀγώνων | τοῦ στεφανίτου. Πῶς γὰρ ἂν ἀξίως διηγη-
 105 σαίμην ἢ τὴν τοῦ τυράννου θρασύτητα ἢ τὴν τοῦ ἁγίου στερορότητα; ὁ μὲν
 ἐπωχεῖτο μέγα φυσῶν καὶ ἐξοιδεῖτο τὸν φαραωνίτην ἐκείνον τρόπον, ὥς ἄλλος
 Αἰγύπτου, λαλῶν βλασφημίαν εἰς τὸ τῆς θεότητος ὕψος καὶ τὴν δύσφημον
 γλῶσσαν ἀκοντίζων κατὰ τοῦ κτίσαντος καὶ οἱ προπορευόμενοι καὶ ἐφεπό-

μενοι τὴν ἰλὺν τοῦ θράσους ἐπαύξοντες καὶ τὴν φλόγα τῆς ἀλαζονίας ἐξαι-
 110 ροντες. Ὁ δὲ προσήγετο κάτω νεύων, οἷος ὁ ἐμὸς Ἰησοῦς πρὸς Ἡρώδην
 πάλαι τε καὶ Πιλάτον βδελυσσόμενος καὶ ταῖς τῶν ἀσεβῶν ὕψει τοῖς μαρ-
 τυρικοῖς ἐκείνοις ὅμμασιν ἀτενίζειν. Καὶ ὁ μὲν καὶ δι' ἑαυτοῦ καὶ διὰ τῶν
 δορυφόρων τὰς ἀθέους ἐκείνας καὶ ἀσεβεῖς ἐρωτήσεις προέτεινεν, εἰ χριστια-
 115 νὸς εἴη καὶ εἰ τὸ εἶναι προσθεῖη καὶ εἰ μὴ μεταβληθεῖη τὸν τρόπον· ὁ
 δὲ χαρίεσσαν καὶ φαιδρὰν καὶ τὴν ὕψιν καὶ τὴν ψυχὴν ἐνδεικνύμενος λαμ-
 120 πρῶτῃ τῇ φωνῇ καὶ συνετωτάτῃ τὰς τοῦ δυσσεβοῦς ἀκοὰς κατεβρόντησε.
 74· «Καὶ οὐκ ἐβούλον γέ συ» φησὶν «ὦ σοφὲ τὰ μάταια | καὶ ἰσχυρὲ τὴν ἀσέ-
 βειαν, χριστιανὸν εἶναι με καὶ λέγεσθαι καὶ τῷ κτίστῃ λατρεύειν ἥπερ τῇ
 κτίσει, συνανοηταίνειν δέ σοι μᾶλλον καὶ τὴν ἄψυχον καὶ ἀναίσθητον σέ-
 120 βειν ὕλην καὶ τὰ δι' ἐμὲ γεγονότα ὑπὲρ ἐμὲ τίθεσθαι, μὴ ὅτι γε θεοῦ τοῦ
 τὸ πᾶν ἐξ οὐκ ὄντων παραγαγόντος καὶ θεοπρεπῶς ὑποστήσαντος. Ἀλλὰ
 γὰρ οὐχ οὕτω ἐγὼ λημὼν τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμόν, καὶ ὥς σὺ πρὸς τὸ
 θεῖον φῶς μυωπάζων ἢ ἀντωπεῖν τῇ ἀληθείᾳ πειρώμενος, ὥστε δαίμονας
 ἀποστάτας καὶ ψυχοφθόρους διὰ ξοάνων καὶ ἀγαλμάτων ἐξευμενίζειν καὶ
 125 σπονδαῖς καὶ κνίσαις τὴν κτίσιν ἐπίπροσθεν τοῦ κτίσαντος ἄγεσθαι δογμα-
 τίζειν. Εἴθε γὰρ καὶ αὐτὸς τῆς τοιαύτης πλάνης ἀνθυπενόσεις καὶ μὴ πολ-
 λούς ἄλλους σοι κοινωνοὺς τῆς ἀπωλείας περιενόσεις. Πάντων οὖν ἀπει-
 πών, ᾧ μόνῳ δύναισαι μάχεσθαι, τῷ σώματι, πολέμει, καὶ τοῦτο παντοίαις
 αἰκίαις καὶ πάσαις βάλλε, τίτρωσκε, θανάτου. Πάλιν γὰρ ἄφθαρτον αὐτὸ
 130 κατὰ τὴν ἀνάστασιν ἀπολήψομαι καὶ δι' ὃν νῦν πάσχω Χριστὸν προσκαί-
 ρως, αἰωνίως σὺν αὐτῷ δοξασθήσομαι. Κατὰ γὰρ ψυχῆς νοεράς οὔτε σὺ
 75· οὔτε τις ἀνθρώπων, πλὴν μόνον θεοῦ, τῆς τοῦ κολάζειν ἐξουσίας | καθέ-
 στηκε κύριος».

12. Πρὸς οὖν τὴν τοιαύτην παρρησίαν καὶ τοσαύτην τοῦ αἰοδίου
 135 γεννιάδος μετ' ἐκπλήξεως καὶ θάμβους ἀπειρηκὼς ὁ ἀνόσιος, ἔτι δὲ καὶ πρὸς
 τὸ στάδιον ἐπισπεύδων τῶν τε ἄλλων ἔνεκεν θεαμάτων καὶ τῆς Λυαίου
 πλέον μονομαχίας, αὐτοῦ πον τὸν ἄγιον, ἐν ταῖς σύνεγγυς τοῦ σταδίου
 δημοσίου τινὸς λουτροῦ στοαῖς, ἐν τῷ τέως φρουρεῖσθαι προσέταξε. Καὶ οὐ-
 140 τω τὰ ψυχοφθόρα βέλη τῶν τοῦ δυσσεβοῦς λόγων, οὐδὲν γὰρ ἄλλο τοὺς
 βλασφήμους ἐκείνου λόγους ὀνομάζειν προσήκε, τῷ στερεῷ τῶν ἰδίων ἐπῶν
 ὁ μάρτυς συντρίψας, τὸν πρῶτον καὶ κατὰ Χριστὸν ἄθλον νενίκηκε καὶ τοῦ
 πολλῶν τῇ τυραννίδι κατακρατοῦντος ὥμαλέως κεκράτηκε.

13. Καὶ δὴ τὸν μὲν ἀθλητὴν ἡ φρουρὰ διεδέχετο καὶ σκορπίος ἀντὶ
 Μαξιμιανοῦ πρὸς πληγὴν τοῦ μάρτυρος παρετάττετο· πέφυκε γὰρ πως ὁ τῶν
 145 ἁγίων ἐχθρὸς διὰ πάντων αὐτοῖς ἐφάλλεσθαι καὶ πανταχόθεν ἡττώμενος
 καταισχύνεσθαι· τῇ γὰρ μαρτυρικῇ χειρὶ τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ χρησαμένη
 νεκρὸς παραυτίκα καὶ ἀνενέργητος ὁ σκορπίος πεφώρται.

14. Μαξιμιανὸς δὲ ἐπὶ τοῦ σταδίου προκαθεσθεις ὁμοῦ τοῖς αὐτῷ

75· συνεδρεῖν οὖσι πρὸς τὴν τοῦ Λυαίου μονομαχίαν διὰ | τῶν κηρύκων τοὺς
150 βουλομένους ἐξεκαλεῖτο· καὶ πάντων τῶν ἄλλων τὴν τοῦ Λυαίου ὥμην καὶ
τὸ γενναῖον κατεπτηχότων ἀνάστημα, Νέστωρ τις, κομιδῇ νεανίας, χριστιανὸς
καὶ τὸν τρόπον καὶ τὴν ἀνδρείαν καὶ τοῦ Πυλίου Νέστορος ἔν τε φρο-
νήσει καὶ θάρσει κατὰ πολὺ κραταιότερος, φρονουμένῳ προστρέχει τῷ
μάρτυρι καὶ τὴν βουλὴν ἐξαγγέλλει καὶ δι' εὐχῆς αὐτὸν ἐξαιτεῖ συνεπαμύνα-
155 τῇ πρὸς τὸν ἀλλόφυλον μάχῃ καὶ τὸ τοῦ Λυαίου θράσος ἀμύνασθαι.

15. Θάττον οὖν ὁ μάρτυς τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐπικλήσει καὶ τῇ τοῦ
σταυροῦ καθοπλίσαι τὴν τε κατὰ Λυαίου νίκην καὶ τὴν ὑπὲρ Χριστοῦ μαρ-
τυρίαν τῷ Νέστορι προουμιασάμενος τεθωρακισμένον παρέπεμψε πρὸς τὸ
στάδιον.

160 16. Ἐμφανίζεται τοίνυν θαρσαλέως ὁ Νέστωρ τῷ βασιλεῖ, τὸν σκοπὸν
παρίστησι τῆς ἐμφανείας, οἰκτιρίζεται παρὰ πάντων τῆς εὐτολμίας μόνης ἔνε-
κεν, παρὰ Μαξιμιανῷ καὶ τοῖς συνοῦσι θανατάζεται, χρήματα λαμβάνειν
ἀκοντίζεται καὶ μὴ δι' αὐτὰ παρὰ Λυαίου τοῦ ζῆν κακῶς ἀπαλλάττεσθαι.
Καταγελᾷ πάντων ὁ Νέστωρ καὶ καταπτύει· καταβαλεῖν μόνον τὸ θράσος
165 Λυαίου σπεῖδειν δηλοποιεῖ· συμπλέκεται, δίδωσι τῷ Λυαίῳ καιρίαν, ἀναι-
76· ρεῖ τὸν ἀλλόφυλον, καὶ τέλος χριστιανὸς εἶναι διαγνωσθεὶς τὴν ἐπὶ θάνα-
τον ὥχето, διπλὴν νίκην νικήσας καὶ διπλῶν ἐπιτυχῶν τῶν ἐπάθλων.

17. Σκότους ἐντεῦθεν καὶ δίνης τὴν καρδίαν Μαξιμιανὸς ἀναπέπλη-
σται καὶ τίνοι παρηγορεῖσθαι τὴν ἐπὶ Λυαίῳ συμφορὰν οὐδόλως ἐφηύρισκε·
170 σφοδρότερος κατὰ τῶν χριστιανῶν ἢ πρότερον δαίνυται καὶ τούτους ἄρδην
ἐξάραι τῆς γῆς ἀπηνέστατον ὄρον ἐκτίθεται.

18. Καὶ δῆτα περὶ τοῦ καλλινίκου μάρτυρος Δημητρίου παρὰ τῶν
τοῖς ἀδελφοῖς τοῦ φθόνου γνάθους κατεσθιωμένων ἀναμνησθεῖς, ὥς κακὸν
οἰωνὸν αὐτῷ χρηματίσαντα, τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ κατ' αὐτὸν γενομένους
175 τὸν τόπον, καθ' ὃν ὁ ἅγιος ἐφρουρεῖτο, ταῖς πάντων λόγχαῖς καὶ ὁμοφαί-
αις κατασφάζει καὶ ἀνελεῖν αὐτὸν ἐγκελεύεται. Ἦν οὖν ἰδεῖν τινα θροῦν
καὶ ἄτακτον συνδρομὴν τηνικάδε πάντων ἀμιλλωμένων, ποῖος πρῶτος τὸ
ξίφος ὠθήσας κατὰ τοῦ μάρτυρος τὴν πρώτην Μαξιμιανῷ χάριν καταθεῖ-
ται. Μὴ γὰρ ῥοπῇ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον τοῦ σώματος τὰ διάφορα ξίφη
180 φερόμενα μακρὰς καὶ βιαίους ἐνεποίει τῷ ἀθλητῇ τὰς δδύνας.

19. Ἄλλ' ὅμως τὰς Βριάρεω χεῖρας ἐκείνας καὶ δυσσεβεῖς | καὶ τὴν
ψυχοφθόρον χάρυβδιν ἢ ἄμπωτιν τῆς εἰδωμανίας ὑπεκδραμών, εὐχαρι-
στηρίους ὕμνοις πρὸς τὸν οὐράνιον ὄρμον ἐλλυμενίζεται καὶ τῷ Χριστῷ,
δι' ὃν προθύμως ἐσφαγιάσται, γεγωνμένος τοῖς ἰδρωσὶ παρίσταται, σὺν
185 ἀποστόλοις καὶ προφήταις καὶ μάρτυσι καὶ πᾶσι τοῖς ἀπ' αἰῶνος ἁγίοις τὴν
ἀπρόσιτον καὶ θεῖαν ἀπειληφῶς κληρουχίαν. Καὶ νῦν ἐστι μετὰ πάντων ἁ-
γίων ἐν οὐρανοῖς, ὧν καθ' ἕκαστον τὰ κάλλιστα συλλεξάμενος ἐν εἰδος ἀρε-
τῆς ἀπηκριβώσατο κάλλιστον. Τοῦ μὲν γὰρ τὸ σοφὸν ἐμμήσατο, τοῦ δὲ τοῦ

γενναῖον, ἄλλου τὸ ἐπιεικές, ἐτέρου τὸ τληπαθέστατον καὶ οὕτω καθ' ἐν ἔκαστον, ὥς οὐδὲ εἰς πάντα, καὶ οὕτω πάντα τούτῳ συνήλθεν εἰς τὸ ἀκρότατον ὥς οὐδὲν ἄλλῃ τινὶ τῶν καθ' ἕκαστον. Τῷ γοῦν πάντων ἐφικέσθαι κατ' ἄκρον τῶν πάντων ἀσυγκρίτως ἐκράτησεν.

20. Εἰ δὲ δεῖ καὶ βεβαίωσιν προσθεῖναι τῷ λόγῳ, ὁανίδες αἵματος ὀλίγαι μύρον ἀέναον βλύζουσι καὶ τὸ θαῦμα πάντα νοῦν ἀνθρώπινον ὑπερβέβηκεν. Ἰσως γὰρ ὁ αἰγύπτιος Νεῖλος ἢ ὠκεανὸς ὁ βαθύρρους, εἰ μέχρι τῆς δεῖρο παρὰ τοσοῦτων καὶ καθ' ἕκαστην ἡντιλοῦντο, μικροῖς ὄροις περιεγράφοντο ἄν.

77r 21. Περὶ γὰρ τῶν ὁσημέραι γενομένων | θαυμάτων περρωμένων τινὶ διεξέροχσθαι ἴσον ἔμοι δοκεῖ καὶ οὐρανίους ἀστέρας ἢ τὴν παράλιον ψάμ-
200 μον ἢ σταγόνας ὕετοῦ καὶ τὰ Δημητρίου τεράστια ἐξαριθμεῖν τινα οἶεσθαι. Τίς γὰρ μέχρι καὶ τήμερον, ἐξ ὅτου διὰ Χριστὸν ὑπερήθλησεν, ἀνιστορεῖν τὸν ἔσμὸν τῶν ἐκείνου θαυμάτων δυνήσεται, τῶν κατὰ τὴν οἰκειάν πολί-
χνην, τῶν ἐν πλείστοις καὶ διαφόροις τοῦ κόσμου τοῖς μέρεσι, τῶν κοινῇ
205 τελουμένων κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ὅσα τοὺς πολέμιους ἐκτρέποντα, προπολεμοῦντος τῶν πιστῶν καὶ προκινδυνεύοντος, ὅσα λιμοὺς καὶ λοιμοὺς καὶ ποικίλας διαλύοντα νόσους κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τρόπους, συμ-
παθῶς τῶν αἰτούντων ταῖς αἰτήσεσιν ἐπινεύοντος, ὅσα κατ' ἥπειρον, ὅσα κατὰ θάλασσαν καὶ ὅσα κοινῇ καὶ ὅσα ἰδίᾳ τοῖς δεομένοις ἐτοιμώτατα πα-
ρισταμένου καὶ προσσπίζοντος; Οὐδὲ γὰρ εἰ δέκα μοι γλῶσσαι, κατὰ τὴν
210 ποίησιν, τόσα δ' ὑπῆρχε στόματα, προσθεῖν δ' ἂν ἔγωγε καὶ χεῖρες το-
σαῦται, οὐδ' οὕτω καὶ λέγων καὶ γράφων τῶν τοῦ τερατουργοῦ Δημητρίου κατ' ἀκρίβειαν ἐφικόμεν ἂν θαυματουργιῶν.

22. Πλὴν ἐκεῖνο λέγειν ἄμεινον, ὅτι *θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει Κύριος* | καὶ τοῖς ἀγίοις τοῖς ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ ἐθαυμάστωσε πάντα
77v τὰ θελήματα αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς. Ὡς τῆς καλῆς ἐκείνου ἐμπορίας καὶ πραγμα-
215 τείας, ὧς τῆς ἀθλήσεως, ὧς τῆς συνέσεως αἵματος ὀλίγου τοὺς οὐρανούς ἄντηλλάξαι, προσκαίρων πόνων, τὴν ἀπέραντον εὐφροσύνην, ζωῆς βραχυ-
τάτης, τὴν μακροαίωνα καὶ ἀτελεύτητον βιοτήν.

23. Τοιγαροῦν Δημήτριον οἱ συνειλεγμένοι καὶ τοὺς ἐκείνου γεραί-
220 ροντες ἄθλους καὶ λαμπρῶς ἐπὶ τούτοις πανηγυρίζοντες τὸν ὅμοιον αὐτῷ τρόπον ζηλώσωμεν. Σπεύσωμεν διὰ βίου καὶ θεωρίας, εἰ καὶ μὴ τῆς ἴσης ἐκείνῳ δόξης κατατυχεῖν, μέγα γὰρ τοῦτο εἰπεῖν, ἀλλ' οὖν τῆς ἐλάσσονος. Εἰ δ' οὐδὲ ταύτης, πολὺ γὰρ καὶ τοῦτο διὰ τὴν ἐνοῦσαν ἡμῖν θαυμάϊαν, ἀλλ' οὖν καὶ ἀξίως καὶ θεαρέστως πανηγυρίζειν καὶ οἷς ὁ θεὸς σὺν τῷ μάρ-
225 τυρι γήθεται μὴ, δοκοῦντες ἐορτάζειν ἐνθέςως, λάθωμεν ἑαυτοὺς ἐπὶ πλεον
ταῖς ἡδοναῖς ἐφιέντες καὶ μᾶλλον τοῖς δαίμοσι χαριούμενοι καὶ ταῦτ' ἀ-

θωμεν τοῖς κινδυνεύουσιν ἐν λιμένι καὶ ἐν ἰατρείᾳ τὰ ἀνήκεστα πάσχουσιν.

24. Ἐχομεν πρὸς τὰ καλὰ τὸν θεὸν συνεργόν, ταῖς ἐντευξέσι τῆς
θεομήτορος, τῶν ἐπουρανίων τάξεων, τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν καὶ
78_τ μαρτύρων καὶ τῶν ἀπ' αἰῶνος | ἁγίων καὶ οὐ νῦν τὸ μνημόσυνον ἐκτελοῦ-
μεν, διηνεκῶς ὑπὲρ ἡμῶν δυσωπούμενον. Χαίρουσι τῶν ἁγίων οἱ δῆμοι
κατὰ πάντα τρόπον καὶ χρόνον ἐκ πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως τὴν ἑαυτῶν
πληθὺν προστιθεμένην ὀρῶντες καὶ αὔξουσιν, ὥσπερ αὐτὸ σκυθρωπάξουσιν
τὴν ἐξ εὐωνύμων μοῖραν πολυχλοῦσαν κατανοοῦντες.

25. Ἄλλ' ὦ Δημήτριε, τὸ τῶν ἀθλητῶν ἀγλαΐσμα καὶ καλλώπισμα, πρὸς
σέ γὰρ τρέψας ἤδη τὸν λόγον ἐπανατείνω, διότι σοῦ τῶν ἄλλων διαφερόν-
τως ἦντηται τῷ πόθῳ καὶ σέ πνέειν μᾶλλον ἔμοι ποθεινὸν ἢ τὰ εὐώδη τῶν
ἀρωμάτων, ὃ ῥίξης εὐσεβοῦς ἅμα καὶ εὐγενοῦς εὐσεβὲς καὶ εὐγενέστατον
βλάστημα, καρποῖς ἀρετῶν κατάκομον καὶ ἀθλήσεως, ὃ λαμπρὸν κατ' ἄμ-
φοῖν καὶ πάντα περιφανέσταται καὶ λαμπτήρ χριστιανῶν διανγέσταται, ὃ τῆς
240 ἀσεβείας ἀναιρετὰ καὶ Μαξιμιανοῦ καθαιρετὰ, ὃ τοῦ Νέστορος καὶ ἀλείπτα
καὶ σύμμαχε καὶ τῆς ἀθλήσεως πρόξενη καὶ Ἀναίου τῆς ἀλαζονείας ἐκμοχλευ-
τὰ κραταιότατε, ὃ τὸ τοῦ δεσπότης πάθος ταῖς λόγχαις ἐξεικονίσας καὶ πλευ-
ρὰν κεντηθεὶς ὡς ἐκεῖνος καὶ ἀντὶ τοῦ τότε χυθέντος αἵματος κρονηνδὸν
78_ν νῦν ἀναβλύζων ἱαματοφόρον μύρον καὶ εὐωδέστατον, | ὃ τοὺς οὐρανούς μὲν
τῷ πνεύματι σὺν ἀγγέλοις περιπολεῖων καὶ σὺν αὐτοῖς τῷ ἀστέκῳ θρόνῳ
τῆς θεότητος παριστάμενος, ἡμῖν δὲ καὶ τῇ σῇ πόλει τὸ μαρτυρικώτατον
σῶμα σου θησαυρὸν ἀκένωτον χαρισάμενος, ὃ τῶν ἀπειρῶν καὶ μεγίστων
θαυμάτων τὸ ἀπειροπλάσιον πέλαγος, ὃ καλῶς μερισάμενος τὸν οὐρανὸν καὶ
250 τὴν γῆν καὶ μηδαμῶς ἔλλειπόμενος ἀλλὰ καὶ ἄνωθεν ἐποπτεύων καὶ κάτω-
θεν περιέπων τὴν πόλιν σου, ὃ φιλόπολι καὶ φιλόανθρωπε καὶ τὴν τοῦ
θεοῦ συμπάθειαν ἔστιν ὅτε νικωμένην τῷ πληθεὶ τῶν ἡμετέρων ἀμαρτημά-
των συντόμως ἀνακαλούμενος, δέχοιο τοὺς παρ' ἡμῶν ἐπαίνους καὶ λόγους
ἐν τῇ λαμπρῇ τῶν ἀγώνων σου μνήμῃ προσαγομένους ὡς τὸν τῶν νηπίων
255 αἶνον ὁ ἀθλοθέτης σου Χριστὸς κατηρτίσατο καὶ εἰ μὴ τῆς ἀξίας ἐφικνου-
μένους τῆς σῆς, ἀλλὰ γε τῆς ἡμῶν προαιρέσεως οὐκ ἐνδένοντας· βλέψον οὐ-
ρανόθεν λοιπὸν καὶ τὸ πρὸς σέ τῆς σῆς πόλεως φίλτρον κατὰμαθε μικρὸν
ἐνταῦθα συγκαταβάς, ἱστόρησον τῶν συνελεγμένων τὰς μελῳδίας, τὸ σὺν
ἱερωτάτων ποιμνιον, σὺν τῷ ποιμενάρχει πνευματικῶς εὐωχοῦμενον ἐν τῇ
μνήμῃ σου, τὸ σὺν τέμμενος ἅπαν δαψιλεῖ τῇ φωτοχυσίᾳ ἅπαντας τοὺς πα-
260 ρόντας | περιαστράπτων, τῆς εὐωδίας τῶν θυμιαμάτων ἀναπιπλάμενον
79_τ τὸν ἄερα, πᾶσαν ἡλικίαν καὶ τάξιν ἐπικροτοῦντας ἀσπασίως τοὺς ἀθλους
σου. Μικροῦ σήμερον ἢ γῆ τὸν οὐρανὸν ἐκμμεῖται καὶ ἡ τῷ τοῦ καλλινί-
κου σου σώματος τεμένει περικεχυμένη λαμπρότης τὴν ἐκείθεν σοὶ προσοῦ-

265 σαν παραηλοῖ θεόθεν φωταύγειαν.

26. Τούτων ἀμείβοιο πάντας ἀξίως, ἐκάστω καθ' ἐκάστην ἀπονέμων
τὰ πρόσφορα. Προηγουμένως τοὺς πιστοὺς βασιλεῖς ἡμῶν ταῖς νίκαις κα-
ταστεφάνωσον· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἐπίσης ἡμῖν τὴν σὴν τιμῶσι διαφερόντως
270 πανήγυριν. Ὑπόταξον τοῖς ποσὶν αὐτῶν τῶν πολεμίων ἐθνῶν τὰ συστή-
ματα, παρατίεινον ἐν εἰρήνῃ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς αὐτῶν, ὀρθοδοξία κρα-
τύνων, εὐνομίαις ὀυθμίζων.

27. Τῶν ἐκκλησιῶν ἐκποδὼν τὰ σκάνδαλα ποιήσον, τῷ στρατῷ κατὰ τῶν
πολεμίων συμμάχῃσον, τῷ ποιμένι καὶ ἀρχιποίμενι τῆς πατρίδος σου λυσι-
τελοῦσαν ἐν πᾶσιν ἐπιχορήγει τὴν χάριν σου, ποιμαίνοντι συμποιμαίνων,
275 ἐπαγρυπνοῦντι τῇ ποίμνῃ συνεπαμύνων εὐπειθῶς ὑπείκειν αὐτῷ, θεοφιλῶς
79, ἐκδιδάσκοντι παρασκευάζων τὸ ποίμνιον, ὥς ἂν, τῶν | ψυχοφθόρων λύκων
ὑπέρτερον δείξας αὐτό, πρὸς τὴν οὐράνιον μάνδραν μεταβιβάσῃ. Τοὺς ἐν
ἀθυμίαις παρηγόρησον, πλουσίοις καὶ πένησιν ἀναλόγως ἐπικουρῶν, γῆρας
καὶ νεότητα τοῖς καθήκουσι συνετίζων, ἡλικίαν πᾶσαν τῆς δωρεᾶς τῶν χα-
280 ρίτων σου καταξιώων προμηθέστατα.

28. Πρὸς δὲ τούτοις πᾶσιν, ἀντιδοίους ἡμῖν τὴν κατὰ τῶν δαιμόνων
καὶ τῶν παθῶν ἐπικράτειαν καὶ μικρὸν ὕστερον τῶν τῆδε μεταχωρήσαντας
δεξιούς παραστάτας τῆς τριαδικῆς θεαρχίας ποιήσας ἡμᾶς ταῖς πρεσβείαις
σου, κἀκεῖθεν σοι τῆς αἰωνίου καὶ θείας λαμπρότητος ὡς ἀχρεῖους οἰκέτας
285 σου συμμαθέξοντας, χάριτι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ᾧ ἡ δόξα καὶ
τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

**Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος
Δημητρίου.**

- A35_r 1. ..Πρὶν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ | κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
εἶχεν ὁ πονηρὸς διάβολος, ὁ πρότερον Ἐωσφόρος, τώρα δὲ σκοτεινοφόρος,
5 καταρριμμένον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων εἰς τόσῃν ἀσέβειαν καὶ ἀθειάν, ὅπου
παντελῶς εὐσέβεια εἰς ὅλον τὸν κόσμον δὲν ἐγροικοῦντο, μὰ τινὲς ἐπροσκυ-
νοῦσαν πέτρες, ἄλλοι ξύλα καὶ ἄλλοι ἄλογα ζῶα. Διὰ τοῦτο ὁ εὐσπλαχνος
υἱὸς τοῦ ἀθανάτου πατρὸς, ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, κατελθὼν ἐκ
10 τῶν πατρικῶν κόλπων ἐσαρκώθη καὶ ἐγίνε ἀνθρώπος φέροντας τὴν θεο-
B11_r γνώσιν καὶ εὐσέβειαν εἰς τὸν κόσμον καὶ τὸν τοῦ θεοῦ φόβον, διὰ τὸ ὁποῖον
ἐδιαλύθησαν τοῦ διαβόλου τὰ μηχανήματα καὶ ἡ τυφλὰ ὄπου ἐτίφλωνε
τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ δὲν ἐγνώριζαν τὸν ὄντως ὄντα θεόν, καὶ ἔττι
ἦλθαν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας. Μὰ πάλιν ὁ μισόκαλος καὶ
15 πονηρὸς διάβολος, κινήθεις ἐκ τὸν πολὺν καὶ ἄμετρον του φθόνου, μὴν
ἠξεύροντας τὸ τί νὰ κάνῃ, εὗρεν μίαν μέθοδον δεινὴν μετὰ τὴν ὁποίαν νὰ
πλανήσῃ πάλιν τοὺς ἀνθρώπους, δίδοντάς των γνώμην νὰ στέκουν σταθε-
ροὶ εἰς τὴν πίστιν ὅπου εὗρισκονταν καὶ νὰ εὐσεβοῦσι εἰς τὰ θεῖα· ἐπειδὴ
ὁ διάβολος, διὰ νὰ πλανήσῃ τὸν ἄνθρωπον, δὲν ἔρχεται μετὰ ἀτυχίαν καὶ πο-
νηρίαν του, μὰ μετὰ τοιοῦτον εἶδος ἀρετῆς. Λοιπὸν ἀσήκωσεν ὅλους τοὺς ἀνθρώ-
20 πους εἰς μάνιταν καὶ τοὺς εἰδωολάτρας εἰς βοήθειαν τῶν εἰδώλων, λογιά-
ζοντας μετὰ τέτοιον τρόπον νὰ ἔχουν τὴν ἀγάπην τῶν θεῶν καὶ ἀπὸ κάθε
κακὸν νὰ τοὺς ἐλευθερῶνουν· καὶ καθημερινὸν ἐτιμωροῦσαν ὅλους ἐκείνους,
ὅπου δὲν ἐπροσκυνοῦσαν τὰ εἶδωλα, δὲν εὐλαβοῦνταν τοὺς δαίμονας καὶ
δὲν ἐτιμοῦσαν τὰ κτίσματα ὡσὰν τὸν κτίστην θεὸν ὅπου τὰ ἔκαμεν· καὶ τόσα
25 ἐφάνη μεγάλη ἡ τέτοια τῶν δαιμόνων παρακίνησις, ὥστε ὅπου καὶ οἱ βα-
σιλεῖς τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἐκίνησαν διωγμὸν φρικτὸν καὶ ἀπάνθρωπον κατὰ
B11_v τῶν ὑπηκόων τους, προστάσσοντας νὰ προσκυνῶν καὶ νὰ λατρεύουν τὰ εἶ-
δωλα ἅπαντες· καὶ ὅστις παρακούσῃ νὰ παιδεύεται ἀνηλεῶς μετὰ τελευταίον

Κώδικες Βατοπεδίου 802, 34_v - 38_r (=A) καὶ 427, 10_v - 19_r (=B)

Lectiones codicis B 6 τινὲς: ἄλλοι 9 φέρωντας 12 τὸ ἀνθρώπινον γένος
12 ἔττι: οὕτως 15 κάμη 19 ἐσέκωσεν 22 καθ' ἡμέραν

- θάνατον' ἐκ τοὺς ὁποίους ἀσεβεῖς καὶ παρὰ νόμους βασιλεῖς ἦτον ἓνας καὶ
 30 πρῶτος τῶς Μαξιμιανὸς ὁ Ἐρκοῦλιος, ὁ ὁποῖος τότε ἐβασίλευε εἰς τὴν Πρώ-
 μην' καὶ τὸσον ἐπερίσσευεν τοὺς ἄλλους εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ ἀσε-
 βειαν, ὅπου σκληρότερος, δεινότερος καὶ ἀνοσιώτερος ἀπὸ ἐκείνων τινὰς δὲν
 ἐγίνηκεν εἰς τὸ νὰ τιμωρῇ τοὺς χριστιανούς καὶ νὰ τοὺς βασανίσῃ μὲ διά-
 35 φορες τιμωρίας καὶ μαρτύρια δι' αὐτῶς καὶ εἰς ὅλην του τὴν βασιλείαν
 ἔστειλε γράμματα, τὰ ὁποῖα ἐλέγασιν ἔτσι: «Βασιλεὺς Μαξιμιανὸς πᾶσι τοῖς
 ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἐξουσίαν χαίρειν· πάντων τῶν ἀνθρωπίνων κατορθωμάτων τὸ
 εὐσεβεῖν κατὰ γῆς τὰ πρωτεῖα ἐκφέρεται· ὅθεν καὶ ἡμεῖς πολλῶν ἀγαθῶν
 πρὸς τῶν ἡμετέρων θεῶν ἐπαπολαύσαντες καὶ αὐτοὺς τιμῇ κατέχουν καὶ πάση
 40 λατρείᾳ ἀμείβεσθαι δεόν εἶναι ἐκρίνομεν, τοὺς δὲ αὐτοὺς ἀτιμάζοντας χρι-
 στιανούς δειναῖς τιμωρίαις ὑποκεῖσθαι θεσπίζομεν· οὕτω γὰρ ποιοῦντες, τὴν
 B12, μὲν ἐμὴν βασιλείαν οἱ θεοὶ ἀήττητον διατηρήσουσιν, ὑμᾶς δὲ πάντας ἀπει-
 ράστους διαφυλάξουσιν». Τὰ ὁποῖα γράμματα τρέχοντες εἰς ὅλον τὸν κό-
 σμον, ἐκαταχαλοῦνταν αἱ ἄγιοι τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαι, ἐτιμωροῦνταν οἱ χρι-
 45 στιανοὶ καὶ ἀνυβρίζονταν· οἱ θεῖοι δούλοι· ὅμως αὐτὸς ὁ ἀνόσιος καὶ
 A35, σκληρὸς βασιλεὺς ἐκίνησεν πόλεμον κατὰ τῶν Ἰσαύρων· καὶ παγαίνοντας εἰς
 τὴν Θεσσαλονίκην διὰ νὰ συναθροίσῃ λαόν, ἀφειδῶς τοὺς χριστιανούς ἐβα-
 σάνιζε ὥς τὸσον, ὅπου ὅλον τὸ χριστιανικὸν ἐκινδύνευεν σέβας καὶ τὸ τοῦ
 Χριστοῦ ὄνομα ἐκινδύνευε νὰ διαλυθῇ ἐκ τῆς ἀτιμίας καὶ πειρασμούς ὅπου
 50 ἐπαίρναν ἐκεῖνοι ὅπου τὸ ἐκήρυτταν. Ὅμως ἔστοντας νὰ εἶναι καὶ νὰ βρί-
 σκωνται τέτοιας λογῆς συγχυσμένα τὰ τῶν χριστιανῶν σεβάσματα, ὁ μέγας
 θεὸς θέλωντας νὰ δείξῃ τὰ μεγαλεῖα του ἀνέδειξε στρατιώτην καὶ πιστόν του
 θεράποντα τὸν μεγαλομάρτυρα Δημήτριον, ὁ ὁποῖος ἐπερίσσευσε τοὺς παλαι-
 55 οὺς εἰς τὴν καύχισιν τῆς πατρίδος του, τοὺς νέους εἰς τὴν δόξαν τοῦ γένους του,
 τοὺς δὲ χριστιανούς ἐτίμησε μὲ τὰ ἄπειρά του μαρτύρια. Ἐπειδὴ καὶ ἡ πατρί-
 60 δα του ἦτον ἡ περίφημος Θεσσαλονίκη, ἡ στολισμένη πόλις ἐκ τῆς ἄλλης τῆς
 B12, Ἑλλάδος εἰς τῆς φυσικῆς χάρες, εἰς τῆς | πολιτικῆς μεθόδους δεδοξασμένη καὶ
 εἰς τῆς ἀγωνιστικῆς μεγάλᾳ φημισμένη. Τὸ γένος τοῦ θαυμαστοῦ τούτου
 Δημητρίου ὅμοιον βλάστημα τέτοιας πατρίδος, λαμπρὸν καὶ περιδοξόν, πε-
 65 ρίβλεπτον διὰ τῆς πλουσιότητος, τίμιον διὰ τῆς ἀρετῆς τῶν προγόνων, ἐπι-
 φανὲς διὰ τῆς τιμῆς καὶ ὀνομαστὸν διὰ τῆς βασιλικῆς ἀξιοτήτος. Καὶ ἔτσι ἀπὸ
 γένος λαμπρὸν καταβαίνοντας μὲ τῆς ἀρετῆς του ἐστόλισε περισσώτερον τὸν
 ἑαυτὸν του, περισσεύοντας ὅλους τοὺς συνηλικιώτας εἰς τὴν μαθηματικὴν
 σπουδὴν, εἰς τοὺς στρατιωτικὸν ἀθλοὺς καὶ εἰς τὴν ὡραιότητα καὶ κάλλος
 65 τοῦ σώματος, ὥστε ὅπου νέος Ἀβεσαλὼμ ἐλογίζετο, ἀπὸ ὅλους θαυμαζό-
 μενος καὶ παρὰ πάντων ἐπαινώμενος.

31 καὶ τὸσον: ὁ ὁποῖος τὸσον εἰδωλολατρεῖαν καὶ om. 49 εὐρίσκωνται
 55 ἦτονε ἡ ἀπερίφημος ἐκείνη χώρα Θεσσαλονίκης 63 κάλλος: εὐμορφίαν
 64 ἐλογιάζετο

2. Λοιπόν, ὡς ἄνωθεν εἵπομεν, τοῦ βασιλέως εὐρισκομένου εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἦτον τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου πολλὰ φημισμένου εἰς ὅλους τοὺς μεγιστάνους καὶ βασιλικούς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι πολλὰς φορὰς ἐπαίνωντες τον ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα ἐπαρακίνησαν εἰς πό-
70 θον νὰ τὸν ἰδῇ καὶ νὰ συνομιλήσῃ μετ' ἐκεῖνον· τὸ ὅποιον ἔστοντας νὰ γένη καὶ νὰ ἔλθῃ ὁ μέγας Δημήτριος εἰς τὸ μέσον τῆς συγκλήτου, νέος εἰς τὴν
B13, ἡλικίαν, μὰ εἰς τὴν φρόνησιν καὶ σοφίαν | ἐπερίσσευε τοὺς γέροντας, λαμπρὸς εἰς τὴν ὄψιν καὶ περιβλεπτον ἔχων τὸ βλέμμα, ὅλοι ἐπροσηκώθηκαν εἰς ἀπο-
75 δοχὴν του· καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς πολλὰ τὸν ἐθαύμασεν καὶ διὰ τὰς πολλὰς του ἀρετὰς ἀνθύπατον καὶ αὐθέντην ὅλης τῆς Ἑλλάδος τὸν ἀνέδειξε καὶ ὅλοι ὡς ἡγεμόνα τὸν ἐπροσκύνησαν. Ὁ δὲ θαυμαστὸς Δημήτριος εἰς οὐ-
δὲν λογιζόμενος τὴν δόξαν τοῦ κόσμου καὶ τὰς τιμὰς τοῦ προσκαίρου βασι-
λέως, δὲν ἐταπείνωσε τὸ χριστιανικὸν του φρόνημα, μὰ παρησιᾶ καὶ χω-
80 ρὶς φόβον τὸν Χριστὸν ἐκήρυξε θεὸν ἀληθινόν, τὰ δὲ εἰδῶλα κωφὰ καὶ ἀ-
ναίσθητα· τὸ ὅποιον ἰδόντες πολλοὶ τῶν χριστιανῶν ἔλαβον θάρρος, ἔχον-
τες ἀντιλήπτορα καὶ βοηθὸν τὸν Δημήτριον, ἀρχίζοντας καὶ αὐτοὶ νὰ δι-
δάσκουν τὴν Χριστοῦ πίστιν, ὥστε ὁποῦ ἐκαινουργιόνητο τὸ χριστιανι-
κὸν ὄνομα καὶ ἐλαμπρύνετο τῆς θεογνωσίας τὸ φρόνημα καὶ χωρὶς φόβον οἱ ἄνθρωποι τοὺς ἑαυτοὺς τῶς χριστιανούς ἐπυνόμαζον. Ταῦτα ἀκούσας ὁ
85 βασιλεὺς περὶ τοῦ Δημητρίου, ὅτι εἶναι χριστιανός, παντελῶς δὲν τὸ ἐπί-
στευσε· λέγοντας κατὰ νοῦν του τὰς τιμὰς ὁποῦ τοῦ ἐχάρισε καὶ τὴν ἀξίαν
A36, ὁμοίως λυπούμενος, | νὰ χαλάσῃ τέτοιον ἄνθρωπον καὶ νὰ χαθῇ τέτοιον ἀξίον
B13, παληκάρι ἐκ τὴν βασιλείαν του, δὲν ἤξευρε τί νὰ κάμῃ. Ὅμως παρακινήθεις
ἀπὸ τὴν τυραννικὴν του μάντα προστάσσει νὰ ἔλθῃ ὁμπρὸς του ὁ μέγας
90 Δημήτριος. Τὸ ὅποιον γενόμενον, ὁ ἀνδρειωμένος στρατιώτης Χριστοῦ τοῦ
θεοῦ ἡμῶν, ὁ μέγας λέγω Δημήτριος, δὲν ἐφοβήθη τὸ πρόσωπον τοῦ βα-
σιλέως, οὔτε τὸ ἀπάνθρωπον τῆς γνώμης του, μὰ μὲ μεγάλην ἀποκοτίαν
ἐφανέρωσε τὸν ἑαυτὸν τοῦ χριστιανὸν καὶ δοῦλον τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ
καταφρονητὴν τῶν εἰδώλων. Τὸ ὅποιον ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐθαύμασε καὶ
95 προστάσσει νὰ τὸν φυλακώσουν διὰ νὰ λογισθῇ πῶς νὰ τὸν γυρίσῃ εἰς τὴν
γνώμην του, ἂν δυνηθῇ, ἢ τί κολαστήρια νὰ τοῦ δώσῃ. Ὁ δὲ μέγας Δη-
μήτριος ἐρχόμενος εἰς τὴν φυλακὴν ἔλεγεν «ὁ θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μου
πρόσχες, Κύριε εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον»· καὶ τελειώνοντας μέσα εἰς
100 τὴν φυλακὴν τὴν εὐχὴν του θεωρεῖ ἔνα σκορπίον φοβερώτατον νὰ περιπατῇ
εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ ὑπαγαίῃ πρὸς ἐκεῖνον διὰ νὰ τὸν βλάψῃ· τὸν ὅποιον ἰδὼν
ὁ ἅγιος, εὐθὺς κάνοντας τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ, ᾧ τοῦ θαύματος,
B14, ἐν τῷ ᾧμα ὁ σκορπίος | ἐψόφησε καὶ ὁ ἅγιος ἔμεινεν ἀβλαβής· καὶ εὐθὺς θε-

76 ἐπροσεκίνησαν 81 καὶ ἀρχισαν νὰ διδάσκουν καὶ αὐτοὶ 82 ἐξανα-
καινουργιόνητο τὸ χριστιανῶν ὄνομα 86 ἐχάρισε· ἔδωκε 89 ἔμπροσθεν του
95 λογιάσῃ 96 ἔβαν

ωρεῖ ἕναν ἄγγελον ὁποῦ ἐκράτει στεφάνι καὶ τὸν ἐστεφάνωσε λέγοντας «εἰ-
ρήνη σοι, Δημήτριε ἀθλητὰ τοῦ Χριστοῦ, ἵσχυε καὶ ἀνδρίζου».

- 105 3. Καὶ ὁ μὲν μέγας Δημήτριος εὗρίσκετον εἰς τὴν φυλακὴν, ὁ δὲ
παράνομος βασιλεὺς μὲ πρόσταξίν του ἔκαναν ἵπποδρόμια καὶ παλαίσματα
οἱ ἄνθρωποι μεγαλότερα καὶ τινὲς ἐπεριμαζώνουνταν διὰ νὰ βλέπουν τοὺς
ἄθλους καὶ τὰ παλαίσματα καὶ ἄλλοι διὰ νὰ παλεύουν καὶ νὰ σκοτώνωνται·
110 ὁποῦ ἀναμέσον τῶν πολεμίων ἦτον ἕνας βάρβαρος στρατιώτης ἡγαπημένος
καὶ τιμημένος ἐκ τὸν βασιλέα διὰ τὴν μεγάλην δύναμιν καὶ ἀνδρείαν ὁποῦ
εἶχεν, ἐπειδὴ τοὺς πάντας τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἐπερίσσειεν εἰς τὴν μεγαλό-
τητα τοῦ κορμίου καὶ εἰς τὰς δυνάμεις, ὁ ὁποῖος ἐκράζετον Λυαῖος, βάρβα-
ρος καὶ ἄσπλαγχος ἄνθρωπος, στέκοντας εἰς τὸν διωρισμένον τόπον ὁποῦ ὁ
115 βασιλεὺς τοῦ ἔδωκε, ἐμονομάχει μὲ ὅλους καὶ τοὺς πάντας ἐνῖκα φονεύον-
τάς τους. Ὁ δὲ παρανομώτατος Μαξιμιανὸς θωρῶντας τόσῃ αἵματοχυσίαν,
ἐχαίρετον ἔχοντας τέτοιον παληκάριν εἰς τὸ φουσᾶτο του. Μὰ ἦτον ὀλίγη ἡ
B14v χεὶρ αὐτοῦ, ἐπειδὴ καὶ νὰ εὗρίσκετον ἕνας νέος στρατιώτης, | ὀνομαζόμενος
Νέστωρ, πολλὰ νέος εἰς τὴν ἡλικίαν, εἰς δὲ τὴν καρδίαν ἄνδρας μέγας· καὶ
θεωρῶντας τὴν τοσαύτην ὕβριν ὁποῦ ἔκανεν ὁλονῶν καὶ τὸν ἄδικον θάνα-
120 τον ὁποῦ τῶς ἔδιδεν ὁ παράνομος Λυαῖος, μεγάλη ἐλυπήθη. Μὰ ἔχοντας
τὴν γνώραν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἐπῆγεν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ πέφτοντας
ἐμπροσθεν τοῦ ἁγίου, τὸν ἐπαρακάλει νὰ τοῦ εὐχηθῇ καὶ νὰ τὸν εὐλογήσῃ
διὰ νὰ πολεμήσῃ μετ' ἐκείνου τὸν γίγαντα. Ὁ δὲ μέγας Δημήτριος σφρα-
γίσας εἰς τὴν κεφαλὴν του τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ, τοῦ εἶπεν εὐχόμε-
A36v νος «πορεύου καὶ τὸν Λυαῖον νικήσεις καὶ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρήσεις».
Ταῦτα ἀκούσας | ὁ εὐλογημένος Νέστωρ, ἔλαβε πολὺ θάρρος καὶ εὐθὺς τρέ-
χει πρὸς τὸν βασιλέα ζητῶντας θέλημα νὰ μονομαχήσῃ μὲ τὸν Λυαῖον. Ὁ
δὲ βασιλεὺς τὸν ἐνουθέτα λέγοντας νὰ λυπηθῇ τὴν νεότητά του καὶ νὰ μὴν
ἀποκοτῇ πρᾶγμα ὁποῦ αἱ δυνάμεις του δὲν τὸ ὑποφέρουσιν, ἐπειδὴ ὁ Λυαῖος
130 εἶναι δυνατὸς ἄνδρας καὶ πολλοὺς ἐθανάτωσε. Ὁ δὲ Νέστωρ εἰς οὐδὲν λο-
γιάζοντας τοῦ βασιλέως τὰς νουθεσίας, ἀρματώθη καὶ μὲ μεγάλην προθυ-
μίαν καλέσας τὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου θεὸν εἰς βοήθειαν ἐφόνευσε τὸν
B15v βάρβαρον καὶ ἄγριον Λυαῖον, καθὼς παλαιὰ ὁ Δαυὶδ τὸν θηριώδη Γολι-
άθ, λαβώνοντάς τον εἰς τὴν καρδίαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ἰδὼν τὸ γεγονός,
135 πολλὰ ἐπικράνθη καὶ σηκωθείς ἐπῆγεν εἰς τὸ παλάτιν του. Μὰ μὴν ὑποφέ-
ροντας τόσῃ λύπην καὶ μὴ ἡξεύροντας τί ποιῆσαι, ἔκραξε τὸν Νέστορα καὶ
λέγει του «ποῖος σοῦ ἐρμήνευσε τὰς μαγίας, ὧ νέε, καὶ ἐφόνευσες τὸν
Λυαῖον;» Ὁ δὲ Νέστωρ μὲ μεγάλην ἀποκοτίαν τοῦ ἀπεκρίθη λέγοντας

112 δυνάμεις 115 καὶ ὁ παρανομώτατος 120 - 121 καὶ ἔχοντας τὴν
γνώραν τοῦ μέγα Δημητρίου 122 ἐμπροσθέν του 124 σφραγίζοντας
125 εὐχόμενός του 130 δυνατός· φοβερός 132 ἁγίου οἰμ. 133 ὁ μέγας Δαβὶδ
135 παλάτι 137 ἐρμήνευσε

- «ὁ θεὸς τοῦ Δημητρίου μου ἐβοήθησε καὶ ἐφόνευσα τὸν ἄγριον γίγαντα».
- 140 Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, εὐθὺς τὸν ἅγιον Νέστορα ἀποφασίζει εἰς θάνατον καὶ μετ' ὅτου ἴδιον σπαθί ὁποῦ ἐφόνευσε τὸν Λυαῖον νὰ κόψουν τὴν κεφαλὴν του· καὶ οὕτως ἔλαβε τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου· καὶ ἅλιν εὐθὺς ἐπρόσταξε νὰ φονευθῇ καὶ ὁ μέγας Δημήτριος εἰς τὴν φυλακὴν μετ' ὀνταρία κτυπῶντες τὸν εἰς τὴν δεξιὰν πλευράν. Τὸ ὅποιον γενόμενον, ὁ μέγας
- 145 Δημήτριος ἔλαβε τοῦ μάρτυρος τὸν στέφανον. Τὸ δὲ ἅγιόν του κορμὶ ἐκείνῳ ἄθραπτον. Ὁ δὲ ἅγιος ἐπιφανεῖς ἐν δράματι εἰς τινὰς εὐσεβεῖς, τὸ ἔθαψαν τιμίως, ἐκ τὸ ὅποιον ἔγιναν πολλὰ καὶ μεγάλα θαύματα τρέχοντας
- B15v πάντοτε μύρον ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτὸς μυροβλήτης ὀνομάζεται, ὅτι ὁ ἐνδοξαζόμενος ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ θεὸς ὑψώνει καὶ δοξάζει τοὺς ἐκείνῳ δο-
- 150 ξάσαντας ἁγίους καὶ θαυμασίους τοὺς φανερῶνει εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου. Εἰς δὲ τὴν σφαγὴν τοῦ ἁγίου εὐρέθῃ ἐκεῖ ἕνας τοῦ δοῦλος καὶ ἔγραψε τὸ ἅγιον του μαρτύριον, παίρνοντας τὰ ἐνδύματά του καὶ τὸ δακτυλίδιον του αἵματομένον καὶ μετὰ ταῦτα ἔκανε πολλὰ θαύματα ἱατρεύοντας ἀρρώ-
- 155 στους καὶ διώκοντας δαίμονας. Ὅμως δίκαιον μου φαίνεται νὰ ἀναφέρωμεν τινὰ ἐκ τὰ ἄμετρα τοῦ ἁγίου θαυμασία διὰ νὰ ἐγνωρίσῃ καθ' ἕνας τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν χάριν ὁποῦ χαρίζει τῶν ἁγίων του.

4. Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ βασιλέως Μαυρικίου Χαγάνος, ὁ ἡγεμὼν τῶν Περσῶν, τοιούτεσι τῶν βαρβάρων, κάνοντας πόλεμον μετ' αὐτοὺς συγγενεῖς του ἐξήτησε βοήθειαν καὶ ἐκ τῶν βασιλέα Μαυρίκιον, ὁ ὁποῖος ἔστοντας νὰ μὴν
- 160 τοῦ δώσῃ ἀπηλογίαν, μὰ νὰ τὸν ἀποβγάλῃ ἄπρακτον, ὁ βάρβαρος ἐμάνισε καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν ἔρχεται πολεμῶντας τὴν Ἀνατολὴν καὶ κουρσεύοντας πολλοὺς τόπους. Ἐπέρασε δὲ καὶ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς τὴν πατρίδα
- A37r τοῦ ἁγίου, καὶ βάνοντας σκάλες εἰς τὰ τεῖχιά τῆς χώρας, | ὀφθαλμοφανῶς ἐφάνῃ ὁ μέγας Δημήτριος καὶ κατατρέχοντας τὰς σκάλας καὶ ἀπείρους φο-
- B16r νεύοντας, ἐλύτρωσε τὴν Θεσσαλονίκην ἐκ τὰς χειρὰς τῶν βαρβάρων καὶ οἱ μένοντες ἔφυγον ἐντροπιασμένοι καὶ κατατσακισμένοι.

5. Ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ νέος βασιλεὺς, ἔστοντας καὶ νὰ ἀρρωστήσῃ βαρύντως καὶ νὰ μὴν ἡμπορῇ νὰ εὕρῃ θεραπείαν, ἔβαλε κατὰ νοῦν νὰ στείλῃ νὰ πάρῃ τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ νὰ
- 170 τὸ βάλῃ εἰς τὰ βασίλεια διὰ νὰ τὸν ἱατρεύσῃ· καὶ ἔτσι ἔστειλε τὸν ὅσιον

140 τότε ὁ βασιλεὺς ταῦτα ἀκούσας ἅγιον· μέγαν 141 ἐσκότωσε
 145 τοῦ μαρτυρίου τὸν στέφανον 145-146 ἐκείνῳ ἄθραπτον 148-151 ὀνομά-
 ζεται καὶ ὁ θεὸς ὁ ἅγιος πάντοτε ὑψώνει καὶ δοξάζει τοὺς ἐκείνῳ δοξάσαντας ἁ-
 γίους καὶ θαυμασίους τοὺς δείχνει 151 ἕνας δοῦλος εὐρέθῃ ἐκεῖ 152 ἐπῆρε
 δὲ καὶ τὸ ἐνδύμα του 153 μετὰ ταῦτα : μετ' ἐκεῖνα 156 δίδει εἰς τοὺς ἁ-
 γίους του 157-158 ὁ ἡγεμὼν τῶν βαρβάρων 161-162 καὶ ἐκούρσευσε πολ-
 λούς τόπους καὶ ἐπέρασε καὶ εἰς τὴν 164 κατατρίχοντας 165 τὴν Θεσσαλο-
 νίκην καὶ ἔφυγεν ὁ βάρβαρος ἐντροπιασμένος καὶ κατατσακισμένος 167 ὁ Μιχαὴλ
 169 ἐκ : ἀπὸ

Κοσμάν με μεγάλα τασίματα και χαρίσματα εις τὸν ἅγιον. Λοιπὸν παγαί-
νοντας εις τὴν ὁδὸν τοῦ ὁσίου, τοῦ ἐφάνη εις τὸ ὄνειρόν του ὁ ἅγιος
φοβερίζοντάς τον δυνστὰ νὰ γυρίσῃ ὀπίσω, ὅτι δὲν θέλει νὰ μισεύσῃ ἐκ
τὴν πατρίδα του καί, ἐὰν παρακούσῃ τὴν ἐντολήν, θέλει τὸν φονεύσῃ. Ταῦ-
τα εἶπεν ὁ ἅγιος, ὁ δὲ ὁσιος Κοσμάς εὐθὺς ἐγύρισε εις τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ
βασιλεὺς ἔδωκεν εὐθὺς ὀρισμὸν καὶ ἔκτισαν ναὸν εις τὴν Κωνσταντινούπολιν
ὡραιότατον εις τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου.

6. Ἐνας ἀσκητὴς ὀνόματι Βιτάλιος εὗρίσκετον εις τοὺς καιροὺς ἐκεί-
νους, θανμαστὸς εις τὴν μοναχικὴν πολιτείαν καὶ ἄξιος εις τὸ λέγειν. Ὁ-
μως ἀγροικῶντας τὰ ἀπειρα θανάματα ὁποῦ ὁ μέγας Δημήτριος ἔκανε καθ'
ἡμέραν μετὰ τὸ μύρον ἐκείνον ὁποῦ ἔβγαιεν ἐκ τὸν τάφου του, | δὲν τὸ ἐπί-
στευε, λέγοντας πὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀναβλύξῃ μύρον ἀπὸ τὸν ἅγιον, ἐπει-
δὴ δὲν ἔπαθε πολλὰ μαρτύρια ὡσὰν ἄλλους ἁγίους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐβγάνουν
μύρον, μὰ ἐλόγιαζεν πὼς τινὰς ἄνθρωπος τὸ ἔχυνεν ἐκεῖ διὰ τιμὴν τοῦ ἁ-
γίου. Τοῦτον τὸν κακὸν λογισμὸν θέλοντας ὁ θεὸς νὰ ἐβγάλλῃ ἐκ τὸν ἀσκη-
τὴν, ἔκαμε τὴν τοιαύτην πρόνοιαν καὶ ἔστοντας νὰ κοιμᾶται μίαν νύχτα τοῦ-
τος ὁ ὁσιος Βιτάλιος, τοῦ ἐφάνη πὼς ἦτον εις τὸ κάστρον τῆς Θεσσαλονί-
κης καὶ πὼς ἐμπῆκε μέσα εις τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Καὶ ἐκεῖ ἤρ-
θεν ἕνα νέον ὁποῦ ἐκράτει τὰ κλειδιά τοῦ τάφου τοῦ ἁγίου καὶ παρακα-
λῶντας τον τοῦ ἄνοιξε νὰ ἔμπῃ μέσα νὰ προσκυνήσῃ τὸν ἅγιον καὶ στέκον-
τας ἐκεῖ τοῦ ἐφάνη πὼς ἔσκαπτε μετὰ τὸν νέον ἐκείνον τὸν φύλακα τοῦ ναοῦ
τὸν τάφον τοῦ ἁγίου καὶ ἐβγάνοντας ἐπὶ πλάκες μαρμαρένιας εὐρήκασι χῶ-
μα ἀνακατωμένον μετὰ μύρον καὶ ματασκάπτοντες εὗρον ἕνα κιβώριον καὶ
ἀνοίγοντας τὸ σκέπασμα θεωρεῖ τὸ κορμὶ σῶον καὶ ἀκέραιον καὶ ἐκ τῆς
πληγῆς τῶν κονταριῶν ἔτρεχε μύρον ὡς βρῦση ὥστε ὁποῦ ἔγινεν ἐκ τὸ μύ-
ρον ὀλόγρος ὁ ἀσκητὴς. Τὸ δὲ μύρον ἔστοντας νὰ τρέξῃ πλήθος ἀμετρον καὶ
φοβούμενος ὁ | ἀσκητὴς νὰ μὴν πνιγῇ ἔκραξε τὸ «Ἄγιε Δημήτριε βοήθει μοι»
καὶ ἐκ τὸν φόβον τον ἐξύπνησε καὶ, ὡ τοῦ θανάτου, εὐρέθη ὀλόγρος ἐκ
τὸ μύρον διὸ ἔδωκε δόξαν καὶ ἀφῆκε | τὴν ἀπιστίαν του.

7. Ἐνθυμούμενοι οἱ βάρβαροι τὶς πολλὰς κακοτυχίας καὶ ἀπείρους χα-
λασμοὺς ὁποῦ ἐλάβασιν εις τὴν Θεσσαλονίκην πολλὰς φορές, γυρεῖοντας νὰ
τὴν κουρσεύσουν, ἐσυνιβίστησαν καὶ ἐμαζώχθησαν ἀπειρα πλήθη καὶ φθάνον-
τες ἐκεῖ ἐπολεμούσαν μὰ τὴν μιαν τὼς γνώμην δὲν ἦταν δυνατόν νὰ κερδί-
σουν, διότι τὰ πλήθη τῶν χριστιανῶν ἐκ τὰ τειχία τοὺς ἀποσύζωναν μετὰ βίαν
μεγάλην οἱ ὁποῖοι βάρβαροι κάνοντας συμβούλιον εὐρέθη μέσα εις αὐτοὺς
ἕνας τεχνίτης πονηρὸς χαλκίας εις τὴν τέχνην καὶ τοὺς ἔτασσε νὰ κάμῃ κάποιαν

172 εις τὴν ὁδὸν τοῦ ἐφάνη 175 εις τὰ βασίλεια 180 γροικῶντας
180-181 ἔκανε μετὰ τὸ μύρον 186 καὶ οἱ. 190 τὸν οἱ. 193 ἠδούσαν
194 σῶον: γερόν 196 τὸ δὲ μύρον: τὸ ὁποῖον 201 ὁποῦ ἐγύρευαν νὰ τὴν
χρουσέψουν 203 τοὺς: τῶν δὲν ἦταν δυνατόν: δὲν ἦταν τρόπος διατῆ

σιδερά σκευή ὅπου νὰ φθάνουν ἀπάνω εἰς τὰ τειχία σκεπασμένα ἀπὸ πάνω
καὶ ἀπὸ κάτω καὶ μέσα εἰς αὐτὰ νὰ βάλῃ στρατιώτας μὲ κοντάρια καὶ μὲ
δοξάρια, νὰ σκοτώνουν τοὺς ἀνθρώπους τῆς χώρας καὶ αὐτοὶ νὰ μὴν βλά-
210 πωνται. Τὸ ὁποῖον ἀκούσαντες οἱ βάρβαροι ἐχάρισαν χαρὰν μεγάλην· ὁ δὲ
B17· πονηρὸς τεχνίτης ἐκεῖνος, πρὶν νὰ βάλῃ ἀρχὴν τῆς κατασκευῆς | τοῦ πονηροῦ
μηχανήματος, τοῦ φαίνεται ἕνας νέος εὐμορφος μὲ ροῦχα χρυσοῦφαντα καὶ
τοῦ ἔδωσεν ἕναν δαρμόν φοβερόν· καὶ ἐκ τὸν πολὺν φόβον τοῦ δαρμοῦ
ὅπου ἀγροίκησε, ἐδαιμονίσθη καὶ φεύγοντας ἔτρεχε ἀπάνω καὶ κάτω· τὸ
215 ὁποῖον ἰδόντες οἱ βάρβαροι ἔφυγαν μὲ μεγάλην ἐντροπὴν· εὐθὺς δὲ ὅπου
ἐμίσεισαν, ὁ τεχνίτης ἐκεῖνος ἐσυνήφερε καὶ ἐβαπτίσθη. Ἔστοντας δὲ νὰ
ὑπάγῃ εἰς χάριν προσκυνήσεως τοῦ ἁγίου καὶ θεωρῶντας τὴν ἁγίαν του εἰ-
κόνα ἔσυρε φωνὴν μεγάλην λέγοντας «τοῦτος εἶναι κατ' ἀλήθειαν, ὦ ἄν-
θρωποι, ὁ εὐμορφος νέος ὅπου μοῦ ἔδωκε τὸν τρομακτικὸν δαρμόν» καὶ πέ-
220 φτοντας ἔμπροσθεν εἰς τὸν τάφον τοῦ ἁγίου ἡλευθερώθη ἐκ τὰ δαιμόνια,
ὅπου εἰς αὐτὸν ἑκατοικοῦσαν, δοξάζοντας τὸν Θεόν.

8. Ἐνας νέος Θεσσαλονικὶς διὰ τина χρεῖαν πηγαίνοντας εἰς τὴν
Κωνσταντινούπολιν ἀρρώστησε· καὶ ἔστοντας νὰ τοῦ ἐβγάλουν αἷμα πολὺ,
ἀπὸ μὲν τὴν ἀρρώστηαν ὑγίαιεν, ἔχασε δὲ τὸ φῶς του· δι' αὐτῶς ἔλεγε μὲ
225 μεγάλην πίκραν καὶ κλαύματα γυρίζοντας εἰς τὴν πατρίδα του «κακὸν ὅπου
ἔπαθα ὁ ἄθλιος· τί νὰ γίνω, καὶ ποῦ νὰ ὑπάγω; ὅμως ἄς τρέξω πρὸς τὸν ἅγιον
B18· Δημήτριον» καὶ μέσα ὅπου τοῦτα ἔλεγεν συναπατὸς του, τοῦ ἐφάνη ὁ ἅγιος |
καὶ λέγει του «ὦ νέε, ἐμένα θέλεις; Ἔλα τὸ ταχὺ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς
Θεοτόκου καὶ θέλω σὲ ἰδῆ καὶ θέλεις μὲ ἰδῆ». Ὁ δὲ νέος τὸ ταχὺ ἐπῆγεν εἰς
230 τὴν ἐκκλησίαν καὶ κάνοντας τὴν προσευχὴν του ἀπεκοιμήθη. Ὁ δὲ ἅγιος
τοῦ ἐφάνη λέγοντάς του «σηκώσου ὀγλήγορα νὰ μὲ ἰδῆς» καὶ ἐγερθεὶς ὁ νέος
μετὰ βίας, ὦ τοῦ θαύματος, εἶδε τὸν ἅγιον καὶ ἔμεινε σῶος καὶ ὑγιὲς ὡς
τὸ πρότερον.

9. Λοιπόν, ὦ ἀδελφοί, ἔχοντες τέτοιον βοηθὸν καὶ ὑπερασπιστὴν θαν-
235 μάσιον καὶ φοβερόν, τοῦ ὁποῖου τὰ θαύματα ἐὰν θελήσω νὰ διηγηθῶ δὲν
A38· θέλω δυνηθῆ, ὅτι τὴν ἄμμον | ὑπερβαίνουνσιν, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἄπειρον τῆς διη-
γήσεώς των περισσεύει πᾶσιν δύναμιν, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ χαίρομεσθαι
ἔχοντες τέτοιαν σκέπην καὶ τέτοιον βλεπάτορα· ὅμως ἡξεύρετε ὅτι ὁ ἅγιος
εἶναι πολλὰ ζηλωτὴς καὶ γυρεῖναι τὸ ἐδικόν του καὶ ὅστις τοῦ χρεωστεῖ τά-
240 σιμον, ἄς τοῦ τὸ φέρῃ· διατὶ ἂν κἀνὴ ἀλλέως, τὸν θέλει ἔχει ἐναντίον καὶ
μὲ κάθε τρόπον θέλει λάβῃ τὸ τίσιμόν του· ὅμως διὰ βεβαίωσιν τοῦ λό-

210 ἐχαρήκασιν 213 φόβον· πόνον 216 ἐκεῖνος ὁ τεχνίτης 219 ὁ νέ-
ος ὁ εὐμορφος τρομακτικόν· ἀπαραμύθητον 223 πολὺ αἷμα 224 διὰ τὸ ὁ-
ποῖον 225 πρῖνα 234 τέτοιον βοηθὸν καὶ ὑπερασπιστὴν ἔχοντες ἀδελφοί
238 ὅμως· μὰ 239 ὅστις· ὁποῖος 241 τοῦ λόγου om.

- γου, ἀκούσατε, παρακαλῶ τὴν ἀφεντίαν σας, ἔνα θαῦμα παράδοξον καὶ
 μετὰ τοῦτο θέλω τελειώσαι τὸν λόγον μου. Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ μέγας βασι-
 B18· λεὺς Μανουὴλ ὁ Παλαιολόγος, ἔστοντας καὶ νὰ κάμῃ πολλοὺς πολέμους ἐναν-
 245· τίων τῶν βαρβάρων καὶ κατὰ κράτος νὰ τοὺς νικήσῃ, γυρίζοντας εἰς τὸν
 θρόνον του ἐπρόσταξε νὰ τοῦ κάνουν μίαν πορφύραν κόκκινην, ρούχον βα-
 σιλικόν, καὶ νὰ τὸ στολίσουν μὲ ἀκριβὲς πέτρες καὶ μαργαριτάρια· ἔστον-
 ται δὲ νὰ τοῦ τὸ τελειώσουν, τὸ ἐφύλαξε νὰ τὸ φορέσῃ τὴν ἡμέραν τῆς ἀγίας
 250· Λαμπρᾶς. Ἐν μὲν δὲ τῶν ἡμερῶν γυρεύοντάς το ὁ βασιλεὺς δὲ τὸ ἦρε πο-
 σῶς, ἀλλ' οὔτε ἤξευρε τινὰς τί ἔγινε καὶ δι' αὐτῶς ἔμεινε πολλὰ λυπημένος·
 μὰ τὴν ὥραν ὅπου ὁ βασιλεὺς τὸ ἔχασεν, ὃ τοῦ θαύματος, εὐρέθη εἰς τὴν
 Θεσσαλονικὴν, ἐπάνω εἰς τὸν τάφον τοῦ ἁγίου Δημητρίου· καὶ πιάνοντές το
 εὐρήκασιν μίαν γραφὴν ἐπάνω του, τὴν ὁποίαν ἔστειλεν τοῦ βασιλέως ὁ
 255· ἅγιος· καὶ ἰδόντες τὴν ἀπάνω γραφὴν, ὡς ἐγνώρισαν πὺς ὁ ἅγιος τὴν στέλ-
 νει τοῦ βασιλέως, ταχυδρόμος εὐθὺς τὴν ἐπήγε εἰς τὸν βασιλεῖα καὶ ἀνοίξας
 αὐτήν, τοῦ ἔγραφε ἔτι· «Ὁ βασιλεῦ, ἔστοντας ἐγὼ πολλὰ νὰ σοῦ βοηθήσω
 καὶ νὰ νικήσῃς τὸν ἐχθρόν σου, ὡς ἤθελες, διατὶ εἶσαι εἰς τὸν εὐεργέτην
 σου ἀχάριστος καὶ δὲν μοῦ δίδεις καμμίαν εὐεργεσίαν καὶ εὐχαριστίαν ἐκ
 260· τὰ τόσα πλοῦτη ὅπου ἤλαβες κἀνοντάς σου τόσες καὶ τόσες χάρες;»
 10. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας ταῦτα ἐπαρακάλεσε ὀλοψύχως τὸν ἅγιον
 νὰ τοῦ συγχωρήσῃ καὶ εὐθὺς ἐχάρισεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου μίαν
 χώραν ὀνομαζομένην Μελιδώνιον μὲ καὶ ἄλλα χαρίσματα. Λοιπὸν, θεωρεῖτε,
 265· ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ, πὺς ἐπληρώθη ὁ ἅγιος ἀπὸ ἐκεῖνον ὅπου ὁ βασιλεὺς
 δὲν τοῦ ἤταξεν· διὰ τοῦτο, ὅστις ἔχει τάσιμον, ἅς τὸ δώσῃ ἀπειράκτα.
 11. Ἄλλ' ὃ μεγαλομάρτυς καὶ μυροβλήτης Δημήτριε, ἡξέυρομεν καλὰ
 270· τὰ μεγάλα σου κατορθώματα καὶ τὴν μεγάλην παρρησίαν ὅπου ἔχεις εἰς τὸν
 θεόν. Λοιπὸν παρακαλοῦμεν σέ, καθὼς ἔλευθέρωσας Λέοντα τὸν σοφώτατον
 A38· | βασιλεῖα καὶ Μανουὴλ τὸν Παλαιολόγον ἐκ τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν ὁργὴν τῶν βαρ-
 βάρων, χαρίζοντάς των τὴν νίκην, τοιουτοτρόπως καὶ ἡμᾶς ἔλευθέρωσον ἐκ
 270· τὰς χειρὰς τῶν παρανομῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ νικητὰς
 κατὰ τῶν ἀθέως πολεμούντων ἡμᾶς, ἅγιε, ποιήσον· καὶ ὡς ἐγάλασες τὸν Λυαῖ-
 ον τὸν ἄγριον γίγαντα, τοιουτοτρόπως κατὰφθειρε τὸν πολυμήχανον Λυαῖον,
 τὸν πονηρὸν διάβολον, ὁ ὁποῖος ὑπερηφανεύεται ἐναντίον μας. Ναί, ἅγιε
 τοῦ θεοῦ Δημήτριε, ἐπάκουσον ἡμῶν καὶ φύλαξον ταύτην τὴν ἀδελφότητα
 B19· εἰς ὁμόνοιαν ἀγαθῶν ἔργων, | διὰ νὰ δοξάζεται τὸ ἅγιον ὄνομά σου εἰς τοὺς
 ἀπεράντους αἰῶνας, ἀμήν.

245-246 εἰς τὸν θρόνον του· εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν 247 καὶ ἔστοντας νὰ
 248 ἐφύλαγε φορέσῃ· βάλῃ 249 μὰ ἐν μὲν τῶν ἡμερῶν 251 ὅπου τὸ ἔ-
 χασεν ὁ βασιλεὺς 252 τὸ μνημα 255 εὐθὺς ταχυδρόμος 257 εἰς τὸν εὐ-
 εργέτην σου οἱ. 258 εὐεργεσίαν· εὐχαριστίαν ἐκ· ἀπὸ

Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου.

668 1. ...Ταύτην τὴν μακαρίαν καὶ θείαν ἀγάπην ἐφρόντισε νὰ φυλάξῃ
 ὁ σήμερον παρ' ἡμῶν εὐφημούμενος καὶ ἑορταζόμενος, ὁ μεγαλομάρτυς λέγω
 τοῦ Χριστοῦ Δημήτριος, ἡ κρίσις τῶν μαρτύρων, ὁ φωστήρ ὁ ὑπὲρλαμπρὸς
 5 τῆς ἐκκλησίας, ὁ στύλος ὁ ἄσειστος τῶν πιστῶν, ἡ χαρὰ τῶν ἀγγέλων, μ'
 669 ἓνα, τὸ καύχημα ταύτης | τῆς περιφήμου πόλεως Θεσσαλονίκης ἡ μᾶλλον
 εἰπεῖν ὅλης τῆς οἰκουμένης· δὲν ἐφρόντισεν πλέον διὰ δόξαν καὶ τιμὴν, δὲν
 ἐλυπήθη τὸ κάλλος τῆς νεότητός του, δὲν ἐμελέτησε διὰ βίου τὰ κτίσματα,
 δὲν ἐσυλλογίσθη διὰ δούλους καὶ σκλάβους, ἀμή, ἐπειδὴ καὶ νὰ εἶναι ὅλως
 10 δι' ὅλον τετρωμένος ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως Χριστοῦ, τὰ
 ἐλόγιασεν ὅλα ὥσάν σκύβαλα, μόνον διὰ νὰ κερδίσῃ τὸν Χριστόν, τὸν πο-
 λύτιμον μαργαρίτην. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευνόντων, ὁ Χριστὸς
 καὶ θεὸς ἡμῶν, τὸν ἐδόξασε καὶ τὸν ἐτίμησε καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὴν οὐράνιόν
 του βασιλείαν περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἁγίους μάρτυρας καὶ τοῦτο μὲ
 15 δίκαιον τρόπον, διότι ἐπεθύμησεν ὅτι νὰ λάβῃ τὸν ἴδιον θάνατον τοῦ δεσπό-
 του Χριστοῦ καὶ νὰ φέρῃ τὰ ἴδια στίγματα καὶ πληγώματα. Διὰ τοῦτο καὶ
 ὁπόταν ἐπῆγαν οἱ στρατιῶται διὰ νὰ τὸν θανατώσουν, ἐσήκωσε τὴν ἁγίαν
 του δεξιὰν καὶ ἐλοχεύθη εἰς τὸν ἴδιον τόπον ὁποῦ ἐλοχεύθη καὶ ὁ δεσπότης
 Χριστός. Διὰ τοῦτο καὶ μύρον ἁγίων καὶ σεβάσμιον ἀνέβλυσεν ἡ ἁγία του
 20 πλευρὰ καὶ θαύματα ἄπειρα ἐγίνοντο καθ' ἑκάστην ἡμέραν τῇ χάριτι τοῦ
 παναγίου πνεύματος καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἐγεμίσθη καὶ ἀνεπλήσθη ἀπὸ τὰ
 θαύματά του, καθὼς ἀπὸ τὸν βίον του εἶναι φανερόν. Ὅθεν ἡ δὲ περί-
 φημος καὶ περιδόξος ταύτη πολιτεία τῆς Θεσσαλονίκης ἔπαυσε καὶ δὲν ἐκό-
 25 μπαζε πλέον εἰς τὰς ἀνδραγαθίας τοῦ Φιλίππου καὶ εἰς τὰς νίκας τοῦ Ἀλε-
 ξάνδρου, ἀμή ἔχαιρε ψυχικῶς καὶ σωματικῶς εἰς τὰ ὑπερφυῖ θαύματα ὁποῦ
 ἐγίνοντο ἀπὸ τὸν ἅγιον, διὰ τὸ ὁποῖον ἔγινε περίφημος καὶ περιδόξος.
 670 Ὅθεν καὶ | ἀπ' ὅλον τὸν κόσμον ἐτιμῶντο καὶ ἐφημίζετο, μάλιστα ἦτον
 ἐπιθυμητὸς καὶ μακαριστός.

2. Πλὴν, ἀκροαταὶ μου ἐντιμότατοι, ἐνθυμούμενος τὰς παλαιὰς βοή-
 30 θειες καὶ ἐπισκέψεις τοῦ ἁγίου καὶ βλέποντας τώρα πὼς μᾶς ἀστόχησε παν-

τελῶς, στρέφω πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον μου καὶ μὲ λυπημένην καρδίαν λέγω.
 Ὡ μεγαλομάρτυρα τοῦ δεσπότη Χριστοῦ Δημήτριε, ποῦ εἶναι τὰ θαύματα,
 ὅπου καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἔκαμνες ἐδῶ εἰς τὴν πατρίδα σου ; πῶς τώρα δὲν
 μᾶς βοηθεῖς ; πῶς δὲν μᾶς ἐπισκέπτεσαι ; διατί, ἅγιε Δημήτριε, ἀστοχῆσες
 35 καὶ τελείως μᾶς ἀπαργίασες ; δὲν βλέπεις πόσα βάσανα μᾶς ἐπερικύκλωσαν,
 πόσοι πειρασμοί, πόσα χρέη ; δὲν βλέπεις πῶς ἐγεννήθημεν ὄνειδος καὶ κα-
 ταπάτημα τῶν ἐχθρῶν, παίγνιον τῶν ἀσεβῶν, περίπαιγμα τῶν Σαρακηνῶν,
 ἐξουθένημα καὶ γέλως τῶν πάντων ; Διατί λοιπόν, ἅγιε, δὲν μᾶς λυπᾶσαι ὥς
 συμπατριώτης ; διατί δὲν μᾶς συμπονᾷς ; δὲν ἀκούεις τοὺς ἀναστεναγμούς ;
 40 δὲν βλέπεις τὰ δάκρυά μας ; δὲν στοχάζεσαι τοὺς παραδαρμούς μας ; διατί
 δὲν μᾶς βοηθεῖς παρακαλῶντας τὸν βασιλέα τῶν βασιλευόντων Χριστὸν νὰ
 μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοῦτα τὰ κακά, ὅπου μᾶς ἐσυνέβησαν ; Διατί δὲν τοῦ
 δέεσαι νὰ μᾶς σπλαχνισθῇ ; Ἡμεῖς τὸ ἐγνωρίζομεν πῶς τοῦ εἴμσθεν πταῖ-
 σται, παρήκοοι, παραβάται, ἀχάριστοι, ἀμὴ πάλιν αὐτὸν μόνον προσκυνού-
 45 μεν, αὐτὸν μόνον λατρεύομεν, καὶ αὐτὸν μόνον σεβόμεθα. Λιὰ τοῦτο, ἅγιε
 μεγαλομάρτυς τοῦ Χριστοῦ Δημήτριε, ἰκέτευσσον, παρακάλεσον καὶ μεσί-
 τευσσον διὰ τ' ἐμᾶς τοὺς δούλους σου, διὰ τὴν πατρίδα σου, διὰ τῆς σῆς
 671 χειρὸς νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὰ βάσανα, | ἀπὸ τοὺς πειρασμούς, ἀπὸ
 τοὺς ἀναστεναγμούς καὶ ἀπὸ τὰ ἀνυπόφερτα βάσανα καὶ χρέη, καὶ τέτοιαις
 50 λογῆς πορευόμενοι καὶ γενικῶς τὴν ζωὴν μας θέλομεν κάμνει τὸ θέλημά σου
 δοξάζοντες καὶ ὑμνοῦντες τὸ πανάγιόν σου ὄνομα, μένοντες καὶ ὑπόχρεοι
 τῆς σῆς ἀγιότητος.

3. Δότε μου ὀλίγην ἄνεσιν καὶ μὲ ὀλίγα λόγια θέλω κάμει τέλος.
 Ὅπόταν τινὰς ἄνθρωπος ἤθελε εἰσέβῃ μέσα εἰς κανένα εὔμορφον περι-
 55 βόλι, περισσὰ χαίρεται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος καὶ κατὰ πολλὰ εὐφραίνεται.
 Χαίρεται μὲν διὰ τὴν γῆν τὴν καλὴν, ἣ ὅποια ὥσάν εὐλογημένη μήτηρ θρέ-
 φει ὅλα ἐκεῖνα, τὰ αὐτὰ εὐφραίνεται διὰ τὴν ὅποιαν ποικιλότητα τῶν δέν-
 δρων, διὰ τὴν πολυειδόχροον ἐμφάνειαν τῶν καρπῶν καὶ τῶν ἀνθέων εὐο-
 σμίαν, τέρεται δὲ διὰ τὰ γλυκύποτα καὶ νόστιμα ὕδατα καί, τέλος πάντων,
 60 ἀκούοντας τὸ γλυκύτατον κελᾶδημα τῶν ἀφοβήτων πουλιῶν, ὅχι μόνον χαί-
 ρεται, ἀμὴ ἀκόμη καλῶντας τοῦ λόγου του εὐδαιμον καὶ καλόνυχον, ὥσάν
 ὅπου ἤξιώθη τοιαύτης θεωρίας, μεγαλοφώνως λέγει : ὦ ὠραιότης, ὦ μακα-
 ριότης ! καὶ ποῖον τίχα νὰ εἶναι τὸ εὔμορφον περιβόλι ; Ὁχι βέβαια στο-
 χάζομαι τὴν σήμερον ἄλλο, παρὰ ταύτην τὴν περίφημον πόλιν τῆς Θεσσα-
 65 λονίκης. Αὕτη ἡ πόλις εἶναι τόπος ποθητὸς ἀπὸ ὅλους, διατί ἡ φήμη τῆς
 τοιαύτης πολιτείας εἶναι παντοῦ κηρυγμένη, ἡ εὐμορφία τῆς ἀπὸ ὅλους ὁμο-
 λογεῖται, ἡ εὐκοσμία τῆς ἀπὸ ὅλους χαίρεται οἱ ἐνάρετες καὶ καλὰς πρά-
 ξεις τῶν ἐντιμοτάτων καὶ περιφήμων ἀρχόντων ταύτης τῆς περιφήμου πό-
 λεως Θεσσαλονίκης ἀπὸ ὅλους μακαρίζονται. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα μὲ πα-
 672 ρακίνησαν | ἐμένα τὸν εὐτελῆ σας δοῦλον, ἀκροαταί μου εὐσεβέστατοι, νὰ

᾿σέβω μέσα εἰς τέτοιον θαυμαστὸν περιβόλι, διὰ νὰ ἀπολαύσω καὶ ἐγὼ ὁ
εὐτελὴς ἀπὸ τὰς ἐναρέτους ὑμῶν πράξεις τελειότητα ἀρετῆς καὶ τοῦ λόγου
μου. Διὰ τοῦτο ὁ νοῦς μου ἀδημονεῖ, ἡ γλῶσσα μου ἰλλιγιᾶ, πονεῖ καὶ δλω-
75 σὲ διόλου τεταραγμένος εὐρίσκομαι μὲ τί λογῆς ἐγκώμια, μὲ ποίους ἐπαίνους
τὸν ἕμὸν λόγον νὰ ὑφάνω διὰ νὰ ἀποδώσω τὸν πρεπούμενον ἔπαινον τῆς
περιφήμου ταύτης πολιτείας. Εἰς ἄλλον οὐρανὸν ἐπίγειον ὅμοιον κατὰ πάντα
τοῦ οὐρανοῦ εὐρίσκομαι. Οὐρανὸς ἐπίγειος εἶναι καὶ λέγεται ὁ περιφήμος
τοῦτος ναὸς τοῦ μεγαλομάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Δημητρίου, εἰς τὸν ὁποῖον
ὡσὰν ἄλλος ἥλιος, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἡλίου τῷ φωτὶ υπερβάλλει κατὰ
80 τὴν ἀξίαν καὶ χάριν τῆς ἀρχιερωσύνης ὁ παναγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς
πρῶτον πατριάρχης κύριος Διονύσιος, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται μὲ τὰς χάριτας
τοῦ παναγίου πνεύματος καὶ μὲ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ τὸν ἅπαντα κόσμον περι-
βάλλει καὶ μὲ πίστιν ὀρθὴν καὶ εὐλάβειαν τὸ λογικὸν ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ
ἀξίως ποιμαίνει, τὸν ὁποῖον, παρακαλοῦμεν τὸν βασιλέα τῆς δόξης, σὺν τῇ
85 παναγίᾳ αὐτοῦ μητρὶ καὶ τὸν μεγαλομάρτυρα τοῦ Χριστοῦ Δημήτριον, νὰ
σκέπη αὐτόν τε καὶ ἡμᾶς.

<Διονυσίου>, Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα καὶ μυροβλύτην Δημήτριον.

1. Ἐὰν εἰς τοῦ κόσμου τὰ πέρατα, ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ καὶ ἱερὸν συνά-
 5 θροισμα, ἤθελεν ἀκουστῇ ἕνα τοιοῦτον παρὰδοξον ἄκουσμα, πῶς εἰς ἕνα μέ-
 ρος τῆς γῆς ἐξήνθησεν κρίνον ὠραιότατον, πάντερπνον καὶ εὐωδέστατον,
 καί, ὅταν ἤθελεν πνεύσῃ ὁ ἄήρ, νὰ πέμπῃ πλουσιωτάτην τὴν εὐωδίαν του,
 νὰ τὴν αἰσθάνωνται ἐκεῖνοι ὅπου μὲ τὰ αὐτὰ τὸ ἤκουσαν πρότερον, καὶ ὅχι
 μόνον εἰς ἕνα μέρος τῆς γῆς νὰ πέμπῃ τὴν γλυκυτάτην ἐκείνην εὐωδίαν του,
 ἀμὴ εἰς ὅλα τοῦ κόσμου τὰ πέρατα, ἄραγε δὲν ἤθελεν ἀπορεῖ καὶ θαυμάζει
 10 κάθε ἕνας ὅπου τὸ ἤκουσεν καὶ τὴν εὐωδίαν τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην ὠσφράν-
 504 θῇ | καὶ ἀκόμα νὰ ἐπιθυμῇ καὶ μὲ τὴν ὄρασιν καὶ ἀφῇν νὰ τὸ ἀπολαύσῃ;
 Βέβαια κάθε ἕνας ἐπιθυμεῖ ἤθελεν νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ ἀπολαύσῃ μὲ ὅλας
 τὰς αἰσθήσεις τὴν ὠραιότητα καὶ γλυκύτητα ἐκείνου τοῦ θαυμαστοῦ καὶ
 ὠραιοτάτου κρίνου.

15 2. Κρίνον, ὅπου ὁ χορηγὸς τῶν ἀγαθῶν κύριος εἰς τὰ τοῦ κόσμου πέ-
 ρατα ἐφανέρωσεν, ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ, ὅχι ἐπὶκαιρον καὶ εὐμάραντον, ὅχι
 νὰ τέρπῃ τὰς σωματικὰς καὶ ἔξω αἰσθήσεις, ὅχι νὰ πέμπῃ τὴν εὐωδίαν μὲ
 τὴν ἔμπνευσιν τοῦ αἰσθητοῦ ἀέρος, ἀμὴ κρίνον λογικὸν καὶ ἀμάραντον, κρί-
 20 νον θεοφύτευτον καὶ ποτισμένον ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ παναγίου πνεύματος.
 505 Ἐξήνθησεν εἰς ἕνα μέρος τῆς γῆς, εἰς τὴν μεγαλόπολιν λέγω Θεσσαλονίκην.
 Ὅμως ἡ γλυκυτάτη καὶ πάντερπνος εὐωδία του μὲ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ πανα-
 γίου πνεύματος πέμπεται εἰς τῆς οἰκουμένης | τὰ πέρατα καὶ κανένα μέρος τῆς
 γῆς καὶ θαλάσσης δὲν ἔμεινεν ἄμοιρον ἀπὸ τὴν γλυκυτάτην καὶ πάντερπνον
 εὐωδίαν του, καὶ δὲν λέγω εὐωδίαν καὶ σωματικὴν ὠσφρησιν, ὅπου εἰς ὀλί-
 25 γον διάστημα παρέρχεται καὶ ἀλησιμονᾶται, ἀμὴ εὐωδίαν πνευματικὴν καὶ
 τὴν ψυχὴν ζωογονοῦσαν καὶ τρέφουσιν. Κρίνον εὐωδέστατον καὶ πρόξενον
 τῆς θείας χάριτος εἰς ἐκεῖνους, ὅπου ἀπολαύσουν τὴν εὐωδίαν του, ὅπου ὁ
 Κύριος εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ἐφύτευσεν καὶ ἐκεῖ σκέπει καὶ θάλπει τὰς ρί-
 30 ζας του, ἡ δὲ κορυφὴ καὶ τὸ ἄνωγος του, ἐφῆθασεν ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν εἰς
 τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ παναγίου καὶ παντοδυνάμου θεοῦ καὶ ἐκεῖθεν πέμ-

πει εἰς τοὺς μετὰ πίστεως ἐπικαλουμένους καὶ πλησιάζοντας εἰς αὐτὸ τὴν
πάντερπνον εὐωδίαν του, ὅπου ἀφανίζει τῆς ψυχῆς τὸν ὕπνον καὶ κάθε δυ-
σωδίαν, ἀκόμα καὶ τῶν σωμάτων τὰς ἀνιάτους ἀσθενείας καὶ | χαλεποὺς κιν-
δύνους.

3. Κρίνον, ἀδελφοί, θεοφύτευτον σχηματίσαντες, ὡς μὴ νομίση τινὰς
ἄλογον καὶ ἄψυχον, ἀμὴ λογικὸν καὶ ἔμψυχον καὶ πεπληρωμένον τῆς θείας
χάριτος, τὸν σήμερον ἑορταζόμενον, τὸν μεγαλομάρτυρα καὶ μυροβλύτην Δη-
μήτριον, τὸν ὀνομαστότατον καὶ ἐπαινούμενον εἰς τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα,
τὸν πανταχοῦ προφθάνοντα καὶ τοὺς αὐτὸν ἐπικαλουμένους τὴν χάριν δω-
ρούμενον. Κρίνον εὐωδέστατον καὶ θεοφύτευτον πρεπόντως ὀνομάσθη ὁ μέ-
γας Δημήτριος, ὅπου εἰς τέτοιον καιρὸν ἐξήνθησεν ἀναμέσον τοσοῦτων ἀκαν-
θῶν καὶ τὴν εὐωδίαν τῆς θείας καὶ πανσόφου διδασκαλίας εἰς τὸν λαὸν
ἀνέπεμπεν, ὅπου τὰ δοχεῖα τοῦ σατανᾶ τὸ πῦρ τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τὴν
δυσωδίαν τῆς μυσαρᾶς ἀθεΐας μανικῶς ἀνάψαντες, ὁ Διοκλητιανὸς λέγω καὶ
Μαξιμιανός, οἱ συνεργοὶ καὶ πρόθυμοι ὑπηρεταὶ τοῦ σατανᾶ, ὅπου ἄλλους
ἐπαραινούνους μὲ δωρεάς εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ πατρὸς αὐτῶν διαβόλου,
ἄλλους μὲ ἀπειλὰς φοβερῶν κολάσεων, ἄλλους μὲ πικρότατον καὶ ἐπώδυνον
θάνατον. Ἄραγε ἐδυνήθησαν αὐτὰ νὰ σαλεύσουν ἢ νὰ φοβίσουν καὶ τὸν
γεναιότατον δοῦλον τοῦ Χριστοῦ Δημήτριον; ἢ νὰ παύσῃ τὴν εὐωδίαν
τῆς πανσόφου καὶ θείας διδασκαλίας του; Οὐδαμῶς. Ἐχοντας ὁ ἅγιος τὸν
Χριστὸν κάτοικον εἰς τὴν ψυχὴν του, ἡ χάρις ἔσωθέν του ὡς πηγὴ βρύουσα
καὶ μετὰ μεγάλης βίας σκιρτῶσα, οὐδεὶς δύναται νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀνάβλυ-
σιν τῶν ὑδάτων, ἐπειδὴ καὶ τὴν δύναμιν ἔχει ἀπὸ τὴν ἄβυσσον. Ὁμοίως
καὶ ὁ μέγας Δημήτριος ἔχοντας τὸ θεῖθρον τῆς διδασκαλίας κινούμενον καὶ
πεμπόμενον ἀπὸ τὴν ἄβυσσον τῆς χάριτος τοῦ παναγίου πνεύματος, δὲν ἐδυ-
νήθησαν οἱ ὄρατοὶ καὶ νοητοὶ τῆς ἀληθείας ἐχθροί, νὰ ἐμποδίσουν τὸ θεῖ-
θρον τῆς διδασκαλίας τοῦ Δημητρίου. |

4. Κάθε χριστιανὸς ἀκούοντας τὴν πλουσίαν χάριν καὶ μεγίστην
δόξαν, ὅπου ἀπὸ τὸν θεὸν ἐπλουτίσθη ὁ μέγας Δημήτριος καὶ εἰς ὅλα τοῦ
κόσμου τὰ πέρατα ἀπὸ κάθε χριστιανὸν προσκυνεῖται καὶ μεγαλύνεται,
ἀκόμα καὶ πολλοὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἄπιστα ἔθνη ἐπικαλοῦνται εἰς βοήθειαν
τὸν μέγαν Δημήτριον, τοῦ ἔρχεται νὰ ἔλθῃ εἰς ἀπορίαν. Καὶ μερικοὶ νι-
κώμενοι ἀπὸ ἀνθρώπων λογισμόν, συγκρίνοντας τὸ μαρτύριον τοῦ ἁ-
γίου Δημητρίου μὲ ἄλλων ἁγίων μαρτύρων ἀπορροῦντες λέγουσι· Ἄραγε
πῶς ὁ Δημήτριος τοσοῦτον ἀπὸ τὸν θεὸν ἐδοξάσθη; Καὶ πάλιν λέγου-
σι: Κύριος πτωχίζει καὶ πλουτίζει· ἀνιστᾷ ἀπὸ γῆς πτωχὸν καὶ ἀπὸ κο-
πρίας ἀνυψῶν πέννην. Naί, ἀδελφοί, αὐτὰ εἰς τὴν θείαν γραφὴν εὐρίσκον-
ται. Ὅμως τὰ νοήματα εἶναι εἰς ἄλλην ὑπόθεσιν καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἀγῶνας
καὶ παλαίσματα | τῶν ἁγίων, ὅπου τὴν ἀγάπην εἰς τὸν Χριστὸν ἔδειξαν
καὶ τὴν θερμότητα, ὅπου κάθε ἕνας ἔχει νὰ λάβῃ κατὰ τὰ ἔργα του, ὅπου

καὶ ἡ θεία γραφή φανερώς τὸ λέγει, ἢ νὰ δοξασθῇ ἢ νὰ αἰσχυρῇ. Ὅμοιος καὶ ὁ ἀπόστολος φανερῶναι τοῦ καθενὸς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν δόξαν, ὅπου μέλλει νὰ ἀπολαύσῃ ἀπὸ τὸν δίκαιον καὶ ἀπροσωπώληπτον Κύριον, λέγοντας ἄλλη δόξα ἡλίου καὶ ἄλλη δόξα σελήνης καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων καὶ ἀστὴρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ, καὶ διὰ νὰ μὴ δεχόμεθα τοιοῦτους πονηροὺς καὶ ἀπατηλοὺς λογισμοὺς νὰ σμικρύνωμεν τὸν ἅγιον καὶ νὰ κάνωμεν προσωπολήπτην τὸν ἀπροσωπώληπτον καὶ δικαιοκρίτην θεόν.

5. Τολμηρὸν εἶναι αὐτὸ ὅπου θέλω νὰ εἰπῶ καὶ εἰς τὴν ἐδικήν μου ἀσθένειαν πάντῃ ἀδύνατον. Ὅμως πρῶτον βάνω τὴν ἐλπίδα μου καὶ ὅλον τὸ θάρρος εἰς τὸν ἅγιον καὶ δεύτερον εἰς τὰς εὐχὰς σας καὶ ἐτὶ θέλω τολμήσει νὰ ἐξετάσω ὀλίγον μέρος ἀπὸ τὰς ἀρετὰς τοῦ ἁγίου καὶ τὴν καθαρότητα, ὅπου εἶχεν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα καὶ πρὶν τῆς ὁμολογίας ἀπόκτησεν, καὶ ἀπὸ ὅλα τὴν θεώνυμον ἀγάπην, ὅπου εἰς τὸν θεὸν καὶ εἰς τὸν πλησίον ἀπόκτησεν. Καὶ πόθεν ἄλλου ἠθέλωμεν μάθει τὴν πρὸς τὸν θεὸν εὐσέβειαν καὶ τὴν εἰς τὸν πλησίον ἀγάπην, ἀκόμα καὶ τὴν στερεὰν καὶ ἀδίστακτον πίστιν καὶ βεβαίαν εἰς τὸν Χριστὸν ἐλπίδα τοῦ μεγάλου ἥρωος Δημητρίου; Πρῶτον μανθάνομεν ὀλίγον τι ἀπὸ τὸ παλαιὸν συναξάριον, ὅπου με συντομίαν τὰ περὶ τοῦ ἁγίου διηγᾶται, καὶ δεύτερον ἀπὸ τὸν φιλαληθῆ Μεταφραστήν. Λέγει λοιπὸν τὸ παλαιὸν συναξάριον διὰ τὸν ἅγιον πὼς ἦτον εἰς τὸν καιρὸν Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ ἐκ τῆς Θεσσαλονικέων πόλεως. «Εὐσεβὴς ἄνωθεν καὶ τῆς εἰς Χριστὸν διδάσκαλος πίστεως | καὶ τῇ εὐσεβείᾳ διαβόητος». Καὶ πρῶτον λέγει πὼς ἦτον εὐσεβὴς ἄνωθεν, καὶ ἀπὸ τοὺς προγόνους καὶ ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας του, καὶ δεύτερον λέγει καὶ διδάσκαλος τῆς ὀρθοδόξου καὶ ἀληθοῦς ἡμῶν πίστεως καὶ τρίτον ὅπου ἦτον ἀπὸ ὅλους τῆς εὐσεβείας διαβόητος. Πολλοὶ εὐσεβεῖς καὶ ἀπὸ τοὺς προγόνους καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς νεαρᾶς ἡλικίας καὶ ἔως τὸ ἔσχατον γῆρας, ὅμως μόνον διὰ λόγου τοὺς ἀπόκτησαν τὴν εὐσέβειαν ἢ, ἂν ἔτυχεν, καὶ ὀλίγοι ἀπὸ αὐτοὺς νὰ ὠφελήθησαν· ὁ δὲ μέγας Δημήτριος ἀκόμη ἀπὸ αὐτῆς τῆς νεαρᾶς ἡλικίας ἔγινεν εἰς ὅλους διαβόητος εἰς τὴν εὐσέβειαν. Ἐσπάρθη ὁ λόγος τῆς εὐσεβείας ἀπὸ τὸν μέγαν γεωργὸν εἰς τὴν μακαρίαν ψυχὴν τοῦ παμμάκαρος Δημητρίου, ὅμως κανὲν ἐμπόδιον δὲν εὗρεν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν βλάστησιν, | οὔτε ἀκάνθας πλεονεξίας καὶ φιλαργυρίας ἤρρεν νὰ πνίξουν τὸν σπόρον οὔτε πέτρα τῆς ὑπερηφανείας καὶ δαιμονικῆς σκληρότητος οὔτε στράτα τῆς μυσαρᾶς καὶ φιληδόνου τῶν σαρκικῶν ὀρέξεων. Διὰ τοῦτο πίπτοντας ὁ θεϊκὸς σπόρος τῆς εὐσεβείας εὐρῆκεν γῆν καθαρὰν ἀπὸ κάθε πλεονεξίας καὶ φιλαργυρίας, ἀπὸ κάθε λίθου ὑπερηφανείας, ἀπὸ κάθε ὁδὸν φιληδονίας, περιφραγμένην μὲ τὸν φραγμὸν τῆς καθαρᾶς παρθενίας. Διὰ τοῦτο καὶ ἐβλάστησεν καὶ θεϊκὸν καρπὸν ἐποίησεν καὶ πρὶν τῆς μακαρίας ἀθλήσεως, ὅχι μόνον εἰς τριακόντα, ἀλλ' εἰς ἐξήκοντα καὶ εἰς ἑκατόν, ὅπου εἰς ὅλους ἔγινε διαβόητος. Τέτοιαν φύσιν ἔχει ὁ θεϊκὸς σπόρος, ὅταν εὗρῃ γῆν ἀγαθὴν. Πρῶτον ἐξαπλώνει εἰς τὸ βάθος τὰς ρίζας τῆς

πίστεως. Ἐπειτα αὐξάνει εἰς ὕψος μέγα τοὺς κλώνους τῆς ἐλπίδος. Ὅμοιος
 513 καὶ ἡ κορυφή τῆς θεομιμήτου ταπεινώσεως ἀνεβαίνει ἕως καὶ εἰς αὐτὸν τὸν
 οὐρανὸν καί, ἀρ' οὐ ἔλθῃ εἰς | τοιαύτην κατάστασιν, τότε ἀνθίξει καὶ τὸ ἄν-
 115 θος τῆς θεομιμήτου ἀγάπης καὶ πέμπει εἰς ὅλους τὴν εὐωδίαν τῆς διδα-
 σκαλίας καὶ τῆς ἐλεημοσύνης, καθὼς φανερά καὶ ἀπὸ ὅλους μαρτυρούμενα
 καὶ εἰς τὸν μέγαν Δημήτριον ἐνεργήθησαν καὶ δὲν θέλουν παύσει διὰ παν-
 τὸς ἐνεργούμενα.

6. Ἐτιμήθη μὲ πρόσκαιρον τιμὴν ἀπὸ τοὺς δυσσεβεῖς βασιλεῖς ὁ μέγας
 Δημήτριος. Ἐλαβεν τὴν ἐξουσίαν καὶ αὐθεντίαν ὅλης τῆς Θεταλίας. Ἀραγε
 120 ἔδυνήθησαν νὰ σαλεύσουν οἱ τρεῖς γίγαντες καὶ ἄσπονδοι ἐχθροὶ τοῦ ἀν-
 θρωπίνου γένους, ἡ φιλαργυρία λέγω, ἡ κενοδοξία καὶ ἡ φιληδονία, ὅπου
 ἀδύνατον εἶναι νὰ φύγῃ τινὰς τὰ μιὰ τὰς δίκτυα (καὶ μάλιστα οἱ ἔχοντες
 ἐξουσίαν καὶ ἡγεμονίαν εἰς τὸν λαὸν) καὶ τὸν Δημήτριον; Οὐδαμῶς· ἡ φρον-
 514 τίδα καὶ μέριμνα τοῦ Δημητρίου δὲν ἦτον ἄλλη, μόνον πῶς νὰ βλαστήσῃ
 τὸν σπόρον τῆς εὐσεβείας, πῶς νὰ τὸν αὐξήσῃ, πῶς νὰ | φέρῃ εἰς τὸν Κύριον
 καρπὸν λογικὸν καὶ ὥριμον, πῶς νὰ φυλάξῃ τὸ κατ' εἰκόνα ἀμόλυντον, πῶς
 νὰ τὸ τελειώσῃ εἰς τὸ κατ' ὁμοίωσιν, πῶς νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀγγελομίμη-
 τον παρθενίαν, καθὼς καὶ εἰς τέλος τὴν ἐκατόρθωσεν, καθὼς πολλοὶ τὸ ὁμο-
 130 λογοῦσι καὶ μάλιστα τὴν μαρτυρίαν ἔχομεν ἀπὸ τὴν μεγίστην χάριν, ὅπου
 ἀπὸ τὸν θεὸν ἔλαβεν, νὰ βλύξῃ εὐῶδες μύρον ποταμηδὸν ἐκεῖνο τὸ παρθε-
 νικὸν καὶ ἅγιον λείψανον. Διὰ τὸ αὐτὸ τὸ χάρισμα, τὸ περισσότερον ἀπὸ τὸν
 θεὸν χαρίζεται εἰς ἐκείνους, ὅπου μὲ τελειότητα εἰς ὅλην τοὺς τὴν ζωὴν
 515 ἐτήρησαν ἀμόλυντον καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν. Πολλοὶ τὸ χάρισμα ἔλαβον καὶ
 μυριοβλύται ἐγένοντο, ὅμως ὁ μέγας Δημήτριος ἀπὸ ὅλους ἀσυνκρίτως πλου-
 135 σιωτέραν τὴν χάριν ἔλαβεν, προξενώντας τὴν ἡ εὐωδία τῆς καθαρᾶς παρ-
 θενίας, ὅπου εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν ἐπιμελῶς ἐφύλαξεν καὶ τὰς αἰσθήσεις
 515 ὅλας ψυχῇ τε καὶ σῶματι ἀμολύντως | ἐτήρησεν. Λοιπὸν ἡ παρθενία καὶ κα-
 θαρότης τοῦ Δημητρίου θεομαρτύρητος ἔγινεν ἀπὸ τὴν ἀνάβλυσιν τοῦ μύ-
 ρου καὶ τὴν θείαν ἐκείνου πνευματικὴν εὐωδίαν, ὅπου ἀπὸ τὸ ἅγιον σῶμα
 140 τοῦ πλουσίως ἐπέμπετο.

7. Καὶ ἃς ἐξετάσωμεν νὰ μάθωμεν καὶ διὰ τὸ κεφάλαιον πασῶν τῶν
 ἀρετῶν, ὅπου εἰς τὴν μακαρίαν τοῦ Δημητρίου ψυχὴν ὁλοκληρῶς εὗρισκε-
 τον, τὴν ἀγάπην λέγω εἰς τὸν θεὸν καὶ εἰς τὸν πλησίον, ὅπου ὥς κάμινος
 145 ἔπνεε, καὶ θέλωμεν εὖρε καὶ αὐτὴν μαρτυρημένην ὅχι ἀπὸ ἀνθρώπους, ἀλλὰ
 ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον θεὸν καὶ ποιητὴν πάσης κτίσεως.

8. Πολλὰ πλήθη ἁγίων μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν εἰς τοὺς τυράννους
 καὶ δυσσεβεῖς τὸν Χριστὸν ὁμολόγησαν καὶ διὰ τὴν ἀγάπην του τὸ αἷμα τοὺς
 516 ἔχυσαν καὶ ἀπὸ τὸν ἀπροσώποληπτον καὶ πανάγαθον Θεὸν διαφόρων δωρεῶν
 καὶ χαρισμάτων θείων ἀπῆλυσαν, θαυματοποιῶν καὶ ἰάσεων καὶ ἄλλων χα-
 ρισμάτων | πολλῶν καὶ ἀναριθμῶν, καθὼς καὶ ὁ νῦν ἑορταζόμενος καὶ παρὰ

πάντων ἐπαινούμενος μέγας μυροβλήτης Δημήτριος, ὁποῦ ἀπὸ τὴν μεγίστην
 καὶ ὑπερξέουσαν ἀγάπην, ὁποῦ εἰς τὸν θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἐφύλαττεν, δὲν
 ἔλαβεν μόνον τὰ θεῖα χαρίσματα, ὁποῦ καὶ ὅλοι οἱ ἐκλεκτοὶ δοῦλοι τοῦ Χρι-
 στοῦ πλουσίως λαμβάνουσι, ἀμὴ μὲ ὅλα ἐκεῖνα τὰ θεῖα χαρίσματα ἡξιώθη νὰ
 155 γένη καὶ μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ, νὰ λάβῃ τὴν πληγὴν εἰς τὸ ἴδιον μέρος τοῦ
 σώματος, ἐκεῖ ὁποῦ καὶ ὁ Κύριος διὰ τὰς ἁμαρτίας μας ἐλογχεύθη ὁ ἀναμάρ-
 τητος· τῆς ἀγάπης τὸ κέντρον καὶ ἡ ἀπειρος φλόγα τὴν κατοίκησιν καὶ ἀνά-
 160 παυσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὁποῦ καταξιώθη νὰ τὴν ἀποκτήσῃ, μέσα εἰς τὴν
 καρδίαν ἔχουσι καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀναβλύζει ὡς πύρινος ποταμὸς καὶ κατακαίει
 517 ὅλον τὸν ἄνθρωπον, ἀλλοιώνοντάς τον εἰς θεῖαν ἀλλοίωσιν καὶ ποτὲς δὲν
 παύει τὴν ψυχὴν καίοντας καὶ φλογίζοντας, καθὼς | καὶ τοῦ μακαρίου Λου-
 κᾶ καὶ Κλεώπα, καὶ ἀέιποτες ζητεῖ τρόπον εὐποιίας εἰς τὸν πλησίον καὶ ὁμό-
 δουλὸν νὰ λάβῃ ὀλίγην δροσὸν καὶ ἀνάπαυσιν τῆς μεγάλης ἐκείνης φλογὸς
 καὶ καύσεως· ὅταν πάλιν εἰς τὸν θεὸν ὑψωθῇ ἡ φλόγα τῆς μακαρίας ἀγά-
 165 πης καὶ μὴ ἔχοντας ἀνταπόδομα νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν ἀνενδεῆ καὶ δοτήρα
 πάντων τῶν καλῶν θεὸν· ἐπιθυμεῖ διὰ τὴν ἀγάπην του καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν
 νὰ τὴν παραδώσῃ εἰς θάνατον καί, ἔαν ἦτο δυνατόν, νὰ τὸν μιμηθῇ καὶ εἰς
 τὰ πάθη, ὁποῦ διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ ἀγάπην τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἔπα-
 170 θεν ὁ ἀναμάρτητος Κύριος, ἐπιθυμεῖ, λέγω, διὰ τὴν ἔνθερμον ἀγάπην νὰ
 ἀνέβῃ εἰς τὸν σταυρόν, νὰ λάβῃ ἀναψυχὴν ἀπὸ τὴν στενοχωρίαν τῆς μεγί-
 στης ἀγάπης, ἐπιθυμεῖ νὰ ἐμπήξουν εἰς τὰς χεῖρας καὶ πόδας του τοὺς σι-
 518 δηροὺς ἥλους, νὰ μιμηθῇ ὀλίγον τὸ δεσποτικὸν | πάθος, νὰ λάβῃ καὶ παρη-
 γορίαν, ὁποῦ εἰς ὀλίγον ἔξει νὰ ἀπολαύσῃ τὸν ποθοῦμενον, νὰ κατοικῇ μαζὶ
 του εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας, ἐπιθυμεῖ, θερμαινόμενος ἀπὸ τὴν ἔνθεο-
 175 μον καὶ μεγίστην ἀγάπην, ἔαν ἦτον δυνατόν, νὰ ἀξιώθῃ ἀπὸ τὸν δεσπότην
 νὰ λάβῃ τὴν χάριν νὰ τὸν μιμηθῇ καὶ εἰς τοῦτο, νὰ λογχευθῇ εἰς τὴν πλευ-
 ρὰν καὶ εἰς τὴν καρδίαν νὰ λάβῃ ὀλίγην δροσὸν, νὰ ἀναψύξῃ τὴν μεγίστην
 ἐκείνην κάμινον τῆς θεϊκῆς ἀγάπης. Καὶ ὁ καρδιογνώστης καὶ παντεπόπτης
 180 θεὸς πληροῖ τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων καὶ ἀγαπώντων αὐτόν. Τοιοῦτος
 διάπυρος ἐραστής τῆς εἰς θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης ἦτον καὶ ὁ μυροβλή-
 της μέγας Δημήτριος· εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ πλησίον ἐδρόσιζε τὴν φλέγου-
 σαν αὐτὸν ἀγάπην μὲ τὸν καθημερινὸν κόπον καὶ τὴν ἀκατάπαυστον διδα-
 519 σκαλίαν· | εἰς τὸν Κύριον πάλιν μὴ ἔχοντας ἀνταπόδομα ἄξιον νὰ προσφέρῃ,
 εἰς τὸν ἀνενδεῆ καὶ πλουσιόδορον Κύριον, ἀκατάπαυστον εἶχεν τὴν ἐπιθυ-
 185 μίαν νὰ ἀξιώθῃ νὰ μιμηθῇ τὸ πάθος του. Ἡξιώθη λοιπὸν κατὰ τὸν πόθον
 του, τῆς θείας προνοίας συνεργοῦς. Καθὼς ὁ Κύριος τὴν ἀκήρατον πλευ-
 ρὰν ἀπὸ τὸν στρατιώτην ἐλογχεύθη, ὁμοίως καὶ ὁ μέγας ἀθλητὴς Δημήτριος
 ἀπὸ τὸν στρατιώτην τὴν πρῶτην πληγὴν εἰς τὴν πλευρὰν ἔλαβεν καὶ οὕτως
 ἐφανερώθη, μαρτυρούσης τῆς θείας προνοίας, ἡ διάπυρος εἰς τὸν Κύριον
 190 τοῦ Δημητρίου ἀγάπη, ἀξιώθει κατὰ τὸν πόθον του νὰ μιμηθῇ εἰς τὸ

πάθος τὸν δεσπότην τῶν ἀπάντων.

9. Δοχεῖον πασῶν τῶν ἀρετῶν ἦτον ὁ μέγας Δημήτριος· ὅμως ὁ λό-
 γος διὰ τῶν δύο προκρίτων καὶ τῶν ἄλλων μειζοτέρων, τὴν παρθενίαν λέγω
 520 καὶ τὴν ἀγάπην, ὅπου μὲ τὴν ἀνάβλυσιν | τοῦ μύρου ἡ θεία πρόνοια κηρύτ-
 195 τει εἰς ὅλους τὴν καθαρὰν τοῦ ἁγίου παρθενίαν, τὴν μεγίστην ἀγάπην πάλιν
 εἰς τὸν θεὸν καὶ εἰς τὸν πλησίον φανερώς τὴν μαρτυρεῖ ἡ θεία πρόνοια, μὲ
 τὴν ὁμοίαν πληγὴν, ὅπου καὶ ὁ δεσπότης διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ δούλου ἔλαβεν·
 ὁμοίως καὶ ὁ Δημήτριος διὰ τὴν μεγίστην ἀγάπην, ὅπου εἰς τὸν Δεσπότην
 ἀπόκτησεν, τὴν ὁμοίαν ἔλαβεν καὶ παρὰ πάντων μακαρίζεται. Ἄλλ' ὦ μιμητὰ
 200 τοῦ δεσποτικοῦ πάθους μυροβλύτα Δημήτριε καὶ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν
 προστάτα καὶ πρεσβευτὰ διαπρύσιε τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ὡς παρηρ-
 σίαν μεγίστην, ὅπου ἔχεις εἰς τὸν εὐδιάλλακτον καὶ ἀμνησίκακον δεσπότην,
 μὴ ἐλλείπης πρεσβεύων τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα διὰ τὴν εἰρήνην τῆς οἴκου-
 μένης καὶ νὰ δωρήσῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὀρθοδόξων τὸ μέγα του ἔλεος. Καὶ
 521 μάλιστα εἰς τοὺς τιμῶντας καὶ φορτᾶζοντας τὴν | σεβασμίαν καὶ ἱεράν σου
 πανήγυριν καὶ τοὺς ἐπικαλουμένους σε εἰς βοήθειαν τῶν ψυχικῶν καὶ σω-
 ματικῶν κινδύνων ταχέως πρόφθασον καὶ τὸν πολέμιον καὶ βάσκανον ἐχθρὸν
 ὀξέως ἀφάνισον. Μνήσθητι, ἅγιε, καὶ τῆς ἐμῆς ἐλαχιστότητος καὶ ταλαι-
 210 πωρίας καὶ ἱκέτευσον τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα, ἵνα φωτίσῃ τὸ σκότος μου, ὅπως
 ἰδῶ καθαρῶς τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὸ φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον
 εἰς τὸν κόσμον, καὶ νὰ ἀξιώσῃ καὶ μὲ τῆς ἀκηράτου καὶ αἰωνίου βασιλείας
 του μαζί μὲ ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους καὶ εὐσεβεῖς χριστιανούς, δοξάζοντες
 πατέρα, υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, τὴν μία θεότητα, ἣ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ
 καὶ προσκύνῃσις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

215 Ἐτελειώθη τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος καὶ μυροβλύτου
 Δημητρίου παρὰ τοῦ ταπεινοῦ Διονυσίου τοῦ ἀγραμμάτου.

αψ'β' Ἰουλίῳ 10 (=1792)

1. Τὸ ἐγκώμιον τοῦ Νεοφύτου.

Συγγραφεὺς τοῦ πρώτου (σελ. 49 - 55) ἐκδιδομένου ἐνταῦθα ἐγκωμίου εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον εἶναι ὁ πολὺς Νεόφυτος ἐκ Κύπρου, «πρεσβύτερος μοναχὸς καὶ ἐγκλείστος» ὅπως ὀνομάζεται συνήθως, ἀκμάσας κατὰ τὸ δευτέρον ἡμῖσι τοῦ δωδεκάτου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος (1134 - 1215:). Τὰ περὶ τοῦ βίου του ὑπάρχοντα στοιχεῖα συνεκέντρωσε συστηματικῶς ὁ Delehaye εἰς τὸ τρίτον κεφάλαιον τῆς περὶ τῶν ἁγίων τῆς Κύπρου μακρᾶς μονογραφίας του,¹ ἔργα δὲ ἢ ἀποσπάσματα ἔργων του ἔχουν δημοσιεύσει οἱ Κυπριανός,² Warren³ καὶ Delehaye.⁴ Τὰς ἐκδόσεις ταύτας ἀνετύπωσεν εἰς εἰδικὸν τόμον τὸ 1914 ὁ I. X. Χατζηϊωάννου,⁵ ἡ ἔκδοσις ὁμῶς αὐτῇ, ἡ ὁποία ἐπανελάμβανε τὰ σφάλματα τῶν παλαιότερων, ἐπεκρίθη αὐστηρῶς ὑπὸ τοῦ Στίλπωνος Κυριακίδου εἰς μακράν καὶ ἀπηκριβωμένην διβλιοκρισίαν του.⁶ Ἐπ' ἐσχάτων μὲ τὰ ἔργα τοῦ Νεοφύτου ἀσχολεῖται συστηματικῶς ὁ ἐν Κύπρῳ φιλόλογος Ἱ. Π. Τσικνόπουλος, ὁ ὅποιος, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν δημοσιευμάτων του, ἔχει ἤδη συγκεντρώσει πλούσιον καὶ ἀξιόλογον νέον ὕλικόν.⁷

¹ H i p. D e l e h a y e, Saints de Chypre. Analecta Bollandiana, XXVI, 1907, 161 - 301. Πρὸς τὸ τρίτον κεφάλαιον Le Panegyricon de Néophyte le Reclus, σελ. 274 καὶ. Πρὸς τοῦ Delehaye βιογραφίαν τοῦ Νεοφύτου εἶχε συγγράψῃ ὁ L. P e t i t, Vie et ouvrages de Néophyte le Reclus. Échos d' Orient II, 1899, 257 - 268.

² Κ υ π ρ ι α ν ὸς, Τυπικὴ σὺν Θεῷ διάταξις καὶ λόγοι εἰς τὴν ἐξαήμερον τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νεοφύτου ἐγκλείστου... Ἐνετίησι 1779 (D e l e h a y e, 274, 1).

³ F. E. W a r r e n, The Ritnal Ordinance of Néophytus. Archaeologia 47, 1882, 1 - 36.

⁴ D e l e h a y e, ἐνθ. ἀν. 162 - 228.

⁵ Ἱ. Χ. Χ α τ ζ η ῖ ὡ ἀ ν ν ο υ, Ἱστορία καὶ ἔργα Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, 1914, σελ. 344.

⁶ Λαογραφία 5, 1915, 426 - 432.

⁷ Ἱ ὡ ἀ ν ν ο υ Π. Τ σ ι κ ν ὸ π ο ὗ λ ο υ, Ἡ ποιητικὴ παραγωγή τοῦ ἐγκλείστου ἁγίου Νεοφύτου. Κυπριακαὶ Σπουδαί 16, 1952, 39 - 50. Τ ο ὺ ἰ δ ῖ ο υ, Αἱ παρὰ βολικαὶ παραθέσεις Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου. Κυπριακαὶ Σπουδαί 17, 1953, 29 - 37. Τ ο ὺ ἰ δ ῖ ο υ, Κίνητρα καὶ πηγὰι τοῦ συγγραφικοῦ ἔργου τοῦ ἁγίου Νεοφύτου. Κυπριακαὶ Σπουδαί 18, 1954, σσ' - 46'. Τ ο ὺ ἰ δ ῖ ο υ, Ἡ ὁρθογραφικὴ ἰδιο-

Τὸ διὰ πρώτην φοράν ἐκδιδόμενον ἐνταῦθα ἐγκώμιον τοῦ Νεοφύτου εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον διεσώθη εἰς τὸν κώδικα ὑπ' ἀριθ. 1189, τῶν ἀρχῶν τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος, τοῦ τμήματος ἑλληνικῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων, ὁ ὁποῖος ἀπετέλει τὸν πρῶτον, καὶ μόνον διασωθέντα, τόμον τριτόμου συλλογῆς πανηγυρικῶν ὁμιλιῶν τοῦ Νεοφύτου. Τὸ ἐγκώμιον τὸ ἐγνώριζεν καὶ ὁ Delehay, ὁ ὁποῖος ἐδημοσίευσεν ἡδη τοὺς στίχους 191 - 201, χαρακτηρίσας αὐτοὺς ὡς «la seul passage un peu vivant du discours».⁸ Κατὰ τὸν Τσικνόπουλον,⁹ ὁρμώμενον ἀπὸ σχετικὰς παρατηρήσεις τοῦ Delehay, ὁ κώδιξ 1189 (πρβλ. δειγμα γραφῆς του ἐνταῦθα εἰκὼν 1) κατεγράφη ὑπὸ μαθητῶν τοῦ Νεοφύτου κατ' ἐντολὴν καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψίν του, τὸ δὲ τμήμα τὸ περιέχον τὸ ἐγκώμιον εἰς ἅγιον Δημήτριον κατεγράφη ὑπὸ τοῦ σχετικῶς περισσότερον ἐγγραμμάτου ἐξ αὐτῶν. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν ὑπεροχὴν ἔναντι τῶν συνεργατῶν του εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν πανηγυρικῶν ὁμιλιῶν τοῦ διδασκάλου του ὁ ἀντιγραφεὺς τοῦ ἐγκωμίου δὲν ἀπέφυγε τὰ ὀρθογραφικὰ σφάλματα. Συμπληρῶν τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα παραθέτω ἐνταῦθα καὶ τὰ ὑπόλοιπα. Στ. 16 τιμᾶς. 21 τὸ χριστιανόν. 25 Θεσσαλωνικέων. 34 ὑποσκελλίσαι. 40 φῶσις. 45 πρὸς τούτω. 56 Θεσσαλονίκη. 61 ἐκεῖνο. 64 κομιδῇ. 68 ποιήσας. 69 Νέστωρος. 73 διαρίφας. 98 ἐκπηδηκῶς. 100 τσαῦτας καὶ τοιαῦτας. 113 παμμεγέθει. 125 ἐφρουροῖτο. 139 καὶ 145 Λοῦππος, Λοῦππον. 145 μεθυσθής. 181 τετελεκώς. 184 ἀληθώς. 188 λυτρωτής. 189 ταχυνώτατος. 191 καταφαίνεος. 205 ὁρμῆν. 212 χειμέριον. 213 ὀγκοῦτο. 218 ἀβλαβῆς. Διορθώσεις τὸ καίμενον ἔχει ἐλαχίστας, αὗται δὲ ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ ἀντιγραφέως, ὅχι δὲ ὑπὸ τοῦ Νεοφύτου ἢ ὑπὸ ἄλλου. Ἡ εἰς τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν διαίρεσις εἰς παραγράφους ἀνήκει εἰς τὸν κωδικογράφον. Τὸ καίμενον παρουσιάζει καὶ διαφόρους γλωσσικὰς ἰδιορρυθμίας καὶ φραστικὰς ἀτελείας, αἱ ὁποῖαι ὅμως, ὅπως ἄλλωστε καὶ τὰ περισσότερα τοῦλάχιστον ἐκ τῶν ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων, ἀνήκουν εἰς τὸν συγγραφέα καὶ οὐκ εἰς τὸν κωδικογράφον, διότι γνωρίζομεν καὶ ἐκ μαρτυρίας τοῦ ἰδίου τοῦ Νεοφύτου ὅτι αἱ γραμματικαὶ του γνώσεις ἦσαν περιορισμέναι.¹⁰

μορφία τῶν συγγραφῶν τοῦ ἐγκλειστοῦ ἁγίου Νεοφύτου. Κυπριακαὶ Σπουδαὶ 19, 1955, 43-72. Ὁ ἴδιος ἐπίσης ἐδημοσίευσεν καὶ τὴν «Τυπικὴν σὺν Θεῷ διαθήκην» ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τοῦ κώδ. Laing Ms III, 811, Λάρινα 1952.

⁸ Delehay, ἐνθ' ἄν. 287.

⁹ Τσικνόπουλος, Ἡ ὀρθογραφικὴ κ.τ.λ. ἐνθ. ἄν. 56.

¹⁰ Λόγῳ τοῦ ἰδιοτύπου χαρακτηρὸς τοῦ κώδικος, ὁ ὁποῖος κατεγράφη τῇ ἐποποιεῖα καὶ ὀδηγίᾳ τοῦ Νεοφύτου, ἀπέφυγε τὰς πολλὰς διορθώσεις. Οὕτω π. χ. διέτηρησα τὸν τύπον «οὐράριον» (στ. 140 καὶ 208), διότι εἶναι πιθανόν ὅτι ὁ κωδικογράφος δὲν ἐγνώριζε τὸν ὀρθὸν τύπον. Προφανῶς ἔγραψε τὴν λέξιν ὅπως τὴν ἐγνώριζεν. Πλὴν τῶν ἐλαχίστων σημειωθεῖων διορθώσεων ἴσως καὶ τὸ «ἀναδοθέντα» (στ. 113) θὰ πρέπη νὰ γρα-

“Όπως διεπίστωσεν ήδη ο Delehaye, οί στ. 198 - 201 αποτελούν σφῆ ἐνδειξιν διὰ τὴν χρονολογίαν τοῦ ἐγκωμίου· «ὅτι δὲν ἡτιτάται τὸ μέρος ἡμῶν ἐν ἡμέρᾳ πολέμου, οἶδα καὶ γὰρ. Ἄλλ’ οὐ τῇ ἀδρανείᾳ τῶν στρατηγῶν τούτων [τῶν ἁγίων Δημητρίου, Γεωργίου καὶ Θεοδώρου] τὴν ἥτιαν ὑποτοπάζομεν, ἀλλ’ οἱ καρποὶ τῶν πονηρῶν πράξεων ἡμῶν κραταιοτέρους καθ’ ἡμῶν ἀπεργάζονται». Αἱ φράσεις αὗται ἀναφέρονται θεδαίως εἰς τὴν ὑπὸ τῶν σταυροφόρων ἄλωσιν τῆς Κύπρου τὸ 1191 καὶ τὴν σύλληψιν τοῦ Ἰσαακίου Κομνηνοῦ. Διὰ τὴν ἄλωσιν αὐτὴν ὁ Νεόφυτος ἔγραψε καὶ εἰδικὸν θρηνον, δημοσιευθέντα πολλάκις μέχρι τοῦδε.¹¹

Διὰ τὴν σύνθεσιν τοῦ ἐγκωμίου εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ὁ Νεόφυτος ἐδασίσθη ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς γνωστῆς ὑπ’ ἀριθ. 2 παραλλαγῆς τοῦ μαρτύριου τοῦ ἁγίου, τὴν ὁποίαν μάλιστα ἐν πολλοῖς σχεδὸν ἀντιγράφει, ὡς προκύπτει ἀπὸ τὴν κάτωθι ἀντιστοιχίαν.

Νεόφυτος

18 - 30 πρῶτον μὲν ἐνσκέπτῳ ἦν τὸ ἀζίωμα καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς κοινωνὸς καὶ συμμετοχὸς ὄντων δὲ καὶ ἀνθύπατος τῆς Ἑλλάδος ἀναγορεύεται.

21 εἰς οὐδὲν τὰς ἐκ βασιλέων τιμὰς ἐλογίζετο.

25 - 26 ταῦτα...δημηγοροῦντος καὶ μεγαλυνομένης τῆς περὶ αὐτοῦ φήμης καθ’ ὅλης τῆς περιχώρου.

27 - 28 οὐ φεύγων κρατεῖται, ἀλλὰ τὰς συνήθεις τῷ λαῷ ποιούμενος ὁρθοδόξους ἐκφαντορίας.

29 ὡς θήραμα...προσάγεται.

55 - 56 ὃς καὶ ἐν τῇ Ρώμῃ καὶ ἐν

Μαρτύριον (Migne 116)

1173 τῆς συγκλήτου βουλῆς ὑπάρχων ἐσκέπτῳ τὸ πρῶτον στρατευσάμενος καὶ ἀνθύπατος γεγονὼς τῆς Ἑλλάδος.

1173 πᾶσαν γῆνινον δόξαν εἰς οὐδὲν λογισάμενος.

1176 ταῦτα διδάσκοντος...μεγαλυνομένης τε τῆς περὶ αὐτὸν φήμης καθ’ ὅλης τῆς πόλεως καὶ τῆς περιχώρου.

1176 οὐδὲ γὰρ φεύγων συνελήφθη, ἀλλὰ τὰς συνήθεις ἅμα τοῖς ἀδελφοῖς ἱερουργῶν λατρείας.

1176 καθάπερ...θήραμα προσήγαγον.

1176 ὃς οὐ μόνον ἐν Ρώμῃ πολ-

φῆ «ἀναυθέντα». Διόρθωσις εἶναι καὶ ἡ λέξις «ἀποθέσας» (στ. 209) ἀντὶ τοῦ ἐκ παραδρομῆς μὴ σημειωθέντος εἰς τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα «ἀποθήσας» τοῦ κώδικος. Ἀκατανόητον εἶναι τὸ «ἀπιοιμένοι» (στ. 47), τὸ ὅποσον διώρθωσα εἰς «οὖση ἡμμένη». Ὁ κ. Σ. Κυριακίδης ὅμως ὀρθότερον μοῦ ὑπέδειξεν τὸν τύπον «ἀπιομένη». Ἡ λέξις εἶναι συνήθης καὶ εἰς τὴν κυριακὴν καὶ εἰς τὴν κρητικὴν διάλεκτον.

¹¹ Delehaye, 288 καὶ 296. Διὰ πρώτην φοράν ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Cotelier, Ecclesiae graecae monumenta II, 1681, 457 - 62. Διὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κύπρου ὑπὸ τῶν σταυροφόρων τοῦ Ριχάρδου τοῦ Λεοντοκάρδου, πρβλ. G. Ostrogorsky, Geschichte des byzantinischen Staates, München 1952, 325.

τῷ Σερμίῳ καὶ ἐν πολλοῖς τόποις
πολλοὺς ἀνθρώπους ἀνείλε μονο-
μαχῶν.

89 τὸν ἀκινάκην λαβών.

220 τῷ σεβασμίῳ νεφῷ τῆς καλλι-
νίκου μάρτυρος Ἀναστασίας.

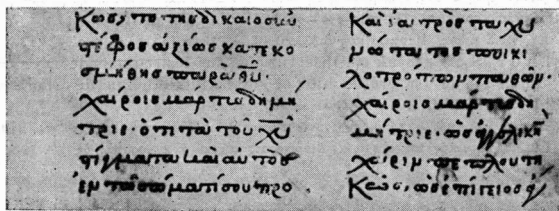
λοὺς εἰς τὸν λοῦδον ἀνηρέκει ἀλ-
λὰ καὶ ἐν τῷ Σερμίῳ καὶ ἐν τῇ
Θεσσαλονικέων πόλει.

1180 ἔλαβε τὸν ἀκινάκην.

1184 τοῦ σεβασμίου οἴκου τῆς καλ-
λινίκου μάρτυρος Ἀναστασίας.

Αἱ ὡς ἄνω ἀντιστοιχίαι, χαρακτηριστικώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ λέξεις ἐνοκέπτωρ καὶ ἀκινάκης (μὴ ἀπαντῶσαι εἰς ἄλλα κείμενα), ἐλήφθησαν μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, ἀποδεικνυσουσῶν ὅτι ὁ Νεόφυτος ὄχι μόνον ἐβασίσθη ἐπὶ τῆς παραλλαγῆς ὑπ' ἀριθ. 2 τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς μετέφερε ταύτην αὐτοσίαν εἰς τὸ ἐγκώμιόν του. Προσωπικῶς εἰς αὐτὸν ἀνήκουν ἡ παράγραφος 1 μὲ τοὺς γενικοὺς χαρακτηρισμοὺς καὶ ὅσαι ἄλλαι γενικότητες (π.χ. §§ 21, 22) ὑπάρχουν εἰς τὸ ἔργον του. Κατὰ ταῦτα διὰ μὲν τὴν μελέτην τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Δημητρίου τὸ ἐγκώμιον τοῦ Νεοφύτου οὐδὲν νέον στοιχεῖον εἰσφέρει, εἶναι ὅμως ἀξιόλογον, ἂφ' ἐνὸς μὲν ὡς ἐν ἐπὶ πλεόν ἔργον τοῦ διαπερποῦς αὐτοῦ Βυζαντινοῦ συγγραφέως, ἂφ' ἑτέρου δὲ ὡς τεκμήριον τῆς κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα ἐν Κύπρῳ τιμῆς τοῦ μεγαλομάρτυρος τῆς Θεσσαλονίκης, τὸν ὅποιον ὁ Νεόφυτος χαρακτηριστικῶς συγκαταλέγει μετὰ τῶν ἁγίων Γεωργίου καὶ Θεοδώρου εἰς τοὺς στρατιωτικὸς ἁγίους, τοὺς προστατεύοντας τοὺς βασιλεῖς τοῦ Βυζαντίου. Ἀξιοσημεῖωτον προσέτι εἶναι ὅτι ἐνῶ εἰς τὸν τίτλον ἀναφέρεται ὅτι τὸ ἐγκώμιον праγματεύεται «περὶ τε τῆς αὐτοῦ μαρτυρίας καὶ τῶν θαυμάτων καὶ τοῦ σεβασμίου ναοῦ αὐτοῦ», εἰς τὸ κείμενον ἔπειτα ἀπὸ τὴν μνείαν τοῦ μαρτυρίου (§§ 3 - 18) καὶ τῶν θαυμάτων (§§ 19, 20, 23 καὶ 24) δὲν γίνεται λόγος μόνον περὶ τοῦ ναοῦ ἐν Θεσσαλονικῇ (§:20), ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ ναοῦ ἐν Σερμίῳ, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς παραλλαγῆς 2' τοῦ μαρτυρίου.

Εἰκὼν 1.

Parisinus gr. 1189, f. 127^v (Νεοφύτου ἐγκώμιον, σελ. 54, στίχοι 181-184 καὶ 188-190).

2 Τὸ ἐγκώμιον τοῦ Μετοχίτου.

Τὸ εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον τοῦ Θεοδώρου Μετοχίτου (1270 - 1332) ἐκδίδεται ἐπὶ τῇ δάσει τοῦ κώδικος τῆς ἐν Βιέννῃ Αὐστριακῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης (Oesterreichische Nationalbibliothek) Vindobonensis Phil. graecus 95, ὅστις εἶναι καὶ ὁ μόνος διασώσας ὁλόκληρον τὸ κείμενον.¹ Ὁ κωδῆξ, ἐκ περγαμηνῆς μεγάλου σχήματος, περιέχει κατὰ τὰς πληροφροῦς τοῦ Κ. Σάθα, περιγράφαντος αὐτὸν λεπτομερῶς,² δεκαοκτὼ ὁμιλίας τοῦ Θεοδώρου Μετοχίτου, ἐγγραφή δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, ἴσως μάλιστα ζῶντος εἰσέτι τοῦ συγγραφέως ἢ ἀμέσως ἔπειτα ἀπὸ τὸν θάνατόν του.³ Μερικὰ ἐκ τῶν κειμένων τοῦ κώδικος αὐτοῦ ἔχουν ἤδη δημοσιευθῇ. Τὸ ἐγκώμιον ὁμῶς εἰς ἅγιον Δημήτριον ἐκδίδεται ἐνταῦθα διὰ πρώτην φοράν.⁴ Ὁ κωδικογράφος, εἰς δι' ὅλα τὰ κείμενα, εἰργάσθη μετὰ πολλῆς προσοχῆς, μερικὰ δὲ σφάλματά του, ὅπως π.χ. παραλείψει λέξεων ἢ μικρὰς ἀνορθογραφίας, τὰ διώρθωσεν ὁ ἴδιος εἴτε εἰς τὴν φῶν τοῦ κώδικος εἴτε μεταξὺ τῶν γραμμῶν.⁵

Τὸ εἰς ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον εἶναι ἔργον τῆς νεανικῆς συγγραφικῆς περιόδου τοῦ Μετοχίτου, ὁ ὅποιος τὸ παρουσιάζει ὡς «ικετήριον τοῦ λοιποῦ βίου, μᾶλλον δὲ πρόγραμμα τοῦθ' ἡμέτερον καὶ δεσμὸν ἑμῶν πρὸς τὸν μέγαν οἰκειῶς ἔχειν»,⁶ εἰς ἀνταπόδοσιν τῆς διὰ τὸ μῦρον τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀποκαταστάσεως τῆς υἰείας του, ἣ ὁποία εἶχε κλονισθῇ ἀπὸ βαρεῖαν νόσον.⁷ Τὸ ἐγκώμιον παρουσιάζεται ὑπὸ τύπον ὁμιλίας, ὅπως ὁμῶς τὰ δύο δημοσιευθέντα ἤδη ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος ἐγκώμια τοῦ Νικολάου Καβάσιλα⁸ καὶ τὸ ἐνταῦθα ἐν συνεχείᾳ ἐκδιδόμενον ἐγκώμιον τοῦ Νικηφόρου Γρηγορά, εἶναι φιλολογικὸν δημιούργημα, προσριζόμενον δι' ἐπίδειξιν καὶ ὅχι δι' ἀπαγγελίαν ἐν τῇ ναφῇ τοῦ μεγαλομάρτυρος. Ὅπως μοῦ ἐδόθη ἤδη ἡ εὐκαιρία νὰ διαπιστώσω ἄλλοις,⁹ κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον

¹ Ἐλαβον ὅπ' ὅσιν μου ἐπίσης καὶ τὸν κώδικα Vind. Suppl. gr. 103, ὁ ὅποιος περιέχει μόνον τμήμα τοῦ ἐγκωμίου (μέχρι τοῦ στ. 281) καὶ εἶναι πλήρης ὀρθογραφικῶν λαθῶν. Πρότυπὸν τοῦ ὑπῆρξεν αὐτὸς οὗτος ὁ Vind. phil. gr. 95.

² K. N. Σάθα, Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη, Α' Βενετία 1872, ρκα'—ρξδ'.

³ I h o r S e v c e n k o, Observations sur les requieils de D i s c o u r s et de P o è m e s de Th. Méthochite et sur la Bibliothèque de Chora à Constantinople. Scriptorium, V, 2, 1951, 283.

⁴ Πίνακα τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντων διδοι ὁ Sevcenko, ἐνθ' ἀν. 279,4.

⁵ Εἰς τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα αἱ διορθώσεις αὐταὶ ἀναφέρονται ὡς Α'.²

⁶ Σελ. 83.

⁷ Σελ. 57, στ. 31 - 41.

⁸ Θ. Ἰωάννου, Μνημεῖα ἀγιολογικά, Βενετία 1884, σ. 67-114 καὶ Βασ. Λαοῦρδα, Νικολάου Καβάσιλα Προσφώνημα καὶ ἐπιγράμματα εἰς Ἅγιον Δημήτριον. Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ. 22, 1952, 97-109.

⁹ Βασ. Λαοῦρδα, Ἐγκώμια εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον κατὰ τὸν δέκατον τέ-

αἰῶνα τὸ θέμα τοῦ θείου καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀπατέλει τρόπον τινὰ «φιλολογικὸν τόπον», ὁ ὅποιος παρῆχε τὴν εὐκαιρίαν εἰς νέους συγγραφεῖς νὰ ἐπιδείξουν τὴν παιδείαν των, τὰς φιλολογικὰς των γνώσεις καὶ τὴν συγγραφικὴν των δεινότητα. Τὸ ἐγκώμιον τοῦ Μετοχίτου εἶναι πράγματι κείμενον ἐπιδεικτικῶς χαρακτηρὸς, ὁ δὲ συγγραφεὺς τοῦ δὲν ἐφείσθη κόπων, διὰ νὰ ἐπιδείξῃ καὶ τὰς συγγραφικὰς του ἱκανότητας καὶ τὴν πλουσίαν εἰς χωρία κλασσικῶν συγγραφέων καὶ εἰς χωρία τῆς γραφῆς μνήμην του. Ἡ ἀλληλουχία τῶν νοημάτων του, ἡ ὁποία δὲν εἶναι εὐκόλως κατανοητὴ, λόγῳ τῶν σχινοτενῶν φράσεων καὶ τῶν παρεκβάσεων, ἔχει ὡς ἀκολούθως.¹⁰—§ 1. Ἄν ἐπρόκειτο νὰ συνταχθῇ λόγος ἐπὶ θέματος νέου, θὰ ἔπρεπε νὰ σκεφθῶ πολὺ τὰς δυσκολίας καὶ νὰ φοβηθῶ, μήπως δὲν δυνηθῶ νὰ ἀντεπεξέλθω κατὰ τὸν πρέποντα τρόπον. Προκειμένου ὅμως περὶ ἐγκωμίου εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον, δὲν ὑπάρχουν πολλοὶ δυσκολίαι, διότι ἔχουν ἤδη γραφῇ πλείστα μέχρι τοῦδε ἐγκώμια καὶ ὑπὸ καλῶν καὶ ὑπὸ δευτερευόντων συγγραφέων καὶ συνεπῶς εἶναι εὐκολον νὰ λάβῃ κανεὶς ὑπ' ὄψιν του ἄλλους καὶ νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ ἔργου ἀφόβως. Παρ' ὅλ' αὐτὰ ὅμως ἐγὼ ἐδί-σταζον νὰ ἐπιχειρήσω τὴν συγγραφὴν τοῦ ἐγκωμίου, σκεπτόμενος ὅτι δὲν θὰ ἦτο εὐκόλον καὶ πρέπον νὰ ἀποτολμήσω συγγραφὴν ἔργου ἐπὶ θέματος, διὰ τὸ ὅποιον ἔχουν γραφῇ ἔως τώρα τόσον πολλὰ καὶ μάλιστα ὑπὸ δοκιμωτάτων συγγραφέων. Ἀσθένεια ὅμως, ἡ ὁποία μὲ ἐταλαίπωρήσεν, ἔπαυσε διὰ τῆς θαυματουργοῦ ἐπεμβάσεως τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Ἡ πρὸς τὸν ἅγιον εὐγνωμοσύνη διὰ τὴν θεραπείαν αὐτὴν εἶναι τώρα τὸ κίνητρον τῆς συγγραφῆς τοῦ ἐγκωμίου.—§ 2. Ἡ παράδοσις τοῦ λογοτεχνικοῦ εἵδους τῶν ἐγκωμίων ἐπιβάλλει νὰ ἐγκωμιάζεται πρῶτον ἡ πατρίς τοῦ ἐγκωμιασθησομένου. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀναγκαῖον προκειμένου περὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ὁ ὅποιος ἔχει τόσα πολλὰ καὶ τόσον μεγάλη νὰ παρουσιάσῃ πρὸς ἔπαινον. Ἐτυχεν ὅμως καὶ ἡ πατρίς του νὰ εἶναι μεγάλη, ἡ μεγαλύτερα καὶ σπουδαιότερα πόλις ὅχι μόνον εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ μάλιστα σχεδὸν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, λόγῳ τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς, τῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσεως, τῆς ἐμπορικῆς τῆς κινήσεως, τῆς εὐγενείας καὶ τῆς θρησκευτικότητος τῶν κατοίκων της.—§ 3. Αὐτὰ ὅμως οὐδεμίαν σημασίαν ἔχουν ἐνώπιον τοῦ μάρτυρος, ὁ ὅποιος ἦτο καὶ εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς πόλεως, τὸ ὡραιότερόν της δημιουργήμα καὶ τὸ πλέον χαρακτηριστικὸν γνώρισμά της.—§ 4. Παράλληλως πρὸς τὴν καταγωγὴν τοῦ μάρτυρος ἀπὸ τὴν μεγάλην πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης ἐξ Ἰσοῦ σημαντικὰ ὑπῆρξαν καὶ τὰ φυσικὰ, ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ του χαρίσματα. Κατήγετο ἀπὸ γνωστοτάτην καὶ πλουσίαν οἰκογένειαν, διεκρίνετο δὲ διὰ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν ὠριάντητα τοῦ σώματος,

ταρτον αἰῶνα. Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ. 24, 1954, 275 - 290.

¹⁰ Ἡ διαίρεσις εἰς παραγράφους ἐγένετο ὑπ' ἡμοῦ.

διὰ τὴν εὐγένειαν τῶν ἡθῶν καὶ διὰ τὴν ἁρμονίαν ὄλων αὐτῶν τῶν προσόντων, τὰ ὅποια ἐγνώριζε νὰ χρησιμοποιοῖ κατὰ τὸν πρέποντα τρόπον. Ἐπὶ πλέον δὲ τούτου εἶχε καὶ μεγάλην πνευματικὴν καλλιέργειαν, ἡ ὁποία, συνδυαζομένη πρὸς τὰ ἄλλα χαρίσματα τοῦ, τὸν ἔκαμνε νὰ εἶναι ἀγαλμα τελειότητος. Τὸ μεγαλύτερον ὅμως χαρακτηριστικόν τοῦ ἦτο ἡ εὐσέβεια τοῦ, ἡ ὁποία ἐρρῦθμιζε καὶ ἐχαρακτήριζεν ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τοῦ.

—§ 5. Ἡ ἡθικὴ αὐτῆ ἀριότης τοῦ ἐπέτρεπε νὰ σκορπᾷ ἀφθόνως τὰ ὅλικά του ἀγαθὰ καὶ νὰ πλουτίζῃ ἀκόμη περισσότερον τὴν ψυχὴν τοῦ διὰ τῆς ἐλευθερίας ἔναντι τῆς ὕλης. Αἱ πράξεις τοῦ ἦσαν ἐκδήλωσις τῆς πίστεώς τοῦ εἰς τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ καὶ τῆς πλήρους κυριαρχίας τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος.—§ 6. Ἐπρεπεν ὅμως ἡ τελειότης αὐτῆ νὰ ἐκδηλωθῇ πλήρως· ἔπρεπε νὰ εὐρεθοῦν ὑποθέσεις ἀντάξιαι τῶν χαρισμάτων αὐτῶν καὶ ἔπρεπεν ἐπίσης ὁ Δημήτριος νὰ προχωρήσῃ ἀκόμη περισσότερον. Οὕτω καὶ ἐγένετο. Ἡ φήμῃ τοῦ Δημητρίου ἠπλώθη ταχύτατα, ὁ δὲ βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος ἐζήτησε νὰ τὸν γνωρίσῃ, τὸν διώρισε κατ' ἀρχὰς συγκλητικόν, ἀξίωμα τὸ ὅποιον ἀνῆκει εἰς τοὺς ἐπιφανεῖς τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν ἀρετὴν, ἔπειτα δὲ ἀνθύπατον ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ἀξίωμα αὐτὸ ἦτο μέγιστον, διότι οὕτω ὁ Δημήτριος εὐρέθη, ἂν καὶ νεώτατος, ἐπὶ κεφαλῇς ἔθνους ἀρχαίου, τὸ ὅποιον εἶχε μακρὰν παράδοσιν πολιτισμοῦ ἀνωτέρου ἀπὸ κάθε ἄλλον λαόν. Ὁ Δημήτριος δὲν ἐπῆρθη ἀπὸ τὴν προαγωγὴν αὐτὴν, ἀλλ' ἐξετέλει τὰ καθήκοντά τοῦ μετὰ σφροσύνης καὶ σεμνότητος.—§ 7. Ἀπὸ τὸ ὕψηλόν αὐτοῦ ἀξίωμα, εἰς τὸ ὅποιον ἀνῆλθε διὰ τῶν χαρισμάτων τοῦ, ἠθέλησε νὰ ὠφελήσῃ ἀκόμη περισσότερον τοὺς ὁμοεθνεῖς τοῦ, τίποτε δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν ἐμποδίσῃ, οὔτε ἡ ἐνδεχομένη ἀπώλεια τοῦ ἀξιώματός τοῦ οὔτε ἄλλαι δυσχέρειαι, ὅπως ἐπίσης οὔτε ματαιοδοξία ἢ χρησιμοθηρία τὸν παρεκίνει. Αἱ προθέσεις τοῦ ἦσαν ἀγνόταται, ἦτο δὲ καὶ πανέτοιμος διὰ τὸν μέγαν ἀγῶνα, ὁ ὁποῖος συνέστατο εἰς τὴν συντριβὴν τῶν πολλῶν θεῶν ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ.—§ 8. Ὁ Μαξιμιανός, ὁ ὁποῖος ἦτο εὐτυχής, διότι εἶχε συνεργάτην τοῦ τὸν Δημήτριον, ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ πολέμου πρὸς τοὺς Σαυρομάτας ἤκουσε μετὰ καταπλήξεως ὅτι ἐξ αἰτίας τῶν κηρυγμάτων καὶ τῶν ἐνεργειῶν τούτου εἶχε κλονισθῇ ἡ πίστις εἰς τοὺς ἀρχαίους θεοὺς. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν ἠθέλησε νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἐνοχὴν τοῦ Δημητρίου, ὅτε ὅμως ἐβεβαιώθη περὶ αὐτῆς, ἔσπευσε εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὸν διέταξε νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιόν τοῦ.—§ 9. Τὰ νέα περὶ τῆς ἀντιδικίας τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ μάρτυρος προεκάλεσαν μεγίστην ἀίσθησιν καὶ ὅλοι κατενόησαν ὅτι εὐρίσκοντο ἐνώπιον μεγάλων γεγονότων.—§ 10. Δὲν εἶναι εὐκολόν νὰ ἀποδοθῇ ἐνταῦθα λεπτομερῶς ἡ συζήτησις μεταξὺ τοῦ τυράννου καὶ τοῦ μάρτυρος. Αἱ βασικαὶ πάντως γρχμμαι αὐτῆς ἔχουν ὡς ἀκολούθως. Ὁ βασιλεὺς ἐρωτᾷ —«τί συνέβη ὥστε νὰ μεταβάλλῃς πεποιθήσεις, Δημήτριε, καὶ νὰ ἔλθῃς εἰς ἀντίθεσιν μὲ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι σὲ ἐψήφισαν καὶ εἶχον ἐμπιστοσύνην εἰς

σε ;» — «Δὲν μετέβαλα πεποιθήσεις» λέγει ὁ Δημήτριος «διότι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀνετράφην μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλωστε καὶ ἂν ἐκ τῶν ὑστέρων ἐγνώρισα τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀνεγνώρισα, δὲν εἶναι κακόν. Καλὸν μάλιστα εἶναι νὰ κάμῃς καὶ ἐσὺ τὸ ἴδιον». — «Εἶναι ἀλήθεια πολὺ παράξενον» εἶπεν ὁ βασιλεὺς «νὰ ἀναγνώρισω ὅτι αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις, τὰς ὁποίας ἔχω ἕως τώρα, εἶναι λανθασμένοι καὶ ὅτι πρέπει νὰ τὰς ἀλλάξω». — «Τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ ἐλευθέρου ἀνθρώπου» ἀπήντησεν ὁ Δημήτριος. — «Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν» εἶπεν ὁ τύραννος «οὕτω αἰφνιδίως νὰ παύσουν νὰ ὑπάρχουν οἱ ἀρχαῖοι θεοί, παρὰ τὴν παλαιότητά των, παρὰ τὴν πειθανάγκην τῆς σοφίας, παρὰ τὴν μεγάλην των ἀξίαν, καὶ ἂν τ' αὐτῶν νὰ ἀρχίσῃ νὰ ἰσχύῃ κάτι νέον, τὸ ὅποιον δὲν ὑπῆρχεν ἕως χθές ;» — «Ἡ ἔννοια τοῦ χρόνου» ἀπήντησεν ὁ Δημήτριος «οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὸ θέμα τῆς ἀληθείας. Εἰς πλείστας περιπτώσεις ἀναγκαζόμεθα νὰ ἀναθεωρῶμεν πεποιθήσεις, τὰς ὁποίας ἐλάβομεν ἐκ τῶν πρὸ ἡμῶν, διότι ἀναγνωρίζομεν ὅτι εἶναι ἐσφαλμένοι. Τὰ πάντα εἶναι ρευστά· πῶς εἶναι δὲ δυνατόν νὰ πιστεύσωμεν εἰς ὅσα μᾶς λέγουν οἱ ποιηταί, οἱ ὅποιοι μάλιστα προσαρμόζουν τοὺς λόγους των εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ μέτρου; Ἄν ἄλλωστε ἐπρόκειτο νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς κριτήριον τῆς ἀληθείας ὁ χρόνος, τοῦτο εἶναι ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν, διότι ἡ νομοθεσία τῶν Ἑβραίων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν πηγάζει ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, εἶναι παλαιότερα τῶν ἀρχαίων θεῶν. Αὐτὴ αὐτῇ ἄλλωστε ἡ ζωὴ τῶν ἀρχαίων θεῶν εἶναι πλήρης ἀναρχίας καὶ ἡθικῶν ἀντινομίων, ἡ δὲ φιλοσοφία περὶ αὐτῶν ἀντιφατικὴ καὶ ἀόριστος». — «Ἐὰν πάντως πεισθῇς εἰς τοὺς λόγους μου» εἶπεν ὁ βασιλεὺς «καὶ ἀφήσῃς ὅλας αὐτὰς τὰς ἰδέας, θὰ τιμηθῇς πρεπόντως ὑφ' ἡμῶν. Ἐὰν δὲν πεισθῇς, θὰ τιμωρηθῇς σκληρῶς». — «Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀλλάξω πεποιθήσεις» εἶπεν ὁ Δημήτριος «καὶ εἶμαι ἔτοιμος νὰ ὑποστῶ τὰς συνεπειὰς τῶν ἰδεῶν μου». — § 11. Ὅταν τὰ ἤκουσεν αὐτὰ ὁ τύραννος καὶ διεπίστωσεν ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μεταπέσῃ τὸν Δημήτριον, διέταξε νὰ τὸν ρίψουν εἰς τὴν φυλακὴν μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἴσως ἐκεῖ θὰ ἀναθεώρῃ τὰς ἰδέας του καὶ θὰ μετεπεΐθετο. Ὁ Δημήτριος ὅμως ἦτο εὐχαριστημένος, διότι εἰς τὴν φυλακὴν θὰ προετοιμάζετο καλύτερον διὰ τὴν ὥραν τῆς δοκιμασίας, διὰ δὲ τοῦ ἐπεισοδίου τοῦ σκορπίου, τὸν ὅποιον ἔστειλε ὁ διάβολος, ἀπέδειξε ὅτι ἦτο ἱκανὸς νὰ ἀγωνισθῇ καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ σταυροῦ νὰ νικήσῃ. — § 12. Καὶ ὁ μὲν Δημήτριος ἦτο πλήρως προητοιμασμένος, ὁ δὲ Θεός, διὰ νὰ τὸν ἐνισχύσῃ περισσότερον, τοῦ ἔστειλε ἄγγελον, ὁ ὅποιος τοῦ εἶπε λόγους ἐνθαρρυντικούς καὶ πρὸ τοῦ ἀγῶνος τὸν ἐστεφάνωσε διὰ τοῦ στεφάνου τῆς νίκης. — § 13. Ἡ ἀντιδικία τοῦ Δημητρίου πρὸς τὸν Μαξιμιανὸν ἔλαβε νέαν μορφήν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Λυαίου, τὸν ὅποιον ἐθαύμαζε καὶ ἐτίμα ὁ Μαξιμιανός, ἀλλὰ κατενίκησε ὁ Νέστωρ βοηθούμενος ἀπὸ τὴν προσευχὴν, τὴν ἐνθάρρυνσιν καὶ τὰς εὐλογίας τοῦ Δημητρίου. — § 14. Ἡ παράδοσις ἀ-

ναφέρει ὅτι ὁ Μαξιμιανὸς διέταξε τὴν ταχεῖαν ἐκτέλεσιν τοῦ Δημητρίου, ἐξοργισθεὶς ἀπὸ τὸν φόνον τοῦ Λααίου. Τοῦτο ὅμως δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ὀρθόν. Ὁ Μαξιμιανὸς ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν τῆς ταχείας ἐκτελέσεως τοῦ μάρτυρος, διότι ἀντελήφθη ὅτι πᾶσα καθυστέρησις θὰ ἦτο ἐναντίον του, ἅψ' ἐνὸς μὲν διότι θὰ ἔβιβε καιρὸν εἰς τὸν Δημήτριον νὰ γίνη ἀκόμη περισσότερον τολμηρός, ἅψ' ἑτέρου δὲ διότι θὰ ἐνίσχυε τοὺς ἄλλους χριστιανούς. Ἀλλὰ μὲ τὴν διαταγὴν αὐτὴν, ἀντὶ νὰ ἐλάψῃ, ὠφέλησε τὸν Δημήτριον, ὁ ὅποιος ἦτο πρόθυμος νὰ ὑποστῇ ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλύτερα βασανιστήρια διὰ τὸν Χριστὸν καὶ ἐπεθύμει ὅσον τὸ ταχύτερον νὰ μεταβῇ πρὸς Αὐτόν. Διὰ τοῦ θανάτου του ὠλοκλήρωσε τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόφσεως τελείαν ζωὴν του καὶ ἀνεδείχθη οὕτω ἰσότημος τοῦ Ἀβραάμ εἰς πίστιν καὶ δικαιοσύνην,¹¹ ἀνώτερος ὅμως τοῦ Ἰωσήφ, ὁ ὅποιος ἀπέδειξε μὲν θάρρος, ἔξω ὅμως ἀπὸ τὴν πατρίδα του, καὶ τοῦ Μωϋσέως, ὁ ὅποιος ἔδρασε πρὸ Χριστοῦ, καὶ τοῦ Ἰώβ, ὁ ὅποιος ὑπέστη δοκιμασίας ἀκουσίως καὶ τελικῶς ἐδιπλασίασε εἰσέτι ἐν ζωῇ τὰ ἀγαθὰ του, καὶ τοῦ Δαβὶδ, ὁ ὅποιος ἐνεπλάκη προσωπικῶς ὁ ἴδιος εἰς ἀγῶνα. Ὁ Δημήτριος, ὅστις ὑπέστη τὰς αὐτὰς δοκιμασίας μετὰ τοῦ Δανιὴλ καὶ τῶν περὶ τὸν Ἀζαρίαν, συνεκέντρωσε εἰς ἑαυτὸν τὸν βίον καὶ τοῦ Ἰωάννου καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ μαρτύρων καὶ οὕτως ἄλλους μὲν ἐμιμήθη, πρὸς ἄλλους ἐξισώθη καὶ ἄλλων ἀνεδείχθη ὑπέρτερος.—§ 15. Ὁ Μαξιμιανός, ὁ ὅποιος ἐπίστευεν ὅτι μετὰ τὴν θανάτωσίν του ὁ Δημήτριος θὰ ἦτο πλέον ἀκίνδυνος, ταχέως ἀντελήφθη ὅτι καὶ πάλιν εἶχε λάθος, διότι ὁ μάρτυς μέσῳ τοῦ Λούπου, ὁ ὅποιος εἶχε τὸ δακτυλίδιον καὶ τεμάχιον ἐκ τοῦ ἐνδύματος τοῦ Δημητρίου καὶ τὰ εἶχεν ἐμβαπτίσει εἰς τὸ αἷμα του, ἤρchiσεν ἐπιτελὼν θαύματα, προκαλέσαντα νέαν ὀργὴν τοῦ Μαξιμιανοῦ, ὁ ὅποιος τελικῶς διατάσσει καὶ αὐτοῦ τὴν ἐκτέλεσιν.—§ 16. Οὕτως ὁ Δημήτριος ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐκεῖ ἀπολαμβάνει πλήρους εὐδαιμονίας, ἐκεῖθεν δὲ βοηθεῖ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, ἰδιαιτέρως δὲ τοὺς συμπολίτας καὶ τὴν πόλιν του, ἀποτελῶν οὕτω τὸν ὠραιότερον θησαυρὸν τῆς, τὸν ὅποιον ἡ Θεσσαλονίκη δὲν κρατεῖ διὰ τὸν ἑαυτὸν τῆς, ἀλλὰ τὸν προσφέρει φιλοφρόνως εἰς ὅλους.—§ 17. Πῶς ὅμως εἶναι δυνατόν ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἐπόθησε μόνον τὴν οὐράνιον πατρίδα, νὰ ἐνδιαφερθῇ διὰ τὴν πόλιν του; Ἡ ἀπάντησις εὐρίσκεται εἰς τὴν πορείαν, τὴν ὁποίαν διήνυσεν ὁ μάρτυς ἐν ζωῇ, καὶ εἰς τὰς βαθμίδας, τὰς ὁποίας διαδοχικῶς ἀνῆλθεν. Πρώτη βαθμὶς ἦτο ἡ πατρίς του, δευτέρα ἡ ρωμαϊκὴ αυτοκρατορία, τρίτη ἡ πίστις του εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τετάρτη ἡ οὐράνιος πολιτεία, ἀπὸ ὅπου βοηθεῖ τὴν πόλιν του καὶ ὅλους τοὺς

¹¹ Εἰς τὸ καίμενον, σελ. 76, στ. 773, ἀντὶ τοῦ τῆς ἀρετῆς ἐκοινωνήσε μετὰ Ἀβραάμ, ἐπίστευσε κ.τ.λ. πρέπει νὰ γραφῇ τῆς ἀρετῆς ἐκοινωνήσε. Μετὰ Ἀβραάμ ἐπίστευσε κ.τ.λ.

ἀνθρώπους διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ μύρου. Μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ μύρου αὐτοῦ ἐσώθη καὶ ἐγὼ ἀπὸ βαρεῖαν ἀσθένειαν, τὸ δὲ παρὸν ἐγκώμιον εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα εἶναι ἔκφρασις εὐγνωμοσύνης, ἰκεσία καὶ πρόγραμμα βίου».

Τὸ μακρὸν αὐτὸ ἐγκώμιον εἶναι, ὡς ἐλέχθη ἤδη, προτὶν τῶν νεανικῶν χρόνων τοῦ Θεοδώρου Μετοχίτου. Εἰς τὴν νεανικότητα δ' αὐτὴν καὶ εἰς τὴν, συνήθως ἀποτυγχάνουσιν, προσπάθειαν δημιουργίας ὕψους ρητορικοῦ ὀφείλονται ὅλαι αἱ ἀτέλειαί του, ἰδίᾳ δὲ ὁ φόρτος λέξεων, αἱ ὁποῖαι ὄχι μόνον οὐσιαστικῶς δὲν προσθέτουν τίποτε, ἀλλὰ καὶ συσκοτίζουν τὸ νόημα. Τὸ τυπικώτερον χαρακτηριστικὸν τῆς ἀδυναμίας αὐτῆς εἶναι ἡ παράταξις. Τὸ τοίνυν κεφάλαιον τῆς ὅλης οικονομίας τῷ μάρτυρι καὶ ὁ τοῦ βίου παντὸς καὶ ἰ τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων σκοπὸς καὶ ἡ τῆς φύσεως ἐξέτασις καὶ ἡ τῆς πόρωθεν παρασκευῆς χρεῖα καὶ ἰ προθεσμία.. στ. 322 - 324. Ἐβραῖον νομοθεσίαν πάντ' ἀρίστην καὶ ἰ πολιτείαν ἐνθεον καὶ ἰ παρασκευὴν καὶ ἰ βίον εὐδαίμονα καὶ ἰ Μωυσῆν τινα θεῖον ἐκείνον ἀνδρα.. συγγενόμενον καὶ ἰ νομοθετήσαντα καὶ ἰ πλάκας θεῶν δειγμάτων καὶ ἰ θεοῦ τύπους καὶ ἰ διατάγματα καὶ ἰ θαυμαστῶν πραγμάτων...ἐπίδειξιν καὶ ἰ φορὰν καὶ ἰ πάντα...στ. 437 - 443. τάχα μὲν οὖν καὶ ὁ πόθος εἰλκεν, οἶμαι, καὶ ἰ ἀπέσπα καὶ ἰ οὐδέπω προυδίδον τὰς ἐλπίδας καὶ ἰ μάλιστ' εἶχεν αἰδώς, τάχα δὲ καὶ ἰ τοῦτο μόνον.. στ. 518 - 520. Ἄλλ' ἄρ' ὁ μὲν μάρτυς οὕτω καὶ ἰ ἔγνω καὶ ἰ παρατέτακται καὶ ἰ δείγματα ἤνεγκε καὶ ἰ ἡγώνισται, ταῦτόν δὲ ἄρα εἰπεῖν καὶ ἰ μετὰ τῆς γνώμης ἤνυσεν καὶ ἰ σφόδρα εἶχεν ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ ἰ φρουρᾷ τῆς ἀθλήσεως.. στ. 546 - 548. καὶ ὁ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ τέως καὶ ἰ πρῶτος καὶ ἰ πτωχὸς ὄντως τῷ πνεύματι... καὶ ἰ τὸ πνεῦμα ζεῖ καὶ ἰ ζηλοτυπεῖ τὸ καθαρόν τοῦ γενναίου καὶ ἰ ὑπὲρ τοῦ καλοῦ τῆς ἀρετῆς.. στ. 593 - 596. Ἡ συσώρευσις αὐτῇ λέξεων ἀπαντᾷ εἰς ὁλόκληρον τὸ κείμενον, προδίδουσα οὕτω τὴν πλήρη ἀδυναμίαν τοῦ συγγραφέως νὰ χρησιμοποιῇ τὴν μίαν καὶ μόνην ὀρθὴν ἐκάστοτε ἔκφρασιν. Χαρακτηριστικὴ ἐπίσης τοῦ λόγου τοῦ εἶναι καὶ ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς λέξεως, ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται ἀφθόγῳ τῇ χειρὶ ὡς ρητορικὸν στοιχεῖον. Εἶχε μὲν οὕτω ταῦτα, ἔδει δὲ ἄρα δεῖχθῆναι, μᾶλλον δὲ χωρῆσαι πρόσω τὴν φύσιν..., ἔδει δὲ αὐτὰς ὑποθέσεις ἀξίας ἀπαντῆσαι τῶν ὄντων, ἔδει δὲ τὸν τόπον ἐσκευάσθαι, ἔδει δὲ τὸ θέατρον τοῦ καλοῦ θησαυροῦ, ἔδει δὲ ταῦτα καὶ γέγονεν ὡς δὲ γέγονεν καὶ εἰρήσεται... στ. 191 - 194. Ἐθνοὺς ἀρχαίου, ἔθνοσιν οὐ μέγιστον ἄνωθεν.. στ. 208. οὐπω γὰρ ἦν ἔτι τῆς ἡλικίας, ὥσπερ..., οὐπω τοσοῦτος, ὥσπερ... στ. 214 - 215. ἥσυχον αὖ μὲν σαντόν, ἥσυχον αὖ δὲ τοὺς προβεβηκότας ἡμᾶς.. στ. 358 - 369. Ὡς δὲ καὶ αὐθις εἶπε καὶ αὐθις ἤκουσεν.. στ. 512. εἶχε μὲν, ὡς ἔφην, οὕτω τὸν μέγαν τὸ δεσμοτώριον καὶ εἶχε μάλᾳ ἡδόμενον... στ. 528 - 529. πῶς ἐπινεύει, πῶς δοκιμάζει, πῶς ἀναρ-

ρωνύει, π ὡς ἀναγορεύει τὸν ἀθλητὴν; στ. 548 - 549. τ ἰ τὸ θρόνος, τ ἰ ῥ σκοπός, τ ἰ ῥ ἡ πρόθεσις; μ ε μ η ν ἔ ν α ἰ μὲν οὐκ οἶδα, μ ε μ η ν ἔ ν α ἰ δ' ὁμῶς δοκεῖν. στ. 626 - 627. ο ὃ κ' ἐσχέθη, ο ὃ δ' ἤττητο, ο ὃ δ' ἐθαύμασεν, ο ὃ τ' ε' πρὸς τὰς ἐλπίδας ο ὃ δ' ὀτιοῦν ἐξετάζων.. στ. 640 - 641. Τὸ χωρίον στ. 269 - 282 εἶναι ἡ ἀποκορύφωσις τῆς ψευδοῦς αὐτῆς καὶ ἐπιφανειακῶς ρητορικῆς τέχνης. ο ὃ δ' ἐ ν ὑπελογίσαστο... ο ὃ δ' ἤμβλυ- νεν, ο ὃ δ' ἔσχέ τι..., ο ὃ δόξης ἔρως, ο ὃ στοργή... ο ὃ μειζόνων ἐλπίς, ο ὃ δ' αὐ τοῦμπαλιν, ο ὃ κ' ἀρχῆς ἀποβολή... ο ὃ τροπὴ τύχης... ο ὃ βάσκα- νος... ο ὃ φίλοι... ο ὃ κ' ἄλλη... ο ὃ δ' ἐ μὴν τὰ ἐπὶ τούτοις ἐξῆς, ο ὃ σώμα- τος ἀνθολική... ο ὃ τυράννων.., ο ὃ διωγμοῦ κατακλυσμός... ο ὃ βασάνων ὀμότης, ο ὃ χ ὑπηρετῶν ἐτοιμότης.. ο ὃ κ' ἄλλο τι τῶν ἀπάντων ο ὃ δ' ἐ ν ο ὃ δ' ἅπανθ' ὁμοῦ. Πλουσία ἐξ ἄλλου εἶναι καὶ ἡ χρῆσις χωρίων ἐκ τῆς ἀγίας γραφῆς καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, διὰ τῆς ὁποίας ποικίλει τὸν λόγον τοῦ δ' Μετοχίτης, ἀναφέρων πάντοτε εὐσυνειδήτως ὅτι ὅσα λέγει ἀνῆ- κουν εἰς ἄλλους.¹² τὸ τῆς γραφῆς 34, ὁ παλαιὸς φησὶ λόγος 47, ὡς ἔφη τις ἡδὴ 159, ὁ φησὶν ἡ γραφή 176, ὡς ὁ λόγος βούλεται 196, φησὶν ὁ θεὸς λόγος 252, τὸ πάλοι δὴ τοῦτο κινούμενον 256, φησὶ Σολομὼν 605, ἡ φι- λόσοφος παροιμία 895. Συνηθέστερον ἡ μνεῖα τῆς ξένης προελεύσεως τῆς φράσεως γίνεται δι' ἐνὸς ἀπλοῦ φησὶ ἡ φασίν' π.χ. 261, 401, 429, 474, 504, 750, 895. Εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ἡ ξένη φράσις παρατίθεται αὐ- τουσία· ὑπάρχουν ὁμῶς καὶ χωρία, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχηματισθῇ ἀπὸ φράσεις ἄλλων συγγραφέων μετασχηματιζομένας, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν ὀργανικὸν στοι- χεῖον· εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς δὲν γίνεται μνεῖα τῆς πηγῆς· βριθὸς τε μέγας τε, πελώριος οἷος εἶδος ἀγχιτός, σφόδρ' ἔχων καὶ μήκωνος καὶ ὥ- μης σώματος καὶ ὡς εἰπεῖν ἐπίδειξις ἀξιόχρεως, μᾶλλον δὲ τέρας φύσεως, ἅμα μὲν ἰδεῖν, ἅμα δὲ χρῆσασθαι· βῆ δ' ἄρ' ὁ γε διὰ προμάχων στ. 585 - 587, ἐκ τοῦ Ὀμήρου. Ἀλλ' ἀποδίδωσι τὰ καίσαρος καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ, τῷ μὲν τὴν οἰκονομίαν τῶν ὑπὸ χεῖρα... στ. 754 - 755, ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἡ κατὰ τρόπον ἄμεσον ἢ ἔμμεσον χρησιμοποίησις φράσεων ἐξ ἄλλων, καὶ δὴ πολὺ γνωστῶν, συγγραφέων εἶναι τυπικὸν χαρα- κτηριστικὸν τῆς βυζαντινῆς ἐπιδεικτικῆς ρητορικῆς, κατὰ τοῦτο δὲ ὁ Με- τοχίτης δὲν κιννοτομεῖ. Αἱ γνώσεις του ἐκ τῆς ἀρχαίας γραμματείας φαί- νονται εὐρεῖται, διότι καὶ εἰς τὸν Ὀμηρον καὶ εἰς φιλοσόφους καὶ εἰς πα- ροιμιογράφους ἀναφέρεται. Προφανῶς ὁμῶς ἡ σοφία αὐτῇ προέρχεται περισ-

¹² Ἐπὶ πλεον τῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα διδω εἰς τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα, προσθέτω ἐδῶ συμπληρωματικῶς καὶ τὰ ἀκόλουθα, 29: Gaisford 204. 178: Gaisford 72. 256: Gaisford 174. 260 - 263: Matth. 25, 15 - 30. 446: Io. 4. 14. 504: 2 Tim. 2. 9. 541: Luc. 10. 19. 535: Il. 22, 370. 612: Ec. 11, 9. 661: Gaisford 58. 755: Matth. 22, 21. 803: Io. 1, 27. et 14, 23. 894: cf. Il. 1, 499. 917: Ez. 9, 3 et 11, 23. 948: IV Ma. 6, 26. Ἀλλὰ καὶ αἱ παραπομπαὶ αὐταὶ δὲν ἐξαντλοῦν πλήρως τὴν σοφίαν τοῦ Μετοχίτου.

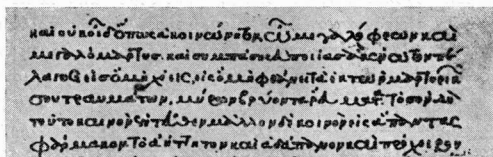
σότερον ἀπὸ εἰδικὰς συλλογὰς χαρακτηριστικῶν φράσεων ἢ παροιμιῶν, ἀπὸ λεξικά καὶ ἀπὸ ρητορικά ἐγχειρίδια, παρὰ ἀπὸ ἀπ' εὐθείας γνῶσιν τῆς ἀρχαίας γραμματείας. Τοῦτο τοῦλάχιστον προκύπτει ἀπὸ τὴν συμβατικὴν καὶ ὀχι ἀναγκασίαν χρήσιν τοῦ ὕλικου αὐτοῦ. Ὁ ἀναγνώστης αἰσθάνεται ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐπιδεικνύει ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου γνώσεις. Ἀργότερον θεθαίως διὰ τῆς συστηματικῆς καὶ θαθείας μελέτης τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὁ Μετοχίτης ὑπερενίκησε τὰς νεανικὰς αὐτὰς ἀτελείας καὶ ἐξεῖλιχθη εἰς τὸν διαπρεπῆ σχολιαστήν, τὸν ὅποιον γνωρίζομεν ἀπὸ τὰ μεγάλα ἔργα του. Τὸ ἐγκώμιον εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον ὑπῆρξεν ἀπλῶς προβαθμῆς, ἡ ὁποία παρὰ τὰς ἀτελείας τῆς προαναγγέλλει τὴν μέλλουσαν λαμπρὰν πνευματικὴν ἐξέλιξιν τοῦ συγγραφέως του. Διότι πράγματι τὸ ἐγκώμιον αὐτὸ εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ καλύτερα ἐξ ὧν ἐγράφησαν διὰ τὸν Ἅγιον Δημήτριον. Ὁ Μετοχίτης δὲν παρουσιάζει νέα στοιχεῖα καὶ δὲν ἀναφέρει πολλὰ ἀπὸ τὰ παλαιά. Περιορίζεται εἰς τὰ τυπικὰ ἐπεισόδια, τῆς ἀντιδικίας τοῦ μάρτυρος μὲ τὸν Μαξιμιανόν, τοῦ Λυαίου καὶ τοῦ Νέστορος καὶ τοῦ Λούπου, καὶ ἀντὶ ἄλλης ἀφηγήσεως συγκεντρώνει τὴν προσπάθειάν του εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τοῦ μάρτυρος. Ἀπὸ τὴν ἀποφιν δ' αὐτὴν ἐπέτυχε νὰ γράψῃ ἐν ἐγκώμιον ὑψηλῆς πνευματικότητος. Ἐν ἀπὸ τὰ ὠραία στοιχεῖα τοῦ εἶναι ἡ περιγραφή τῶν τεσσάρων πολιτειῶν, διὰ τῶν ὁποίων διήλθεν ὁ Δημήτριος ἀπὸ τῆς νεανικῆς τοῦ ἡλικίας μέχρι τοῦ θανάτου του (§ 17, στ. 888 - 943). Ἄλλο εἶναι ἡ σύγκρισις τοῦ Δημητρίου πρὸς τὰς μεγάλας προσωπικότητας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τῆς πρώτης, τῆς μαχητικῆς περιόδου τοῦ χριστιανισμοῦ (§ 14, στ. 773 - 821). Τὸ θέμα τοῦτο ἀπαντᾷ εἰς τοὺς περισσοτέρους ἐκ τῶν ἐγκωμιαστῶν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, μερικοὶ ἐκ τῶν ὁποίων φθάνουν εἰς κενολόγους ὑπερβολάς, ὡς ὁ Νικόλαος Καβάσιλας π.χ., ὁ ὅποιος ὕμνεῖ τὸν μάρτυρα ὡς ἀνώτερον τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἢ ὡς ὁ Φιλόθεος, ὁ ὅποιος τὸν παρουσιάζει ὡς «ἄλλον θεόν».¹³ Ὁ Μετοχίτης, πολὺ περισσότερον προσεκτικὸς καὶ εὐσεβὴς ἀπὸ ὅ,τι οἱ ἄλλοι ἐγκωμιασταί, ἀποφεύγει τὰς ἀκρότητας τοῦ εἰδους αὐτοῦ. Ὡραῖον ἐπίσης στοιχεῖον εἶναι ἡ περιγραφή τῶν ἰδιοτήτων καὶ τῶν θαυμαστῶν δυνάμεων τοῦ ἐκ τοῦ τάφου τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀναδύοντος μύρου (§ 17, στ. 943 - 977), ἐπὶ ὑψηλοῦ δὲ πνευματικοῦ ἐπιπέδου γίνεται καὶ ἡ συζήτησις μεταξὺ τοῦ Δημητρίου καὶ τοῦ Μαξιμιανοῦ (§ 10, στ. 345 - 511), ὑπενθυμίζουσα σελίδας ἀπολογητῶν μὲ τὴν ἀήθη διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μετοχίτου ἐρμηνείαν τῆς ἐννοίας τοῦ χρόνου.¹⁴ Ἐν τῷ συνόλῳ

¹³ Πρβλ. ἀνωτέρω ὑποσ. 9, καὶ Β α σ. Α α ο ὑ ρ δ α, Τὰ δύο «προσφωνήματα» εἰς Ἅγιον Δημήτριον τοῦ Νικολάου Καβάσιλα. Ἑλληνικά 13, 1954, 337 - 338.

¹⁴ Τὸ περιεχόμενον τῆς συζήτησεως μεταξὺ Μαξιμιανοῦ καὶ Δημητρίου ἀλλάσσει ἀπὸ ἐγκωμιαστοῦ εἰς ἐγκωμιαστήν. Ἐκαστος ἐξ αὐτῶν εὕρισκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ δια-

του τὸ ἐγκώμιον αὐτὸ παρὰ τὰς ἀτελείας του εἰς τὴν διατύπωσιν, ἰδίᾳ δὲ τὸν φόρτον εἰς λέξεις, εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ὠραιότερα κείμενα ἐκ τῶν γραφέντων διὰ τὸν ἅγιον Δημήτριον, διακρίνεται δὲ διὰ τὴν ὑψηλὴν πνευματικὴν σκοπιάν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁ συγγραφεὺς ἐρμηνεύει τὴν προσωπικότητα τοῦ ἁγίου, τὸν ὅποιον προβάλλει ὡς ἰδεώδη μορφήν χριστιανοῦ.

Εἰκὼν 2

Vindobonensis phil. gr. 95 f. 79v (Μετοχίτου ἐγκώμιον, σελ. 80, στ. 943-947).

3. Τὸ ἐγκώμιον τοῦ Γρηγοῤᾤ.

Τὸ εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον τοῦ Νικηφόρου Γρηγοῤᾤ ἐκδίδεται ἐνταῦθα ἐπὶ τῇ θάσει τῶν δύο διασωσάντων αὐτὸ κωδίκων Angelicus gr. 82 καὶ Monacensis gr. 10, ἀμφοτέρων ἀρχομένου τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος.¹ Κατὰ τὸν μελετήσαντα τὴν χειρόγραφον παράδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Γρηγοῤᾤ R. Guiland,² ὁ δεῦτερος ἐκ τῶν κωδίκων αὐτῶν εἶναι ἀντίγραφον τοῦ πρώτου, τοῦτο δὲ προκύπτει καὶ ἐκ τοῦ ἐνταῦθα δημοσιευμένου κριτικοῦ ὑπομνήματος, ἡ λιτότης τοῦ ὁποίου ἀποδεικνύει ἐπίσης καὶ τὴν ἀρίστην μορφήν τοῦ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς κώδικας παραδιδομένου κειμένου.

Κατ' εὐτυχίαν σύμπτωσιν εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Γρηγοῤᾤ σφύζονται δύο ἐπιστολαί, ἀναφερόμεναι ἀμφοτέραι εἰς τὸ ἐκδιδόμενον ἐνταῦθα ἐγκώμιον. Ἡ πρώτη ἐξ αὐτῶν εἶναι τοῦ ἰδίου τοῦ Γρηγοῤᾤ, ὁ ὁποῖος ἀπευθυνόμενος εἰς ἄγνωστον παραλήπτην ὁμιλεῖ καὶ περὶ τῆς ἀφορμῆς διὰ τὴν

τυπώση κατὰ τὸν ἰδικόν του τρόπον τὴν ἀντιδικίαν μεταξὺ τοῦ εἰδωολάτρου καὶ τοῦ χριστιανοῦ, ὅλοι ὅμως ἀκολουθοῦν τὸ πρότυπον, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ὁ Συμεὼν ὁ μεταφραστής ἀφηγούμενος τὰς συζητήσεις εἰδωολατρῶν ἡγεμόνων καὶ χριστιανῶν μαρτύρων.

¹ Τὸ ἐγκώμιον εἰς τὸν κώδικα Angelicus gr. 82 τὸ εἶχε ἐπιστημάνει ὁ R. Guiland, Nicéphore Grégoras, Correspondance. Paris 1927, III, 11 καὶ 127, 4, τὸ δὲ εἰς Monacensis gr. 10 ὁ F. Halkin, Notes d'hagiographie thessalonicienne, κατὰ τὸ Θ' Ἀισθητὸς βυζαντινολογικὸν συνέδριον ἐν Θεσσαλονίκῃ (1953).

² R. Guiland, ἐνθ' ἄν. XVII.

συγγραφὴν τοῦ ἐγκωμίου καὶ περὶ τοῦ περιεχομένου του.³ Ἡ ἐπιστολὴ εἶναι κατ' οὐσίαν παράφρασις τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἐγκωμίου (§ 1, στ. 1 - 64), εἰς τὸ ὅποιον, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἐπιστολὴν του, τονίζεται ὅτι λόγος τῆς συγγραφῆς τοῦ ἡτο ἢ πρὸς τὸν συγγραφέα ἐκφρασθεῖσα ὑπὸ πολλῶν Θεσσαλονικέων φίλων τοῦ ἐπιθυμίας νὰ ἀναγνώσουν ἐγκώμιόν του εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα. Ἡ δευτέρα ἐπιστολὴ εἶναι τοῦ Ἀλαμπηνοῦ τοῦ κυροῦ Ταρχανειώτου ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Γρηγορᾶν, ἀποτελεῖ δὲ θερμὸν ἐγκώμιον τῶν συγγραφικῶν χαρισμάτων τοῦ ἀποδέκτου, μεταξὺ τῶν ἔργων τοῦ ὁποίου ἀναφέρεται ἰδιαιτέρως τὸ εἰς Ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον.⁴ Τὴν σχέσιν ἀμφοτέρων τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν πρὸς τὸ ἐγκώμιον τοῦ Γρηγορᾶ εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον τὴν εἶχεν ἤδη διαπιστώσει ὁ Guiland,⁵ ὁ ὁποῖος ὅμως τὰς μὲν ἐπιστολάς χρονολογεῖ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1330 καὶ 1340, τὸ δὲ ἐγκώμιον πρὸ τοῦ 1330. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐπιστολὴ καὶ τὸ ἐγκώμιον πρέπει νὰ ἔχουν γραφῇ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ἡ μία ἐκ τῶν δύο ὡς ἄνω χρονολογιῶν εἶναι, προφανῶς, ἐσφαλμένη. Ἐσωτερικὰ τεκμήρια διὰ τὴν χρονολόγησιν τοῦ ἐγκωμίου, ὅπως ἄλλωστε καὶ τῆς ἐπιστολῆς, δὲν ὑπάρχουν. Ἐν συσχετίσει ὅμως πρὸς τὰ εἰς Ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμια τοῦ Νικολάου Καβάσιλα⁶ καὶ τοῦ Θεοδώρου Μετοχίτου, τὰ ὅποια οἱ δύο αὐτοὶ συγγραφεῖς συνέθεσαν ὅτε ἦσαν νέοι ἀκόμη, ὡς καὶ ἐν συσχετίσει ἐπίσης πρὸς τὴν συγγραφικὴν δραστηριότητα τοῦ ἰδίου τοῦ Γρηγορᾶ, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωρίζομεν ἐξ ἄλλων τεκμηρίων, τὰ ἀγιογραφικοῦ χαρακτῆρος ἔργα του συνέγραψε πρὸ τοῦ 1330, ἀσχοληθεὶς ἀπὸ τοῦ ἔτους αὐτοῦ καὶ πέραν μὲ ἄλλα ζητήματα ἐδρυτέρου πολιτικοῦ ἢ φιλοσοφικοῦ καὶ θεολογικοῦ χαρακτῆρος, εἶναι, νομίζω, θεμιτὸν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὸ εἰς Ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιόν του ἀνήκει εἰς τὴν πρώτην περίοδον τῆς συγγραφικῆς του δραστηριότητος, ἥτοι εἰς ἐποχὴν πρὸ τοῦ 1330, κατὰ τὴν ἰδίαν δ' αὐτὴν ἐποχὴν πρέπει νὰ ἔχη γραφῇ καὶ ἡ εἰς τὸ ἐγκώμιον αὐτὸ ἀναφερομένη ἐπιστολὴ. Μεταγενεστέρᾳ κατὰ τι, καὶ ἀσφαλῶς μεταξὺ τῶν 1330 καὶ 1340, εἶναι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Αλαμπηνοῦ, διότι ἀναφέρεται εἰς τὸν Γρηγορᾶ ὡς γνωστὸν πλέον καὶ ἀνεγνωρισμένον συγγραφέα.

Πρὸς εὐχερεστέραν κατανόησιν τοῦ περιπλόκου κειμένου τοῦ Γρηγορᾶ παραθέτω ἐδῶ περίληψιν τῶν νοημάτων του.⁷—§ 1. «Συγγραφὴ ἐγκωμίου

³ N. Bezdek i, Nicephori Gregorae epistulae XC. Ephemeris Dacoromana 2, 1924, 239 - 377, ἐπιστολὴ L, VII bis. Περίληψις εἰς Guiland, ἐνθ' ἄν. 127 (ἐπιστολὴ 128).

⁴ Nicephori Gregorae, Byzantina Historia, ἐκδ. Bonn, I, LXIII. Περίληψις εἰς Guiland, ἐνθ' ἄν. 279.

⁵ Guiland, 343.

⁶ Βασ. Λαοῦρδα, Τὰ δύο «προσφωνήματα» εἰς Ἅγιον Δημήτριον τοῦ Νικολάου Καβάσιλα. Ἑλληνικά 13, 1954, 337 - 338.

⁷ Ἡ διαίρεσις εἰς παραγράφους ἀνήκει εἰς τὸν κώδικα Angelicus. Ὁ Monacens-

εἰς τὸν ἄγιον Δημήτριον εἶναι πολὺ δυσχερὲς, διότι ἔχουν ἤδη προηγηθῇ ἔμοῦ πολλοὶ ἄλλοι. Θὰ προσπαθῶσω ὅμως νὰ κάνω ὅ,τι εἶναι δυνατόν. Δὲν πρέπει δὲ νὰ ἀπορήσῃ κανεὶς, ἐὰν θὰ καινοτομήσω ἐπαινῶν τὸν Δημήτριον κατὰ τρόπον ὅχι συνήθη. — § 2. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἦτο εὐτυχὲς βλέπων τὰ κατορθώματα τοῦ Φιλίππου, διότι ἐφοβεῖτο ὅτι δὲν θὰ ἔμενε τίποτε διὰ νὰ κάμῃ αὐτός. Ἐγὼ ὅμως δὲν σκέπτομαι οὕτω δι' ὅσα ἐλέγχθησαν περὶ τοῦ ἁγίου πρὸ ἔμοῦ, διότι ὑπάρχει ἀφθονία θεμάτων διὰ κάθε ἓνα, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ ὁμιλήσῃ. Ἀλλωστε δὲν πρόκειται νὰ θίξω ὅσα θέματα ἔχουν ἐπεξεργασθῇ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ θὰ ὁμιλήσω δι' ὅσα ἐκεῖνοι παρέλειψαν, μὴ θελήσαντες νὰ κάμουν παρεκβάσεις. — § 3. Ὁ ζήλος καὶ ὁ πόθος τῶν Θεσσαλονικέων διὰ τὸν πολιοῦχον φέρει καὶ ἐμὲ εἰς θαυμασμόν διὰ τὸν ἄγιον καὶ θὰ ὁμιλήσω ἀμέσως κατωτέρω περὶ αὐτοῦ, ἀφοῦ εἴπω πρῶτον μερικά πράγματα διὰ τοὺς οἰκιστὰς τῆς πόλεως, τὰ ὅποια παρέλειψαν οἱ πρὸ ἔμοῦ ἐγκωμιασταὶ ἐπειδὴ ἴσως τὰ ἐθεώρησαν ὡς λεπτομερείας. Καὶ ὅμως ἔπρεπε ὁμιλοῦντες περὶ ταύτης τῆς πόλεως νὰ τὴν συγκρίνουν καὶ πρὸς τὰς ἄλλας μεγάλας καὶ ἐνδόξους πόλεις, διότι οὕτω, διὰ τῆς συγκρίσεως αὐτῆς, θὰ ἠδύναντο νὰ κατανοήσουν καὶ νὰ ἐκτιμήσουν καλύτερον τὴν πόλιν τοῦ μάρτυρος. — § 4. Ἡ βασίλισσα τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν Μήδων Σεμίραμις ἔκτισε τὴν μεγίστην ἐκείνην πόλιν, τὴν Βαβυλῶνα. Καὶ ἡ βασίλισσα τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν Θεσσαλῶν Θεσσαλονίκη ἔκτισε τὴν Θεσσαλονίκην. Ἡ Βαβυλὼν ὅμως κατεστράφη καὶ ἐξηφανίσθη, ἐνῷ ἡ Θεσσαλονίκη ἐξακολουθεῖ νὰ ζῇ χωρὶς νὰ φοβῆται τὰς μεταβολὰς τῶν πραγμάτων, διότι ἔχει σύμμαχόν της τὸν μάρτυρα. Παλαιὰ καὶ εὐτυχὲς πόλις ὑπῆρξε καὶ ἡ Ἀλεξάνδρεια, εὐτυχήσασα νὰ ἔχῃ οἰκιστὴν τὸν ἀδελφὸν τῆς Θεσσαλονίκης Ἀλέξανδρον. Εἶχεν ὅμως τὸ ἀτύχημα νὰ ἰδρυθῇ πολὺ μακρὰν τῆς πατρίδος, ἐνῷ ἡ Θεσσαλονίκη πρᾶττουσα ὀρθῶς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἀδελφόν της, ἔκτισε τὴν ὁμώνυμόν της πόλιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς πατρίδος. Καὶ ἐπὶ πλέον ἡ Ἀλεξάνδρεια δὲν ἔχει θησαυρὸν παραπλήσιον πρὸς τὸν μέγαν θησαυρὸν τὸν Δημήτριον, τὸν ὅποιον ἔχει ἡ Θεσσαλονίκη. Καὶ διὰ νὰ ἐκφρασθῇ περιληπτικῶς καὶ σαφῶς, ὁ Φίλιππος ἐκ μὲν τῆς Ὀλυμπιάδος ἀπέκκτησε τὸν Ἀλέξανδρον, ἐκ δὲ τῆς Κλεοπάτρας τὴν Κλεοπάτραν καὶ τὴν Θεσσαλονίκην. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανεν ἄτεκνος καὶ οἱ συστρατηγοὶ τοῦ ἔλαβον ἄλλος ἄλλο τμῆμα τῆς βασιλείας του. Ὁ Πτολεμαῖος, ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ περισσότερον φιλόδοξος ἐξ ὧν, ἔλαβε ὡς σύζυγόν του τὴν μίαν ἐκ τῶν δύο ἀδελφῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὴν Κλεοπάτραν. — § 5. Ὁ Κάσσανδρος, υἱὸς τοῦ Ἀντιπάτρου, ἐκλεκτός καὶ αὐτὸς συμπολεμιστῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐγένετο ἡγεμὼν τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας καὶ ἐνυμφεύθη τὴν ἄλλην ἀδελφὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὴν Θεσσαλονίκην. Ἐχων δὲ τώρα τὴν εὐκαιρίαν νὰ

πραγματοποιήσῃ τὰς ὥραιάς φιλοδοξίας του, ἔκτισε πολλὰς πόλεις εἰς τὰς πρὸς τὸ Αἰγαῖον ἀκτὰς, δύο δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν αἱ σπουδαιότεραι καὶ αἱ ὠραιότεραι, ἡ Κασσάνδρεια καὶ ἡ Θεσσαλονίκη. Ὅλοι ὁμῶς αἱ πόλεις αὐταὶ ἐξηφανίσθησαν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ ἐλησιμονήθησαν.— § 6. Μόνη ὑπερτέρα τῶν φθορῶν τοῦ χρόνου παραμένει ἡ Θεσσαλονίκη, φρουρουμένη ὑπὸ τοῦ μάρτυρος καὶ διὰ τῶν θαυμάτων του ἀνανεομένη συνεχῶς. Διότι τὴν ὠραιότητα, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ ἀνοιξὶς διὰ τῶν ἀνθῶν, τὴν ἔχει ἡ Θεσσαλονίκη καθ' ὅλον τὸν χρόνον χάρις εἰς τὰ θαύματα τοῦ μάρτυρος καὶ εἰς τὸ ἦθος τῶν πολιτῶν τῆς. Ἡ χάρις τῶν ἀνθῶν κρατεῖ πολὺ μικρὸν χρόνικὸν διάστημα, ἐνῶ ἡ χάρις τοῦ μάρτυρος διὰ τῆς ἀθανασίας τῶν πηγῶν αὐτῆς, δίδει εἰς τὴν πόλιν ἀθάνατον δόξαν.— § 7. Ὁ ζῆλος καὶ ὁ πόθος, τὸν ὅποτον οἱ Θεσσαλονικεῖς δεικνύουν πρὸς τὸν μάρτυρα, μὲ φέρει καὶ πάλιν εἰς τὸ θέμα μου. Ὅπως οἱ Ἑβραῖοι εἶχον ὡς πρῶτον καὶ ἀρχὴν μηνῶν τὸν μῆνα, καθ' ὃν προσέφερον θυσίαν διὰ τὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, οὕτω καὶ οἱ Θεσσαλονικεῖς ἔχουν ὡς σπουδαιότερον ὅλων τῶν μηνῶν, κατὰ τὸν ὅποτον ἐορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ μάρτυρος. Καὶ εἶναι καλύτερον αὐτὸς ὁ μῆν νὰ λέγεται ἱερομηνία παρὰ ἐκεῖνος, ὅστις καὶ ἂν εἶναι, τὸν ὅποτον ἐκάλουν οὕτω οἱ Ἕλληνες συναγωνιζόμενοι καὶ μιμούμενοι ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Διὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ μάρτυρος οἱ Θεσσαλονικεῖς δὲν ἠκολούθησαν ξένης πρότυπα· ὁδηγός των ὑπῆρξε ἡ ἰδία των ψυχὴ, ἡ ὁποία τοὺς καθοδηγεῖ, ὥστε ἡ ἐορτὴ νὰ ἀνέρχεται βαθμιαίως ἀπὸ τὰ ἀπλά καὶ μικρὰ εἰς τὰ μεγάλα καὶ σύνθετα. Ὅπως ὁλόκληρον τὸ ἔτος χωρίζεται εἰς δύο, εἰς χειμῶνα καὶ θέρος, καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα τὸ πρόσωπον τῆς γῆς εἶναι μὲν σκυθρωπὸν καὶ κατηφές, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι ὀργώνουν καὶ σπείρουν, οὕτω καὶ ἡ ἐορτὴ τοῦ μάρτυρος ἀρχίζει μὲ νηστείας, μὲ πράξεις εὐποιίας καὶ μὲ ὁλονυχτίους ὑμνωδίας.— § 8. Καὶ ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῆς ἐορτῆς, ἡ ἀπόδοσις εἶναι πλουσιωτάτη. Τὴν περίοδον τῶν ἐορτῶν τὴν χωρίζουν εἰς τέσσαρα μέρη, διότι δὲν θέλουν νὰ ἀποχωρισθοῦν ἀμέσως ἀπὸ τὸν μάρτυρα καὶ ἐπιζητοῦν νὰ χαροῦν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον μαζὶ του καὶ νὰ κατασβέσουν τὸ πῦρ τοῦ πρὸς αὐτὸν φλέγοντος πόθου κατὰ τρόπον καλύτερον ἀπὸ ὅ,τι ἔκαμνον οἱ Ἕλληνες. Διότι ἐκεῖνοι ἐτίμων τὸν Δία μὲ τὴν ἀνὰ τετραετίαν πανηγύριν τῶν Ὀλυμπίων· οἱ Θεσσαλονικεῖς ἐντὸς ἐνὸς ἔτους τελοῦν τέσσαρας πανηγύρεις διὰ τὸν μάρτυρα, ἀντιστοιχοῦσας πρὸς τὰς τέσσαρας ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Ἡ βασιλικὴ καὶ πρώτη πανηγύρις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους, ἡ δευτέρα καὶ τρίτη, αἱ ὁποῖαι τελοῦνται ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ τῶν μοναχῶν, πρὸς τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἀνοιξιν, ἡ δὲ τετάρτη, ἡ ὀκταήμερος, τὴν ὁποίαν τελοῦν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ θέρος, διότι κατ' αὐτὸ συνάγονται οἱ καρποὶ τῆς χάριτος, τοὺς ὁποίους οἱ Θεσσαλονικεῖς δικαιοῦνται περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους καὶ ἐπειδὴ εἶναι συμπόλιται τοῦ μάρτυρος καὶ ἐπειδὴ ὁ πρὸς αὐτὸν πόθος των εἶναι με-

γαλύτερος τοῦ πόθου ὧλων τῶν ἄλλων.— § 9. Καί πράγματι τοῦτο συμβαίνει. Διότι τὸν μάρτυρα τὸν ποθοῦν βεβαίως ὅλοι, ὅσοι ἔχουν τὴν ἰδίαν θρησκευτικὴν πίστιν μὲ ἡμᾶς, περιφανῆ δὲ τεκμήρια αὐτοῦ τοῦ πόθου ὑπάρχουν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς εἰκόνες καὶ ναοὶ καὶ ἄλλαι ἐκδηλώσεις ζήλου ἀμιλλώμεναι πρὸς τὰς ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ. Ὑπάρχουν μάλιστα καὶ μερικαὶ ὁμάδες ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἐπιζητοῦν νὰ μιμοῦνται τοὺς Θεσσαλονικεῖς καὶ εἰς τὰς νηστείας καὶ εἰς τὰς ἄλλας προετοιμασίας διὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ μάρτυρος. Διότι ὅλοι θέλουν, ἐὰν ᾗτο δυνατόν, νὰ ἔχουν εἰς τὴν ἰδικήν του ἑκάστος πόλιν τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος ἢ νὰ γίνουν συμπολῖται τοῦ μάρτυρος, ὅπως ἐπὶ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἡ Ρώμη ἤκμαζεν, ὅτε ὅλοι ἐξήτουν νὰ γίνουν Ρωμαῖοι πολῖται. Ἐὰν ὅμως συγχρίνῃ κανεὶς τὰς ἐκδηλώσεις αὐτὰς πρὸς τὰς ἐκδηλώσεις ἐν Θεσσαλονίκῃ, θὰ ἴδῃ ὅτι ὑπάρχει ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἐνὸς ξένου καὶ ἐνὸς οἰκείου. Ἀλλὰ καὶ ἂν πράγματι αἱ ἐκδηλώσεις αὐταὶ εἶναι ὅμοιαι, διότι καὶ τοῦτο δὲν ἀποκλείεται, ἡ ὁμοιότης αὐτῇ εἶναι δῶρον τοῦ μάρτυρος καὶ καύχημα τῶν πολιτῶν του. Διότι τὸ τελικὸν κριτήριον εἶναι ἡ ποιότης τῆς ἐκδηλώσεως τιμῆς, διὰ τὴν ὁποίαν οἱ πολῖται τῆς Θεσσαλονίκης γίνονται τὸ πρότυπον. Καὶ οἱ μὲν Ἑβραῖοι δὲν ἐπετρέπετο νὰ ὕμνουν εἰς ξένην γῆν τὸν Κύριον, οἱ δὲ τιμῶντες τὸν μέγαν Δημήτριον ἔχουν πλήρη ἐλευθερίαν νὰ τὸν ὕμνουν ὅπου θέλουν, εἰς τοὺς ἀγρούς, εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς οἰονδήποτε μέρος τῆς γῆς. Οἱ ὕμνοι τῶν Ἑβραίων ἐγίνοντο ἐντὸς τῶν Ἱεροσολύμων μετὰ σαλπείγων καὶ αὐλητῶν κατὰ τρόπον δεσμεύοντα τοὺς πιστοὺς, οἱ δὲ ὕμνοι τοῦ Δημητρίου εἶναι ἀνευ ὀργάνων καὶ οἱ ὕμνηται ἐλεύθεροι καὶ πρόθυμοι. Καὶ τῆς μὲν Καρχηδόνος τὰ τεῖχη καὶ τὰ νεώρια καὶ τὰ ἐπίνεια κατεστράφησαν ὅλα καὶ ἐξηφανίσθησαν, ἡ δὲ δόξα τοῦ μάρτυρος καὶ τῆς πόλεως του παραμένει ἀθικτος ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ ἀπὸ τὰς ἀλλαγὰς τῶν πραγμάτων. Καὶ ὁ μὲν θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐφαίνετο ἀπίστευτος εἰς ὅσους τὸν ἤκουαν, διότι ἐθεωρεῖτο ὅτι ἦτο μεγίστη ἀπώλεια, ἐνῷ ὁ θάνατος τοῦ Δημητρίου συνετέλεσε καὶ συντελεῖ ὥστε ὁ κόσμος νὰ γίνεται καλύτερος. Διότι τὰ κατορθώματα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ χαρρακτῆρος παροδικοῦ, ἐνῷ τὰ τοῦ Δημητρίου ἦσαν διφυοὺς χαρρακτῆρος, ἐναντίον τοῦ ἀσάρχου καὶ κρυπτῶς ἐλλοχεύοντος ἐχθροῦ καὶ ἐπίσης ἐναντίον τῶν ἀρχόντων καὶ βασιλέων τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ στρατὸς του δὲν φέρεται δόρυ, τόξα καὶ βέλη, ἀλλ' εἶναι στρατὸς δυνάμεων πνευματικῶν, συνεχίζων καὶ τώρα τὸν ἀγῶνα καὶ συντρίβων παντοῦ τὸν Μαξιμιανὸν καὶ τὸν Λυαῖον. Καὶ τὸν μὲν Ἰωδὸς ἐχθρὸς τὸν ἐταλαιπώρει ἐπὶ ἐπτὰ ὁλόκληρα ἔτη μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι κάποτε πάντως θὰ ὑπέκυπτε. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναμένῃ τοῦτο ἀπὸ τὸν μάρτυρα, δι' αὐτὸ δὲ ἠνάγκασε τὸν τύραννον νὰ διατάξῃ ἀμείσως τὴν θανάτωσίν του.— § 10. Ὁ τύραννος διέταξε νὰ ριφθῇ τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος εἰς τὸν πυθμένα ἐνὸς φρέατος, διὰ γὰρ μὴ ὑπάρξῃ σαφὴς ἐλεγχος τῶν πράξεών του.

Ἀλλὰ ἡ πονηρία αὐτῇ τελικῶς ἐστράφη ἐναντίον του, διότι ἐκ τῶν πυθμένων τοῦ φρέατος ἤρχισαν νὰ ἀναβλύζουν ρεῖθρα μύρων, τὰ ὅποια ἀρβέουσιν ὁλόκληρον τὴν γῆν καὶ τίποτε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ἀνακόψῃ. Ἡ χάρις τοῦ Δημητρίου δὲν περιορίζεται οὔτε εἰς τόπον, οὔτε εἰς χρόνον, ἀλλὰ δίδεται πρῶτον εἰς τὴν γενέτειράν του πόλιν καὶ ἐντεῦθεν ἀπλοῦται εἰς ὁλόκληρον τὴν γῆν. Γνωρίζομεν ὅτι ἡ πόρνη ἔφερεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ σωτῆρος μύρον ἀξίας τριακοσίων δηναρίων, προκαλέσασα οὕτω τὴν δυσαρέσκειαν τοῦ Ἰούδα. Ἀλλὰ τὸ μύρον τοῦ μάρτυρος δὲν πωλεῖται, οὔτε μετρεῖται καὶ ὁμοιάζει μὲ τὴν θάλασσαν, ἡ ὅποια δὲν ἐξαντλεῖται ποτέ. Καὶ ἐκεῖνο μὲν τὸ μύρον τὸ ἔφερε μιά πόρνη γυνή, τοῦτο δὲ τὸ φέρουν πόρνοι καὶ μοιχαλίδες ψυχαὶ καὶ εἶναι καθαρτῆριον φάρμακον κάθε εἵδους νόσου. Ἐξ ἄλλου ὁ Δημήτριος δὲν ἐχρειάσθη ποτέ ζεύγματος καὶ διώρυγας διὰ νὰ δυνηθῇ οὕτω νὰ προχωρῇ χωρὶς δυσκολίαν. Αὐτὰ ἦσαν διὰ τὸν Ξέρξην καὶ διὰ τὸν βαρβαρικὸν του στρατόν, ὁ ὁποῖος ἐθορύβει καὶ ἐτρομοκράτει καὶ δὲν ἐπετύγχανε τίποτε σπουδαῖον καὶ ἀπλῶς ἀπεδείκνυε πόσον ἀνώτερα εἶναι τὰ θαύματα τοῦ Δημητρίου ἀπὸ τὰ στρατόπεδα, τὰ ὅπλα καὶ τὰς δυνάμεις τῆς ὕλης. Διότι ὅλος αὐτὸς ὁ βαρβαρικὸς ὄγκος ἀπέθανε καὶ ἐξηφανίσθη μαζί μὲ τὸν Ξέρξην, ἐνῶ ὁ Δημήτριος ἀπὸ τὸν πυθμένα τοῦ φρέατος καλύπτει διὰ τῆς χάριτος τῶν θαυμάτων του ὁλόκληρον τὸν κόσμον. Καὶ ἂν μὲν οἱ ἄνθρωποι ἤλλαξαν τοὺς θεοὺς αὐτῶν καὶ ἐγκατέλειψαν τὰς παλαιὰς τῶν κενοδοξίας, τοῦτο εἶναι καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Δημητρίου ἀποτέλεσμα, ἐὰν δὲ δὲν ἐβελτιώθησαν, δὲν εἶναι ὁ μάρτυς υπεύθυνος εἰς τοῦτο, ἀλλ' οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀντιληφθοῦν τὴν δικαιοσύνην. Οἱ λύκοι καὶ οἱ ἀγριόχοιροι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κατανοήσουν τοὺς λόγους καὶ τὰ μαθήματα τῶν ἀνθρώπων, διότι τίποτε τὸ κοινὸν δὲν ἔχουν πρὸς αὐτοὺς. Τὸ σῶμα τοῦ Δημητρίου εἶναι περιωρισμένον εἰς ἓν μικρὸν μέρος τῆς πατρῆς πόλεως, τὰ θαύματά του ὅμως ἀπλοῦνται εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς, ὁ ὁποῖος δὲν ἐδοκίμασε τὴν χάριν των. Καὶ ἂν τυχὸν ἔχῃ κανεὶς τεμάχιον ἀπὸ τὸ ἐνδυμὰ του ἢ τὸ δακτυλίδιον ἢ τὸν τύπον μιᾶς σφραγίδος ἢ σταγόνα μύρου ἢ ἀπλῶς ἀναφέρῃ εἰς τὸν λόγον του τὸ ὄνομα τοῦ Δημητρίου, γίνεται πανίσχυρος. Καὶ ὁ μὲν Ἡρόδοτος λέγει ὅτι ἡ ἀκοὴ εἶναι ὀλιγώτερον ἀξιόπιστος ἀπὸ ὅ,τι εἶναι ἡ ὄρασις, ἀλλὰ διὰ τὰ θαύματα τοῦ Δημητρίου καὶ αἱ δύο αὐταὶ αἰσθήσεις εἶναι ἀξιόπιστοι, διότι ὅπου εὐρίσκονται ὅσοι ἐδοκίμασαν τὴν χάριν τοῦ μάρτυρος ἐκεῖ κανεὶς βλέπων καὶ ἀκούων πείθεται χωρὶς ἐνδοιασμόν. Τὰ θαύματα τοῦ μάρτυρος ἀπλοῦνται εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον, καὶ εἰς τὴν λογικὴν καὶ εἰς τὴν ἄλογον φύσιν, καὶ πάντας βοηθεῖ σωματικῶς καὶ ψυχικῶς, διατηρῶν τὴν ὑπάρχουσαν εὐτυχίαν, δίδων τὴν μὴ ὑπάρχουσαν, ἀφανίζων τὴν δυστυχίαν καὶ δι' ὅλους γίνεται τὰ πάντα καὶ εἰς ὅλους ἐμφανίζεται ὑπὸ ὅλας τὰς μορφάς. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων μαρτύρων αἱ χάριτες εἶναι περιωρισμένα,

ἄλλος δὲ τιμᾶται δι' ἄλλο, ὁ δὲ Δημήτριος τιμᾶται πάντοτε καὶ ὑπὸ πάντων διὰ θαύματα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπαριθμῇσιν κανεῖς, ὅπως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μετρήσῃ τῆς θαλάσσης τὰ κύματα.—§ 11. Καὶ ἐγὼ τὴν ὁμοιάζω μὲ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι, ἀναχωρήσαντες κατὰ τὰ ἐξημερώματα διὰ μακρὰν ὁδοιπορίαν, εἴτε ἀπὸ λάθος εἴτε λόγῳ τῆς νυκτὸς γυρίζουν γύρω ἀπὸ τὴν οἰκίαν των ἐπὶ πολλὴ καὶ κατὰ τὸ πρῶτ', ἀντιλαμβάνόμενοι τοῦ λάθους των καὶ κουρασμένοι, παραιτοῦνται τῶν σχεδίων των. Διότι παρ' ὅλα ὅσα εἶπον εὐρίσκομαι ἀκόμῃ εἰς τὸ προοίμιον· καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλως, διότι τὸ θέμα εἶναι τεράστιον καὶ ὑπέρτερον τῶν δυνάμεων παντὸς ὁμιλητοῦ. Τὸ μέγεθος τοῦ θέματος ἀπαλλάσσει τῆς κατηγορίας ἐκείνους, οἱ ὅποιοι προσπαθοῦν νὰ ὁμιλήσουν περὶ αὐτοῦ ἔχοντες συναίσθησιν τῶν ἰδικῶν των ἀδυναμιῶν καὶ τῆς δυσχερείας τοῦ θέματος, δὲν συγχωρεῖ ὅμως ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπιλαμβάνονται τῆς συγγραφῆς ἐγκωμίου χωρὶς νὰ ἐκτιμῇσούν τὰς ἰδικὰς των ἱκανότητας.—§ 12. Ἄς εἶναι λοιπὸν ἐπιεικὴς ὁ μεγαλομάρτυς καὶ πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μοῦ ἐξήτησαν νὰ γράψω τὸ ἐγκώμιον καὶ πρὸς ἐμέ, ἃς προστατεύῃ τὴν πόλιν του καὶ τὸ πολίτευμα αὐτῆς καὶ ἃς βοηθῇ τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν».

Ἀρχόμενος τοῦ ἐγκωμίου τοῦ ὁ Γρηγορᾶς δηλοῖ ρητῶς ὅτι δὲν προτίθεται νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν ἔχουν ἀνοίξει οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐγκωμισταὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, καὶ ὅτι ὅσα θὰ εἴπῃ δὲν θὰ εἶναι σύμφωνα πρὸς τὸν παραδεδομένον τρόπον ἐγκωμίων τοῦ ἁγίου ἐν Θεσσαλονίκῃ. Εἰ δὲ μὴ καὶ τὸν συνήθη τοῖς ἄλλοις ἄλλως εἰποῦσιν ἐνταυθὰ με δρόμον δδεύοντα συνορῶν τις, μὴδὲ κατὰ τῆς πατρίδος πόλεως ἦθος τοῦ μάρτυρος, θαυμάζειν οὐ χρὴ (στ. 25 - 27), ἐκφράζει ὅμως τὴν ἐλπίδα ὅτι τὸ νέον στοιχεῖον, τὸ ὅποιον εἰσάγει, θὰ εὐχαριστήσῃ ἰσως ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θὰ ἔχουν κουρασθῇ ἀπὸ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἰδίων πάντοτε θεμάτων. "Ἔστι γὰρ καὶ τοῖς ἐγχωρίοις ἦθεσι διὰ κόρον ἐνίοτε ἀχθομένους, ἦδιον τοῖς ἀλλοτρίοις κεχεῖσθαι διὰ τὸ σπάνιον (στ. 27 - 29). Τὴν νέαν αὐτὴν ἀποψιν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν προτίθεται νὰ ὁμιλήσῃ, ὁ Γρηγορᾶς τὴν παρομοιάζει πρὸς τὸ ἔργον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀκολουθοῦν τοὺς θεριστὰς συλλέγοντες ὅ,τι ἀπομένει (στ. 71 - 80), δικαιολογεῖ δὲ τὴν καινοτομίαν ἀπὸ τὸν εἰδικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐγκωμίου του, τὸ ὅποιον γράφεται ἔπειτα ἀπὸ τὴν κυρίως ἑορτὴν τοῦ μάρτυρος (στ. 16 κατόπιν ἑορτῆς) διὰ τὴν μεθεόρτιον πανήγυριν (στ. 82 καὶ 88) τῇ ἀπαιτήσῃ αὐτὴν τούτων τῶν Θεσσαλονικέων (στ. 15 - 16 οἱ πρὸς τοῦτον ἐγείροντες πατριῶται τοῦ μάρτυρος· στ. 485 οἷς τε κατόπιν ἡμᾶς κεκληκέναι τῆς ὥρας). Παρ' ὅλην ὅμως τὴν ταπεινοφροσύνην διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ἐγκωμίου τοῦ ὁ Γρηγορᾶς δὲν παραλείπει νὰ ἐλέγξῃ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἐγκωμιστὰς τοῦ ἁγίου, οἱ ὅποιοι παρέλειψαν εἰς τοὺς ἐπαίνους των διὰ τὴν Θεσσαλονίκην νὰ συγκρίνουν τὴν πόλιν τοῦ μάρτυρος πρὸς τὰς ἄλλας μεγάλας πόλεις τῆς ἀρχαιότητος, διὰ νὰ καταφανῇ οὕτω ἡ ἀξία τῆς σαφέστερον (στ. 86 - 103).

Ἡ διαφορὰ τοῦ ἐγκωμίου τοῦ Γρηγοῦ ἀπὸ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἐγκωμιστάς τοῦ ἁγίου Δημητρίου εἶναι πράγματι αἰσθητή. Οἱ παλαιότεροι ἐγκωμισαὶ ἐκρησιμοποιοῦν κατὰ κανόνα δύο κυρίως θέματα. Τὸ πρῶτον ἦτο πάντοτε ἡ σύγκρισις τοῦ μεγαλομάρτυρος πρὸς ὅλας τὰς μεγάλας προσωπικότητας τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς διαθήκης. Τὸ δεύτερον ἦτο ἡ, ἔστω καὶ συνοπτικῶς, ἀφήγησις τῆς ἀντιδικίας τοῦ μάρτυρος πρὸς τὸν Μαξιμιανόν, τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν πρώτων μετὰ θάνατον θαυμάτων του. Ἀπὸ μὲν τὸ πρῶτον θέμα ὁ Γρηγοῦς ἐνθυμεῖται μόνον τὴν σύγκρισιν τοῦ ἁγίου Δημητρίου πρὸς τὸν Ἰῶδ (στ. 333 - 349), ἀπὸ δὲ τὸ δεύτερον ἀναφέρει μόνον ἐν παρόδῳ καὶ ὄχι ὑπὸ τύπον ἀφηγήσεως τὰ ὀνόματα τοῦ Μαξιμιανοῦ καὶ τοῦ Λυαίου (στ. 331). Πράγματι νέον στοιχεῖον εἰς τὸ ἐγκώμιόν του εἶναι ἡ ἀφθονος χρήσις στοιχείων ἀπὸ τὴν κλασσικὴν γραμματείαν. Ὁ Γρηγοῦς ἀρχίζει τὸ ἐγκώμιόν του παραλλάσσων ἀνέκδοτον περὶ Κράσσου, τὸ ὅποιον ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος. Ὅπως ὁ Κράσσης ἤκουσε νὰ τοῦ λέγουν ὅτι ἀρχίζει ἀργὰ τὴν ἐκστρατείαν του, οὕτω καὶ ὁ Γρηγοῦς ἔρχεται μὲ μεγάλην καθυστέρησιν νὰ ὁμιλήσῃ διὰ τὸν ἅγιον Δημήτριον (στ. 1 - 19). Ὅπως ὁ Κύρος ἐδιδάσκετο πῶς δὲν πρέπει νὰ βασιλεύῃ μελετῶν τὰ σφάλματα τῶν πρὸ αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἀπὸ τὸ ἐγκώμιον τοῦ Γρηγοῦ εἶναι δυνατόν ἴσως νὰ διδαχθῇ κανεὶς πῶς δὲν πρέπει νὰ ὁμιλῇ περὶ τοῦ ἁγίου (στ. 36 - 43). Τὰ νέα στοιχεῖα, τὰ ὅποια εἰσάγει εἰς τὸ ἐγκώμιόν του, ὅσον καὶ ἂν ἴσως εἶναι εὐτελεῖ, ἔχουν κατὰ τὸ ἀνάλογον πρὸς τὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ὅποιον ἐδείκνυν ὁ μέγας Ἀλεξάνδρος πρὸς τὸν Διογένη (στ. 56 - 61). Ὁ Ἀλεξάνδρος ἐφοβεῖτο ὅτι αἱ μεγάλαι ἐπιτυχίαι τοῦ Φιλίππου δὲν θὰ τοῦ ἀφῆγαν τίποτε διὰ διὰ νὰ κατορθώσῃ αὐτός. Ὁ Γρηγοῦς ὁμοῦ δὲν ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα αὐτό, διότι ὑπάρχει μεγίστη ἀφθονία θεμάτων διὰ τὸν ἅγιον (στ. 65 - 71). Ἡ ἀναφορὰ πρὸς τὴν κλασσικὴν παράδοσιν συνεχίζεται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἰς ὁλόκληρον τὸ ἐγκώμιον τοῦ Γρηγοῦ. Εἰς τὰς παραγράφους 4 καὶ 5 συγκρίνεται ἡ πόλις τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς τὴν Βαβυλῶνα καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν μετὰ συνοπτικῆς ἐξιστορήσεως τῶν συνθηκῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἱδρῦθησαν καὶ αἱ τρεῖς αὗται πόλεις. Ἐν συνεχείᾳ διὰ τὸν μῆνα ἑορτασμοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου λέγεται ὅτι οὗτος ἔχει περισσότερον δικαίωμα νὰ λέγεται ἱερομηνία παρὰ οἱ διάφοροι μῆνες, τοὺς ὁποίους ὠνόμαζον οὕτω οἱ Ἕλληνες (στ. 178 - 180). Τὰ Δημήτρια ἑορτάζονται καθ' ἕκαστον ἔτος, ἐνῷ οἱ Ἕλληνες ἐτέλουν ἑορτὰς τοῦ Διὸς κάθε τετραετίαν (στ. 213 - 215). Ὑπάρχουν πολλοί, οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ γίνουν δημόται τῆς Θεσσαλονίκης, διὰ νὰ ἀπολαμβάνουν τῆς εὐδαιμονίας, τὴν ὅποιαν χαρίζει ὁ μάρτυς, ὥσπερ οἱ πανταχόθεν ἡγεμόνες πάλοι καὶ σαυτοῦ τῆς Ἀσίας ὁμοῦ καὶ τῆς Λιβύης καὶ ὅσα λοιπὰ τῆς οἰκουμένης δίκην δηγνέμενοι ποταμῶν συνήσαν πολιτογραφησόμενοι τῇ τῆς παλαιᾶς ἐκείνης Ρώμης πολιτείᾳ (στ. 248 - 253). Ἡ Καρχηδὼν παρὰ τὰ ἰσχυρὰ τῆς τείχης καὶ τὰ ἄλλα μεγάλα ὀχυρωματικά

της ἔργα κατεστράφη. Ἡ Θεσσαλονίκη ὅμως, προστατευομένη ὑπὸ τοῦ μάρτυρος, παραμένει ἀνάλωτος (στ. 287 - 301). Ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου θεωρεῖτο ὅτι θά ἔκαμνε ὥστε ὅλη ἡ οἰκουμένη νὰ ἀναδίδῃ δαμὴν θανάτου, ἐνῷ ὁ θάνατος τοῦ Δημητρίου ἐπλήρωσε τὴν οἰκουμένην μὲ εὐδοίαν καὶ μύρα (στ. 302 - 310). Ὁ Ἀλέξανδρος ζῶν ἔκαμνε πολλὸν θόρυβον μὲ τὰς πολεμικάς του ἐπιτυχίας, ὁ θόρυβος ὅμως αὐτὸς δὲν ἀπέδωσε καρπούς, διότι ἡ δόξα του ἀπέθανε μαζί μὲ τὸν ἴδιον. Οἱ ἀγῶνες τοῦ Δημητρίου ἦσαν ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ πεδίου καὶ ἀπέδωσαν καρπούς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μάρτυρος (στ. 311 - 333). Διὰ τὰς κινήσεις τῶν στρατευμάτων του ὁ Ξέρξης ἐχρειάσθη νὰ ἀνοίξῃ διώρυγα χωρὶς ὅμως τελικῶς μὲ τὴν θρασεῖαν αὐτὴν πρᾶξιν του νὰ ἐπιτύχῃ τίποτε σπουδαῖον. Ὁ Δημήτριος ἀπὸ βραχέος τε καὶ βαθυτάτου πνυθμένος τῆς γῆς, πᾶν περιηγεῖ τὴν οἰκουμένην αἰὶ καὶ πάνν τοι προσηνοῦς καὶ γλυκεὸς ἐμπύμπλησι τοῦ θορύβου καὶ τῆς βροντῆς τῶν θαυμάτων (στ. 387 - 406). Ὁ Ἡρόδοτος λέγει ὅτι ἡ ἀκοὴ εἶναι ὀλιγώτερον ἀξιόπιστος μάρτυς ἀπὸ ὅ,τι εἶναι ἡ ὄρασις. Τοῦτο ὅμως, προκειμένου περὶ τοῦ Δημητρίου, δὲν εἶναι ὀρθόν (στ. 434 - 452). Ἄν κανεὶς ἠθελε νὰ ἀφηγηθῇ λεπτομερῶς τὰ θαύματα τοῦ μάρτυρος, θά ἦτο ὡς ἂν νὰ ἠθελε νὰ μετρήσῃ τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, Μαργίτου τινὸς πρᾶγμα δρῶν ὡς ἀληθῶς καὶ ὅστις αὐτῷ νοσῶν διαγέγονε παραπλήσια (στ. 462 - 463).

Ἡ ὡς ἄνω συγκέντρωσις τῶν εἰς τὴν κλασσικὴν γραμματεῖαν ἀναφορῶν τοῦ Γρηγοῤᾶ ἐν τῷ ἐγκωμίῳ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐπαληθεύει τὸν ἱσχυρισμόν του περὶ τὸν πᾶν στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον εἰσάγει εἰς τὸ θέμα αὐτό. Ἀποτελεῖ δὲ πράγματι τοῦτο καινοτομίαν, διότι οὐδεὶς πρὸ αὐτοῦ ἐσκέφθη νὰ συσχετίσῃ τὸν ἅγιον πρὸς τὰς κλασσικὰς παραδόσεις, μολονότι ἡ ἐκ Θεσσαλονίκης καταγωγὴ του ἔδιδε ὥραϊαν ἀφορμὴν ἀναφορᾶς πρὸς τοὺς μεγάλους Μακεδόνας καὶ δὴ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον.

Διὰ τῆς ἀναφορᾶς αὐτῆς πρὸς τὴν κλασσικὴν παράδοσιν, ἰδίᾳ δὲ διὰ τῆς συγκρίσεως τοῦ ἁγίου Δημητρίου πρὸς τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον, ὁ Γρηγοῤᾶς ἀνεγίνεσε τὰ θεματογραφικὰ στοιχεῖα τῶν ἐγκωμίων εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα πλουτίσας αὐτὰ μὲ ἰδέας, αἱ ὁποῖαι ἀνήκον τὸσον εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν του. Διότι ἡ κλασσικὴ παράδοσις καὶ εἰς τὸ διὰ τὸν ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἔργα τοῦ Γρηγοῤᾶ, κατ' ἐξοχὴν δὲ εἰς τὰς ἐπιστολάς του, δὲν εἶναι ἀπλῆ σοφιστικοῦ χαρακτήρος ἐπίδειξις σοφίας, ἀλλὰ ὀργανικὸν στοιχεῖον τῆς παιδείας του καὶ τῆς πνευματικῆς του καλλιέργειας. Ὁ Γρηγοῤᾶς συνεδέετο διὰ δεσμῶν προσωπικῆς φιλίας μὲ δύο ἐκ τῶν διαπρεπεσιτέρων κατὰ τὴν ἐποχὴν του μελετητῶν τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, μὲ τὸν Θεόδωρον Μετοχίτην, διὰ τὸν ὁποῖον ἔγραψε ὠραιότατον ἐγκώμιον,⁸ καὶ μὲ τὸν Θωμᾶν Μάγιστρον, τὸν Θεσσαλονικέα φι-

⁸ Διὰ τὰς σχέσεις Μετοχίτου καὶ Γρηγοῤᾶ γράφει διεξοδικῶς ὁ Guillaud, 358 - 369.

λόλογον καὶ θεολόγον, τοῦ ὁποίου ἡ ἔκδοσις τοῦ Πλουτάρχου ὑπῆρξε πολὺ-
τιμον βοήθημα εἰς τὰς μελέτας του.⁹ Μέλος καὶ ὁ Γρηγοράς τοῦ ἐκλεκτοῦ
αὐτοῦ ὁμίλου τῶν μελετητῶν τῆς κλασσικῆς γραμματείας πλουτίζει τὸν λό-
γον καὶ τὴν σκέψιν του μὲ τὰ διδάγματα τῶν χωρὶς θεαίως νὰ παρασύ-
ρεται εἰς ὑποτίμησιν τῶν χριστιανικῶν του ἀρχῶν. Πρόθεσις τοῦ ἀντιθέτως
εἰς τὸ διὰ τὸν Ἁγίον Δημήτριον ἐγκώμιον εἶναι νὰ ὑποτιμήσῃ καὶ τὴν ἑορ-
τὴν τῶν Ὀλυμπίων καὶ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον, διὰ νὰ ἐξάρῃ τὸν μεγαλο-
μάρτυρα.

Παραλλήλως πρὸς τὰ ἐκ τῆς κλασσικῆς γραμματείας εἰλημμένα στοι-
χεῖα τὸ ἐνταῦθα ἐκδιδόμενον ἐγκώμιον παρουσιάζει ἐνδιαφέρον καὶ διὰ τὰς
πληροφορίας, τὰς ὁποίας περιέχει σχετικῶς μὲ τὰς ἐν Θεσσαλονίκῃ τελου-
μένας ἑορτάς διὰ τὸν Ἁγίον. Οὗτοι δὲ καθ' ἓνα τὸν ἐνιαυτὸν τέσσαρας αἰ-
τελοῦσι πανηγύρεις τῷ πολλῷ Δημητρίῳ..., τὴν μὲν γε βασιλικὴν τε καὶ
πρώτην πανήγυριν... τὴν γε μὴν δευτέραν καὶ τρίτην, ἃς δὴ ποιμένες ἱε-
ροὶ καὶ μοναδικῶν ἀνδρῶν τελοῦσι συντάγματα... ἡδ' οἱ τῆς πόλεως ταύ-
της ἰδίως οἰκήτορες ἐκλεξάμενοι καὶ μεθ' ἡμέρας ἄγοντες ὁκτὼ (στ. 215-
225). Ἡ πληροφορία αὕτη συμπίπτει μὲ ὅσα γνωρίζομεν ἐκ τῶν ὁμιλιῶν
τοῦ Ἰσιδώρου Θεσσαλονίκης καὶ πάλιν διὰ τὸν Ἁγίον Δημήτριον.¹⁰ Ὁ κύκλος
τῶν ἑορτῶν κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ Ἰσιδώρου παρεχομένης πληροφορίας ἤρχετο
διὰ τῶν προσορτιῶν, ἐκτεινομένων εἰς δύο Κυριακάς, ἀπεκορυφουτο εἰς τὴν
κυρίως ἑορτὴν καὶ ἔκλειε διὰ τῶν ὀκταήμερων μεθεορτιῶν. Κατὰ τὴν κυ-
ρίως ἑορτὴν τοῦ ἑορτασμοῦ τὸ κέντρον κατεῖχε ἡ διὰ τῆς παρουσίας τῶν ἀ-
νωτάτων ἀξιωματοῦχων τῆς πολιτείας καὶ ἐνίοτε τοῦ βασιλέως ἀποδιδόμενη
ὑπὸ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τιμὴ εἰς τὸν Ἁγίον. Ἡ ἐπομένη ἡμέρα προωρί-
ζετο διὰ τὴν ἀποδιδομένην ὑπὸ τοῦ κλήρου τῆς Θεσσαλονίκης τιμὴν, ἡ τρί-
τη ἦτο ἡμέρα τῶν μοναχῶν, ἡ δὲ ἀκολουθοῦσα ἑβδομάς ἦτο ἡ ὀκταήμερος
ἑορτὴ τῶν πολιτῶν τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ Ἰσιδῶρος διατυπώνει ὡς ἀ-
κολούθως τὰς πληροφορίας αὐτάς. Τέσσαρα παρ' ἡμῖν τετύπωται συστήμα-
τα, ὧν ἕκαστον ἰδίᾳ πανήγυριν ἄγει τῷ μάρτυρι Δημητρίῳ· βασιλεὺς μὲν
γάρ, ὃ προσῆκε, σὺν τοῖς ἐν τέλει καὶ ἀξιώμασι τὴν τῆς ἑορτῆς πρῶτος
ἀναδέχεται διακονίαν, ὃ μὲν διδούς, τῶν δὲ ὑπουργούντων· τελεῖ δὲ μετ'
αὐτοῦ τῆς τελετῆς ἐκείνης δεύτερος ὁ ἱεράρχης καὶ τοῦτον μοναχοὶ δια-
δεχόμενοι... εἰθ' ὁ σὺλλογος τῆς πολιτείας ἅπας τὴν τελευταίαν ἀποδίδωσι
πανήγυριν.¹¹ Ἡ ὁμιλία τοῦ Ἰσιδώρου, ἐξ ἧς ἐλήφθη τὸ ἀπόσπασμα αὐτό, εἰ-
χεν ἐκφωνηθῇ τὸ 1383, πεντήκοντα τοῦλάχιστον ἔτη ἔπειτα ἀπὸ τὸ ἐγκώ-

⁹ Guillard, 348 - 353.

¹⁰ Ἰσιδώρου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, Ὁμιλίαι εἰς τὰς
ἑορτάς τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Ἐκδόσις καὶ εἰσαγωγή ὑπὸ Βασιλείου Λαυρῆρα. Θεσσαλονίκη
1954. Ἑλληνικά, παράρτημα 5, σελ. 10 - 11.

¹¹ Ἐνθ' ἀν. III § 2, 17 - 24, σελ. 44.

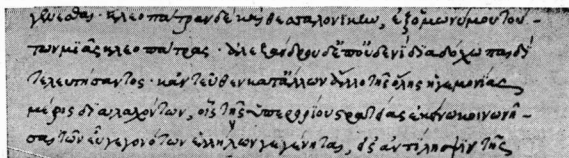
μιον τοῦ Γρηγοῤᾳ. Ὅπως δὲ ὁ Γρηγοῤᾳς, οὕτω καὶ ὁ Ἰσίδωρος ἐπιχειρεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸν βαθύτερον συμβολισμὸν τῆς εἰς τέσσαρα τμήματα διαιρέσεως τῆς ἑορτῆς τοῦ μεγαλομάρτυρος. Ἐνῶ ὁμοῦς ὁ πρῶτος συγκρίνει τὰ τέσσαρα αὐτὰ τμήματα τοῦ ἑορτασμοῦ πρὸς τὰς τέσσαρας ἐποχὰς τοῦ ἔτους, ὁ δεῦτερος ἐνθυμεῖται τὴν εἰς τέσσαρα τμήματα διαίρεσιν τῆς οἰκουμένης. Οὕτω, ὁ μὲν Γρηγοῤᾳς λέγει· ὥσπερ γὰρ ἐνός τινος σώματος ὄντος τοῦ ἔτους κατὰ τινὰς λόγους τῶν τετραχόρδων ἀρμονικῶς τετραχῆ διαιροῦσιν οἱ χαριέστεροι τῶν σοφῶν, οὕτω καὶ αὐτοῖς τὸ τῆς ἱερᾶς ταυτησὶ τελετῆς τετραχῆ διαιρεῖται μυστήριον (στ. 217 - 219), ὁ δὲ Ἰσίδωρος, ὁ περιγίσιος ἅπας κόσμος εἰς τέσσαρα πάντως διήρηται πέρατα... διὰ τοῦτο εἰς τέσσαρα τάγματα... καὶ τὴν πανήγυριν ἀφοσιοῦσθαι δεῖν ἔγνω τῷ μάρτυρι.¹²

Ἐν τῇ συνόλῳ τοῦ τῶ ἐγκώμιον τοῦ Γρηγοῤᾳ δεικνύει ὅτι ὁ συγγραφεύς του, ἀντιθέτως πρὸς τὸν Μετοχίτην, εἶναι ὥριμος τεχνίτης τοῦ λόγου, γνωρίζων νὰ ἐκφράξῃ τὰς σκέψεις του διὰ γλώσσης στερεᾶς καὶ σαφούς. Τὸ ἐγκώμιον θεδαίως, λόγῳ τοῦ πανηγυρικοῦ χαρακτήρος του, ἀπαιτεῖ πλουσίαν ἐκφρασιν καὶ ἐξηγμένον λόγον. Ἀντιθέτως ὁμοῦς πρὸς τὸν Μετοχίτην, ὁ ὅποιος ἐπιδιώκει τὴν ἔξαρσιν αὐτὴν διὰ συρροῆς λέξεων αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον λέγουν τὰ ἴδια πράγματα, ὁ Γρηγοῤᾳς χρησιμοποιοῖ πλῆθος παρομοιώσεων καὶ μεταφορῶν πλουτίζων οὕτω τὸν λόγον του διὰ τῆς συνεχοῦς συνδέσεως τῶν σκέψεων του πρὸς ἄλλον κύκλον ἐννοιῶν ὁ ὅποιος χρησιμεύει νὰ κάμῃ σαφέστερα καὶ παραστατικώτερα τὰ νοήματά του. Ἀπὸ τὴν ἀποψιν αὐτὴν ὁ λόγος του εἶναι πλουσιώτατος. Στ. 30 - 31 ὁποῖον δῆπου καὶ τοῖς πάλοι τῶν ἀγυθῶν αὐλητῶν... 41 ὥσπερ ἐν ἀλλῷ καὶ λύρα. . 45 εἰ καθάπερ τῶν ὀθενδήποτε δώρων... 54 καθάπερ δῆπου... 83 ὥσπερ εἴ τις γεωργός... 110 ὅσῳ δ' ἀθανασία φθορᾶς διαφέρει, τοσοῦτον... 120 οἷον εἰπεῖν γηροκομοῦσα... 146 καθάπερ ἀγκάλας καὶ χεῖρας... 160 - 162 ὁ γὰρ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ διὰ τῶν ἀνθρώπων τὸ ἔαρ ἐλλαμπρύνεσθαι δοκεῖ, τοῦτο... 165 ὥσπερ τινα νηπιώδη μόνον θωπεῖαν... 174 ὥσπερ γὰρ... 197 - 201 ὅπερ γὰρ... τοῦτ' αὐτοῖς... 211 οἷον εἰπεῖν... 217 ὥσπερ γὰρ... οὕτω καὶ... 227 ὥσπερ γὰρ... οὕτω καὶ... 248 παραπλήσιον... 321 οἷον εἰπεῖν... 463 ὥς γὰρ... οὕτω... 469 παραπλήσιον ἔλαθον... οἷς... Τὰ παραδείγματα αὐτὰ δύνανται νὰ πολλαπλασιασθοῦν, ἂν προστεθοῦν καὶ αἱ παρομοιώσεις εὐρυτέρου χαρακτήρος, ὅπως π.χ. ἡ παρομοίωσις τῆς περιπτώσεως τοῦ Γρηγοῤᾳ, ἡναγκασμένου νὰ ὀμιλήσῃ κατόπιν ἑορτῆς, πρὸς τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Κράσσου, ἡ ἀντιπραχολὴ τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους πρὸς τὰς ἑορτάς διὰ τὸν ἄγιον Δημήτριον, καὶ ἡ σύγκρισις μεταξὺ Δημητρίου καὶ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Γρηγοῤᾳς ἀνάγει διαρκῶς τὴν σκέψιν του εἰς τὴν φύσιν

¹² *Εἰθ. ἀν. III § 2, 25 - 34, σελ. 44.

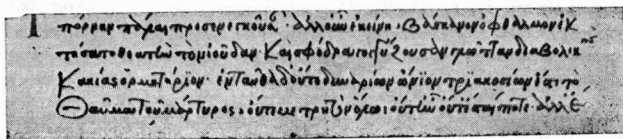
εἶτε εἰς τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα, ἀναζητῶν εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς κόσμους παραδείγματα διὰ τὰ ἐκφράσει σαφέστερον τὴν σκέψιν του. Τοῦ ἰδίου χαρκτηῖρος εἶναι καὶ αἱ μεταφοραὶ εἰς τὸ κείμενόν του. 24 τοὺς τῆς γλώττης ἐπιστρέφοντες οἶακας... 138 ἡ παρὰ τοὺς τῆς καρδίας αὐτοῦ θαλάμους καθεύδουσα πρὶν φιλοτιμίας πηγὴ πρὸς δημόσιον ἤδη θνέισα φῶς... 148 τὴν ἡπειρον κατὰ συγὰ διαστήματα δεξιοῦται καὶ ἀγκαλίζεται... 149 λαμπραῖς στεφανοὶ καὶ περιφανεί τῶν πόλεων... 156 ταῖς τοῦ χρόνου πᾶσαι δουλεύσασαι τύχαις... 157 μνήμης πάσης ἐκδημοὶ γερωνύται... 165 ὀκῶπουν φερόμενον ὑπομένει τὸν μαρασμόν... 166 λείψανα τῆς τοῦ χειμῶνος κατηφείας... 171 τοῦ λόγου τὸ πρόσωπον... 192 τὰ τοῦ κόρου δῆγματα... 207 πολύχων αὐτοῖς καὶ μάλα τελεσιουργόν τὸ τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδων ἐκτείνει γεῶργιον... 272 τὴν τοῦ μαρτυρικοῦ πόθου τρέχουσιν ἀμιλλαν καὶ οἷς προκατεilahφέναι τὸν τοιοῦτον γέγονε διάνων καὶ οἷς ἐπελθεῖν καὶ οἷς μετέχειν ἐν τοῦ ἀγῶνος λείπεται... 321 ἀμφίστομον ἐτίθει τὸ τῆς οἰκείας φάλαγγος πρόσωπον... 336 τοῖς ποικίλοις τῶν μακρῶν μηχανημάτων βέλεσι τὸν πύργον τῆς γενναίας ἐκείνης κατασείσειν ψυχῆς... 342 ἔβρακέ που αὐτοῦ τὴν γνώμην... 473 τοὺς κύβους τῆς ἀπάτης... 481 τὰ τῆς ἡμέρας κράσπεδα... 498 ἡνιόχον μάλα θρασὺν προστησαμένους τῆς γλώττης. Τὰ παραδείγματα αὐτά, τὰ ὅποια καὶ πάλιν δὲν εἶναι πλήρη, διότι ὁ λόγος τοῦ Γρηγοῤᾤ εἶναι μεστός μεταφορῶν, εἶναι, πάντως, νομίζω, ἀρκετὰ διὰ τὰ δεῖξουν τὸν πλοῦτον τῶν ἐκφραστικῶν τρόπων τοῦ ἐγκωμιαστοῦ.

Εἰκὼν 3.

Monacensis gr. 10, f. 102 (Γρηγοῤᾤ ἐγκώμιον, σελ. 86, στ. 127 - 131).

Εἰκὼν 4.

Angelicus gr. 82, f. 49 (Γρηγοῤᾤ ἐγκώμιον, σελ. 93, στ. 378 - 382).

4. Τὸ ἐγκώμιον τοῦ Συμεών.

Ὁ κώδιξ 2118 τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν,¹ ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκδίδεται ἐνταῦθα τὸ εἰς ἄγιον Δημήτριον ἐγκώμιον τοῦ Συμεών, ἐπεσημάνθη διὰ πρώτην φοράν ὑπὸ τοῦ Tafrafi,² ἐχρησιμοποιήθη δὲ ἤδη ὑπὸ τοῦ Ξυγγοπούλου³ καὶ τοῦ Γκίνη⁴ διὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ εἰς τὸν ἄγιον Δημήτριον ἐγκωμίου τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου. Ἐπὶ πλέον τοῦ κειμένου αὐτοῦ, ὡς καὶ τοῦ ἐνταῦθα δημοσιευομένου ἔργου τοῦ Συμεών, ὁ κώδιξ περιέχει ἐπίσης καὶ τὰς περὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ὁμιλίας τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καὶ τοῦ χαρτοφύλακος Θεσσαλονίκης Σταυρακίου, ὡς καὶ τοὺς βίους τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ ὑπὸ τοῦ Νείλου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς ἐκ Θεσσαλονίκης μάρτυρος Ἀγυσίας ὑπὸ τοῦ Φιλοθέου. Ἡ συγκέντρωσις τῶν κειμένων αὐτῶν εἰς ἓνα κώδικα δεικνύει ὅτι οὗτος κατεγράφη πρὸς χρῆσιν ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν παράδοσιν τῆς ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης. Πράγματι δὲ ἐκ τῶν βιβλιογραφικῶν σημειωμάτων προκύπτει ὅτι ὁ κώδιξ ἀνήκεν εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Θεσσαλονίκης, ἐξ αὐτῆς δὲ μετεφέρθη εἰς τὸ ἑλληνικὸν γυμνάσιον τῆς Θεσσαλονίκης ὁπόθεν, μετὰ τῶν ἄλλων κωδίκων τοῦ αὐτοῦ γυμνασίου, τὸν ἀπέκτησεν ἡ Ἐθνικὴ βιβλιοθήκη Ἀθηνῶν. Εἰς τὸν κώδικα ὑπάρχουν τὰ ἀκόλουθα βιβλιογραφικὰ σημειώματα.⁵

Ἐπὶ τῆς σταχώσεως, σελ. 2, τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. σελ. 3, τῶν ἁγίῳ ἀγγελον (γραφῇ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος).

φ. 104 β. ἔτους 'ξοζ' (=1569) μηνος Αυγούστου. ἔστιλ(εν) ο σουλτὰν Σαίλεμ να πάρι τα κιδινιά εκ των εκκλησιών. Ἐλαβεν δε ἀπὸ τῶν ναὸν του ἁγίου Μηνᾶ κιδινιά πτ' καὶ ἀπὸ το ἑδαφως τρία καὶ ἀπὸ του εἰπομνησκοντος, κιδινιά γ' καὶ ἀπὸ τ(ὴν) μ(ητ)ρ(ό)π(ο)λ(ιν) κιδνας η'.

φ. 105. Ἐλαβα τὸ παρὸν βιβλίον τοῦ μεγάλου Δημητρίου κατὰ Ἰωάν-

¹ Πρβλ. ἐνταῦθα εἰκόνα 5.

² O. Tafrafi, Thessalonique au quatorzieme siècle, Paris 1913, 138, 3, καὶ 143, 1.

³ Ἀ. Ξυγγοπούλου, Συμβολαὶ εἰς τὴν τοπογραφίαν τῆς βυζαντινῆς Θεσσαλονίκης. Ἐκδόσεις Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, σειρά θεολογικὴ καὶ φιλολογικὴ, Θεσσαλονίκη 1949, 7 κ. ἑ. Τοῦ ἱδρύου, Αἱ περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀχειροποιήτου Θεσσαλονίκης εἰδησεις τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ πανηγυρικοῦ τόμου ἐξακοσιετηρίδος Ἀρμενοπούλου, Θεσσαλονίκη 1950, 9 κ. ἑ. (Τόμος Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου, Θεσσαλονίκη 1952. Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς τῆς Σχολῆς Νομικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τόμος 6).

⁴ Δ. Γκίνη, Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ. 21, 1951, 145 - 162.

⁵ Πλήρης περιγραφή τοῦ κώδικος ἐβρίσκειται εἰς τὸν ὑπὸ Α. Πολίτου συνταχθέντα καὶ ἀνέκδοτον εἰσέτι κατάλογον τῶν συμπληρωματικῶν κωδίκων τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης. Πρβλ. καὶ D. Serrouy, Catalogue des manuscrits grecs conservés au Gymnase Grec de Salonique, Revue des Bibliothèques, 13, 1903, σελ. 60.

ν(ης) καὶ ραιφερ(εν)δαρι(ος), νὰ διὰβάσω τὰ θανυμ(α)τ(α) τοῦ πανενδόξου μεγαλομαρτυροῦ Δημητρίου καὶ μετὰ θελίσε(ως) τοῦ προτεκδήκου, ἔτ(ους) ,ζοζϞ (=1568) υἱδ. ιβ' μηνὸς Νοεβρίου.

φ. 106. ἐτοῦτο τὸ βιβλίον ὑπάρχει τ(ῆς) μ(η)τροπ(ό)λε(ως) Θεσσαλωνίκης καὶ τὸ ἐξήτεισα ἐγὼ ὁ σακελλάριος Βερροίας ἀπὸ τὸν ἅγιον Θεσσαλωνί(κ)ης τὸν κῦρ Θεωνᾶν καὶ πάλιν ἔξωθεν τὸ ἐπήρα πάλιν νὰ δωθεῖ μετ' ἐντωλῆς ἁ(να)γνώστου διὰ νὰ διαβάσω τοὺς λόγους τοῦ μεγάλου Δημητρίου τὸ ἔλαβα.

φ. 176 β. ἐκοιμίδι ὁ τιμιωτατος χαρτοφύλαξ τῆς ἀγιοτ(ά)της ἐπισκοπ(ῆς) Ἀρδαμερέ(ως) καὶ την ἥκισην ἡς τ(ὴν) Γαλατίσο(ης) χωρ(αν) ὁ καὶ τοῦνομα Νέστωρ ι(ε)ρευς υἱὸς του Ἀνδρονικου ἀληθῆς τὸ ὄντι του θ(ε)οῦ ἀν(θ)ρωπος καὶ των θειων μυστηρί(ων) ἡπυρετις καὶ λυτουργός κατὰ μῆ(να) Φεβρουᾶριον τῇ ἑκτη του αὐτοῦ μηνὸς ἔτους ,ςλνδ' (=1446) ἑνδ. θ' κυρ(ιακῆ) του τελόνου καὶ τοῦ φαρίσαιου.

Ὁ μοναχὸς καὶ φιλόσοφος Συμεὼν εἶναι ἀγνωστος ἀλλαχόθεν. Ἐπὶ πλεόν των τίτλων του «μοναχὸς καὶ φιλόσοφος», ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ ἐγκωμίου προκύπτει ὅτι οὗτος ἦτο Θεσσαλονικεὺς, Δημήτριος... ὁ γνήσιος ἡμῶν πολιούχος στ. 1 - 2, εὐκλεὲς ἡμῶν ἔδαφος στ. 39, ἡ μεγαλόπολις αὕτη στ. 56, ἡ δὲ ὁμιλία του δέον νὰ ἔχη ἐκφωνηθῇ εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ ἁγίου, παρόντος τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης. Βλέπον οὐρανόθεν λοιπὸν καὶ τὸ πρὸς σὲ τῆς σῆς πόλεως φίλιτρον κατὰμαθε μικρὸν ἐνταῦθα συγκαταβάς, ἰσότηρσον τῶν συνειλεγμένων τὰς μελωδίας, τὸ σὸν ἱερώτατον ποίμνιον σὺν τῷ ποιμενάρχει πνευματικῶς εὐωχούμενον ἐν τῇ μνήμῃ σου, τὸ σὸν τέμενος ἅπαν δαυριεῖ τῇ φωτοχυσίᾳ ἅπαντας τοὺς παρόντας περιαστράπτον, τῆς εὐωδίας τῶν θυμιαμάτων ἀνατιμυλάμενον τὸν ἄερα... Μικροῦ σήμερον ἡ γῇ τὸν οὐρανὸν ἐκμυεῖται καὶ ἡ τῷ τοῦ καλλινίκου σου σώματος τεμένει περιεχυμένη λαμπρότης... στ. 256 - 264. Αὐτὰ εἶναι τὰ μόνα στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἔχομεν περὶ τοῦ συγγραφέως, τὸ δὲ κείμενόν του δὲν θὰ εἶχε, αὐτὸ καθ' ἑαυτό, μεγάλην σημασίαν, ἂν δὲν ἦτο ὁμιλία ἐκφωνηθεῖσα εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου κατὰ τὴν κυρίως ἐπέτειον τῆς μνήμης τοῦ μάρτυρος. Διότι ἐκ τῶν διασωθέντων ἐγκωμίων εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον τὰ περισσότερα καὶ τὰ καλύτερα εἶναι ἔργα φιλολογικοῦ χαρακτήρος, μολοντί δὲ ἐγράψαν ὑπὸ τύπον ὁμιλιῶν κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου, ἐν τοῦτοις οὐδέποτε ἐξεφωνήθησαν καὶ οὔτε ἦτο δυνατόν, λόγῳ τοῦ μήκους καὶ τῆς ἐντέχνου φιλολογικῆς ἐπεξεργασίας των, νὰ ἐκφωνηθοῦν. Τοιαῦτα φιλολογικοῦ χαρακτήρος ἔργα εἶναι τὰ ἐγκώμια τοῦ Ἀχροπολίτου,⁶ τοῦ Κα-

⁶ Ἁ. Π. α. π. α. θ. ο. π. ο. ὑ. λ. ο. υ. Κ. ε. ρ. α. μ. ε. ω. ς, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, ἐν Περτρουπόλει, 1, 1891, 160 - 215.

δάσιλα,⁷ τοῦ Μετοχίτου καὶ τοῦ Γρηγοῤῥᾶ,⁸ οἱ ὁποῖοι ἄλλωστε δὲν ἦσαν κληρικοί. Τὰ τρία ἐγκώμια Λέοντος τοῦ Σοφοῦ⁹ καὶ τὸ ἐγκώμιον τοῦ Γρηγορίου ρεφερενδαρίου¹⁰ ἐξεφωνήθησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Πραγματικά καὶ ὁμιλίας, ἐκφωνηθεῖσαι εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς μνήμης του, δέον νὰ εἶναι τὰ ἐγκώμια ὑπὸ Πλωτίνου,¹¹ Ἰωσήφ,¹² Γρηγορίου Παλαμᾶ,¹³ Ἰσιδώρου καὶ Γαβριήλ.¹⁴ Τὸ τοῦ Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης¹⁵ εἶναι καὶ αὐτό, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἔργον φιλολογικοῦ χαρακτήρος, ὅπως ἐνδεχομένως εἶναι καὶ τὸ τοῦ Ἀρμενοπούλου. Κατὰ ταῦτα, τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἀγνώστου ἄλλως Συμεὼν εἶναι ἐνδιαφέρον, διότι ἀποτελεῖ πράγματι ὁμιλίαν ἐκφωνηθεῖσαν κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς ἑορτῆς τοῦ μάρτυρος εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν ναὸν του. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως τὸ κείμενον αὐτὸ ἔχει ἐνδιαφέρον. Ὅλαί αἱ διασωθεῖσαι ὁμιλίας, αἱ ἐκφωνηθεῖσαι πράγματι εἰς τὸν ναὸν, εἶναι ὁμιλίας μητροπολιτῶν Θεσσαλονίκης, συμφώνως πρὸς τὴν διάταξιν τῆς ἑορτῆς διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης δίδει τὴν ἀκόλουθον χρήσιμον πληροφορίαν καὶ λέγοντος τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Κυρίου δεσπομένου, ἀναγινώσκει ὁ ἀρχιερεὺς εὐχὴν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ αἰτίαν ἔχουσαν τὸν μέγαν Δημήτριον. Καὶ τελέσας καὶ σφραγίσας τὸν λαόν, δίδωσι καιρὸν καὶ ἄρχεται ἡ θεία λειτουργία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου.¹⁶ Ἡ ὁμιλία τοῦ μοναχοῦ καὶ φιλοσόφου Συμεὼν, ἡ δημοσιευομένη ἐνταῦθα, εἶναι πράγματι «εὐχὴ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ αἰτίαν ἔχουσα τὸν μέγαν Δημήτριον» καὶ εἶναι ἡ μόνη μέχρι τοῦδε γνωστὴ περίπτωσις ἐκφωνήσεως ὁμιλίας εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα, ἐντὸς τοῦ ναοῦ του, κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς μνήμης του, ὑπὸ μὴ ἐπισκόπου καὶ δὴ ὑπὸ ἀπλῶς μοναχοῦ. Προφανῶς ὁ Συμεὼν ἢ ἦτο ἡδὴ διαπρεπὴς διανοούμενος καὶ ἢ ἄδεια τῆς ἀναγνώσεως ὁμιλίας τοῦ παρεχωρήθη τιμητικῶς ἢ ὁμίλησε ἀντικαθιστῶν ἀσθενοῦντα τὸν μητροπολίτην.

⁷ Θ. Ἰωάννου, Μνημεῖα ἀγιολογικά, Βενετία 1884, σ. 67-114 καὶ Βασ. Λαούρδα, Νικολάου Καβάσιλα, Προσφώνημα καὶ ἐπιγράμματα εἰς ἅγιον Δημήτριον. Ἐπ. Ἐλ. Βυζ. Σπ. 22, 1952, 97-109.

⁸ Ἐνταῦθα, σελ. 56-96.

⁹ Ἀνακρίτου, Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Πανυγηρικοί (sic) λόγοι, ἐν Ἀθήναις 1868, σελ. 124-139.

¹⁰ Θ. Ἰωάννου, Μνημεῖα ἀγιολογικά, Βενετία 1884, 54-66.

¹¹ Ἐνθ. ἀν. 40-53.

¹² Ἰωσήφ, ἔκδ. Arsenij, Mosquae 1889.

¹³ Migne, 151, 544-547.

¹⁴ Βασ. Λαούρδα, Ἰσιδώρου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, Ὅμιλίες εἰς τὰς ἑορτάς τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Θεσσαλονίκη 1954. (Ἑλληνικά, Παράρτημα 5) καὶ τοῦ αὐτοῦ, Γαβριήλ Θεσσαλονίκης, Ὅμιλίες. Ἀθῆναι 57, 1953, 141-178.

¹⁵ Tafel Th. I. F., Eustathii Opuscula, 1832, 162-182. Πρὸς καὶ Βασ. Λαούρδα, Εἰς Εὐστάθιον Θεσσαλονίκης, Ἐπ. Ἐλ. Βυζ. Σπ. 23, 1953, 544-547.

¹⁶ Βασ. Λαούρδα, Συμεὼν Θεσσαλονίκης, Ἀκριβὴς διάταξις τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Γρηγόριος Παλαμᾶς 39, 1956, 333.

Οὐδεμίαν σαφῆ χρονολογικὴν ἔνδειξιν παρέχει τὸ κείμενον. Νομίζω ὅμως ὅτι ὁ δέκατος τέταρτος αἰὼν εἶναι ἢ πιθανωτέρα ἐποχὴ καθ' ἣν ἐξεφωνήθη ὁ λόγος.¹⁷ Ὁ Συμεὼν, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀκολουθοῦσαν σύντομον περίληψιν τοῦ κειμένου του, χρησιμοποιεῖ τοὺς συνήθεις κοινούς τόπους τῶν ἐγκωμιστῶν τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος.¹⁸—§ 1. Ὁ τιμώμενος ἅγιος εἶναι περιφανὴς καὶ ἀνώτερος ὅλων τῶν ἄλλων καὶ κατὰ τὴν καταγωγὴν καὶ κατὰ τὴν σύνεσιν καὶ κατὰ τὴν δόξαν· ὅτι δὲ εἶναι καὶ ἀκαταγώνιστος εἰς τοὺς ἄθλους καὶ ἀπρόσιτος εἰς περιγραφὴν δι' ὀμιλίας, διαπιστοῦται ἀπὸ τὴν σημερινὴν τελετὴν, διὰ τῆς ὁποίας τοῦ ἀπονέμονται τιμαὶ οὐδέποτε δοθεῖσαι οὕτε καὶ εἰς βασιλεῖς. Καθόλου λοιπὸν παράξενον ἂν τὸ ἐγκώμιον αὐτοῦ δὲν εἶναι ἀντάξιόν του.—§ 2. Ὁ ἀρέπῃ ὅμως νὰ ὀμιλήσωμεν, διότι καὶ ἡ ἀδυναμία ἢ ἰδικὴ μας εἶναι ἀπόδειξις τῆς δυνάμεώς του.—§§ 3 - 4. Ἡ περιγραφὴ τῆς ζωῆς του, τῆς περιουσίας του καὶ τῶν ἀξιομάτων του εἶναι ἔργον ἱστορίας, ὅχι ἐγκωμίου. Ἀρκεῖ νὰ λεχθῇ ὅτι ἦτο εὐγενὴς τὴν καταγωγὴν, ὅτι κατέλαθεν ἀνώτατα ἀξιώματα, καὶ ὅτι κατήγετο ἀπὸ τὴν ἔνδοξον Θεσσαλονίκην. Ἡ σπουδαιότερα ὅμως ἀρετὴ του ἦτο ἡ πίστις του εἰς τὸν Χριστόν.—§§ 5 - 6. Ὁ Δημήτριος ἐν μέσῳ τοῦ σκότους τῆς εἰδωλολατρείας ἔλαμπεν ὡς ἥλιος, ἀντὶ δὲ ὑπάτου καὶ ἰλλουστρίου ἦτο πράγματι ἀπόστολος καὶ μυστολέκτης.—§§ 7 - 8 - 9. Ἐλθὼν ὁ Μαξιμιανὸς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὑπερήφανος διὰ τὰς νίκας του ἐναντίον τῶν Σαυροματῶν καὶ τῶν Γότθων, ἐπεζήτηε νὰ ἐνισχύσῃ τὴν εἰδωλολατείαν. Ἀποτέλεσμα τοῦ σχεδίου του αὐτοῦ ἦτο ὁ ἅγιος διωγμὸς τῶν χριστιανῶν. Τούτους ὁμως ἐνίσχυε διὰ τῆς διδασκαλίας του ὁ Δημήτριος, ὁ ὁποῖος καὶ τελικῶς συλλαμβάνεται.—§§ 10 - 11. Ὁ Μαξιμιανὸς συναντᾷ τὸν Δημήτριον καθ' ἣν ὥραν μετέβαινε εἰς τὸ στάδιον διὰ νὰ παρακολουθήσῃ ἀγῶνας πεντάθλου καὶ μονομάχων, ἰδίως δὲ διὰ νὰ ἴδῃ νέα κατορθώματα τοῦ Λυαίου. Εἰς ἐρώτησίν του ἂν πράγματι ὁ Δημήτριος εἶναι χριστιανὸς καὶ ἂν ἐμμένῃ εἰς τὴν πίστιν του, ὁ μάρτυς ἀπήντησεν ὑπερηφάνως ὅτι εἶναι, ὅτι ἐμμένει, καὶ ὅτι εἶναι ἔτοιμος νὰ προσφέρῃ τὴν ζωὴν του διὰ τὴν πίστιν του.—§§ 12 - 13. Ὁ Μαξιμιανὸς, ἐπειγόμενος νὰ φθάσῃ εἰς τὸ στάδιον, δίδει διαταγὴν νὰ φυλακισθῇ ὁ Δημήτριος εἰς τὰς πλησίον τοῦ σταδίου στοὰς ἐνὸς δημοσίου λουτροῦ. Ἐκεῖ συνέβη τὸ ἐπεισόδιον τοῦ σκορπίου.—§§ 14 - 16. Εἰς τὸ στάδιον ὁ Νέστωρ μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ Δημητρίου φονεύει τὸν Λυαίον.—§§ 17 - 18. Ὁ Μαξιμιανὸς ἐξοργισθεὶς διὰ τὸν θάνατον τοῦ Λυαίου διατάσσει νὰ φονεuthῇ ὁ Δημήτριος.—§§ 19 - 20. Ὁ Δημήτριος ἀπέθανε προθύμως καὶ

¹⁷ Δὲν ἀποκλείεται μάλιστα τὸ ἐγκώμιον νὰ εἶναι ἔργον τοῦ κατόπιν ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Συμεὼν (1419 - 1429). Ὑπὲρ τῆς συσχέτισως ὅμως αὐτῆς εἶναι μόνον τὸ κοινὸν ὄνομα καὶ ἐπίσης ἡ ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Συμεὼν ἀπουσία ἐγκωμίου εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον.

¹⁸ Ἀκολουθῶ τὸν χωρισμὸν εἰς παραγράφους τοῦ κώδικος.

τώρα εύρίσκεται πλησίον τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῶν ἀποστόλων, προφητῶν, μαρτύρων καὶ ὄλων τῶν ἁγίων, ἐξ ἑνὸς ἐκάστου τῶν ὁποίων ἔλαβε τὸ κύριον χαρακτηριστικόν, ἑνὸς τὴν σοφίαν, ἄλλου τὴν γενναιότητα, ἄλλου τὴν καλωσύνην, ἄλλου τὴν μεγίστην ταλαιπωρίαν, συγκεντρώσας οὕτω εἰς ἑαυτὸν τὰς μεγίστας ἑνὸς ἐκάστου ἀρετάς. Βεβαίωσιν τοῦτου ἀποτελεῖ καὶ ἡ ὄψωσις τοῦ μύρου, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ θαῦμα ἀνώτερον τῆς ἀνθρωπίνης κρίσεως.— §§ 21 - 22. Εἶναι ὅμως ἀδύνατον νὰ περιγράψῃ κανεὶς λεπτομερῶς τὰ θαύματα τοῦ ἁγίου, ἀρκετὸν δὲ εἶναι νὰ εἴπῃ γενικῶς ὅτι διὰ τῶν ἁγίων τοῦ ὁ Κυρίου κατὰ θαυμαστὸν τρόπον ἐπραγματοποιήσῃ τὰ θελήματά του.— §§ 23 - 24. Ὡς προσπαθῶμεν λοιπὸν νὰ βελτιώσωμεν τὴν ζωὴν μας διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς βοήθειας τοῦ ἁγίου.— §§ 25 - 28. «Εὐχὴ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ αἰτίαν ἔχουσα τὸν μέγαν Δημήτριον».

Ἐκ τῶν θεμάτων, τὰ ὁποία ἀναπτύσσει ὁ Συμεὼν εἰς τὸ ἐγκώμιόν του, ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ περὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Μαξιμιανοῦ νὰ διατάξῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Ἡ κοινὴ παράδοσις εἶναι ὅτι ὁ Μαξιμιανὸς διέταξε νὰ γίνῃ ἡ ἐκτέλεσις, διότι διεπίστωσεν ὅτι ὁ Δημήτριος ἐνίσχυσε διὰ τῆς εὐλογίας καὶ τῶν ἐνθαρρυντικῶν του λόγων τὸν Νέστορα. Πράγματι ὁ Συμεὼν ὁμιλεῖ περὶ τῆς παρακλήσεως τοῦ Νέστορος καὶ τῆς ἐπικουρίας τοῦ Δημητρίου· *φρονουμένῳ προτρέχει τῷ μάρτυρι καὶ τὴν βουλὴν ἐξαγγέλλει καὶ δι' εὐχῆς αὐτὸν ἐξαιτεῖ συνεπαμύναι τῇ πρὸς τὸν ἀλλόφυλον μάχῃ καὶ τὸ τοῦ Λυαίου θρόνου ἀμύνασθαι*. Θάτον οὖν ὁ μάρτυς τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐπικλήσει καὶ τῇ τοῦ σταυροῦ καθοπλίσῃ τὴν τε κατὰ Λυαίου νίκην καὶ τὴν ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίαν τῷ Νέστορι προοιμισάμενος τεθωρακισμένον παρέπεμψε πρὸς τὸ στάδιον. στ. 153 - 159. Εἰς τὴν συνέχειαν ὅμως τῆς ἀφηγήσεως ὁ Συμεὼν δὲν φαίνεται νὰ συνδέῃ τὴν ἐνίσχυσιν αὐτὴν πρὸς τὴν ὀργὴν τοῦ Μαξιμιανοῦ· καὶ ὅλητα περὶ τοῦ καλλινίκου μάρτυρος Δημητρίου παρὰ τῶν τοῖς ἀδελφοῖς τοῦ φθόρον γνάθους κατεσθιωμένων ἀναμνησθεῖς, ὥς κακὸν οἰωνὸν αὐτῷ χρηματίσαντα, τοῖς παριστώσιν αὐτῷ... κατασφάξαι καὶ ἀνελεῖν αὐτὸν ἐγκελεύεται. στ. 172 - 176. Τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὴν συνάντησιν τοῦ Μαξιμιανοῦ μετὰ τοῦ Δημητρίου καθ' ἣν ὥραν ὁ βασιλεὺς μετέβαινε πρὸς τὸ στάδιον· ἐπὶ τοῖς τοιούτοις οὖν αὐτοῦ πορευομένου καὶ ὄλον τοῖς θεατρικοῖς παρεσκευασμένου, συνάντημα γίνεται προσαχθεὶς ὁ μέγας Δημήτριος. στ. 101 - 102. Ἡ παράδοσις περὶ τοῦ Μαξιμιανοῦ συναντήσαντος δέσμιον τὸν Δημήτριον καὶ θεωρήσαντος τὴν συνάντησιν αὐτὴν ὡς κακὸν οἰωνὸν εἶναι παλαιὰ καὶ ἀπαντᾷ εἰς διάφορα κείμενα. Πρὸλ. τὴν δευτέραν παραλλαγὴν τοῦ μαρτυρίου Migne 116, 1181 αὐτίκα ὑπερξέσας τῷ θυμῷ, οἰωνισάμενος ὥς οὐκ ἀγαθὸν τὸ συνάντημα αὐτῷ γεγονέναι εἰς τὸ στάδιον αὐτῷ εἰσβάλλοντι. Ἐπίσης Φώτιος Migne 104, 104 - 105 Ὅτι δὲ αὐτῷ τινες λόγους ἔφερον περὶ τοῦ μάρτυρος Δημητρίου, αἵτε δὴ μεθ' ὧν καὶ τῷ θυμῷ καὶ τῇ

ἀσεβεία, καὶ ἅμα νομίσας ὡς οἰωνὸς αὐτῷ γέγονεν· οὐκ ἀγαθὸς ἡ κατὰ τὸ στάδιον ἀνιόντι τοῦ ἁγίου συνάντησις. Ὅμοίως καὶ Συμεὼν Μεταφραστῆς Migne 116, 1197 Αὐτίκα γοῦν Μαξιμιανὸς δξύτατα χολωθείς καὶ ἅμα οἰωνισάμενος ὡς οὐκ ἀγαθὸν αὐτῷ συνάντημα Δημήτριος γένοιτο πρὸς τὸ στάδιον ἀνιόντι. Νεόφυτος, ἐνταῦθα, σελ. 52, στ. 151 - 154 Τότε οὖν διαβολιμαῖοι τινες τῶν ἀρχόντων διαβάλλουσι Δημήτριον τῷ βασιλεῖ ὡς αἴτιον τῆς τοῦ Λυαίου σφαγῆς. Ὅπερ ἀκούσας καὶ αὐτὸς οἰωνοσάμενος ἔλεγεν ὡς οὐκ ἀγαθὸν τὸ συνάντημα Δημητρίου ἐν τῷ σταδίῳ ἡμῖν γέγονε, ὅπου ἑμῶς ὁ Νεόφυτος, ὀρθῶς, ἀναφέρει μὲν τὴν παράδοσιν περὶ τοῦ κακοῦ συναπάντηματος, ἀλλὰ καὶ ἐρμηνεύει τὴν ὀργὴν τοῦ Μαξιμιανοῦ ὡς ἀποτέλεσμα ὑποδείξεων περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ Δημητρίου. Πρβλ. ἐπίσης καὶ εἰς τὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ρωμανοῦ φερόμενον ὕμνον τοῦ πατριακοῦ κώδικος 212.¹⁹

τότε οἰωνοσάμενος
ἀνεβόησε δριμὺν τοῖς ὑπηρέταις·
«νῦν οὖν ἀπολέσθω, καὶ ἀπαλαξάτω
ἐμὲ καὶ τὴν γῆν μου τῆς συντυχίας
κακῆς αὐτοῦ γνώσεως».

Ἡ ἀρχικὴ μορφή τοῦ θέματος αὐτοῦ δέον νὰ ᾔτο ὡς ἀκολούθως. Ὁ Δημήτριος προσήχθη εἰς τὸν Μαξιμιανὸν ὅτε οὗτος μετέβαινε εἰς τὸ στάδιον. Μετὰ τὴν ἦταν τοῦ Λυαίου, ὁ Μαξιμιανὸς ἐπληροφορήθη ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν περὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Δημητρίου, συμβουλευθεὶς δὲ καὶ τοὺς θεοὺς τοῦ (οἰωνοσάμενος), ἐθεώρησε τὴν συνάντησίν του μὲ τὸν Δημήτριον ὡς «κακὸν συναπάντημα». Ὁ Συμεών, εἰς τὸ ἐγκώμιόν του, δὲν ἀντελήφθη τὰ δύο αὐτὰ διαφορετικὰ στοιχεῖα εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Μαξιμιανοῦ (τὰς πληροφορίας τῶν περὶ αὐτόν, καὶ τὴν ἀπάντησιν τῶν θεῶν εἰς τὴν θυσίαν του) καὶ οὕτω παρουσιάζει τὸν Δημήτριον ὡς μαρτυροῦντα ἀπλῶς διότι ὑπῆρξε «κακὸν συνάντημα» τοῦ βασιλέως. Οἱ λογιώτεροι ἐκ τῶν ἐγκωμιαστῶν τοῦ ἁγίου εἶναι περισσότερον προσεκτικοὶ εἰς τὴν ἀφήγησιν τοῦ θέματος αὐτοῦ ἀπὸ ὅ,τι εἶναι ὁ Συμεών. Πλωτίνος, § 6, σελ. 46 προστάττει τὸν μὲν.... Νέστορα ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτιμηθῆναι, τὸν δὲ τοῦτον ταῖς ἐχκαῖς καθολπίσαντα Δημήτριον, διὰ τὸ καὶ οἰωνόν, ὡς ᾤετο, ἀσύμφορον φανῆναι τῷ συναντήματι.... τεθνάναι. Ὁ Πλωτίνος διακρίνει σαφῶς δύο διαφορετικούς λόγους τῆς ὀργῆς τοῦ Μαξιμιανοῦ. Ὅμοίως καὶ ὁ Γρηγόριος, § 10, σελ. 61 κοινὸς ἐστὶν ὀλετήρ, θεῶν στυγητός, τῆς πάντων φιλοτιμίας φθορεὺς, οὐχὶ πείρα τὸ αὐτοῦ δυσάνητον ἐπεσφράγισε, ὁ ὅποιος δεικνύει, διὰ τῆς χρήσεως τῆς λέξεως δυσάνητον, ὅτι γνωρίζει τὴν παράδοσιν. Τέλος, οἱ ἐκ τῶν ἐγκωμιαστῶν καλλιεργηθέντες διὰ τῆς κλασσικῆς παιδείας παραλεί-

¹⁹ Ρωμανοῦ τοῦ μελποδοῦ, Ὕμνοι ἐκδιδόμενοι ἐκ πατριακῶν κωδίκων, 2, 1951, 24.

νουν ἀδημοσίευστα, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἔχουν δημοσιευθῆ εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀπρόσιτα καὶ συζητησίμου ἀξίας, λόγῳ τοῦ ἐρασιτεχνικοῦ χαρακτήρος τῶν ἐκδόσεών των. Εἰς τὰς δυσχερεῖας αὐτάς πρέπει νὰ προστεθῇ ἐπίσης ὅτι δὲν ὑπάρχει συστηματικὴ βιβλιογραφία τῶν ἐκδόσεων αὐτῶν, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ἀναλυτικὴ περιγραφή τῶν εἰς τὰς διαφόρους βιβλιοθήκας καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀποκειμένων κωδίκων, οἱ ὅποιοι περιέχουν τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀνέκδοτα εἰσέτι ἔργα. Ἡ παρούσα ἔκδοσις τῶν δύο πρώτων ἐκ τῶν ἐγκωμίων αὐτῶν εἶναι προκαταρτικοῦ χαρακτήρος, διότι ἐνδεχομένως τὰ ἴδια αὐτὰ κείμενα ὑπάρχουν εἰς περισσότερους κώδικας καὶ ὅχι μόνον εἰς αὐτοὺς ἐξ ὧν δημοσιεύονται ἐνταῦθα. Δὲν ἀποκλείεται δ' ἐπίσης εἰς τοὺς μὴ ληφθέντας ὑπ' ὄψιν κώδικας τὰ ἴδια αὐτὰ κείμενα νὰ φέρουν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως. Παρὰ τὰς δυσχερεῖας ὅμως αὐτάς ἐνόμισα ὅτι θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ προβῶ εἰς τὴν προκαταρκτικὴν αὐτὴν ἔκδοσιν, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἡ δυνατότης νὰ παρακολουθῶμεν τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐγκωμίων εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον καὶ κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλλωσιν χρόνους, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ γίνῃ ἡ ἀρχὴ ἔστω μιᾶς περισσότερον συστηματικῆς καὶ περισσότερον ὀργανωμένης μελέτης τῆς μεταβυζαντινῆς θρησκευτικῆς φιλολογίας.¹

5. Ἐγκώμιον ἀνωνύμου (πρῶτον ἡμισυ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος).

Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν τριῶν μεταβυζαντινῶν ἐγκωμίων, τὰ ὅποια δημοσιεύονται ἐνταῦθα, εἶναι τὸ τέλος ὁμιλίας εἰς τὸ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀναγιγνωσκόμενον εὐαγγέλιον. Διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον ἀναφερομένου τμήματος τῆς ὁμιλίας ἐχρησιμοποίησα δύο κώδικας, ἀμφοτέρους τῆς μονῆς Βατοπεδίου, δὲν ἀποκλείεται ὅμως, ἐκτὸς αὐτῶν, τὸ κείμενον νὰ φέρεται καὶ εἰς ἄλλους, ἀγνώστους εἰς ἐμέ. Κατὰ τὴν ἐνταῦθα δημοσίευσιν, ἐπειδὴ αἱ διαφοραὶ τῶν κειμένων εἰς τοὺς δύο κώδικας ἔχουν αὐτοτελὴ ἐκάστη ἀξίαν, ἐχρησιμοποίησα ὡς βάσιν τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν, κατέγραψα δὲ τὰς ἀποκλίσεις τοῦ ἄλλου εἰς τὸ ὑπόμνημα. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης δὲν ἐπεδίωξα νὰ φθάσω εἰς τὸ ἀρχικὸν κείμενον, ἀλλὰ νὰ παρουσιάσω δύο γλωσσικῶς ἰσοτίμους, νομίζω, παραλλαγὰς, αἱ ὅποιαι, προστιθέμεναι εἰς ἐνδεχομένως ὑπαρχούσας ἄλλας ἐξ ἄλλων φορέων τοῦ κειμένου, θὰ βοηθήσουν εἰς τὴν ἀνασύνθεσιν τῆς ἀρχικῆς μορφῆς, ἐξ ἧς αἱ παραλλαγαί. Τὸ ὑπόμνημα, τὸ ὅποion ἐδῶ εἶναι θεθαίως ὅχι κριτικόν, ἀλλὰ ὑπόμνημα παραλλαγῶν, περιέχει μόνον τὰς γλωσσικὰς καὶ φραστικὰς διαφοράς, ὅχι δὲ τὰ ὀρθογραφικὰ σφάλματα τῶν κωδίκων, τὰ ὅποια εἶναι ἀ-

¹ Μερικὰς γενικωτέρας παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ πρὸς Β α σ. Α α ο ρ θ α, Μεταβυζαντινὴ ἁγιολογία. Καινούρια ἐποχὴ, τεύχος 3, 1956, 182-186.

νευ σημασίας διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς γλωσσικῆς μορφῆς τῶν κειμένων.¹ Ὡς βάσιν τῆς ἐκδόσεως ἔθεσα τὸν κώδικα ὑπ' ἀριθ. 802 τῆς μονῆς Βατοπεδίου, ἀνήκοντα εἰς τὸν δέκατον ἑβδόμον αἰῶνα καὶ δῆ, νομίζω, εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ αὐτοῦ. Ὁ κώδιξ ὑπ' ἀριθ. 427 τῆς ἰδίας μονῆς κατεγράφη κατὰ τὸν δέκατον ὀγδοὺν αἰῶνα ἐξ ἄλλου κώδικος, ὅχι ἐκ τοῦ 802.² Τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος εἶναι, νομίζω, καὶ ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἐγράφη ἀρχικῶς τὸ κείμενον, διότι ἡ γλώσσα του εἶναι δυσχερὲς νὰ ἀναχθῇ εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν.

Τὸ ἐγκώμιον ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο τμήματα· εἰς τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν (§§ 1 - 3, στ. 1 - 156), ὁ ἐγκωμιστὴς ἀφηγεῖται τὴν ζωὴν καὶ τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Δημητρίου, εἰς δὲ τὸ δεύτερον (§§ 4 - 10, στ. 157 - 276) περιγράφει ἐξ θαύματά του. Ἡ ἀφήγησις γίνεται μὲ ζωηρότητα, ἄνευ στερεοτύπων καὶ συμβατικῶν ἐκφράσεων, καὶ προπαντὸς ἄνευ τῆς φορτικῆς πολυλογίας ἢ τῆς εἰς ἐκάστην περίπτωσιν θεολογικῆς γενικεύσεως, τὴν ὁποίαν συναντῶμεν εἰς τὸς βυζαντινοὺς ἐγκωμιστάς. Ὁ μεταβυζαντινὸς αὐτὸς ἐγκωμιστὴς εὐχαριστεῖται μὲ τὴν ἀφήγησιν, αἱ δὲ περιωρισμένης ἐκτάσεως θεολογικαὶ ἢ ἠθικολογικαὶ του σκέψεις προέρχονται ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα καὶ δὲν ἔρχονται νὰ προστεθοῦν ἐπ' αὐτῶν, ὅπως συμβαίνει εἰς τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἐγκωμιστάς.

Εἰς τὴν ἀφήγησιν τῆς ζωῆς καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγίου ὑπάρχουν μερικαὶ ἀποκλίσεις ἀπὸ τὴν παράδοσιν, ὀφειλόμεναι ὅχι εἰς ἀγνώστους εἰς ἡμᾶς πηγὰς, τὰς ὁποίας εἶχεν ὁ ἐγκωμιστὴς ὑπ' ὄψιν του, ἀλλ' εἰς ἰδικὰ του λάθη. Προκειμένου περὶ τοῦ Μαξιμιανοῦ ὁ ἐγκωμιστὴς λέγει ὅτι αὐτὸς ὁ ἀνάγιος καὶ σκληρὸς βασιλεὺς ἐκίνησεν πόλεμον κατὰ τῶν Ἰσαύρων· καὶ πηγαινόντας εἰς τὴν Θεσσαλονίκην διὰ νὰ συναθροίσῃ λαόν... στ. 45 - 40. Οἱ «Ἰσαυροὶ» ἐδῶ εἶναι οἱ Σαυρομάται τῆς παραδόσεως· εἰς ὅλα ἐπίσης τὰ κείμενα περὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ὁ Μαξιμιανὸς ἔρχεται εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἔπειτα ἀπὸ τὴν νίκην του ἐναντίον τῶν Σαυροματῶν, καὶ ὅχι πρὸ αὐτῆς «διὰ νὰ συναθροίσῃ λαόν». Λανθασμένη εἶναι καὶ ἡ περὶ Λούπου ἀφήγησις· εἰς τὴν σφαγὴν τοῦ ἁγίου εὐρέθῃ ἐκεῖ ἓνας του δοῦλος καὶ ἔγραψε τὸ ἅγιόν του μαρτύριον, παίρνοντας τὰ ἐνδύματά του καὶ τὸ δακτυλίδιον του αἱματωμένον. στ. 151 - 153. Εἰς οὐδεμίαν πηγὴν ὁ Λούπος ἀναφέρεται ὡς ὁ συγγραφεὺς τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

Πέντε ἀπὸ τὰ ἐξ περιγραφόμενα θαύματα εἶναι γνωστὰ καὶ ἀπὸ ἄλ-

¹ Ἐπίσης ἀπέφυγα νὰ διορθώσω τὸ κείμενον, ἀκόμη καὶ εἰς μερικὰς περιπτώσεις ἐποῦ ἡ διόρθωσις φαίνεται ἐπιβεβλημένη. Σημειῶ πάντως ἐδῶ, διὰ τὴν τάξιν, τὰς περιπτώσεις, 42 *τρέχοντες*—*τρέχοντας*. 123 *μετ' ἐκείνου*—*μετ' ἐκείνον*. Ἐκ τοῦ κριτικοῦ ὑπομνήματος, σελ. 108, θέον νὰ ἀπαλειφθῇ ἡ λέξις *δύναμις* (στ. 112).

² Πρὸλ. εἰκόνα 6. Εἰς τὸν κώδικα 802 ὑπάρχει καὶ ἄλλο θεμιτὸν ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον, περὶ οὗ ἄλλοτε.

λας πηγᾶς. Τὸ πρῶτον, § 4, εἶναι ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τοῦ ἁγίου κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς ὑπὸ τοῦ Χαγάνου,³ τὸ τρίτον, § 6, εἶναι τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Βιταλίου,⁴ τὸ τέταρτον, § 7, εἶναι ἡ συντριβὴ τῶν Ἀράδων ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ,⁵ τὸ πέμπτον § 8, ἡ ἱασις τοῦ ἀσθενού-
τος ἀπὸ τοῦς ὀφθαλμοῦς του,⁶ καὶ τὸ ἕκτον, § 9, τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Μα-
νουὴλ Παλαιολόγου.⁷ Ὁ ἐγκωμιαστὴς ἀφηγεῖται τὰ θαύματα αὐτὰ μὲ πρω-
τότυπον τρόπον εἰς τὰς ἐκφράσεις του, χωρὶς ὅμως νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ
τὰ θέματα τῆς παραδόσεως. Δυσχερεῖας παρουσιάζει μόνον τὸ δεύτερον, § 5,
τὸ ὅποιον προήλθε, νομίζω, ἀπὸ σύγχυσιν διαφόρων ἄλλων στοιχείων τῆς
παραδόσεως. Ὁ ἐγκωμιαστὴς λέγει ὅτι ὁ Μιχαήλ, ὁ νέος βασιλεὺς, ἀσθε-
νήσας ἐξήτησε νὰ μεταφέρῃ τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Δημητρίου εἰς τὰ ἀνά-
κτορα διὰ νὰ ἱαθῇ, ἀπέστειλε δὲ πρὸς τοῦτο εἰς τὴν Θεσσαλονίκην τὸν θ-
σιον Κοσμᾶν. Οὗτος ὅμως ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἀπρακτος, διότι καθ’
ὁδὸν τὸν ἠπέληψε ὁ ἅγιος καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ ματαιώσῃ τὸ σχέδιον τῆς
μεταφορᾶς του. Ὁ βασιλεὺς κατόπιν τούτου ἀνήγειρε μεγαλοπρεπῆ ναὸν εἰς
τὴν Κωνσταντινούπολιν. Γνωστὰ ἀπόπειραι μεταφορᾶς τῶν λειψάνων τοῦ
ἁγίου Δημητρίου ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἶναι
μόνον δύο, ἡ πρώτη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἡ ἄλλη ὑπὸ τοῦ Μαυρι-
κίου.⁸ Εἰς οὐδεμίαν ὅμως ἐξ αὐτῶν γίνεται λόγος περὶ ἀσθενείας καὶ περὶ
δοσίου Κοσμᾶ. Ἐπίσης οὐδεμία ἐκ τῶν ἀποπειρῶν αὐτῶν συνδέεται, καθ’ ὅ-
σον γνωρίζω, μὲ ἔδρυσιν ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου εἰς τὴν Κωνσταντινού-
πολιν. Ἐὰν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Μιχαήλ ὁ νέος βασιλεὺς» ἐννοεῖται Μιχαήλ ὁ
τρίτος (842 - 867), ἀναφέρεται μὲν ἔδρυσιν τοιοῦτου ναοῦ ἐπὶ τῆς βασιλείας
του, συνδέεται ὅμως αὕτη πρὸς τὸν Βάρδαν καὶ ὄχι τὸν Μιχαήλ.⁹ Ἡ ἀφή-
γησις τοῦ ἐγκωμιαστοῦ παρουσιάζει μερικὰ στοιχεῖα σχετιζόμενα πρὸς τὴν
ἔδρυσιν ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου εἰς τὸ Σίρμιον ὑπὸ τοῦ Λεοντίου, ὁ ὁ-
ποῖος ἦτο ἀσθενὴς καὶ ἰάθη ὑπὸ τοῦ ἁγίου, προσπαθήσας δὲ νὰ μεταφέρῃ
λείψανόν τι τοῦ ἁγίου εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἡμιποδόσθη ὑπ’ αὐτοῦ, ἔκτισε
δ’ ἀργότερον εἰς μνήμην του μεγαλοπρεπῆ ναόν.¹⁰ Κατὰ ταῦτα, καὶ ἐπειδὴ
δὲν εἶναι πιθανόν ὅτι ὑπῆρξεν αὐτοκράτωρ, ὁ ὅποιος ἔπειτα ἀπὸ τὸν ἐβδόμον
αἰῶνα ἀπεπειράθη νὰ μεταφέρῃ ἐκτὸς τῆς Θεσσαλονίκης τὸ σκήνωμα ἢ ἔστω

³ Migne, 116, 1284 - 1293.

⁴ Σταυράκιος, ἐκδ. Ἰωάννης Ἰεργίτου, Μακεδονικά, 1, 1940, § 17, σελ. 351.

⁵ Ἀκροπολίτης §§ 49 - 50, σελ. 200 - 202.

⁶ Σταυράκιος, ἐνθ’ ἂν. § 18, σελ. 353.

⁷ Ἐνθ’ ἂν. § 33, σελ. 368.

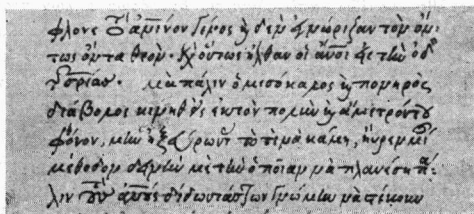
⁸ Ἐνθ’ ἂν. §§ 9 καὶ 10, σελ. 343 - 344.

⁹ R. J a n i n, La geographie ecclésiastique de l’empire byzantine, 1, III Les églises et les monastères, Paris 1953, 94.

¹⁰ Migne, 116, 1184.

καὶ λείψανόν τι τοῦ ἁγίου, τὸ ὑπὸ τοῦ ἐγκωμιαστοῦ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος ἀναφερόμενον ἐπεισόδιον, περὶ προσπαθείας Μιχαήλ τινος βασιλέως νὰ μεταφέρῃ τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου εἰς Κωνσταντινουπόλιν καὶ περὶ αποστολῆς πρὸς τοῦτο τοῦ ὁσίου Κοσμᾶ, θεὸν νὰ θεωρηθῇ συμπλήγμα στοιχείων εἰλημμένων ἀπὸ ἄλλας ἀφηγήσεις, τὰς ὁποίας ὁ ἐγκωμιαστὴς δὲν ἐνεθυμεῖτο ἐπακριθῶς.

Εἰκὼν 6.

Κώδιξ Βατοπεδίου 427, f 11 (Ἀωνόμου ἐγκώμιον, σελ. 105, στ. 11 - 16).

6. Ἐγκώμιον ἀωνόμου (1666 - 1669).

Ὅπως καὶ τὸ προηγούμενον μεταδουξαγνινὸν ἐγκώμιον, ὅφ' ἦν μορφὴν δημοσιεύεται ἐνταῦθα, οὕτω καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 6 ἀποτελεῖ τὸ τέλος ὁμιλίας εἰς τὴν κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀναγιγνωσκομένην εὐαγγελικὴν περικοπὴν ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην. Αἱ πρὸ τοῦ ἐγκωμίου σελίδες 659 - 668 εἶναι ἀνάπτυξις τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς εἰς τὴν ἰδίαν γλῶσσαν καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ὕφος, ὅπως καὶ τὸ ἐγκώμιον, παρελείφθησαν ὅμως ἐνταῦθα ὡς ἔξω τοῦ σκοποῦ τῆς παρούσης πραγματείας.

Δὲν γνωρίζω ἂν ἡ ὁμιλία αὕτη ἔχῃ διασωθῇ καὶ εἰς ἄλλον κώδικα. Ὁ ὑπ' ἀριθ. 76 κώδιξ τῆς μονῆς Σταυρονικήτα περιέχει κείμενα, τὰ ὁποῖα, ὡς ἐκ τῆς γλώσσης των προκύπτει, ἔχουν ὅλα γραφῇ ὑπὸ τοῦ ἰδίου συγγραφέως, εἶναι δὲ καταγεγραμμένα εἰς τὸν κώδικα περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, ὡς εἶναι δυνατόν νὰ συναχθῇ καὶ ἐκ τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος καὶ ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ χάρτου. Ἀναλυτικῶς τὰ περιεχόμενα εἰς τὸν κώδικα κείμενα εἶναι ὡς ἑξῆς: 1 - 11 Χρεῖα λογικῇ ἐγκωμίων. 12 - 16 λευκαί. 17 - 54 Λόγος εἰς τὴν τριήμερον τοῦ Κυρίου μας ἀνάστασιν. 55 - 56 λευκαί. 57 - 69 Ἐγκώμια εἰς τὴν ἀνάστασιν. 70 - 72 λευκαί. 73 - 83 Εἰς τὴν ἀνάστασιν. 84 - 88 λευκαί. 89 - 125 Λόγος τῇ Κυριακῇ τοῦ παραλύτου. 126 - 127 λευκαί (καὶ δύο ἐπὶ πλέον ἄνευ ἀριθμήσεως). 127 - 154 τῇ Κυριακῇ τοῦ παραλύτου. 155 - 158 λευκαί. 159 - 194 Λόγος τῇ Κυριακῇ

τῆς Σαμαρείτιδος. 195 - 198 λευκαί. 199 - 238 Λόγος εἰς τὸ εἰ ἦδεις τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ. 239 - 263 Λόγος τῇ Κυριακῇ τοῦ τυφλοῦ. 264 - 270 λευκαί. 271 - 302 Λόγος τῇ τετάρτῃ τῆς τετάρτης ἐβδομάδος. 303 - 310 λευκαί. 311 - 345 Λόγος περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως. 346 - 350 λευκαί. 351 - 401 Διδάσκαλε θέλομεν ὑπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. 402 - 407 λευκαί. 408 - 443 Πρόσωπον δὲ κυρίου—τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. Ψαλμ. λγ'. 444 - 446 λευκαί. 447 - 473 Λόγος περὶ ἱερωσύνης. 474 λευκή. 475 - 484 Λογίδριον περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης. 485 - 486 λευκαί. 487 - 496 Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου. 497 - 498 λευκαί. 499 - 509 Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων αποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου. 510 - 514 Λόγος εἰς τὰς ἑξ τοῦ Ἰουλίου μηνός, τῆς ἁγίας μάρτυρος Μαρίνης. 515 - 526 Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς ἁγίας δαιομάρτυρος Παρασκευῆς. 527 - 528 Ἑγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Παντελεήμονα. 529 - 530 λευκαί. 531 - 543 Ὀμιλία εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς μεταμορφώσεως τοῦ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. 544 - 546 λευκαί. 547 - 555 Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς μεταστάσεως τῆς Θεοτόκου. 556 - 562 λευκαί. 563 - 575 Λόγος ἕτερος εἰς τὴν ἁγίαν Θεοτόκον καὶ ἀειπαρθένον Μαρίαν. 576 - 578 λευκαί. 579 - 592 Λόγος εἰς τὴν γέννησιν τῆς Θεοτόκου. 593 - 602 λευκαί. 603 - 629 Λόγος εἰς τὴν γέννησιν τῆς μητρὸς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. 630 - 636 λευκαί. 637 - 639 Ὁ στήσας τὸν οὐρανὸν ὡς καμάραν· σχόλιον. 640 - 642 λευκαί. 643 - 651 Λόγος εἰς τὴν ἑνῶσιν τοῦ τιμίου σταυροῦ. 652 - 658 λευκαί. 659 - 672 Λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, τῇ εἰκοστῇ ἔκτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός. Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ἀρχεται: Ὡς καθὼς ὁ κυκλοσφαιροειδὴς οὐρανός, θεοφιλέστατε καὶ λογιώτατε δέσποτα, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, ἐντιμώτατοι καὶ λογιώτατοι κληρικοὶ καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι ἀκροαταί. 673 - 674 λευκαί. 675 - 697 Λόγος ἐπιτάφιος. 698 λευκή. 699 - 714 Ἔτερος λόγος ἐπιτάφιος. 715 - 724 Ἐπιτάφιον λογίδριον εἰς νέον. 725 - 727 Ἔτερον. 728 - 731 Ἔτερον. 732 - 735 Ἔτερον. 736 - 739 Ἔτερον. 740 - 742 Περὶ τῆς ματαιότητος τῆς παρούσης ζωῆς, κατὰ τὸ ἀλφάβητον.

Ὁ ἄγνωστος συγγραφεὺς τῶν κειμένων τοῦ κώδικος αὐτοῦ εἶναι προφανῶς διδάσκαλος τῆς ρητορικῆς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἐπειδὴ δὲ ἐκφωνεῖ τὸν πανηγυρικὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης του, δεόν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἦτο κληρικός. Αὐτὸ ἄλλωστε ἀποδεικνύουν καὶ τὰ ἄλλα κείμενα εἰς τὸν κώδικα, τὰ ὅποια εἶναι καὶ αὐτὰ ἀποκλειστικῶς ἐκκλησιαστικοῦ χαρακτῆρος. Ἡ καταγραφή των εἰς τὸν κώδικα ἐγένετο διὰ νὰ χρησιμεύσουν ὡς πρότυπα διὰ τοὺς μαθητὰς τοῦ ρητοροδιδασκάλου.

Τὸ εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον χρονολογεῖται εὐχερῶς ἀπὸ τὴν μνηεῖαν τοῦ πρώην πατριάρχου Διονυσίου, ὃ ὅποιος τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκ-

κλησίας τῆς Θεσσαλονίκης· ἄλλος ἥλιος, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἡλίου τῷ φωτὶ υπερβάλλει κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ χάριν τῆς ἀρχιερωσύνης ὁ παναγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πρῶν πατριάρχης κύριος Διονύσιος, ὁ ὁποῖος ἐθρίσκεται μὲ τὰς χάριτας τοῦ παναγίου πνεύματος, στ. 79 - 82. Πρόκειται περὶ τοῦ ἐξ "Ανδρου καταγομένου Διονυσίου τοῦ Βαρδαλῆ, ὁ ὁποῖος ἐξελέγη οἰκουμενικὸς πατριάρχης τὸ 1662, ἐπαύθη τὸ 1665 καὶ ἀνέλαθε ἀπὸ τοῦ 1665 μέχρι τοῦ 1670 τὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης. Ἡ ἐνταῦθα δημοσιευομένη ὁμιλία, ἥ ὁποία τὸν ἀναφέρει ὡς μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, δέον νὰ ἔχῃ ἐκφωνηθῇ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1666 καὶ 1669, διότι ὁ Διονύσιος ἀπελύθη ἐκ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου τὴν 21 Ὀκτ. 1665, καὶ συνεπῶς ἀποκλείεται πέντε ἡμέρας ἄργότερον νὰ εὐρίσκετο εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ὡς μητροπολίτης αὐτῆς, τὸ δὲ Πάσχα τοῦ 1670 εἶχεν ἤδη ἐγκαταλείψει τὴν Θεσσαλονίκην.¹

Τὸ ἐγκώμιον ἐκφωνήθη ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Εἰς ἄλλον οὐρανὸν ἐπίγειον ὅμοιον κατὰ πάντα τοῦ οὐρανόου ἐθρίσκομαι. Οὐρανὸς ἐπίγειος εἶναι καὶ λέγεται ὁ περίφημος τοῦτος ναὸς τοῦ μεγαλομάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Δημητρίου... στ. 76 - 78. Δὲν εἶναι ὅμως δυνατόν νὰ πρόκειται περὶ τοῦ πραγματικοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ὁ ὁποῖος, ὡς γνωρίζομεν, ἦδη ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος εἶχεν μεταβληθῇ εἰς τζαμί.² Ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ ἐγκωμιστής, δέον νὰ εἶναι ὁ μικρὸς ναὸς τοῦ μεγαλομάρτυρος, ὁ ἀνεγερθεὶς εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ μεγάλου, παρὰ τὸν σημερινὸν ναὸν τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ.³ Ὁ χαρακτηρισμὸς «περίφημος», τὸν ὁποῖον τοῦ ἀποδίδει ὁ ρήτωρ, εἶναι θεολογικὸν σχῆμα ρητορικόν.

"Ἄλλα ἐνδιαφέροντα θέματα εἰς τὸ ἐγκώμιον αὐτὸ εἶναι, πρῶτον, ἡ μακρὰ ἀποστορφή εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον τῆς § 2, μὲ τὴν ρητὴν μνείαν τῶν δεινῶν τῆς Τουρκοκρατίας καὶ τὴν ἐκκλησίαν πρὸς τὸν μεγαλομάρτυρα νὰ βοηθήσῃ τὴν πόλιν του. "Ἡδὲ εἰς τὰς ὁμιλίας τοῦ Ἱσιδώρου καὶ ἀργότερον εἰς τὸ χρονικόν τοῦ Ἀναγνώστου ἀναφέρεται ὅτι ὁ ἅγιος Δημήτριος δὲν ἐνδιαφέρεται πλέον διὰ τὴν πόλιν του, λόγῳ τῶν ἀνομιῶν καὶ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν κατοίκων αὐτῆς. Ὁ ἐγκωμιστής τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος ἐπαναλαμβάνει τὴν διαπίστωσιν αὐτὴν, τὴν συνδυάζει ὅμως μὲ τὴν ἱεσὶαν διὰ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ ἁγίου. "Ἡμεῖς τὸ ἐγνωρίζομεν πὺς τοῦ εἰμεισθεν πταίσται, παρήκοοι, παραβάται, ἀχάριστοι, ἀμὴ πάλιν αὐτὸν μόνον προσκυνοῦμεν, αὐτὸν μόνον λατρεύομεν, καὶ αὐτὸν μόνον σεβόμεθα. Διὰ τοῦτο,

¹ Μ. Γεωργίου, Πατριαρχικοὶ πίνακες, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1884, σ. 588-591.

² Ν. Βεῖη, Αἱ παρχαλτοὶ ἐπιγραφαὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης, κτλ. Byz. neugr. Jahrbücher 7, 1930, 140 - 160.

³ Π. Παπαγεωργίου, Θεσσαλονίκης ἱστορικὰ καὶ ἀρχαιολογικά. Μακροβόλον Ἡμερολόγιον 5, 1912, 56 - 74.

ἄγιε μεγαλομάρτυς τοῦ Χριστοῦ Δημήτριε, ἱκέτευσον, παρακάλεσον, καὶ μεσιτεύσων... στ. 43 - 47. Δεύτερον ἐνδιαφέρον θέμα εἶναι ὁ ἔπαινος τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ ὁποῖος συνεχίζει τὴν παράδοσιν τῶν βυζαντινῶν ἐγκωμίων εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον, τὰ ὅποια, κατὰ κανόνα, πρὸ τῆς βιογραφίας τοῦ ἁγίου ἐκθειάζουν τὴν πόλιν του. Παρὰ τὴν ὑποδούλωσιν, ὁ ἐγκωμιστὴς, ὁ ὁποῖος, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου του, δὲν εἶναι Θεσσαλονικεὺς, πλέκει μὲ πολλὴν θέρμην τὸ ἐγκώμιόν της. Αὕτη ἡ πόλις εἶναι τόπος ποθητὸς ἀπὸ ὅλους, διατὶ ἡ φήμη τῆς τοιαύτης πολιτείας εἶναι παντοῦ κηρυγμένη, ἡ εὐμορφία της ἀπὸ ὅλους ὁμολογεῖται, ἡ εὐκοσμία της ἀπὸ ὅλους χαίρεται. στ. 65 - 67. Ἐν συνεχείᾳ ὁ ὁμιλητὴς πλέκει τὸ ἐγκώμιον καὶ τῶν ἀρχόντων τῆς Θεσσαλονίκης· οἱ ἐνάρκτες καὶ καλὰς πράξεις τῶν ἐντιμοτάτων καὶ περιφήμων ἀρχόντων ταύτης τῆς περιφήμου πόλεως Θεσσαλονίκης ἀπὸ ὅλους μακαρίζονται, στ. 67 - 69. Οἱ ἀρχοντες αὐτοὶ εἶναι βεβαίως οἱ προεστοὶ τῆς ἐλληνικῆς κοινότητος Θεσσαλονίκης. Ὅτι δὲ οἱ λόγοι τοῦ ἐγκωμιστοῦ καὶ διὰ τὴν Θεσσαλονίκην καὶ διὰ τοὺς ἀρχοντας αὐτῆς δὲν εἶναι λόγοι κενοί, ἀλλ' ἀνταποκρίνονται πράγματι εἰς τὴν κυρίαρχον, καὶ παρὰ τὴν δουλείαν, θέσιν τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἐξδόμου αἰῶνος καὶ πέραν, τὸ γνωρίζομεν ἀπὸ πλήθους ἄλλο πηγῶν.

7. Τὸ ἐγκώμιον τοῦ Διονυσίου.

Τὸ εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον τοῦ Διονυσίου ἔχει ἤδη δημοσιευθῇ εἰς ἓν δυσεύρετον βιβλίον, ὑπὸ τὸν μακροσκελῆ τίτλον *Βιβλίον καλούμενον Ἰχνος Χριστοῦ, ἦτοι ὁμιλίας πνευματικαί, ἡθικαὶ καὶ ψυχῶφελεις, συντεθεῖσαι παρὰ τοῦ ἀοιδίμου ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ἱερομονάχου καὶ Πνευματικοῦ Πατρὸς τοῦ ἐκ Σιατίσσης καὶ ἀσκήσαντος κατὰ τὸ ἀγιώνυμον Ὁρος τοῦ Ἀθῶνος, ἐν τῇ Ἱερᾷ Σκῆτι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τῇ κειμένῃ κατὰ τὴν μεγίστην Λαύραν τοῦ Βατοπαιδίου, νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσαι παρὰ τῆς Συνοδίας Σάββα Ἱερομονάχου ἐκ τοῦ ἐν Καρναῖς Βατοπαιδίου κελλίου Ἁγίου Χαραλάμπης καὶ μετ' ἐπιμελείας διορθωθεῖσαι εἰς κοινὴν τῶν Ὁρθοδόξων ὠφέλειαν. Τύποις ἁνων. Ἐταιρείας ἐκδόσεων «Νέα Ἑλληνικὴ Ἡὼς» (Ι. Χατζηϊωάννου) Κολοκυνθοῦς 2, Ἀθήναι.¹ Ἡ ἐκ-*

¹ Τὸ βιβλίον ἀποτελεῖται ἀπὸ 288 σελίδας, περιέχει δὲ σαράντα δύο ὁμιλίας εἰς ρητὰ τῆς γραφῆς, τρεῖς λόγους, ἑπτὰ ἐγκώμια (ἐν οἷς καὶ τὸ εἰς ἅγιον Δημήτριον), τρεῖς ἐπιστολάς εἰς μοναχοὺς καὶ, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου, ἐπιστολὴν τοῦ συγγραφέως πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Μυρέων, μίαν ἐπιστολὴν τοῦ πατριάρχου Προκοπίου καὶ τέσσαρας τοῦ Μυρέων πρὸς τὸν συγγραφέα τοῦ βιβλίου, συστατικὴν ἐπιστολὴν τοῦ διδασκάλου τῆς Ἀθωνιάδος ἱεροδιακόνου Κυπριανοῦ, μίαν ἐπιστολὴν καὶ ἓν ἐπίγραμμα τοῦ Νικοδήμου διὰ τὸν συγγραφέα καὶ τὸ ἔργον του, ἄλλο ἐπίγραμμα ἐπίσης τοῦ Νικοδήμου πρὸς τὸν Μυ-

δοσις είναι ἀχρονολόγητος, τὸ ἐξώφυλλον ὅμως τοῦ δεδεμένου ἀντιτύπου, τὸ ὅποτον ἔχω εἰς χεῖρας μου, ἔχει ἔντυπον εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς σελίδος τὴν χρονολογίαν 1923. Ἡ παρούσα νέα ἔκδοσις ἐγένετο καὶ διὰ τὰ γνωσθῆ ἐυρύτερον τὸ ὥραϊον αὐτὸ ἐγκώμιον καὶ διὰ τὰ συζητηθῶν μερικὰ θέματα συνδεόμενα πρὸς τὸ περιεχόμενόν του καὶ πρὸς τὸν συγγραφέα. Διὰ τὴν ἔκδοσιν ἐχρησιμοποίησα τὸν κώδικα τῆς μονῆς Βατοπεδίου, ἐξ οὗ ἐγένετο καὶ ἡ δημοσίευσίς εἰς τὸ «Ἰχνος Χριστοῦ»,² σιωπηρῶς δὲ ἐδιόρθωσα μερικὰ ὀρθογραφικὰ λάθη. Ἡ εἰς τὸ βιβλίον «Ἰχνος Χριστοῦ» ἔκδοσις ἐγένετο μετὰ πολλῶν σφαλμάτων εἰς τὴν στίξιν, παραλείπει δὲ καὶ τὴν χρησιμωτάτην χρονολογικὴν ἔνδειξιν εἰς τὸ τέλος τοῦ κειμένου (στ. 215-217 τῆς παρούσης ἐκδόσεως, σελ. 121).

Τὸ ἐγκώμιον εἶναι τμήμα τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Διονυσίου, διὰ τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος εἰς τὸν πρόλογον τοῦ ἔργου τοῦ λέγει τὰ ἐξῆς· ἠθέλησεν ἡ ἀγαθότης του (τοῦ Θεοῦ) καὶ δι' ἐμοῦ τοῦ ἐκτρώματος, τοῦ ἀγροίκου καὶ ἀγραμμάτου, διὰ ἰδίαν ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν νὰ ὤφελῃ τοὺς δούλους του μὲ τοὺς παρόντας λόγους, ὅπου ἡ χάρις του ἔνευσε, καὶ βάνοντάς τοὺς εἰς τὴν ἀσθενῇ μου διάνοιαν τὴν ἐδυνάμωσε, δίνοντάς μοι καὶ δύναμιν τῶν ἐξω αἰσθήσεων, ὅπου τοὺς συνέγραψα, μαζί μὲ τὰ ἐγκώμια ὅπου εἰς τὴν βίβλον φαίνονται, εἰς τοὺς ἐξήκοντα δύο χρόνους τῆς ἡλικίας μου.³ Εἰς τὴν πρώτην ὁμιλίαν του δίδει καὶ ἄλλην χρήσιμον πληροφορίαν· κοντεύω, πατέρες μου ἅγιοι, ἐδῶ εἰς τὴν σκῆτην σαράντα χρόνους καὶ ἐπέρσαν δύο καὶ τρεῖς γενεαὶ ἀνθρώπων.⁴ Ἀπὸ τὰς πληροφορίας αὐτάς, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν χρονολογίαν, Ἰουλίου 10, 1792, τὴν ὁποίαν ἔχει τὸ εἰς ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον, συνάγομεν ὅτι ὁ Διονύσιος ἐγεννήθη περὶ τὸ 1730 εἰς τὴν Σιάτισταν, μετέθετ' περὶ τὸ 1750 εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ συνέγραψε τὰς ὁμιλίας του, ἐν αἷς καὶ τὸ ἐγκώμιον, τὸ 1792. Ἀπὸ ὧσα λέγει ὁ ἴδιος εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ ἔργου του φαίνεται ὅτι αἱ γραμματικαὶ του γνώσεις ἦσαν περιορισμέναι. Τοῦτο προκύπτει καὶ ἀπὸ τὰς συμβουλὰς τὰς ὁποίας τοῦ δίδει ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μυρέων Ἰωάννης εἰς ἐπιστολὴν του προτασσομένην τῆς ἐκδόσεως τῶν ὁμιλιῶν· καὶ τοῦτο σοι ἀδελφικῶς μόνον συμβουλευῶ, ἥγουν ἡ ἀντιγραφή πάντων τῶν ὑπὸ τοῦ πνεύματος διὰ σοῦ γραφομένων νὰ γίνεται παρὰ δυνατοῦ σπουδαίου γραμματικοῦ, διὰ τὰ ὀρθογράφη κατὰ τὴν γραμματικὴν τέχνην καὶ νὰ προσθέτῃ κάποια στοιχεῖα καὶ συλλαβὰς εἰς μερικὰς λέξεις, διὰ τὰ γίνεται κεκοσμημένη ἡ τοῦ λόγου σύνταξις καὶ εὐφράδεια, χωρὶς ὅμως νὰ μεταβάλλῃ τὰς φωτεινὰς καὶ

ρέων, ἐπίγραμμα τοῦ συγγραφέως περὶ τοῦ βιβλίου, καθὼς καὶ «πολιτικούς στίχους ἀνωμόμου τινὸς εἰς τὸν συγγραφέα τῆς βιβλίου ταύτης καὶ εἰς τὴν βίβλον».

¹ Πρβλ. ἐνταῦθα εἰκόνα 7. Ὁ κῶδιξ νομίζω ὅτι εἶναι αὐτόγραφος.

² Ἰχνος Χριστοῦ, σελ. 15.

⁴ Ἐνθ. ἀν. σ. 25.

πνευματικὰς λέξεις σου, οὔτε γὰ ἀφαιρῇ λέξιν ολόκληρον ἢ γὰ προσθέτη.⁵

Διὰ τὸ ἐγκώμιον ὁ Διονύσιος ἀναφέρει εὐσυνειδήτως τὰς πηγὰς τοῦ πρώτου μαθάνομεν ὀλίγον τι ἀπὸ τὸ παλαιὸν συναξάριον, ὁποῦ μὲ συντομίαν τὰ περὶ τοῦ ἁγίου διηγεῖται, καὶ δευτέρον ἀπὸ τὸν φιλαληθῆ Μεταφραστήν.⁶ Ἀπὸ τὸ χωρίον, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ἐν συνεχείᾳ, προκύπτει ὅτι τὸ «παλαιὸν συναξάριον», τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποίησεν, εἶναι τὸ γνωστὸν ἦδη ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῆς Βενετίας.

Διονύσιος

Στ. 88 - 91. Λέγει λοιπὸν τὸ παλαιὸν συναξάριον διὰ τὸν ἅγιον πὼς ἦτον εἰς τὸν καιρὸν Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ ἐκ τῆς Θεσσαλονικέων πόλεως. «Εὐσεβῆς ἄνωθεν καὶ τῆς εἰς Χριστὸν διδάσκαλος πίστεως καὶ τῇ εὐσεβείᾳ διαβόητος».

Μηναῖον Ὀκτωβρίου⁶

Οὗτος ἦν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ τῶν βασιλέων ἐκ τῆς Θεσσαλονικέων ὁρμώμενος πόλεως, εὐσεβῆς ὢν ἄνωθεν καὶ τῆς εἰς Χριστὸν διδάσκαλος πίστεως... τῇ εὐσεβείᾳ διαβόητος.

Ἀπὸ τὸν Συμεὼν τὸν Μεταφραστήν, τοῦ ὁποίου τὸ εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ἐγκώμιον θὰ ἐγνώριζεν ὁ Διονύσιος ἀπὸ τοὺς εἰς Ἅγιον Ὅρος κώδικας, δὲν φαίνεται γὰρ παρέλαβε συγκεκριμένον χωρίον, τὸν ἀναφέρει δὲ ἀπλῶς ὡς πηγὴν διὰ τὸν βίον τοῦ ἁγίου.⁷ Ὁ Διονύσιος περιορίζεται εἰς ἐλαχίστας πληροφορίας διὰ τὸν ἅγιον Δημήτριον: ἦτο ἐκ Θεσσαλονίκης, κατέλαβε μεγάλα ἀξιώματα, ἐδίδασκε τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἔπειτα δὲ ἀπὸ τὸν θάνατόν του ἐπιτελεῖ πλῆθος θαυμάτων καὶ δὴ διὰ τοῦ μύρου. Κατὰ τὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἄλλωστε ἀποτελοῦν καὶ τὸ μεγαλύτερον τμήμα τοῦ ἐγκωμίου, διότι τὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα δίδονται δι' ὀλίγων φράσεων, τὸ ἐγκώμιον ἀποτελεῖ ἑξαρσιν τῶν ἀρετῶν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἰδίᾳ δὲ τῆς εὐσεβείας του (§§ 5 καὶ 6) καὶ τῆς πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης του (§§ 7 καὶ 8). Ὁ Διονύσιος ἀναπτύσσει καὶ τὰς δύο αὐτὰς ἀρετὰς μὲ πολὺν λυρισμόν, ἀλλὰ μὲ τόσας γενικότητας, ὥστε ὅσα λέγει θὰ ἠδύναντο γὰρ ἐπαναληφθεὶς καὶ δι' οἵανδήποτε ἄλλην προσωπικότητα ἐκ τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως. Μολοντί δὲ ὁ συγγραφεὺς εἶναι ἐκ Μακεδονίας καὶ γράφει εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος, δὲν δεικνύει εἰς τὸ ἐγκώμιόν του ὅτι γνωρίζει τὰς παραδόσεις καὶ τὴν αἴγλην τοῦ ἁγίου εἰς τὴν Θεσσαλονικίην. Τὸ συνήθως συνδεόμενον πρὸς τὴν πατρίδα τοῦ ἁγίου ἐγκώμιον συνοψίζεται ἐδῶ εἰς τὴν ἀπλὴν διατύπωσιν, εἰς ἓνα μέρος τῆς γῆς, εἰς τὴν μεγαλόπολιν λέγω Θεσσαλονικίην. Ὁ τρόπος αὐτὸς ἐγκωμίου εἶναι θε-

⁵ Ἐνθ. ἀν. σ. 18.

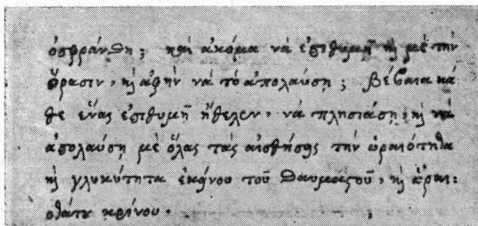
⁶ Μηναῖον Ὀκτωβρίου, δευτέρα ἐκδοσις ὑπὸ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, Βενετία 1852, σελ. 156, 6.

⁷ Τὸ καίμενον εἰς Migne 116, 1185 - 1201.

βαίως τυπικῶς μοναστικός, καὶ δὴ ἀγιορειτικός, διότι κατὰ τὸν ἴδιον γενικὸν ἠθικολογικὸν καὶ θεολογικὸν τρόπον ὁμιλεῖ καὶ περὶ ἄλλων ἁγίων εἰς ἐγκώμιά του τόσοι ὁ Διονύσιος, ὅσον καὶ ὁ σύγχρονός του συγγραφεὺς εἰς τὸ "Ὅρος Νικαῶν. Χαрактерιστικὸν δὲ ἀκριβῶς αὐτῆς τῆς μοναχικῆς ἀντιλήψεως εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Διονυσίου ἑξαρχεῖς τῆς παρθενικότητος τοῦ ἁγίου Δημητρίου· ἡ φροντίς καὶ μέριμνα τοῦ Δημητρίου δὲν ἦτον ἄλλη.... μόνον πῶς νὰ φυλάξῃ τὸ κατ' εἰκόνα ἀμόλυντον, πῶς νὰ τὸ τελειώσῃ εἰς τὸ καθ' ὁμοίωσιν, πῶς νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀγγελολογίαν παρθενίαν, καθὼς καὶ εἰς τὸ τέλος τὸ ἐκατόρθωσεν, καθὼς πολλοὶ τὸ ὁμολογοῦσι καὶ μάλιστα τὴν μαρτυρίαν ἔχομεν ἀπὸ τὴν μεγίστην χάριν, ὅπου ἀπὸ τὸν Θεὸν ἔλαβεν, νὰ βλύξῃ εὐδὲς μύρον ποταμιθὸν ἐκείνο τὸ παρθενικὸν καὶ ἅγιον λείψανον... Λοιπὸν ἡ παρθενία καὶ καθαρότης τοῦ Δημητρίου θεομαρτυρήτος ἔπινεν ἀπὸ τὴν ἀνάβλυσιν τοῦ μύρου καὶ τὴν θείαν ἐκείνου πνευματικὴν εὐωδίαν, ὅπου ἀπὸ τὸ ἅγιον σῶμα του πλουσιῶς ἐπέμπετο. στ. 129 - 140.⁸ Τὸ θέμα τῆς παρθενικότητος τοῦ ἁγίου Δημητρίου τὸ εὐρίσκομεν καὶ εἰς ἄλλα ἐγκώμια, ὑπὸ ἄλλων συγγραφέων, εἰς οὐδὲν ὅμως ἄλλο κείμενον ἐξαίρεται ὅσον εἰς τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἀγιορείτου μοναχοῦ καὶ εἰς οὐδὲν ἄλλο συνδέεται μετὰ τοῦ μύρου. Ἡ ἐρμηγεία τοῦ Διονυσίου, ὅτι τὸ μύρον εἶναι δωρεὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παρθενικότητα καὶ σωματικὴν καθαρότητα τοῦ ἁγίου, ἀποτελεῖ μὲν στοιχεῖον ἄγνωστον εἰς τὰ πρὸ αὐτοῦ ἐγκώμια, εἶναι ὅμως συνυφασμένον πρὸς τὰς γενικὰς ἀντιλήψεις τοῦ εἰς σκῆτην τοῦ Ἁγίου Ὅρους διαβιούντος μοναχοῦ. Οὕτω καὶ εἰς τὸ ἐγκώμιον τοῦ Διονυσίου συναντῶμεν τὴν ἴδιαν τάσιν ἐνυφάνσεως εἰς τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἰδεῶν προσωπικοῦ χαρακτῆρος, τάσιν, τὴν ὁποίαν ἐπανειλημμένως ἔχομεν ἤδη συναντήσῃ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΑΟΥΡΔΑΣ

Εἰκὼν 7.

Κώδις Βατοπεδίου 385, φ. 504 (Διονυσίου ἐγκώμιον, στ. 10 - 14).

⁸ Εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ κειμένου ἐκράτησα τὸν τύπον «μυροβλύτης» λόγφ τῶν «βλύξῃ» καὶ «ἀνάβλυσιν» τῶν ὡς ἄνω στίχων.